

*Academia de Științe
a Moldovei*

IEFS

*Institutul de Economie,
Finanțe și Statistică*

*Ministerul Economiei
al Republicii Moldova*

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 4 (trim. 4) 2011

ISSN 1857-3126

Chișinău

Supported by the European Union High Level Policy
Advice Mission to the Republic of Moldova

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Marcel Chistruga, Anatolii Rojco, Alexandru Fala, Tatiana Colesnicova, Victoria Clipa, Viorica Șeptelici, Veronica Vragaleva, Alexandra Novac, Eugenia Lucașenco, Violeta Golea

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul EUHLPAM, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a IEFS.

Publicația “Tendințe în economia Moldovei” este o ediție trimestrială produsă cu asistența Misiunii Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și ME

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.iefs.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	7
Rezumatul ediției	10
Capitolul I. PRODUCȚIA	16
Capitolul II. PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB	26
Capitolul III. FINANȚE	32
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	52
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	68
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	79
Capitolul VII. PROGNOZA PENTRU ANUL 2012	90
<i>Apostolos Papaphilippou</i> RAPORTUL INCREMENTAL DINTRE CAPITAL/ PRODUCȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	96
<i>Sergiu Buruiană</i> IMPACTUL TRANSFERURILOR DE NUMERAR ASUPRA SĂRĂCIEI ȘI BUNĂSTĂRII CELOR MAI VULNERABILE FAMILII DIN REPUBLICA MOLDOVA	104
ANEXE STATISTICE	120

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Șeful statului	Nicolae Timofti, Președinte al Republicii Moldova
Președintele Parlamentului	Marian Lupu
Prim-ministru	Vlad Filat
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 39, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 31, Partidul Democrat din Moldova - 15, Partidul Liberal - 12, Deputați neafiliați - 4)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Gagauzia, Unitățile Administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația stabilă	3560,4 mii locuitori
Principalele religii	ortodoxă
Limba oficială	română
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 11,76 MDL, 1 EUR = 15,94 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
IEFS	- Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
IHH	- Indicile Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi mici și mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicile Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
NBM	- Banca Națională a Moldovei
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională A Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Națiunile Unite
PCA	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sfârșitul anului 2011 a fost caracterizat de un șir de evenimente atît pe plan politic, cât și economic și social.

5 octombrie

A demarat ședința Platformei 3 a Parteneriatului Estic, care a avut loc la Chișinău, Republica Moldova. Vicedirectorul Directoratului energie a Comisiei Europene, Dl Fabrizio Barbaso, a menționat că Uniunea Europeană este dispusă să ofere co-finanțare pentru proiectele de interes comun țărilor Parteneriatului Estic vizavi de integrarea acestora în piața europeană. Ministrul Economiei al Republicii Moldova, Dl Valeriu Lazăr a specificat că cea de-a șasea reuniune a Parteneriatului Estic va permite facilitarea implementării reformelor în sectorul energetic al Republicii Moldova, făcând referire la proiectele investiționale de interconectare cu UE (prin România), inclusiv gazoductul Ungheni-Iași, pentru care UE este dispusă să ofere co-finanțare în formă de grant în valoare de 7 mil. EUR. Această reuniune a avut drept scop aprofundarea cooperării Uniunii Europene cu statele din regiunea estică Republica Moldova, Ucraina, Bielorusia, Georgia, Azerbaidjan și Armenia.

8-10 octombrie

Patriarhul Moscovei și a întregii Rusii Kiril a vizitat Republica Moldova. În cadrul vizitei sale, Preasfinția sa a oficiat Sfânta Liturgie, precum și a avut întrevederi cu reprezentanții unui șir de eparhii din Republica Moldova.

11 octombrie

Dl Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei și Dna Máire Geoghegan-Quinn, Comisarul European pentru Cercetare, Inovare și Știință au semnat Memorandumul de Înțelegere între Comunitățile Europene și Republica Moldova privind asocierea Republicii Moldova la cel de-al Șaptelea Program Cadru al Comunității Europene pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică (PC7). În acest fel, Republica Moldova devine țară asociată la PC7, fiind prima țară din cadrul Parteneriatului Estic și a doua inclusă în cadrul Politicii Europene de Vecinătate care obține acest statut. În rezultatul semnării acordului de asociere, Republica Moldova obține drepturi similare statelor membre ale UE, devenind membru al Spațiului European de Cercetare, fapt ce va permite să coopereze și concureze în calitate de partener egal în toate concursurile anunțate de PC7.

27 octombrie

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis menținerea ratelor dobânzilor la instrumentele de politică monetară ale BNM. În acest sens, rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt și rata de bază la creditele acordate pe termen lung (mai mare de 5 ani) rămân la nivelul de 10% anual, rata la creditele overnight rămâne 13% și cea a depozitelor overnight – 7% anual.

2 noiembrie

Cabinetul de miniștri a aprobat un plan de acțiuni privind eliminarea barierei netarifare ce nu corespund cu angajamentele Republicii Moldova față de Organizația Mondială a Comerțului. Planul de acțiuni cuprinde 8 domenii: transparența în procesul informațional, administrarea vamală, reguli de origine, taxe și plăți/impozite ce afectează importurile, cote și licențierea

importului, măsuri sanitare și fitosanitare în domeniul agriculturii, standarde de conformitate și cerințe de certificare și drepturi de proprietate intelectuală. Planul de acțiuni va contribui la evitarea utilizării prețurilor orientative sau indicative, a valorii minime și/sau a listelor valorilor fixe în procesul evaluării în vamă; oferirea dreptului de a introduce/scoate în/din țară a metalelor și pietrelor prețioase de către întreprinzătorii ce dețin licență pentru această activitate; eliminarea altor taxe decât cele vamale, aplicate la importul mărfurilor (plata pentru poluarea mediului, procedurile vamale etc.); utilizarea ghidurilor și recomandărilor organismelor de standardizare internaționale pentru evaluarea conformității.

2 noiembrie

În perioada 19 octombrie-2 noiembrie, o misiune a Fondului Monetar Internațional, condusă de Dl Nikolay Gueorguiev, s-a aflat la Chișinău în scopul de a purta discuții cu autoritățile moldovenești în cadrul celei de-a patra revizuirii a programului de țară, încheiat în baza Mecanismului Extins de Creditare/Mecanismului de Finanțare Extinsă. Astfel, ca rezultat al acestor discuții, Republica Moldova va beneficia de 50 mil. DTS (aproximativ 77 mil. USD) pentru consolidarea rezervelor sale valutare. Totodată, șeful misiunii a menționat că, deși condițiile programului se realizează, în linii mari, în tempourile stabilite, totuși anumiți indicatori nu au fost respectați, mai ales în ce privește capitolul scadențe. Astfel, a fost depășit plafonul ce vizează deficitul bugetului guvernului și ținta indicativă privind reducerea arrieratelor la cheltuielile guvernului pentru luna septembrie, iar adoptarea criteriului structural de performanță în ce privește reformarea cadrului de restructurare a datoriilor a fost realizată cu întârziere.

4 noiembrie

Dl Igor Dodon, Dna Zinaida Grecianâi și Dna Veronica Abramciuc au părăsit fracțiunea Partidului Comuniștilor din cadrul Parlamentului Republicii Moldova.

24 noiembrie

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis micșorarea ratei de bază, ratei la creditele overnight și cea a depozitelor overnight cu 0,5 puncte procentuale. Având în vedere aceste perspective, Banca Națională a Moldovei a decis ca rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt să fie redusă de la 10 la 9,5% anual. Ratele de dobândă la creditele overnight și la depozitele overnight s-au stabilit la nivelul de 12,5% și respectiv 6,5% anual. De asemenea, s-a decis menținerea normei rezervelor minime obligatorii aplicabile pasivelor în MDL și în valută la nivelul actual de 14% din baza de calcul.

25 noiembrie

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis instituirea procedurii de administrare specială a B.C. „Universalbank”, dat fiind faptul că aceasta din luna octombrie 2011, se confruntă cu dificultăți în satisfacerea cerințelor prudențiale ale BNM cu privire la lichiditate și capital. Atare probleme ar fi determinate de retragerea masivă a depozitelor persoanelor afiliate băncii, deteriorarea calității portofoliului de credite și litigiile ce țin de structura acționarilor băncii.

2 decembrie

Președintele Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Dl Thomas Mirow, în cadrul vizitei oficiale în Republica Moldova a semnat împreună cu primarul general al municipiului Chișinău, Dl Dorin Chirtoacă un contract de împrumut a 22 mil. EUR destinați reparației drumurilor din orașul Chișinău.

6 decembrie

Șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Dl Dirk Schuebel și Prim-ministrul Republicii Moldova, Dl Vlad Filat au semnat 4 acorduri de finanțare prin care Republicii Moldova i se oferă suma de 63,8 mil. EUR în formă nerambursabilă. 42,6 mil. EUR sunt acordați pentru Programul de suport financiar privind finanțarea reformei în domeniul energetic. Programul presupune sporirea eficienței, competitivității și siguranței complexului energetic, sporirea securității energetice, modernizarea infrastructurii energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie. Al doilea acord se referă la suplinirea cu 5 mil. EUR a Programului de suport bugetar în domeniul aprovizionării cu apă potabilă și canalizare. Cel de-al treilea acord vizează extinderea perioadei de implementare a Programului de suport bugetar în domeniul ocrotirii sănătății cu încă un an, pentru a permite finalizarea unor acțiuni importante, precum reconstrucția centrului de stimulare pentru instruire medicală, dar și atragerea investițiilor în modernizarea Spitalului Clinic Republican, în acest scop fiind alocați circa 4,47 mil. EUR. Ultimul acord vizează finanțarea lucrărilor de reabilitare a segmentului de drum „Centura de ocolire a orașului Ungheni”.

20 decembrie

Directorul Băncii Mondiale pentru Republica Moldova, Dl Abdoulaye Seck și Ministrul finanțelor, Dl Veaceslav Negruța au semnat Acordul de Finanțare între Republica Moldova și Asociația Internațională de Dezvoltare în vederea realizării proiectului „Consolidarea eficacității rețelei de asistență socială”. Obiectivele proiectului de dezvoltare sunt creșterea accesului la servicii de sănătate de calitate și eficiente, cu scopul de a reduce mortalitatea și invaliditatea prematură, precum și pentru a îmbunătăți direcționarea transferurilor și serviciilor sociale către cei săraci.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

În anul 2011 PIB a constituit 82174,1 mil. MDL majorându-se față de anul precedent cu 6,4% termeni reali. Comparativ cu anul precedent valoarea adăugată brută a crescut cu 5,6%, fiind întrecută de creșterea impozitelor nete pe produse cu 10,4%.

Modificări semnificative au fost observate asupra valorării adăugate brute create în comerț cu amănuntul – 10,7%, industrie – 7,1%, agricultură – 6,3%. În perioada analizată, consumul final a depășit valoare PIB-ului cu 67,7% față de anul precedent.

În prețuri comparabile investițiile în acest an s-au majorat față de perioada similară a anului precedent cu 9,3%, putem spune că tendința investițiilor pe parcursul ultimilor doi ani este în creștere, astfel depășind anul de criză 2009 cu 17,9%.

Prețuri și rate de schimb

În 2011 inflația medie anuală a fost de 7,6%. Pe parcursul anului evoluția prețurilor a fost neuniformă, primul trimestru a fost caracterizat printr-o dinamică stabilă, după care în trimestrele II și III s-a accentuat tendința de majorare a prețurilor, însă spre sfârșit de an aceasta s-a temperat. Principalii factori care au cauzat intensificarea presiunilor inflaționiste în 2011 au fost:

- majorarea prețurilor la produsele energetice importate (petrol și gaze);
- afectarea ofertei agricole, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile;
- scumpirea produselor agro-alimentare pe piețele internaționale.

Totuși, inflația medie anuală pentru anul 2011, de 7,6%, este apropiată de rezultatul înregistrat în 2010 – o creștere a prețurilor de 7,4% și reprezintă un nivel redus, privit din perspectivă istorică. Până la criza economică mondială, inflația creștea anual cu valori de peste 10%, iar în anii de după criză asistăm la o reducere a vitezei de majorare a prețurilor. Creșteri sub 10% se atestă și pentru componentele IPC.

În 2011 indicele prețurilor producției industriale s-a majorat cu 6,8%, iar pe parcursul anului ritmurile de creștere au avut o majorare relativ continuă. La fel, ca și în cazul IPC, se observă o reducere a ritmurilor de creștere a prețurilor producției industriale de după criză comparativ cu cele de până la criză. Între anii 2006-2008 prețurile producției industriale au crescut cu ritmuri mai mari de 10%, după criză, în 2010 și 2011 majorările au fost sub 10%. În același timp, în sectoarele industriale s-a înregistrat diferite evoluții:

- ✓ în industria extractivă până la criză s-au atestat ritmuri destul de înalte de creștere a prețurilor, însă care au avut o dinamică descendentă, după criză creșterile fiind foarte mici;
- ✓ în industria prelucrătoare ritmurile de creștere a prețurilor de după criză sunt mai mici ca cele înregistrate înainte de aceasta;
- ✓ în sectorul energetic prețurile au crescut brusc în 2007, an după care tendința de majorare s-a temperat semnificativ.

După criză se observă o ascensiune mai moderată a prețurilor în construcții, care se majorează cu ritmuri mai mici de 10%, comparativ cu evoluțiile precedente, când prețurile în acest sector creșteau cu valori de peste 20%.

În anul 2011 prețurile la producția agricolă au crescut cu 10% – majorare ce este cu mult sub evoluția din 2010, când prețurile practic "au făcut un salt" de 42,9%. În general, evoluția prețurilor producției agricole este extrem de volatilă, creșterile spectaculoase fiind urmate de majorări modeste sau chiar de scăderi.

Ca rezultat agregat pentru anul 2011 cursul nominal al monedei naționale a fost de 11,7 lei moldovenești pentru un dolar SUA, ceea ce reprezintă o apreciere de 5,1% comparativ cu 2010, iar față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 16,3 lei moldovenești pentru un Euro – o apreciere de 0,4%. În 2011 comparativ cu anii precedenți, 2009 și 2010 când leul moldovenesc a cunoscut o depreciere față de USD și EUR, s-a atestat o schimbare în evoluția cursului nominal al monedei naționale.

Totuși pe parcursul anului evoluțiile monedei naționale nu au fost caracterizate printr-o continuitate distinctă. Din august 2011 se manifestă o tendință de depreciere față de USD, iar din aprilie 2011 moneda unică a început să se deprecieze în raport cu leul moldovenesc. Această dinamică a fost cauzată de evoluțiile de pe piețele financiare internaționale, când Euro a început să cedeze poziția față de USD.

Concomitent cursul real al monedei naționale a cunoscut o continuă apreciere, faptul se datorează evoluției mai accelerate a prețurilor din Republica Moldova comparativ cu dinamica inflației din SUA și zona Euro.

Finanțe publice

- Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de diminuare ponderii în cauză, de la 40% în 2007 la 37% în 2011.
- Făcând o analiză a evoluției în timp a acestora, se constată că veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă, cu o abatere de la tendința generală în anul 2008 – an în care s-a făcut resimțită criza economică mondială. Totodată, veniturile nefiscale au înregistrat o continuă scădere în perioada analizată, cu o mică deviere de la tendința generală în anul 2010.
- Presiunea fiscală în perioada examinată, care se determină raportând veniturile fiscale la PIB a constituit 31,2%, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2007-2011, reprezentând 32,7%. Astfel, se nuanțează o tendință de diminuare a presiunii fiscale începând cu anul 2008.
- Analizând evoluția în timp a ponderii cheltuielilor BPN în PIB, se observă o tendință de creșterii a ponderii în cauză până în 2009 inclusiv (de la 40% în 2007 la 45% în 2009), cu o eventuală diminuare până la 39% în 2011.
- Examinând soldul datoriei de stat pe instrumente, se observă creșterea valorii VMS emise pe piața primară la sfârșitul anului 2011 comparativ cu sfârșitul anului 2010 cu 164,5 mil. MDL și a valorii VMS pentru asigurarea stabilității financiare (emise pentru prima dată în trimestrul IV 2011).
- Modificarea datoriei de stat interne în anul 2011 s-a produs din contul majorării emisiunii VMS prin licitații pe piața primară cu 364,5 mil. MDL.
- Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Sectorul bancar

Pe parcursul anului 2011, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a consemnat o tendință pozitivă de dezvoltare, fiind reflectată prin îmbunătățirea indicatorilor activității bancare (lichiditatea, creșterea profitabilității și calitatea portofoliului de credite).

În anul 2011 profitul băncilor comerciale (879,7 mil. MDL), a înregistrat creșteri de patru ori mai mult decât profitul pe tot anul 2010 (219,4 mil. MDL). Astfel, sectorul bancar și-a continuat dezvoltarea, înregistrându-se o sporire atât la acordarea creditelor cât și la atragerea depozitelor, care s-a încadrat în limitele unei piețe cu un grad moderat de concentrare. Însă în al IV-lea trimestru al anului 2011, Banca Comercială „Universalbank” S.A., a înregistrat rezultate financiare negative.

Respectiv, în anul 2011, lider pe piața bancară la capitolul credite și active bancare este Moldova-Agroindbank, înregistrând un sold de credite în sumă de 6363,1 mil. MDL și sold de active în sumă de 9201,3 mil. MDL. În trimestru IV al anului 2011, B.C. Victoriabank menține poziția de lider după volumul depozitelor atrase, cu un sold de depozite în sumă de 6786,7 mil. MDL.

Pe parcursul anului 2011, se atestă o continuă scădere a ratei dobânzii la creditele acordate în monedă națională, tendință care s-a stabilizat și în trimestrul IV al anului 2011. În luna decembrie 2011 rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit un nivel de 13,96%, iar rata medie la depozite în lei, a ajuns la un nivel de 8,45%. În acest context, observăm că ratele medii ale dobânzii la depozitele în monedă națională au început să crească de la începutul anului 2011, constituind nivelul de 6,7% în luna ianuarie 2011. Respectiv și ratele medii a dobânzii la depozite în monedă străină au crescut de la 3,41% în luna ianuarie 2011, la un nivel de 3,83%, în decembrie 2011. Marja bancară la operațiunile în monedă națională au scăzut de la 8,45% în ianuarie 2011, până la un nivel de 5,51% în luna decembrie 2011.

Politică monetară

Pe parcursul anului 2011 BNM și-a promovat politica monetară ajustându-și acțiunile în dependență de conjunctura economică. Intensificarea riscurilor inflaționiste în trimestrele II și III ale anului 2011 au determinat majorarea succesivă a ratelor dobânzii la instrumentele monetare în august și septembrie. Spre sfârșitul anului temperarea ritmurilor de creștere a prețurilor, precum și perspectivele incerte privind evoluția economică din 2012 (anticiparea propagării unui nou val al crizei la nivel mondial) a condiționat relaxarea politicii monetare.

Pentru a tempera presiunile inflaționiste, pe lângă majorarea ratei de bază și a ratelor asociate facilităților permanente, BNM a recurs și la mărirea ratei rezervelor obligatorii. La fel, în 2011 s-a decis modificarea "Regulamentului cu privire la regimul rezervelor obligatorii", care ar prevedea aplicarea unei norme a rezervelor obligatorii de 0% pentru mijloacele atrase a căror scadență este mai mare de 2 ani. Această măsură ar putea determina creșterea mijloacelor atrase pe termen lung, care ar urma să fie orientate spre sectorul real prin credite pe termen lung.

În 2011 BNM, în majoritatea cazurilor s-a manifestat mai mult, prin cumpărări de valută, însă în luna septembrie autoritatea monetară a intervenit cu precădere în calitate de vânzător (de altfel și volumul tranzacțiilor din septembrie a fost mai mare decât nivelele înregistrate de celelalte luni ale anului). Episodul "comportamentului deviant" a fost determinat de intenția BNM de a tempera tendințele de apreciere a USD.

O reușită pentru anul 2011 o reprezintă atingerea unui nou record – soldul activelor oficiale de rezervă s-a apropiat de nivelul de 2 mild. USD.

Sectorul extern

În trimestrul IV valoarea comerțului exterior a cifrat 2170,2 mil. USD, fiind determinată de o creștere a importurilor cu 22,9%, constituind 1498,2 mil. USD și a exporturilor cu 21,3%, reprezentând 672 mil. USD;

Pe fonul creșterii bazei peste nivelul istoric înregistrat și în condițiile dezvoltării crizei din zona euro, trimestrul IV 2011 a reprezentat sfârșitul perioadei de creștere a exporturilor cu ritmuri superioare importurilor;

Per ansamblu, performanțele comerțului exterior în anul 2011 pot fi apreciate cu un calificativ, relativ, bun. Valoarea totală a comerțului exterior a constituit în anul precedent 7413,7 mil. USD, în creștere față de anul 2010 cu 37,4%. Exporturile au constituit 2221,6 mil. USD, în creștere cu 44,1% față de anul 2010, iar importurile – 5191,6 mil. USD, cu 34,7% mai mult;

Cu toate că revitalizarea treptată a importurilor, au produs o creștere a deficitului comercial cu 28%, constituind -2970,4 mil. USD, creșterea accelerată a exporturilor a reținut avansarea acestuia până la nivelul perioadei pre-criză (-3307 mil. USD), determinând astfel o sporire a gradului de acoperire a importurilor prin exporturi la nivelul de 42,8% – cel mai înalt nivel înregistrat în ultimii 5 ani;

Creșterea rapidă a exporturilor în anul 2011 pe fonul unei creșteri mai moderate a exporturilor mondiale(+20%), a generat o creștere a cotei pe piața mondială până la 0,05%, depășind nivelul de 0,01%, menținut de-a lungul întregii perioade de tranziție;

În anul 2011 s-a înregistrat o creștere a gradului de concentrate comparativ cu anii precedenți atât la exporturi cât și la importuri, deși importurile rămân a fi ușor mai diversificate. Indicele de concentrare a HHI pentru exporturi în anul precedent a constituit 0,29 (+0,02 p.p. față de anul 2011), iar pentru importuri (+0,01 p.p. față de anul 2010), cu precădere în cazul exporturilor producându-se o concentrare mai mare pe doua piețe principale - Rusia și România;

Creșterea exporturilor în anul 2011 a fost susținută de accelerarea livrărilor transfrontaliere cu produse manufacturate nealimentare cu 57,5%, care au avut cea mai mare contribuție în determinarea acestei tendințe, de 27%, materiale brute cu 88%, combustibili – 211,5% și produse agroalimentare cu 25,3%;

Importurile, dacă ar fi să excludem resursele energetice, par a avea o structură mult mai diversificată, șirul produselor care au avut o influență pozitivă asupra importurilor fiind destul de larg. Totodată, creșterea importurilor a fost influențată cel mai mult de produsele petroliere și gaz și diverse produse manufacturate nealimentare, cum ar fi vehicule rutiere, mașini și aparate electrice, în special poziția cabluri, aparate specializate pentru industriile specifice, mașini și aparate cu aplicații industriale cu destinație generală ș.a.

Reieșind din structura operațiunilor de import-export, precum și conform datelor statistice circa 21,3% din valoarea exporturilor în 2011 au reprezentat reexporturile tipice care se referă, preponderent la produsele farmaceutice și diverse mașini și echipamente de transport, dar care nu exclud și unele produse agricole. Totodată, alte 23,6% reprezintă exporturile produselor compensatoare din materiale străine importate pentru prelucrare, categorie care include o parte din exporturile de articole de îmbrăcăminte, încălțăminte, mobilă și cabluri.

Mediul de afaceri

La înregistrarea afacerii, în anul 2011, antreprenorii au declarat următoarele genuri de activitate: comerțul cu ridicata și amănuntul (35%); tranzacții imobiliare (17%); industria prelucrătoare (10%); agricultura (6%); transport (5%); construcții (1%).

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a scăzut în trimestrul al IV-lea 2011 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 98,4% și s-a majorat cu 6% față de trimestrul III al aceluiași an. Per total, numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2011 s-a majorat cu 3,8% față de anul 2010.

Numărul întreprinderilor radiate în trimestrul al IV-lea 2011 a constituit 807 de unități sau cu 16,7% mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent.

În a.2011 numărul întreprinderilor radiate a constituit 3430 de unități cu 7,9% mai mult decât în anul precedent. 65,7% din numărul de întreprinderi radiate în anul 2011 sunt din afara Chișinăului.

În anul 2011, în Moldova au fost înregistrate 615 de întreprinderi cu investiții străine în capitalul social, cu 11,4% mai mult decât în anul 2010. Capitalul investit în capitalul social a constituit 311 mil. MDL, reprezentând o creștere cu 79,7% față de anul 2010.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în a.2011 s-a înregistrat o creștere cu 20,9% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul față de anul 2010. O creștere mai mare a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, a fost înregistrată în mun. Chișinău (o majorare cu 23,7%) și regiunea de Sud (cu 27,1%) comparativ cu anul 2010.

În a.2011 s-a înregistrat o creștere cu 15,5% (în prețuri curente) a cifrei de afaceri la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata față de anul 2010. Întreprinderile din regiunea Nord și UTA Găgăuzia s-au remarcat printr-o creștere relativ mai mare a cifrei de afaceri (cu 20,6% în regiunea Nord și cu 46,5% în UTA Găgăuzia).

Cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației a înregistrat o scădere nesemnificativă (cu 0,4%) (în prețuri comparabile) față de anul 2010. În această perioadă, întreprinderile din regiunile de Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia au înregistrat o micșorare a cifrei de afaceri comparativ cu anul 2010. Doar întreprinderile din mun. Chișinău au înregistrat o creștere cu 1,3% față de a.2010.

Situația socială

Situația demografică. Numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2012 a constituit 3559,5 mii pers. În anul 2011, comparativ cu anul precedent, a scăzut numărul născuți-vii cu 3,2%, numărul celor decedați cu 10,1%. Sporul natural a fost de 0,0 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu anul trecut a scăzut numărul căsătoriilor cu 2,2%, numărul divorțurilor cu 3,3%.

Migrarea populației. În anul 2011, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 2704 de cetățeni străini și 654 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați la muncă – 32,0%, familiile – 31,6%, cetățeni imigrați la studii – 26,6%, din alte cauze – 9,8%. După țara de emigrare, cetățenii străini sunt imigranți din: Israel, Ucraina, România, Turcia, Federația Rusă, Italia.

Piata forței de muncă. În trimestrul IV al anului 2011, populația economic activă a constituit 1216,4 mii pers. fiind în creștere cu 63,1 mii pers. (5,47%) comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Rata de activitate a populației de 15 ani și peste a constituit 40,9%, fiind în creștere față de valoarea trimestrului respectiv al anului precedent (38,9%). Numărul *populației ocupate* a alcătuit 1141,1 mii pers., crescând cu 6,9% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a fost de 38,4%, înregistrând o creștere de 2,4 p.p. în comparație cu trimestrul IV al anului 2010. Numărul șomerilor potrivit definiției BIM a fost 75,3 mii pers. Rata șomajului a atins la nivel de țară valoarea de 6,2%, fiind mai mică față de trimestrul IV al anului 2010 (7,5%).

Remunerarea muncii. Câștigul salarial mediu nominal brut din economia națională în anul 2011 a constituit de 3193,9 MDL, înregistrând o creștere cu 11,6%, comparativ cu anul precedent, iar în termeni reali (ajustat la indicele prețurilor de consum) – cu 3,7%. În luna decembrie 2011, câștigul salarial mediu a fost de 3707,4 MDL, înregistrând o creștere cu 8,4% față de luna decembrie 2010 și cu 14,7% față de luna precedentă (noiembrie 2011). Indicele câștigului salarial real pentru luna decembrie 2011 față de luna decembrie 2010 (calculat ca raport între indicele câștigului salarial și indicele prețurilor de consum) a fost de 100,6%.

Protecția socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2012 a constituit 638,6 mii pers. sau cu 11,4 mii pers. mai mult (cu 1,8 ori), comparativ cu 1 ianuarie 2011. Mărimea medie a pensiei lunare, stabilite la 1 ianuarie 2012, a constituit 873,9 MDL, fiind în creștere cu 7,8% față de 1 ianuarie 2011.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației de unele boli infecțioase în anul 2011 se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri prin infecții acute ale căilor respiratorii

cu localizări multiple – 225,9 mii cazuri față de 150,9 mii în anul 2010. Totodată, au fost înregistrate mai multe cazuri de varicelă – 10,5 mii față de 6,6 mii cazuri în anul 2010, infecții intestinale acute – 18,5 mii cazuri față de 17,8 mii, dar și de tuberculoză a organelor respiratorii. Cele mai multe cazuri de morbiditate prin infecții respiratorii acute se înregistrează în municipiile Bălți și Chișinău, în raioanele Strășeni, Criuleni, Sângerei, Telenești, etc.

Învățământ. La începutul anului de studii 2011/12, rețeaua instituțiilor de învățământ primar și secundar general era constituită din 1460 școli, gimnazii și licee. În învățământul primar și secundar general în anul de studii 2011/12 au fost cuprinși 380,2 mii elevi, cu 3,8% mai puțin decât în anul de studii precedent. Rețeaua instituțiilor de învățământ special este formată din 29 unități. Numărul elevilor înscriși în învățământul special, în anul de studii 2011/12 a constituit 2549 pers., cu 19,4% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent. În anul de studii 2011/12 numărul instituțiilor de învățământ secundar profesional constituie 70 unități (inclusiv 2 instituții private), cu 5 unități mai puțin comparativ cu perioada anilor 2007-2010. Numărul de elevi din învățământul secundar profesional este în continuă descreștere, înregistrând 20,3 mii elevi la începutul anului de studii 2011/12 față de 24,5 mii în 2007/08. În anul de studii 2011/12, în instituțiile de învățământ secundar profesional au fost înmatriculate 13,0 mii pers., cu 8,1% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent. Învățământul mediu de specialitate este organizat în 48 colegii, inclusiv 42 colegii de stat și 6 colegii nestatale. Numărul de elevi a constituit 31,4 mii pers., fiind înregistrată o reducere cu 0,7 mii pers. (cu 2,2%) față de anul de studii precedent. Rețeaua învățământului superior este formată din 34 unități, inclusiv 19 instituții de stat, din care 2 unități realizează numai studii de masterat 1 și 15 instituții nestatale, cu 1 instituție mai mult față de anul de studii 2010/11. Pe parcursul ultimilor ani numărul de studenți este în continuă descreștere, constituind 103,9 mii pers. la începutul anului de studii 2011/12 față de 122,9 mii în 2007/08.

Infrațiuni. În anul 2011 au fost înregistrate 35,1 mii infracțiuni sau cu 5,2% mai mult față de anul precedent. Din total infracțiuni circa două treimi au fost înregistrate în localitățile urbane. Din numărul total de infracțiuni înregistrate, 1003 cazuri (3%) revin celor excepțional de grave și deosebit de grave, iar 6,1 mii cazuri (17,2%) – celor grave. Numărul infracțiunilor înregistrate la 10 mii populație a constituit 99 crime în anul 2011 față de 94 crime în anul 2010, 74 crime în anul 2005 și 105 crime în anul 2000. Cel mai mare nivel de criminalitate a fost înregistrat în municipiul Chișinău, mun. Bălți, raionul Ștefan Vodă, raionul Criuleni, raionul Basarabeasca, etc. Cea mai mică rată a infracționalității a fost înregistrată în raionul Fălești.

Capitolul I

PRODUȚIA

Produsul Intern Brut

În perioada ianuarie-decembrie 2011, în Republica Moldova a fost înregistrat o valoare a produsului intern brut în mărime de 82174,083 mil. MDL prețuri curente, astfel majorându-se față de perioada similară a anului precedent cu 6,4% termeni reali. Evoluția PIB-ului în acest an a cunoscut un asalt pozitiv depășind valoarea atinsă în anul de criză 2009 cu 13,1%. Cea mai mare contribuție asupra creșterii anuale a PIB a avut-o trimestrul III și IV, cumulativ influențând cu aproape 60%, din creșterea totală.

În același timp se atestă o scădere a ritmurilor de creștere a PIB în ultimele două trimestre ale anului 2011. Cauzele unei astfel de scăderi derivă din încetinirea dinamicii transferurilor de peste hotare, scăderii producției industriale și a serviciilor, în special transporturile.

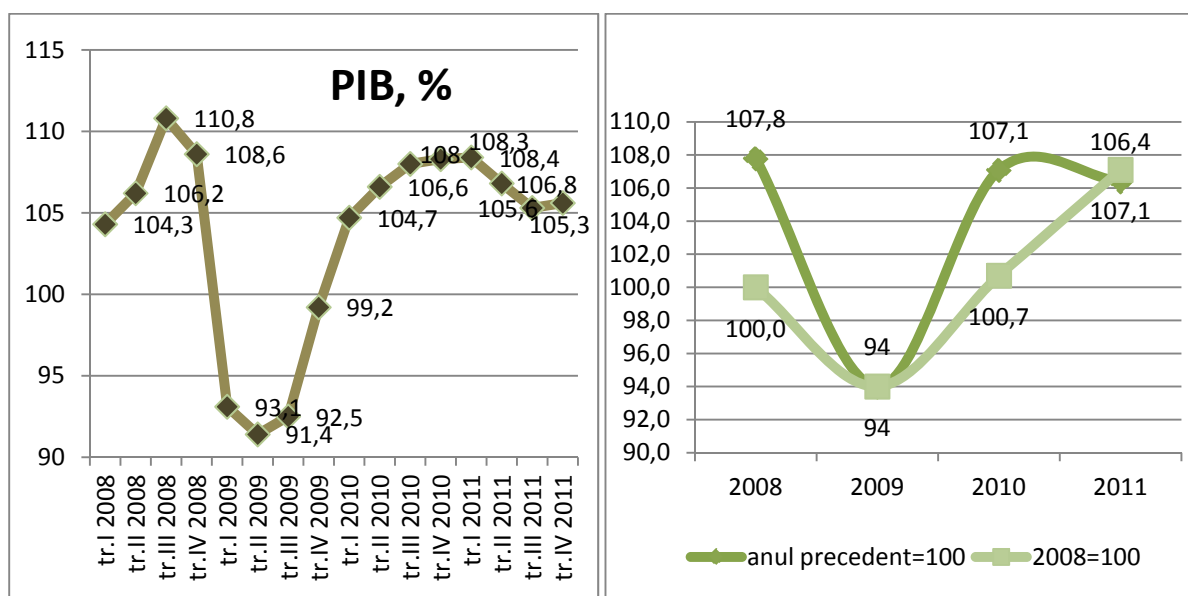

Figura 1. Evoluția PIB, pe perioada 2008-2011, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

1.1. Produsul intern brut pe categorii de resurse

În anul 2011 componentele PIB pe categorii de resurse au înregistrat evoluții pozitive. Comparativ cu anul precedent valoarea adăugată brută a crescut cu 5,6%, fiind depășită de creșterea impozitelor nete pe produse cu 10,4%. Remarcăm o tendință de creștere cu 6,3% a VAB în sectorul de bunuri. Evoluția pozitivă a fost atinsă datorită industriei care a crescut cu 7,1%, urmată de agricultură cu 5,5%. Respectiv, valoarea adăugată brută obținută în sectorul de bunuri a contribuit la formarea PIB în mărime de 26%, mai mare față de anul precedent cu 0,7 p.p. Concomitent, o influență destul de mare la formarea PIB a avut-o și valoarea adăugată brută obținută în sectorul servicii care s-a majorat față de anul precedent cu 5,4%. Atare creștere a fost atinsă de sporirea valorii adăugate brute din sectoarele: comerț cu ridicata și cu amănuntul cu 10,7, transport și comunicații cu 6%.

Ponderea construcțiilor în VAB pe parcursul ultimilor trei ani atestă o creștere lentă însă semnificativă, în anul 2011 această pondere s-a majorat cu 0,2 p.p. față de anul precedent. O evoluție similară au avut-o și tranzacțiile imobiliare care au crescut cu 0,5 p.p. Celelalte tipuri

de servicii au avut o evoluție relativ stabilă. Valoarea adăugată brută obținută în cadrul acestui sector a contribuit la sporirea PIB în proporție de 59,1%, astfel înregistrând o diminuare față de anul precedent cu 1,1 p.p.

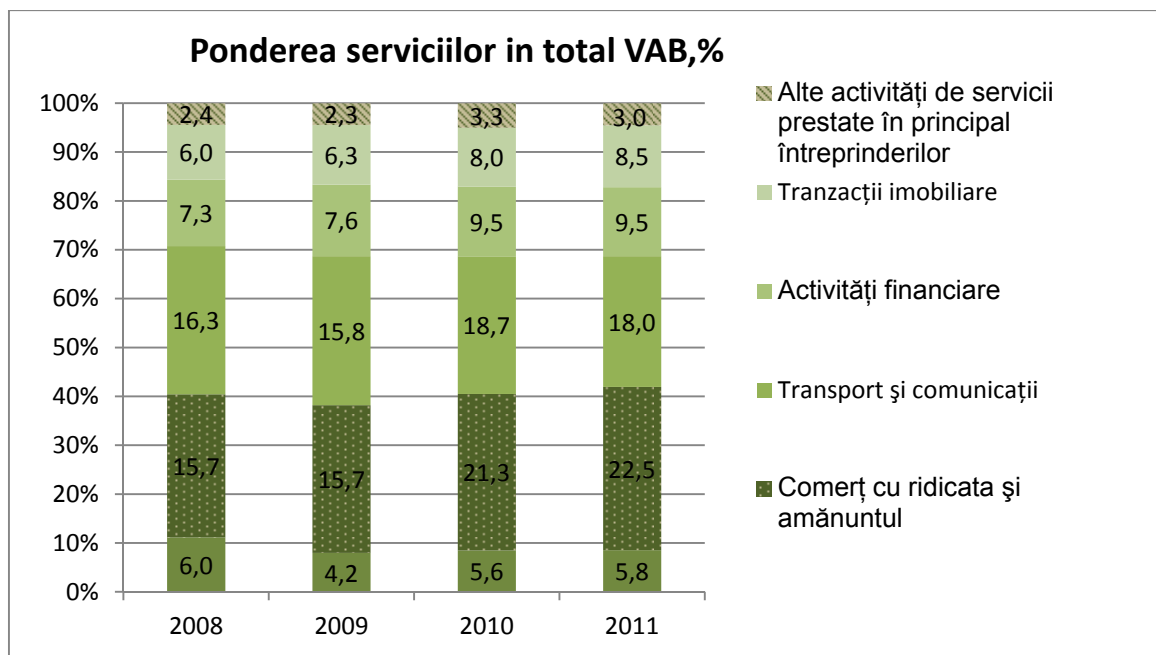

Figura 1.1.1. Structura serviciilor în total VAB,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Volumul producției în anul 2011 a fost de 158434,3 mil. MDL în baza prețurilor anului 2010, ponderea cea mai mare fiind ocupată de prestarea serviciilor 58,5%, care s-a diminuat față de anul precedent cu 2,9%.

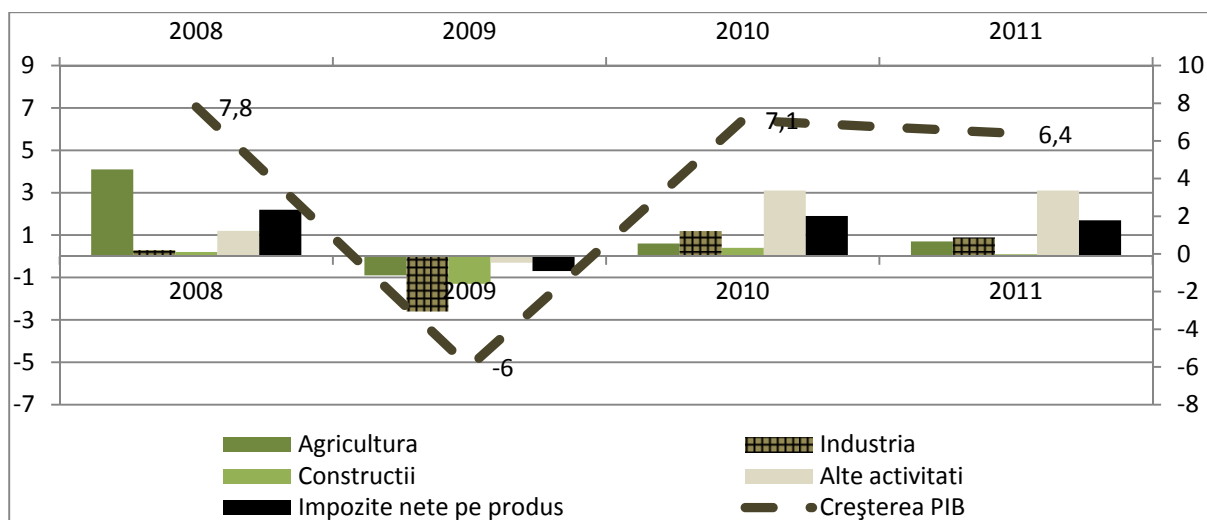

Figura 1.1.2. Gradul de influență a categoriilor de resurse la creșterea PIB, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Contribuția VAB în agricultură în anul 2011 la creșterea PIB a fost de 0,7%. VAB în industrie a avut o influență de 0,9% asupra creșterii PIB, creșterea reală constituind 7,1% comparativ cu 2010. VAB în construcții a avut un grad de influență nesemnificativ de doar 0,1%, înregistrând o creștere în prețuri reale de 4,7%, după o diminuare de 27% în 2010 față de anul 2009. La fel ca anul precedent, alte servicii, printre care VAB în comerțul cu amănuntul, transport și comunicații,

VAB în activități financiare au avut cel mai mare grad de influență, contribuind la creșterea PIB cu 3,1%. O altă contribuție destul de evidentă sunt impozitele nete, cu un grad de influență de 1,7%, în termeni reali acestea au înregistrat o creștere de 10,4%.

1.2. Produsul intern brut pe categorii de utilizări

În structura PIB pe categorii de utilizări, istoric, consumul final se menține la nivel înalt, care în anul 2011 a depășit cu 16,7% valoarea PIB cel mai înalt nivel al consumului înregistrat în RM din ultimii trei ani. Modificări structurale semnificative s-au produs în ultimii trei ani asupra contribuției formării brute de capital fix în PIB cu 23,2%, variația stocurilor cu 1,3% mai mare față de anul precedent cu 0,4 p.p. O cotă destul de ridicată a fost înregistrată asupra exportului net în PIB (-41,2%).

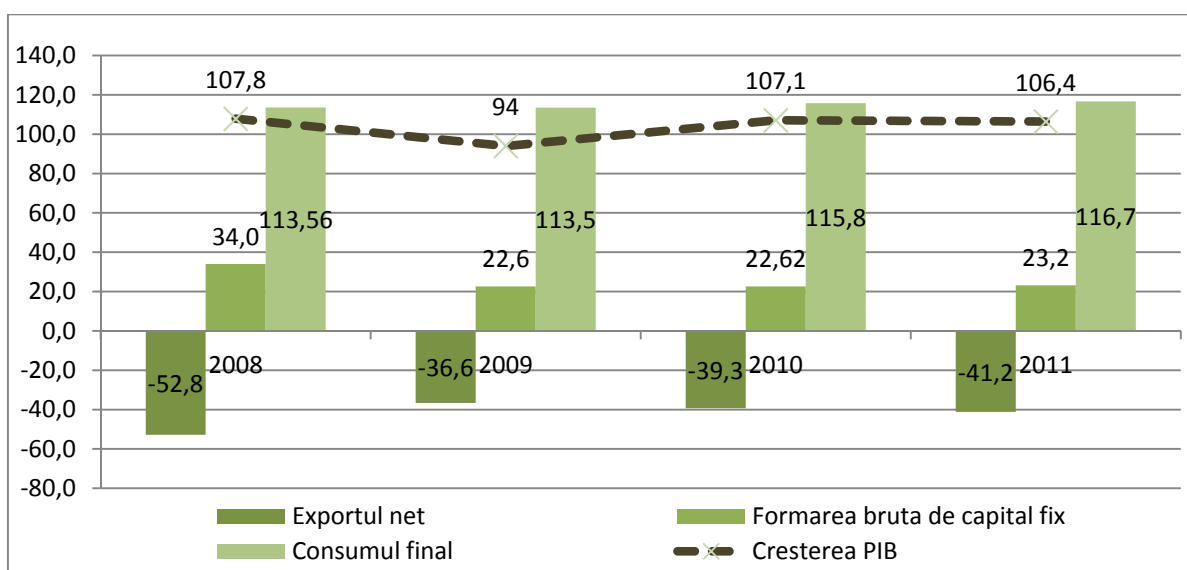

Figura 1.2.1. Evoluția componentelor PIB-ului pe categorii de cheltuieli, % în PIB

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

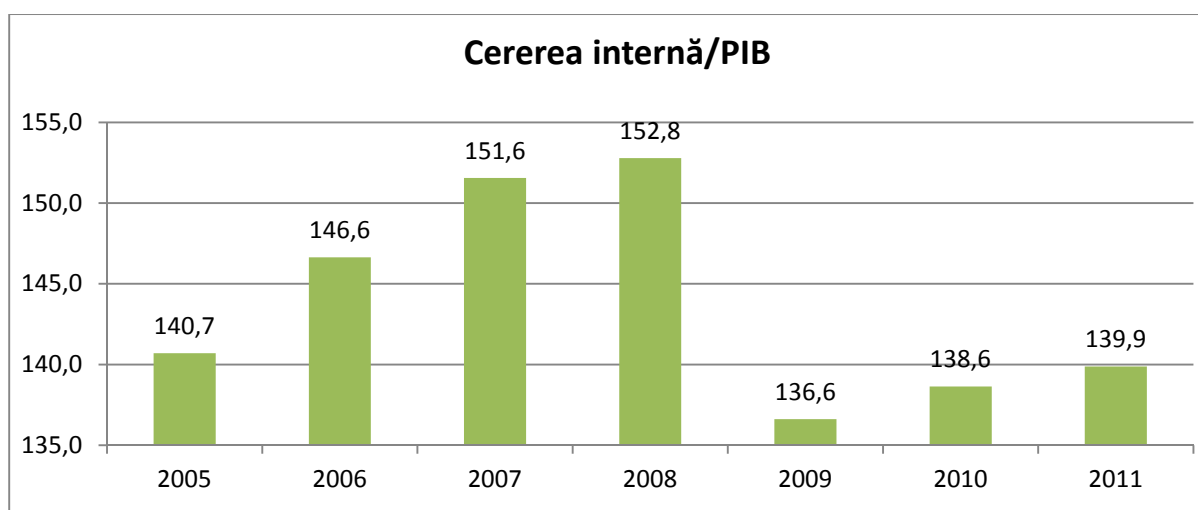

Figura 1.2.2. Ponderea în PIB a cererii interne, % în PIB

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Cererea internă este o componentă destul de importantă în formarea PIB-ului pe categorii de utilizări care a însumat, în anul 2011, 114941,5 mil. MDL prețuri curente. Cererea internă precedent a crescut cu 7,1 p.p., comparativ cu anul 2010. Ponderea cererii interne în PIB nu s-a

redresat complet. Comparativ cu anul 2008, diferența ponderii cererii interne în PIB constituie aproape 14 p.p. Contribuția consumului final al gospodăriilor este cea mai mare însemnată – 67,7%. Rata de creștere a consumului final al populației, în anul 2011, în prețuri comparabile, a constituit 7,1%. În perioada analizată consumul administrației publice s-a diminuat față de anul precedent cu 2,5 p.p. fiind la același nivel cu anul de criză 2009.

Ponderea investițiilor în PIB pe parcursul anului 2011 a evoluat pozitiv în comparație cu anul de criză 2009, în creștere cu 1,4 p.p. În ciuda progreselor, relativ bune, nivelul anului 2008 nu a fost atins. Variația stocurilor, ca pondere în PIB, rămâne la un nivel scăzut de circa 1,3%, nivelul de 5,2% din PIB al anului 2008, nu a fost atins.

Tabelul 1 Ponderea structurii investițiilor în PIB, %

Anii	Ponderea FBC în PIB, %	Ponderea FBCF în PIB%, %	Ponderea Variației Stocurilor, %
2008	39,2	34,0	5,2
2009	23,1	22,6	0,5
2010	23,5	22,6	0,9
2011	24,5	23,2	1,3

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2011, exporturile nete au însumat un sold negativ de în mărime de 33861,6 milioane MDL, mai mare față de anul precedent cu 10%. Această creștere a fost influențată de creșterea importurilor de mărfuri și servicii cu 19,3%. Concomitent cu o creștere a exporturilor de 28,6%, față de 2010.

Investițiile în active materiale pe termen lung

Pe parcursul anului 2011, în RM au fost efectuate investiții în active materiale în valoare de 15198,5 mil. MDL indiferent de forma de proprietate. În prețuri comparabile, investițiile în acest an s-au majorat față de anul precedent cu 9,3%; comparativ cu anul de criză 2009 valoarea acestora a fost depășită cu 17,9%, însă comparativ cu anul 2008, se atestă un volum mai mic cu 17%. Există o tendință clară de creștere a investițiilor pe parcursul ultimilor doi ani. O pondere destul de înaltă în total investiții este deținută de către investițiile efectuate pentru lucrările de construcție și montaj – 48,2%, acestea înregistrează o diminuare în structura investițiilor fixe de 3,4 p.p. în față de anul 2010. Investițiile alocate pentru utilaje și mașini, mijloace de transport dețin o pondere de 45,4% cu o creștere de 4,45 p.p., față de anul 2010.

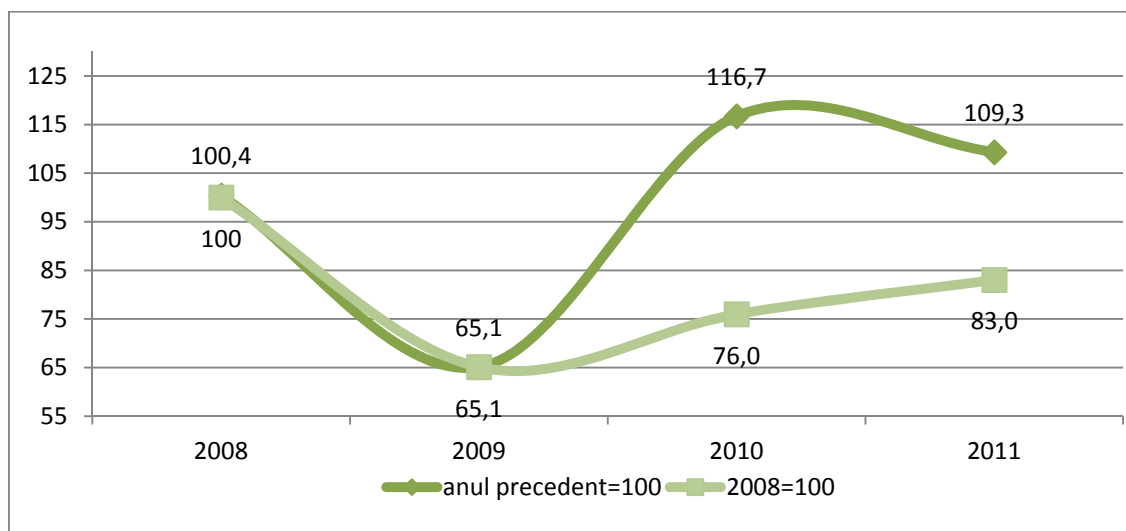

Figura 1.2.3. Evoluția investițiilor în active materiale pe termen lung, 2008-2011, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Tradițional, în anul 2011, principalele surse de finanțare rămân a fi investițiile efectuate de către agenții economici și populație cu o pondere în total de 64%, înregistrând o creștere față de anul precedent de 8,7 p.p. Mijloacele alocate din bugetul de stat pe perioada anului 2011 au constituit 5,4% astfel majorându-se cu 0,3 p.p față de 2010. Au scăzut semnificativ investițiile finanțate de investitorii străini, acestea au înregistrat 4,8% o diminuare de 13,4p.p., față de anul 2010.

1.3. Productia de bunuri si servicii

Industria

Începând cu anul 2008, până în prezent, sectorul industrial are o evoluție ambiguă. Până în anul 2009, industria a fost afectată de șocurile exogene, precum încetarea exporturilor unei serii de produse, urmată de criza economică mondială, care au dus la scăderea producției cu 21,1%, față de anul de referință 2008. Pe parcursul anului 2011 se atestă o creștere a producției industriale cu 0,4 p.p. față de anul 2010, depășind valoarea atinsă în perioada de criză cu 11,8%. Nivelul anului 2008 nu a fost atins, iar la începutul anului 2012, volumul producției industriale a înregistrat o descreștere de 4,2% față de ianuarie 2011. Această reducere este asociată cu scăderea industriei prelucrătoare, în special, în urma condițiilor meteorologice nefaste din anul 2011, producția agro-alimentare s-a diminuat cu 2,5% față de ianuarie 2011.

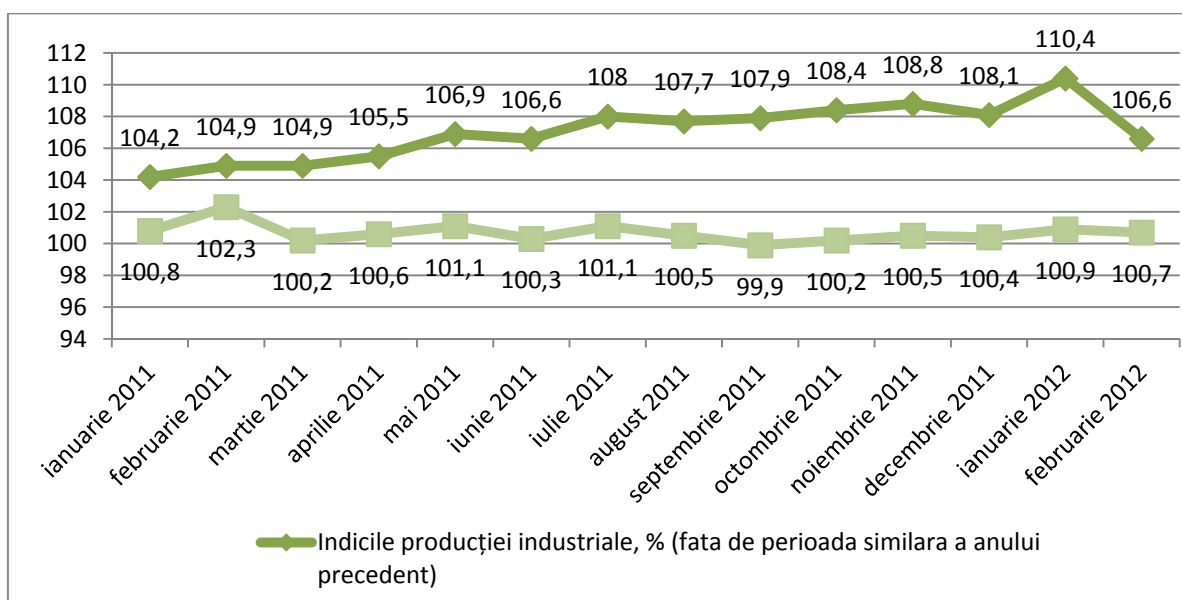

Figura 1.3.1. Evoluția producției industriale, 2010-2011 %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Pe parcursul anului 2011 valoarea producției fabricate de către întreprinderile industriale a constituit 27457,4 mil. MDL sau cu o creștere de 7,4%. Această situație s-a creat datorită creșterii nivelului de produse din industria extractivă cu 17,1% urmată de industria prelucrătoare cu 8,9%. Ponderea cea mai mare în structura producției este deținută de industria prelucrătoare cu 84,3%, care s-a diminuat față de anul 2010 cu 1 p.p. La rândul său, o pondere însemnată în industria prelucrătoare o deține producția alimentară și cea a băuturilor cu o pondere de 51,36%, urmată de producția altor produse din minerale nemetalifere – 10,16%.

Principalele contribuții la creșterea producției industriale le-au avut ramurile:

- producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice 42,5%, producția de mașini și aparate electrice 41,7%, edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative 27,9%, fabricarea de mașini și echipamente 24,6%, producția din piei, articole din piele și fabricarea încălțăminte 16,9%.

Concomitent unele tipuri de activități din cadrul sectorului au condus la micșorarea producției industriale:

- Industria chimică cu 8,1%, industria metalurgică cu 6,7%, prelucrarea lemnului și fabricarea articolelor din lemn cu 2%.

Valoarea producției de energie electrică și termică în perioada anului 2011 a constituit 3913 mil. MDL micșorându-se cu 4,6% față de 2010. Atare tendință a fost atinsă în urma diminuării serviciilor din sub-sectorul de aprovizionare cu aburi și apă caldă cu 5,6%. Ca pondere în structură în total sector a constituit 14,2% majorându-se față de anul 2010 cu 1 p.p.

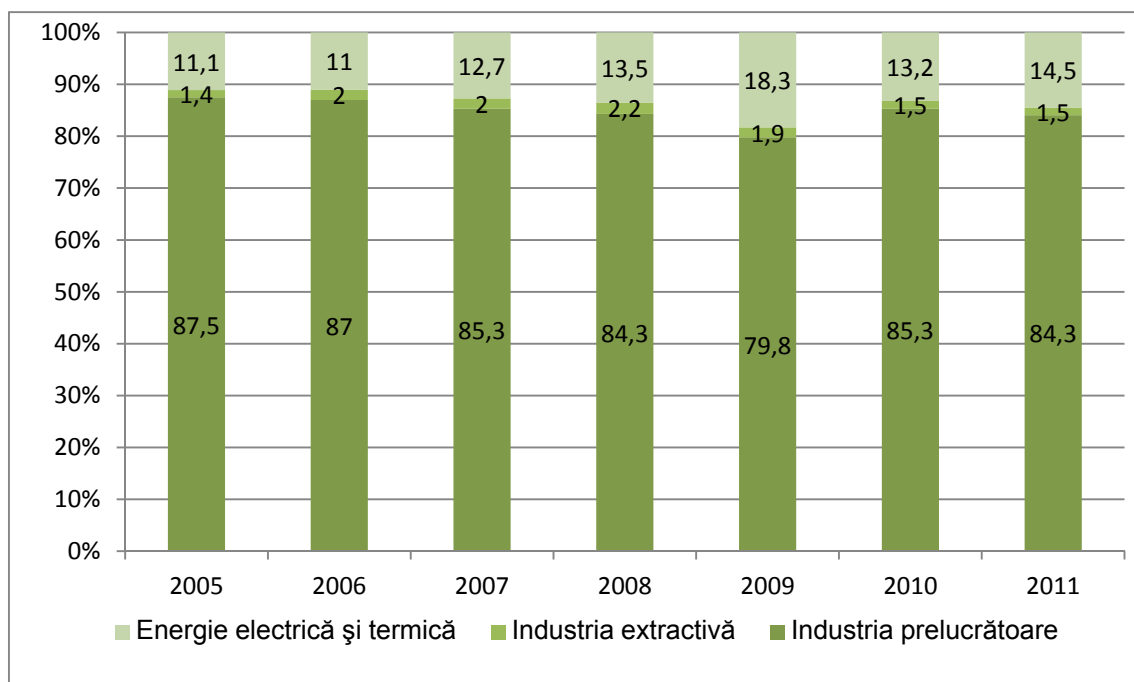

Figura 1.3.2. Structura valorii producției livrate, 2005-2011,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Din reprezentarea grafică de mai jos (fig. 1.3.3) atestăm o consolidare a a sectorului industrial în Municipiul Chișinău. Ponderea acestuia a crescut până la 61,2%, majorându-se cu 4,2 p.p. față de anul 2010. Toate celelalte regiuni au produs mai puțin în anul 2011, comparativ cu anii precedenți: regiunea centrală are o pondere de 21,4%, UTA Găgăuzia și regiunea Sud dețin o pondere în totalul producției industriale de 2,9% respectiv 3,2%, dar la capitolul livrarea mărfurilor pe piață externă, comparativ cu total producție, aceste regiuni fiind lideri, respectiv cu 67,7 și 64,7%. Majoritatea producției mun. Chișinău este livrată pe piața internă.

Agricultura

Pe parcursul anului 2011 producția agricolă a constituit 22120 mil. MDL, înregistrând o creștere de 4,6% comparativ cu anul 2010. Din reprezentarea grafică de mai jos se observă că producția agricolă a depășit nivelul atins în anul de criză cu 8%. Tendințe pozitive au fost obținute în la producția vegetală, creștere de 6,7%, urmată de producția animalieră – 0,4%. Produsele care au dus la majorarea volumului de producție au fost următoarele: cartofi creștere cu 43,1% față de 2010, legume – 25,4%, struguri – 24,6%, fructe, nuci și pomușoare – 15,4%, urmată de floarea soarelui cu o creștere de 10,8%. În același timp, scăderea producției de sfeclă de zahăr cu 29,6%, tutun și soie cu 29,1%. La fel, atestăm o scădere a producției animaliere care a constituit doar 0,4% din totalul producției. Cauzele sunt diminuarea producției de lactate și ouă cu 5,5 și 2,8%.

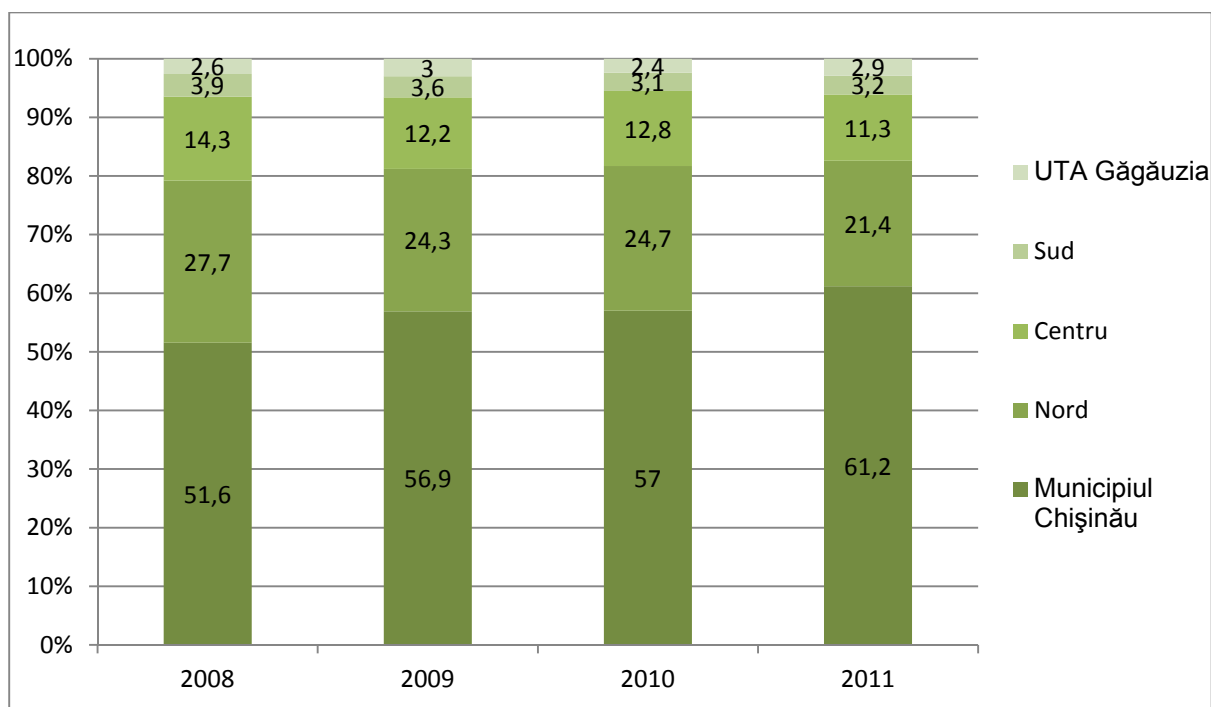

Figura 1.3.3. Concentrarea activității industriale pe regiuni de dezvoltare, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

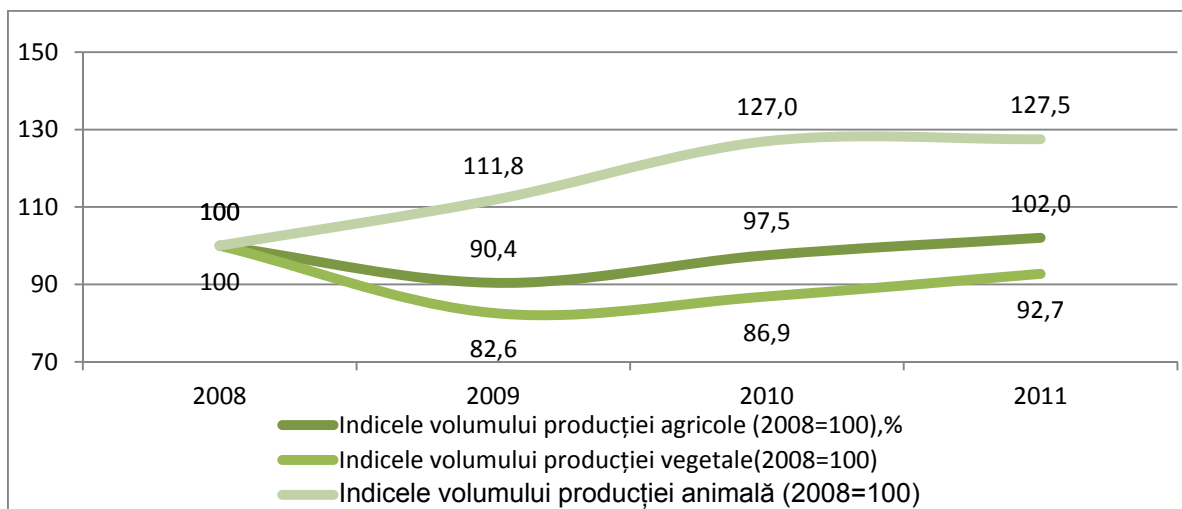

Figura 1.3.4. Evoluția indicilor privind producția agricolă, 2005-2011,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Pe parcursul perioadei anului 2011 s-a obținut o productivitate medie la hectar destul de ridicată în culturile de rapiță, creștere de 34%, urmată de cea de struguri 30%, cartofi 18,8%, fructe și pomsușoare 18,2% și cea de grâu 15,4%, fapt datorat creșterii terenurilor agricole prelucrate și a factorilor naturali – prezența ploilor. Descreșteri ale producției s-au înregistrat la culturile de sfeclă de zahăr – 24,2%, soia – 28,4%, porumb pentru boabe – 4,7%.

De menționat că pe parcursul anului 2011 în gospodăriile populației, efectivul de animale de toate tipurile s-a micșorat față de anul precedent. Efectivul total de bovine a scăzut cu 6,4% în special cele crescute în gospodăriile populației cu 6,9%. Dar, numărul de animale crescute în cadrul întreprinderilor agricole cum ar fi bovinele, ovinele și caprinele s-au majorat cu 3,8%. O scădere drastică a fost înregistrată la efectivul de păsări – 16,7%, în special fenomen datorit scăderii efectivului de păsări în trimestrul IV al anului 2011.

Tabelul 2. Creșterea producției medii la hectar pe principalele tipuri de culturi

Chintale/hectar	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Grâu	67,3	108,6	115,4
Porumb pentru boabe	82,8	118	95,3
Floarea soarelui	77	119,7	102
Sfeclă de zahăr	43,7	184,4	75,8
Tutun	120,5	94,3	84,9
Soia	56,6	169,6	71,6
Rapiță	65,1	78,9	134
Cartofi	106,7	109	118,8
Legume de câmp	90,9	104	116,1
Fructe și pumușoare	89,3	105,7	118,2
Struguri	109	72,3	130

Serviciile

Comerț și servicii

Întreprinderile ce au activitatea principală comerțul cu amănuntul, în trimestrul IV al anului 2011, au obținut o creștere a cifrei de afaceri de 15,2%, față de trimestrul similar al anului 2010, însă comparativ cu trimestrul III al anului s-a diminuat cu 2%. Volumul cifrei de afaceri în comerț cu amănuntul a sporit cu 17,1%, urmată de creșterea volumului cifrei de afaceri obținute din prestarea serviciilor de piață populației cu 1,2%.

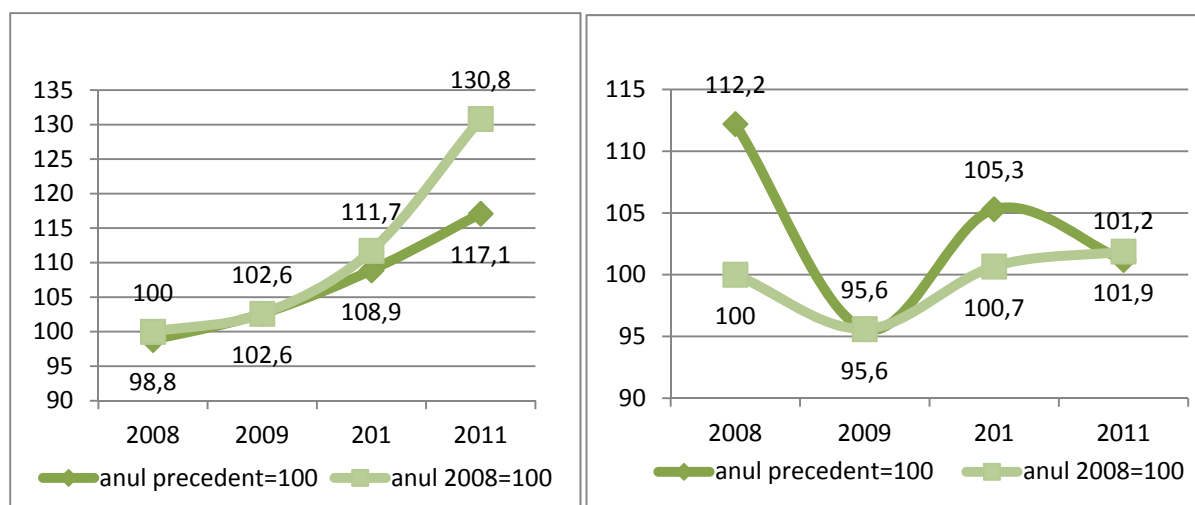

Figura 1.3.5. Evoluția indicilor volumului cifrei de afaceri în activitatea de comerț cu amănuntul și serviciile prestate populației, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Pe parcursul anului 2011, întreprinderile ce au ca activitate principală comerțul cu ridicata au înregistrat o creștere a cifrei de afaceri cu 12,9% în prețuri curente față de 2010, concomitent a avut o evoluție pozitivă cifra de afaceri obținută de întreprinderile ce prestează servicii întreprinderilor, creștere cu 11,4% față de perioada precedentă 2010.

Transportul

Pe parcursul anului 2011 pe teritoriul țării au fost transportate mărfuri în volum de 9843,3 mii tone pe diferite tipuri de transport, astfel majorarea a constituit 16,8%, în prețuri comparabile. Ca structură mărfurile transportate pe tipuri de transport arată că ponderea cea mai mare este

deținută de transportul auto – 53,2%, urmată de cel feroviar – 46,3%. Ponderile cele mai mici sunt asimilate de transportul fluvial și aerian cu 1,5% și respectiv cu 0,02%. Astfel, la 1 km de drum s-au transportat mărfuri de circa 3620,5 milioane tone, o creștere față de anul precedent cu 11,7%. Creșteri semnificative s-au înregistrat la parcursul mărfurilor pe cale fluvială și feroviară, creștere cu 30,1 și respectiv cu 24,7%. De la începutul anului se atestă o scădere a activității economice în sectorul transporturi. În ianuarie-februarie 2012 volumul de mărfuri transportate de către întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian au fost de 823,6 mii tone sau cu 27,7% mai puțin decât în perioada similară a anului precedent.

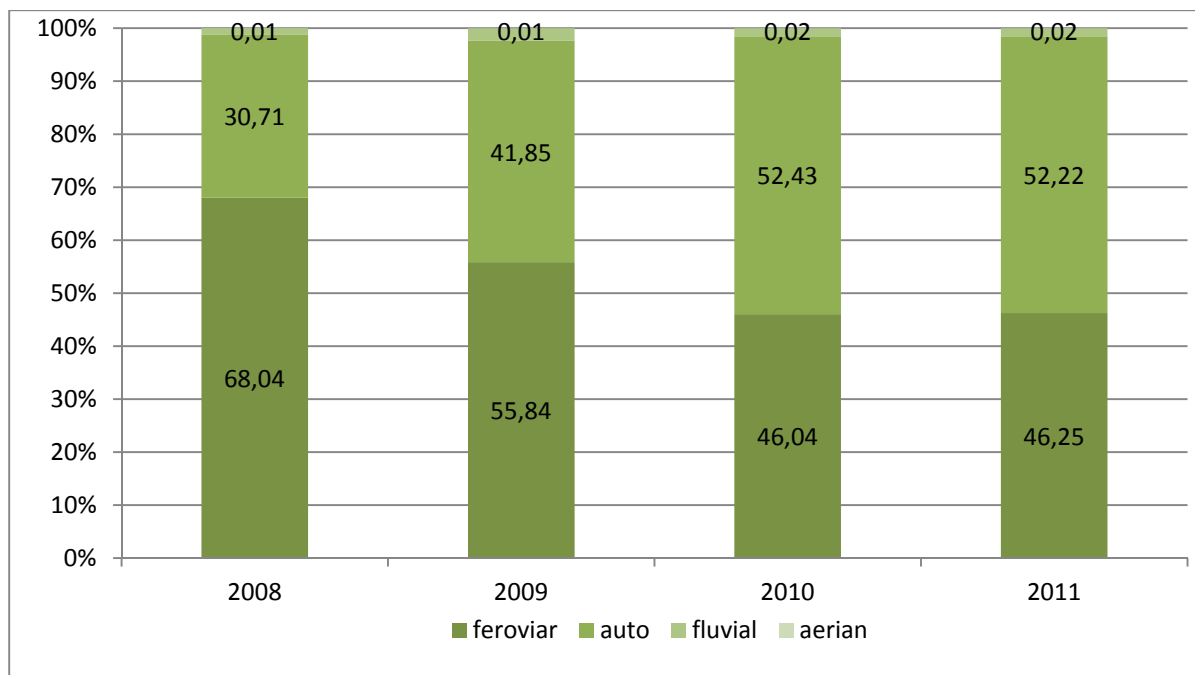

Figura 1.3.6. Structura mărfurilor transportate pe tipuri de transport, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2011 au fost transportați pasageri cu ajutorul mijloacelor de transport public în număr de 235757,7 mii pasageri, majorare față de anul precedent cu 1,4% datorită influenței pozitive a transportării pasagerilor cu autobuze și microbuze, creștere cu 8,2%, aerian cu 7,9%, cât și cel fluvial cu 3,2%. S-a modificat structura transportărilor de pasageri, a crescut cu 3,02 p.p. ponderea autobuzelor și microbuzelor înregistrând 48,6% din total. Situație datorată reducerii ponderii transportării pasagerilor în troleibuze cu 2,55 p.p.

Cele mai multe mărfuri în anul 2011 au fost transportate auto de către întreprinderile cu sediul în municipiul Chișinău – 2689,8 mii tone, majorare față de perioada similară a anului precedent cu 22,7%, urmată de întreprinderile din regiunea nord cu 13,7% și sud cu 22,7% .

Comunicațiile

În ianuarie-decembrie 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, tendințe pozitive au fost înregistrate la expedierea corespondenței care s-a majorat față de anul precedent cu 6,7%, urmată de expedierea coletelor de 2,2ori și cea a pensiilor, indemnizațiilor cu 2,1%.

O scădere a ritmului de creștere se atestă la expedierea telegramelor cu 20,5%, a convorbirilor telefonice pe rețeaua fixă internațională cu 13,7%.

Turismul

În domeniul turismului atestăm o modificare pozitivă a tendințelor, atât la nivelul numărului total de turiști, cât și la numărul total de turiști străini. Se evidențiază o creștere a numărului de turiști cu 8% și de 17,9% a turiștilor nerezidenți, comparativ cu perioada anului 2010. Cea mai mare parte din turiștii autohtoni au preferat cazarea la hoteluri și moteluri, circa 10,5%, structuri de întremare – 8,4%, cămine pentru vizitatori cu 6,5%.

Tendințe negative au fost înregistrate la turiștii cazați la pensiuni turistice și tabere de vacanțe pentru elevi, scădere cu 12% și respectiv cu 0,6%.

Capitolul II

PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

În 2011 inflația medie anuală a fost de 7,6%, iar evoluția prețurilor pe parcursul anului fiind neuniformă. Primul trimestru s-a caracterizat printr-o dinamică stabilă – inflația variind în proximitatea nivelului de 6%, după care în trimestrele II și III s-a accentuat tendința de majorare a prețurilor, culminând cu o rată anuală de 9,2% în luna august, însă spre sfârșit de an această dinamică s-a temperat. Principalii factori care au cauzat intensificarea presiunilor inflaționiste în 2011 au fost:

- majorarea prețurilor la produsele energetice importate (petrol și gaze);
- afectarea ofertei agricole, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile;
- scumpirea produselor agro-alimentare pe piețele internaționale.

Totuși, inflația medie anuală pentru anul 2011, de 7,6%, este apropiată de rezultatul înregistrat în 2010 – o creștere a prețurilor de 7,4% și reprezintă un nivel redus, privit din perspectivă istorică. Până la criza economică mondială, inflația creștea anual cu valori de peste 10%, iar în anii de după criză asistăm la o reducere a vitezei de majorare a prețurilor. Creșteri sub 10% se atestă și pentru componentele IPC – în 2011 prețurile la produsele alimentare au crescut cu 8,4%, la mărfurile nealimentare cu 5,8%, iar la servicii cu 8,8%. Însă necesită menționat că creșterea prețurilor la produsele alimentare în 2011 a fost mai mare ca în 2010, când acestea s-au majorat cu 5,7%, iar prețurile la servicii în 2010, au avansat cu 9,1% și au avut o evoluție apropiată de cea înregistrată în 2011. În același timp, în anul 2011 doar prețurile la produsele nealimentare au crescut cu o viteză mai mică ca în 2010, care s-au majorat cu 7,3%.

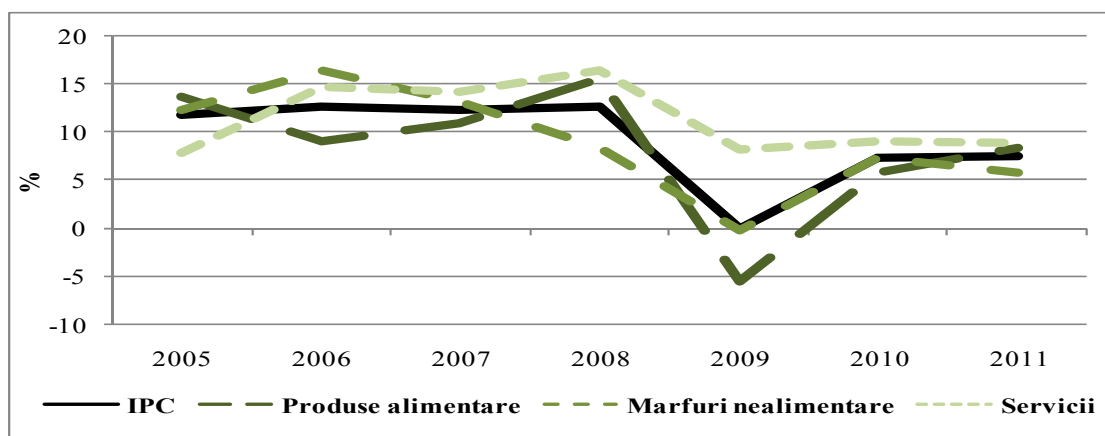

Figura 2.1. Ritmul de creștere al IPC și a componentelor sale

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În al patrulea trimestru al anului 2011, IPC a crescut cu 8,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent, majorare fiind sub nivelul avansului de 8,8% înregistrat în trimestrul III – evoluție ce denotă temperarea dinamicii inflaționiste. Indicii lunari ai prețurilor, calculați comparativ cu perioadele similare ale anului 2010, au avut următoarele majorări: în octombrie și noiembrie 8,9%, iar în decembrie 7,8%. În trimestrul IV una dintre cauzele importante ce a determinat creșterea prețurilor a fost majorarea tarifului la gaze cu 23,2%, intrată în vigoare pe 1 octombrie 2011. Spre deosebire de perioada precedentă, când cele mai mari scumpiri s-au înregistrat la produsele alimentare, în trimestrul IV 2011, cel mai mult au crescut prețurile la servicii – acestea majorându-se cu 11,5% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele modificări: în octombrie 11%, în noiembrie 11,8%, în

decembrie 11,6%). În aceeași perioadă, prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 8,6%, iar pe parcursul trimestrului IV acestea și-au redus continuu ritmul de creștere (comparativ cu perioada similară a anului precedent, majorările au fost: de 9,3% în octombrie, de 9,2% în noiembrie și de 7,4% în decembrie). În trimestrul IV 2011, produsele nealimentare s-au scumpit cu 6,1%, însă viteza de creștere a prețurilor s-a decelerat, la fel, ca și în cazul mărfurilor alimentare (comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au înregistrat următoarele majorări : în octombrie 6,7%, în noiembrie 6,5% și în decembrie 5,2%).

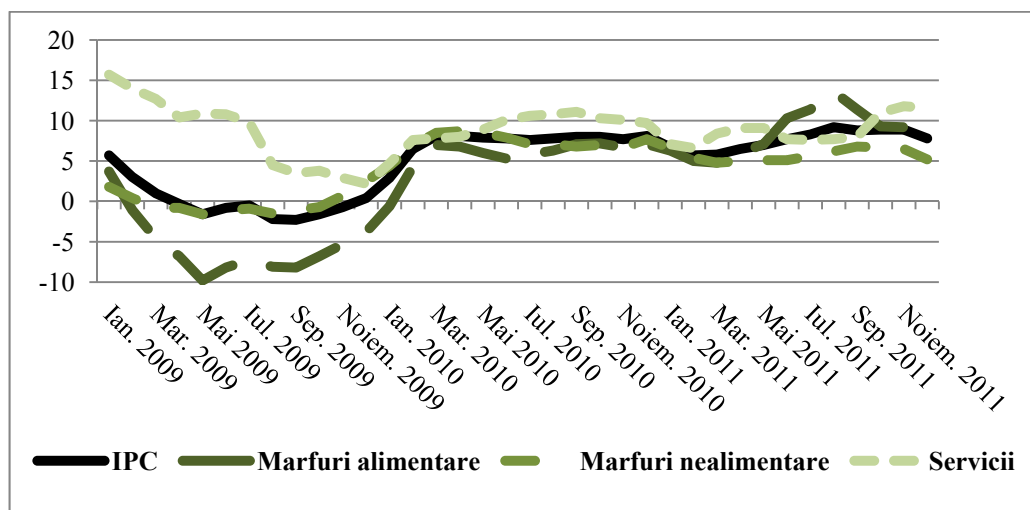

Figura 2.2. Ritmul anual de creștere al IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În cel de-al patrulea trimestru al anului 2011, printre servicii, comparativ cu perioada similară a anului 2010, cele mai mari scumpiri s-au produs pentru gazele naturale din rețea – o creștere a prețurilor cu 40,1%, și încălzirea centrală – o majorare cu 39,1%. La produsele alimentare, cele mai mari majorări de prețuri s-au înregistrat pentru struguri – 39,8%, ouă – 30,9%, zahăr – 26,2%, nuci – 22,5%. În același timp un șir de produse agricole au înregistrat scăderi semnificative de prețuri: tomate – 16%, morcov – 15,5%, usturoi – 12,7%. Un caracter mai puțin pronunțat l-au avut majorările de prețuri, înregistrate pentru produsele nealimentare. Creșteri mai importante de prețuri s-au atestat la următoarele mărfuri nealimentare: combustibili – 15,2%, materiale de construcții – 15,1%, autoturisme – 10,9%.

Inflația de bază a avut o evoluție ascendentă pe parcursul primelor 3 trimestre ale anului 2011 avansând de la 4,7% (rata anuală a inflației de bază), nivel înregistrat în ianuarie 2011, până la 6,8%, ritm atestat în luna septembrie 2011, iar către sfârșitul anului s-a produs o schimbare a acestei tendințe. Pe parcursul trimestrului IV 2011 inflația de bază a scăzut de la 6,7% (rata inflației de bază pentru luna octombrie) la 6,1% (rata inflației de bază pentru luna decembrie). Pe parcursul întregului an ratele inflației de bază au fost sub nivelul valorilor ritmului de creștere al IPC.

În 2011 indicele prețurilor producției industriale s-a majorat cu 6,8%, iar pe parcursul anului ritmurile de creștere au avut o majorare relativ continuă. La nivel de componente cea mai mare creștere de prețuri s-a produs în sectorul energetic – 10,5%, fiind urmat de industria prelucrătoare cu o majorare de 6,3%, iar în industria extractivă mărirea a fost mică, de doar 2,6%. La fel, ca și în cazul IPC, se observă o reducere a ritmurilor de creștere a prețurilor producției industriale de după criză comparativ cu cele de până la criză. Între anii 2006-2008 prețurile producției industriale au crescut cu ritmuri mai mari de 10%, după criză, în 2010 și 2011 majorările au fost sub 10%. În același timp, în sectoarele industriale s-a înregistrat evoluții distincte:

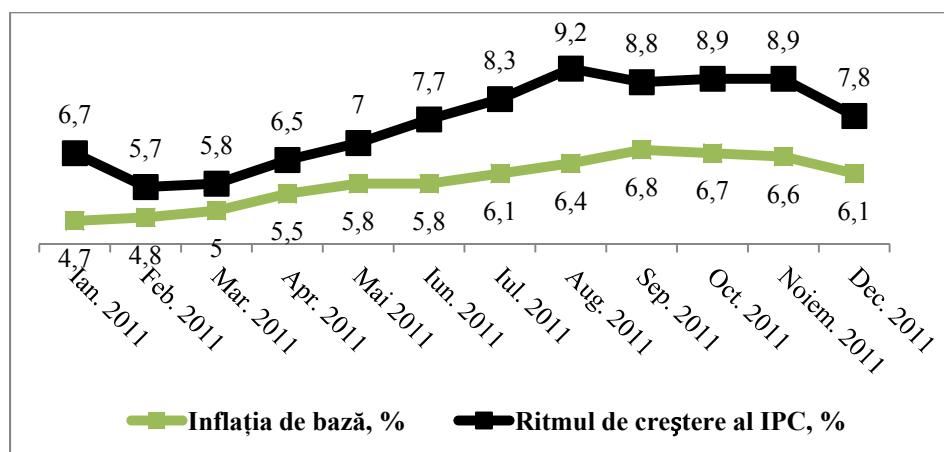

Figura 2.3. Inflația de bază și ritmul anual de creștere al IPC

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

- ✓ în industria extractivă până la criză s-au atestat ritmuri destul de înalte de creștere a prețurilor, însă care au avut o dinamică descendentă, după criză creșterile fiind foarte mici;
- ✓ în industria prelucrătoare ritmurile de creștere a prețurilor de după criză sunt mai mici ca cele înregistrate înainte de aceasta;
- ✓ în sectorul energetic prețurile au crescut brusc în 2007, an după care tendința de majorare s-a temperat semnificativ.

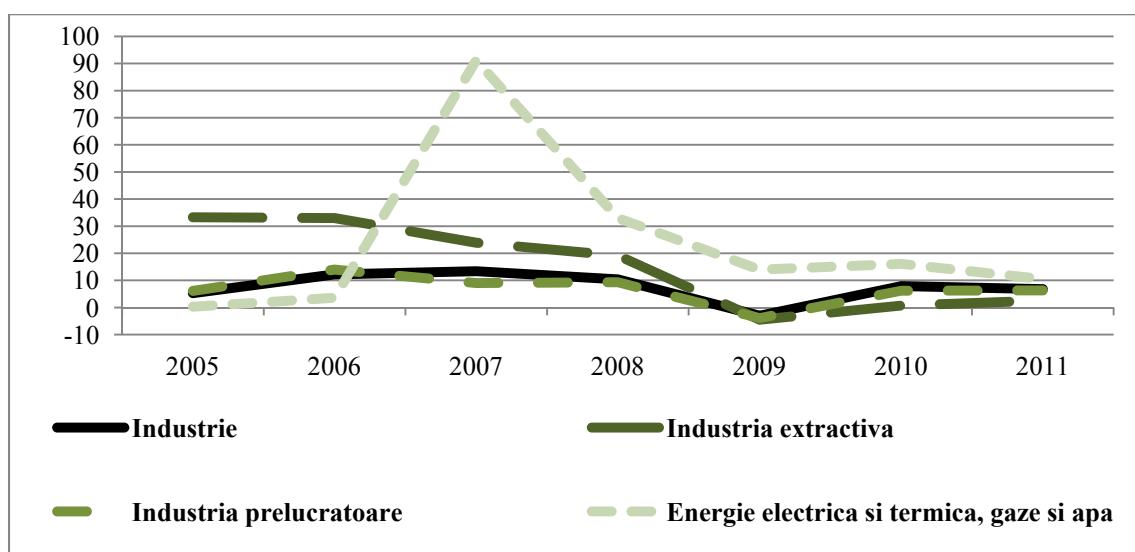

Figura 2.4. Ritmul de creștere al indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Pe parcursul anului 2011 indicile prețurilor producției industriale a avut o evoluție accelerată: în primul trimestru avansarea a fost de 4,7%, (compartiv cu aceeași perioadă a anului 2010), în trimestrul II majorarea a fost de 6,3%, în trimestrul III creșterea a fost de 7,9%, iar trimestrul IV a fost caracterizat printr-o ascesiune de 8,4%. În trimestrul IV 2011, majorările lunare ale prețurilor producției industriale (comparativ cu perioadele similare ale anului precedent) au fost de 8,4% în octombrie, de 8,8% în noiembrie și de 8,1% în decembrie. În al patrulelea trimestru al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în subsectoarele industriei s-au înregistrat următoarele creșteri:

- ✓ în sectorul energetic prețurile au crescut cu 13,1% (majorările lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de 9,7% în octombrie, și de 14,8% în noiembrie și decembrie);
- ✓ în industria prelucrătoare indicele prețurilor a avansat cu 7,8% (creșterile lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de 8,4% în octombrie, de 8% în noiembrie și de 7,1% în decembrie).
- ✓ în industria extractivă, prețurile n-au înregistrat creșteri (în octombrie s-a înregistrat o scădere de 0,5%, în noiembrie o creștere de 1,4%, iar în decembrie, iarăși a fost o reducere de un procent).

În trimestrul IV 2011, niveluri avansate ale majorării prețurilor, comparativ cu perioada similară a anului 2010, s-au înregistrat la: producerea energiei electrice – 27,3%, fabricarea zahărului – 25%, fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon – 24%, prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor – 23,1% și aprovizionarea cu aburi și apă caldă - o avansare de 22,4%.

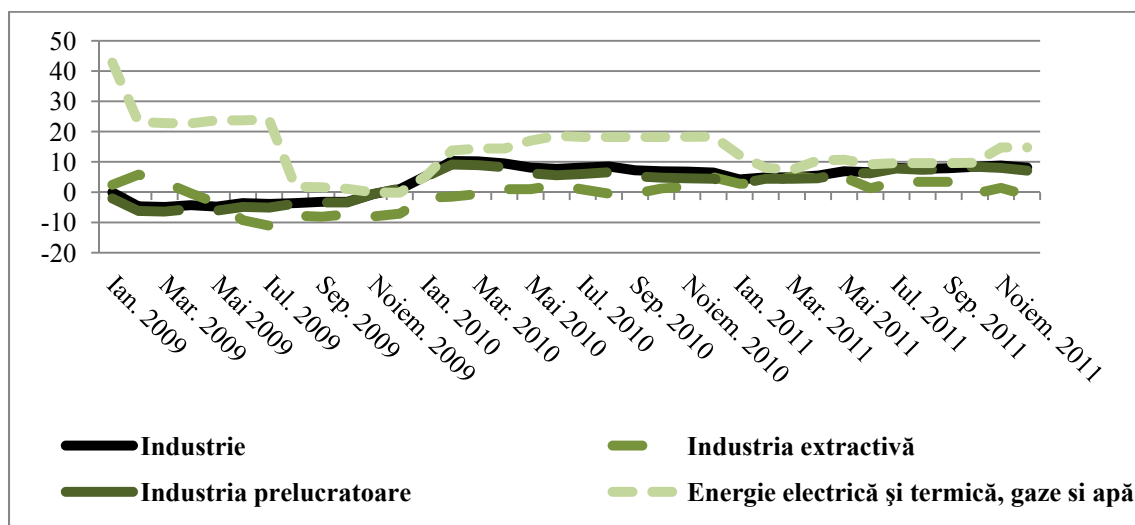

Figura 2.5. Ritmul anual de creștere al indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

După criză se observă o ascesiune mai moderată a prețurilor în construcții, care se majorează cu ritmuri mai mici de 10%, comparativ cu evoluțiile precedente, când prețurile în acest sector creșteau cu valori de peste 20%. Pe parcursul anului 2011, ritmurile de creștere a prețurilor în construcții au cunoscut evoluții pozitive, în ultimile trei trimestre ale anului, acestea au avut valori apropiate de nivelul de 9%. În trimestrul IV 2011 prețurile în construcții au crescut cu 9,3%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Pe parcursul trimestrului, în profil sectorial cele mai mari creșteri de prețuri au fost înregistrate în construcția de locuințe – 14,2% și agricultură – 9,6%.

În anul 2011 prețurile la producția agricolă au crescut cu 10% – o majorare ce este cu mult sub evoluția din 2010, când prețurile practic "au făcut un salt" de 42,9%. În general, evoluția prețurilor producției agricole este extrem de volatilă, creșterile spectaculoase fiind urmate de majorări modeste sau chiar de scăderi. În 2011 majorarea prețurilor la produsele vegetale a fost de 12,5%, în timp ce prețurile produselor animaliere nu au crescut, consemnând o modificare de 0%. Pentru produsele vegetale, cea mai mare creștere de prețuri, cu 19,8% s-a înregistrat la culturile cerealiere și leguminoase – boabe. La produse de origine animalieră scumpiri s-au înregistrat pentru: carne de bovine – 30,5%, lapte – 16%, ouă – 14,3%, în același timp au fost înregistrate scăderi de prețuri pentru carne de porcine – 12,3% și pentru lână – 17,7%.

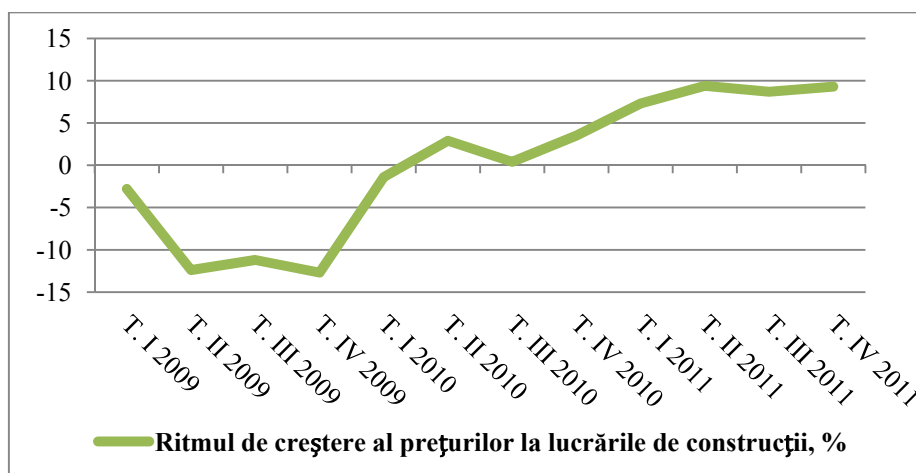

Figura 2.6. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții (față de aceeași perioadă a anului precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Ca rezultat agregat pentru anul 2011 cursul nominal al monedei naționale a fost de 11,7 lei moldovenesti pentru un dolar SUA, ceea ce reprezintă o apreciere de 5,1% comparativ cu 2010, iar față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 16,3 lei moldovenesti pentru un Euro – o apreciere de 0,4%. În 2011 comparativ cu anii precedenți, 2009 și 2010, s-a atestat o schimbare în evoluția cursului nominal al monedei naționale față de principalele valute de referință. În 2009 și 2010 leul moldovenesc a cunoscut o depreciere față de USD și EUR.

În același timp cursul real al monedei naționale a cunoscut o continuă apreciere, acest fapt se datorează evoluției mai accelerate a prețurilor în Republica Moldova comparativ cu dinamica inflației din SUA și zona Euro – în perioada 2005-2011 nivelul prețurilor în Republica Moldova s-a majorat de 1,65 ori, în timp ce în SUA de 1,15 ori, iar în zona Euro de 1,12 ori.

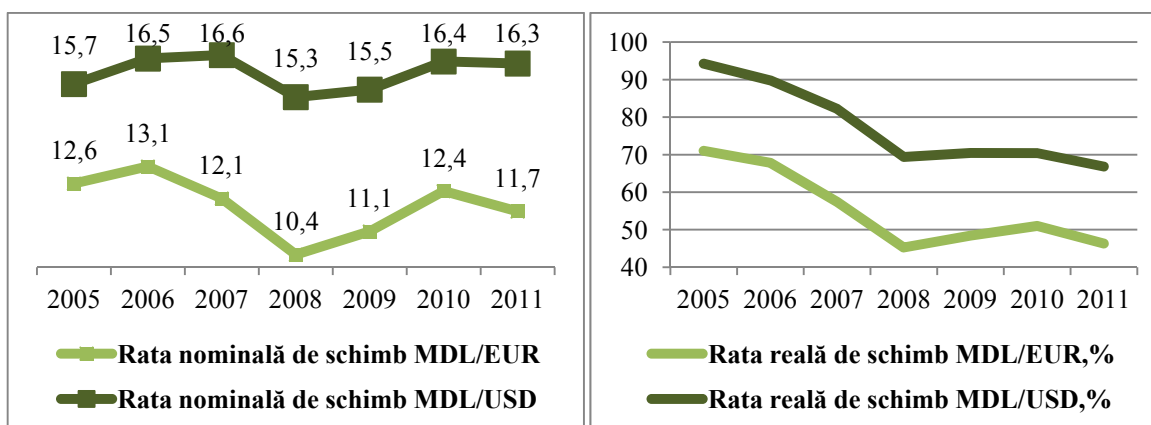

Figura 2.7. Evoluția cursului nominal de schimb al MDL comparativ cu USD și EUR

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Figura 2.8. Evoluția ratei reale de schimb a MDL comparativ cu USD și EUR

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul ultimului trimestru al anului 2011 evoluția monedei naționale față de principalele valute de referință a decurs conform tendințelor manifestate în perioadele anterioare. În decembrie 2011 raportul MDL/USD a fost de 11,79 lei pentru un dolar SUA, cotație ce reprezintă o continuare a tendinței de depreciere față de USD, evoluție ce a demarat în august 2011 când cursul MDL/USD era de 11,37 lei pentru un dolar SUA. În decembrie cursul MDL/EUR a fost de 15,55 lei moldovenesti pentru un Euro și a atins nivelul minim pentru anul 2011, deprecierea

monedei unice în raport cu leul moldovenesc a început în luna aprilie 2011, când raportul MDL/EURO era de 16,86 lei moldovenesti pentru un euro. Această dinamică a fost cauzată de evoluțiile de pe piețele financiare internaționale, când Euro a început să cedeze pozițiile față de USD (din cauza lipsei cotării directe dintre MDL și EUR, deprecierea EUR față de USD se transpune în aprecierea MDL față de EUR). Pe parcursul primelor 9 luni ale anului 2011, cursul real al monedei naționale a cunoscut o apreciere, tendință ce s-a păstrat și la sfârșitul anului – în trimestrul IV leul moldovenesc s-a apreciat față de USD cu 5,9% (comparativ cu perioada similară a anului trecut), iar față de Euro întărirea a fost de 6,98%.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

În regiunea din partea stângă a râului Nistru anul 2011 este caracterizat prin niveluri relativ înalte ale inflației. În decembrie 2011, comparativ cu decembrie 2010 IPC a constituit 15,98%. În aceeași lună a anului 2011, comparativ cu luna decembrie 2010 componentele IPC au înregistrat următoarele modificări de prețuri: produse alimentare – 16,41%, produse nealimentare – 18,26%, servicii – 13,07%. Niveluri înalte sunt înregistrate și la alți indici ai prețurilor: în decembrie 2011, comparativ cu decembrie 2010 prețurile producției industriale s-au majorat cu 18,4%, în 2011 comparativ cu 2010 prețurile de vânzare a producției agricole au crescut cu 14,6%.

În 2011 cursul mediu față de USD a fost de 10,3 ruble din regiunea din partea stângă a râului Nistru pentru un dolar SUA, depreciindu-se cu 4,7% față de anul 2010.

Capitolul III

FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Veniturile Bugetului public național

În anul 2011 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 30158,5 mil. MDL, cu 2618,3 mil. MDL sau cu 9,5% mai mult decât în anul 2010. Totodată, planul de încasări a fost realizat în volum de 98,4% (neîncasate fiind 497,0 mil. MDL), comparativ cu 102,4% la care a fost executat planul de încasări în perioada similară a anului 2010 și 100% de executare planului în primul semestru al anului 2011. Această neîncasare se datorează, în mare parte, neîndeplinirii planului de venituri la capitolul TVA, cauzele ce au dus la acest fapt fiind descrise în detaliu în ediția precedentă a MET.

Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de diminuare a ponderii în cauză, de la 40% în 2007 la 37% în 2011.

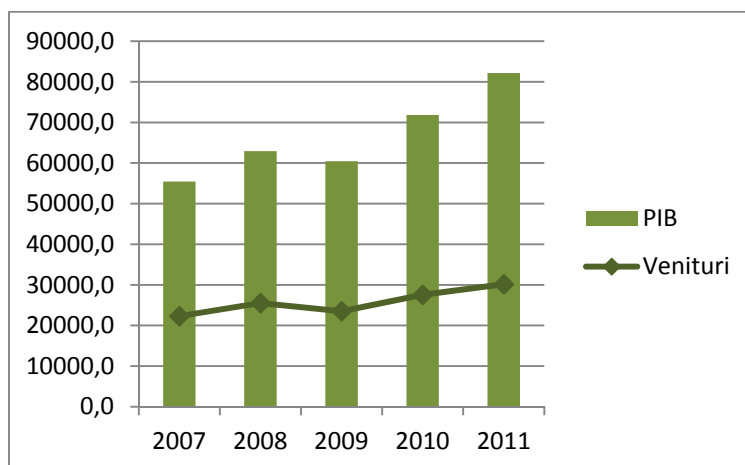

Figura 3.1.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și a PIB în anii 2007-2011, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor și a Biroului Național de Statistică

În trimestrul IV al anului 2011, la bugetul public național au fost acumulate 8914 mil. MDL adică cu 485,5 mil. MDL sau cu 5,8% mai mult ca în perioada similară a anului precedent.

Totodată, în primele două luni ale anului 2012, în bugetul public național au fost acumulate venituri în valoare de 3967,3 mil. MDL, ceea ce este cu 25,2 mil. MDL mai puțin ca valoarea planificată a veniturilor pentru perioada în cauză (planul fiind realizat la 99,4%) și cu 198,8 mil. MDL mai mult ca în perioada similară a anului 2011 (cu 5,3% mai mult).

Din suma totală a veniturilor bugetului public național, 53,0% revine veniturilor administrate de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat (în anul 2010 – 53,8%) și 39,4% – veniturilor administrate de către Serviciul Vamal (35,4 la sută în anul 2010). Sarcina de colectare a veniturilor de către organele fiscale, prevăzută pentru anul 2011, a fost realizată la nivel de 98,7%, iar de către organele vamale – la nivel de 100,1%. Față de anul 2010, ritmurile încasărilor s-au majorat cu 7,9% – la veniturile administrate de către Serviciul Fiscal de Stat și cu 22,0% – la veniturile administrate de către organele Serviciului Vamal.

Din suma totală a veniturilor bugetului public național, veniturile fiscale au constituit 25599,5 mil. MDL, iar încasările nefiscale – 1178,8 mil. MDL. Sarcinile stabilite pe perioada dată au fost îndeplinite la nivel de 99,3% și 103,2%, respectiv. Comparativ cu anul 2010, veniturile fiscale s-au majorat cu 3058,3 mil. MDL, iar încasările nefiscale s-au micșorat cu 237,2 mil. MDL.

Ponderea veniturilor fiscale din total venituri a constituit în anul 2011 a constituit 85%, comparativ cu 82% înregistrate în anul 2010.

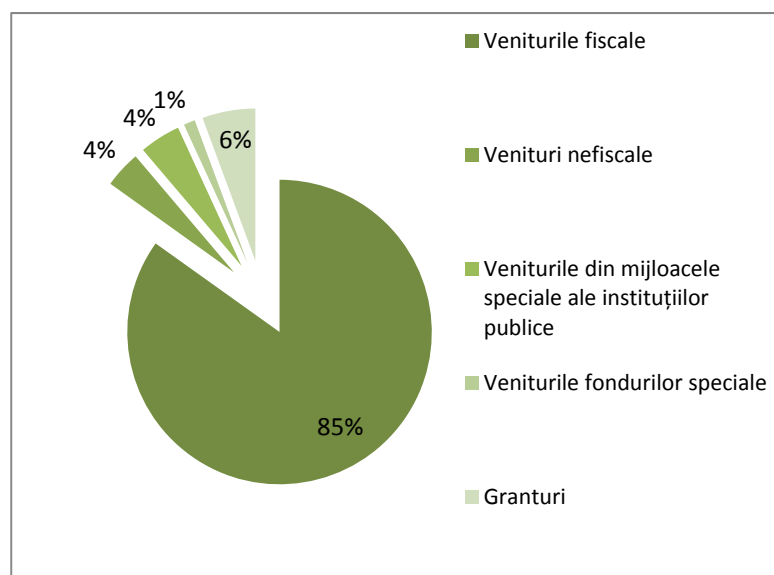

Figura 3.1.2. Structura veniturilor bugetului public național în anul 2011

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Comparativ cu anul 2010, veniturile fiscale în anul 2011 au crescut cu 14% sau cu 3051,8 mil. MDL. În ceea ce ține de veniturile fiscale încasate în trimestrul IV al anului 2011, acestea au reprezentat 7509,3 mil. MDL, ceea ce este cu 1050,9 mil. MDL sau cu 16,3% mai mult ca în perioada similară a anului 2010.

Făcând o analiză a evoluției în timp a acestora, se constată că veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă, cu o abatere de la tendința generală în anul 2008 – an în care s-a făcut resimțită criza economică mondială. Totodată, veniturile nefiscale au înregistrat o continuă scădere în perioada analizată, cu o mică deviere de la tendința generală în anul 2010. Veniturile din granturi au înregistrat o creștere vertiginoasă până în anul 2010 (în special, în 2010 comparativ cu 2009), pentru ca în 2011 să se înregistreze o diminuare a veniturilor la capitolul în cauză. Suplimentar, menționăm că veniturile din fondurile speciale au înregistrat o continuă creștere, iar veniturile din mijloacele speciale – au înregistrat o creștere în 2008 comparativ cu 2009, pentru ca până în 2010 să se înregistreze o diminuare la capitolul dat cu o revenire în anul 2011.

În primele două luni ale anului 2012, tendințele evidențiate în perioadele examinate se mențin, veniturile fiscale majorându-se cu perioada similară a anului 2011 cu 134,6 mil. MDL, înregistrând o creștere de 4,1%. Veniturile nefiscale, însă, ca abatere de la tendințele din ultimii ani, înregistrează o creștere de 19,5% comparativ cu perioada precedentă, atingând la finele primelor două luni ale anului 2012 valoarea de 170,4 mil. MDL. Veniturile din mijloacele speciale au înregistrat o creștere de 2,4% comparativ cu perioada similară a anului precedent, iar veniturile din fondurile speciale au înregistrat o diminuare, în primele două luni ale anului 2012 acestea constituind doar 97,9% de la valoarea înregistrată a anului precedent.

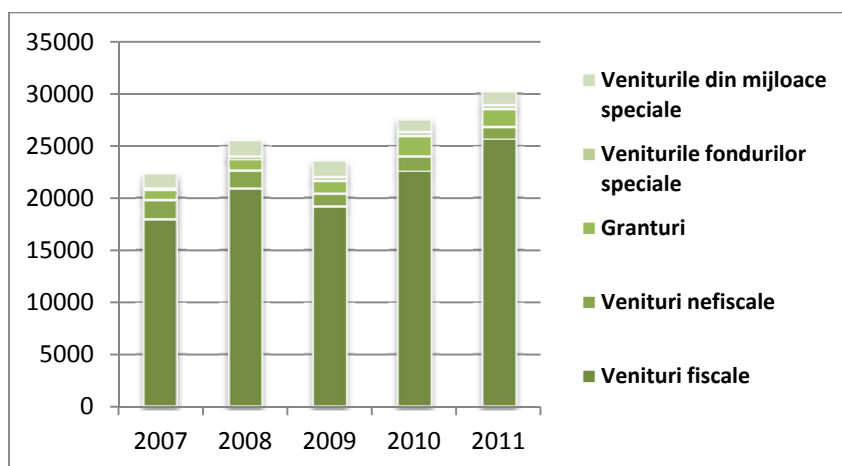

Figura 3.1.3. Structura veniturilor bugetului public național în anii 2007-2011

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Din veniturile fiscale, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA (41%), contribuțiile sociale – 26%, accizele – 10,4%, impozitul pe venit – 9,1% și primele obligatorii de asistență medicală – 6,4%.

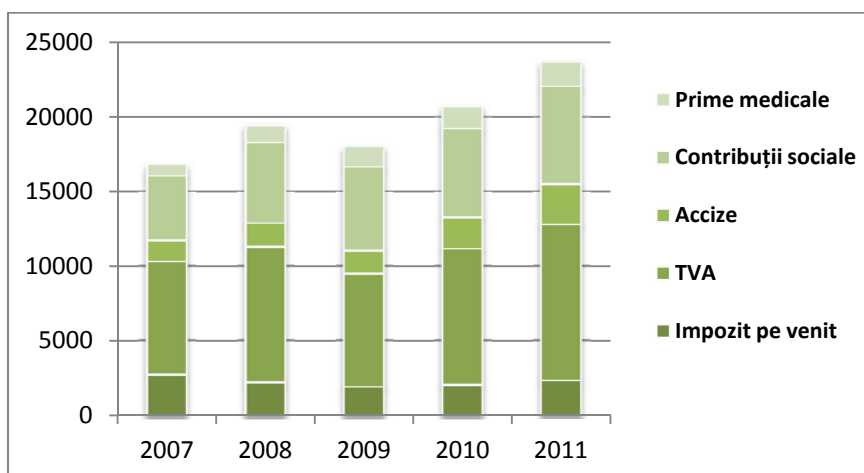

Figura 3.1.4. Structura veniturilor fiscale în anii 2007-2011, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Ponderea componentelor veniturilor fiscale a rămas relativ constantă în anii 2007-2011, cu o creștere mai pronunțată a ponderii accizelor din total încasări în anii 2010 și 2011.

Totodată, se menține tendința prevalării veniturilor indirecte în raport cu cele directe. Totodată, s-ar putea produce anumite schimbări în acest raport odată cu majorarea, de pe 01.01.2012, a cotei impozitului pe venitul persoanelor juridice de la 0% la 12% și din contul introducerii impozitului pe venitul operațional din activitatea operațională a întreprinderilor din sectorul businessului mic și mijlociu.

Presiunea fiscală în perioada examinată, care se determină raportând veniturile fiscale la PIB a constituit 31,2%, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2007-2011, reprezentând 32,7%. Astfel, se nuanțează o tendință de diminuare a presiunii fiscale începând cu anul 2008.

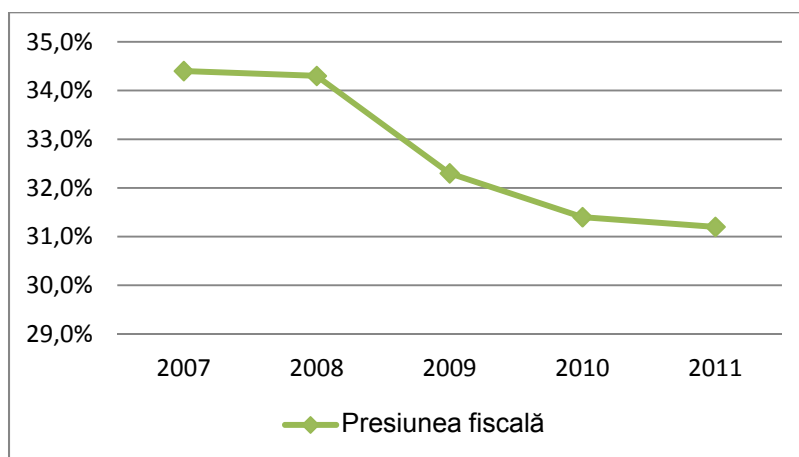

Figura 3.1.5. Nivelul presiunii fiscale în anii 2007-2011, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

În ceea ce ține de încasările nefiscale, menționăm că în anul 2011 acestea au constituit 1178,8 mil. MDL, ponderea în total venituri fiind de 3,9%, în timp ce în perioada similară a anului 2010 acest indicator a fost de 5,1%. În valori absolute, veniturile nefiscale au scăzut cu 237,2 mil. MDL. Diminuarea s-a realizat, în mare parte, din contul amenzilor și sancțiunilor, ponderea cărora din total încasări nefiscale a crescut de la 9,4%, în anul 2010 la 13,0% în anul 2011. În valori absolute, s-a înregistrat o creștere de 20,2 mii MDL sau de 15% în comparație cu anul precedent. Concomitent, ponderea taxelor și plăților administrative din total încasări nefiscale a crescut de la 36,8%, nivel înregistrat în anul 2010 la 41,1% – cotă atinsă în anul 2011. Totuși, în valori absolute, în anul 2011 s-a înregistrat o diminuare cu 36,6 mii MDL a încasărilor la capitolul dat comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor din granturi, o au granturile externe. Pentru anul 2011, suma totală a veniturilor bugetare sub formă de grant a reprezentat 1704,3 mil. MDL, dintre care 1661,3 mil. MDL – granturi externe și 43,0 mil. MDL – granturi interne. De menționat că comparativ cu anul precedent, veniturile din granturi au scăzut cu 15% sau cu 289,6 mii MDL, ponderea acestora din total venituri micșorându-se cu aproximativ 1 punct procentual în perioada examinată a anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010.

Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice au fost acumulate în sumă de 1312,2 mil. MDL, sau la nivel de 98,6% față de prevederile perioadei de gestiune. Veniturile fondurilor speciale au constituit 363,7 mil. MDL, sau 98,7% față de sarcinile anuale stabilite. Pentru susținerea bugetului și pentru proiectele finanțate din surse externe din partea donatorilor externi și investitorilor autohtoni au fost debursate granturi în sumă de 1704,3 mil. MDL.

Pe fonul veniturilor acumulate, merită a fi remarcată **restanța** la BPN constatată la finele anului 2011, care a constituit 872,9 mil. MDL comparativ cu 1138,1 mil. MDL înregistrate la sfârșitul anului 2010, din care: 416,2 mil. MDL – la bugetul de stat (cu 30,1 mil. MDL mai mult ca în 2010), 192,4 mil. MDL – la bugetul unităților administrativ – teritoriale (cu 34,4 mil. MDL mai mult ca în 2010), 249,4 mil. MDL – la bugetul asigurărilor sociale de stat (cu 330,6 mil. MDL mai puțin ca în 2010) și 14,9 mil. MDL (cu 0,6 mil. MDL mai mult ca în 2010) – la fondurile obligatorii de asistență medicală.

Cheltuielile Bugetului public național

În anul 2011, din buget au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 32117,0 mil. MDL, cu 2790,6 mil. MDL sau cu 9,5% mai mult decât în perioada similară a anului 2010. În particular, în trimestrul IV al anului 2011, de la bugetul de stat au fost efectuate cheltuieli în volum de 7643,3 mil. MDL ceea ce este cu 740,3 mil. MDL sau cu 10,7% mai mult ca în perioada similară a anului precedent.

Analizând evoluția în timp a ponderii cheltuielilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză până în 2009 inclusiv (de la 40% în 2007 la 45% în 2009), cu o eventuală diminuare până la 39% în 2011.

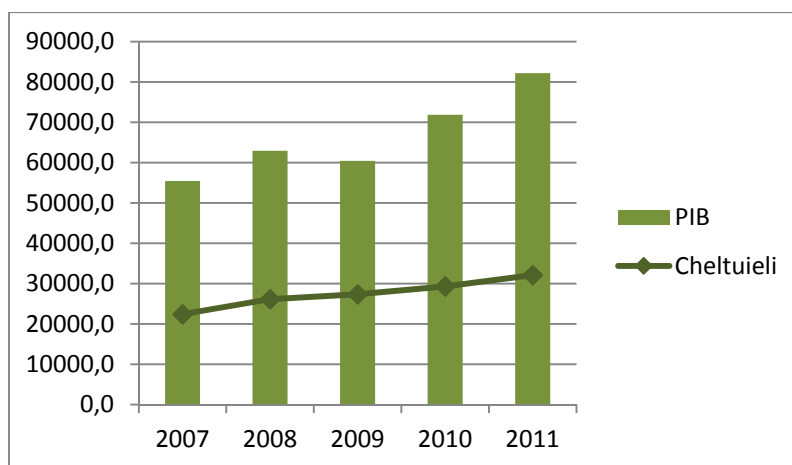

Figura 3.1.6. Evoluția cheltuielilor de la bugetul public național și a PIB în anii 2007-2011 (mil. MDL)

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

În primele două luni ale anului 2012, din bugetul public național au fost realizate cheltuieli în volum de 4602,3 mil. MDL, ceea ce este cu 1541,2 mil. MDL mai puțin ca nivelul planificat pentru această perioadă, înregistrând, totodată, o creștere de 434,1 mil. MDL (10,4%) comparativ cu perioada similară a anului 2011.

Făcând o analiză a structurii cheltuielilor din BPN în anul 2011 se remarcă faptul că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (77%), ponderea acestora diminuându-se cu 1,5 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent.

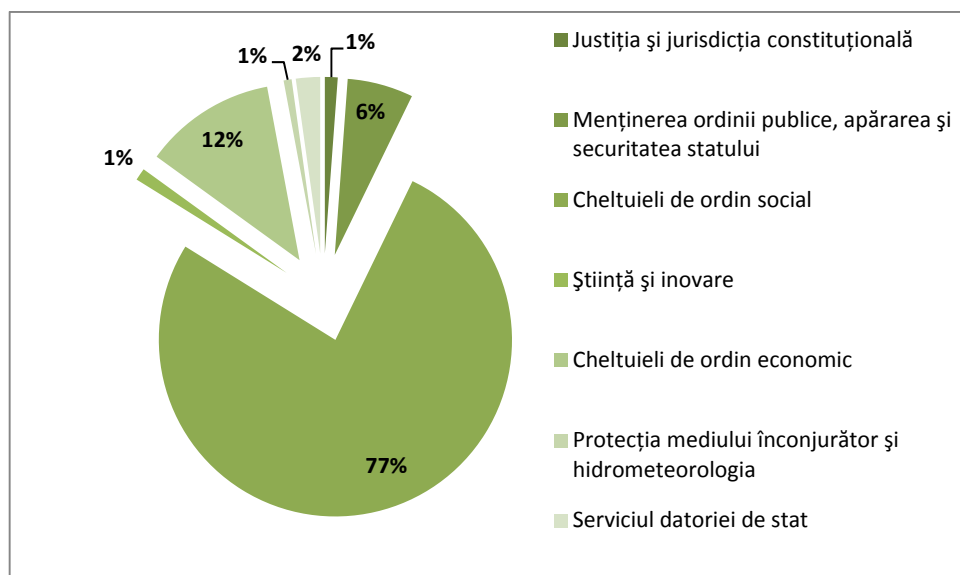

Figura 3.1.7. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anul 2011, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Per ansamblu, pe parcursul anilor 2007-2011, se observă tendința de creștere a volumului de cheltuieli de ordin social și a celor aferente justiției și jurisdicției constituționale. Cheltuielile pentru știință și inovare înregistrează un trend negativ, iar cheltuielile de ordin economic au înregistrat o diminuare până în anul 2009 cu o creștere începând cu perioada în cauză.

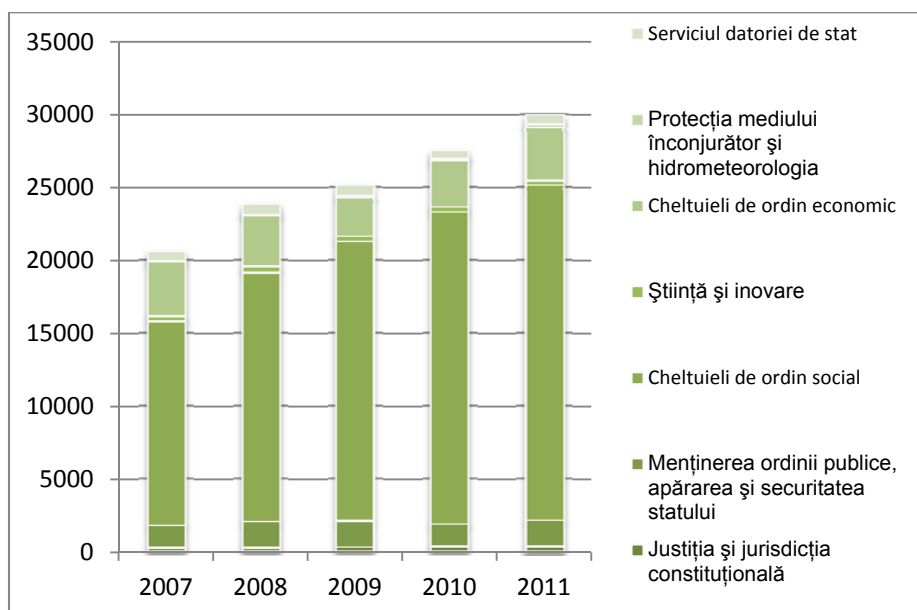

Figura 3.1.8. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anii 2007-2011, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

În anul 2011, din total cheltuieli de ordin social, ponderea cea mai importantă o au cheltuielile privind asigurarea și asistența socială, care arată o creștere (+1,41%) comparativ cu anul 2010, aceasta pe fonul diminuării ponderii altor componente ale cheltuielilor de ordin social: ocrotirea sănătății – 0,2 puncte procentuale și învățământ – 0,8 puncte procentuale. Cheltuielile de ordin social au fost realizate în anul 2011 cu 7,3% sau cu 1557,9 mii MDL mai mult ca în anul 2010.

În aceeași ordine de idei, menționăm că în trimestrul IV al anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010 s-a înregistrat o creștere a cheltuielilor de ordin social cu 5,3%. Cea mai mare creștere dintre componentele cheltuielilor de ordin social comparativ cu perioada similară anului precedent au înregistrat-o cheltuielile pentru cultură, artă, sport și acțiuni pentru tineret (+30,0%), totodată cea mai mare scădere fiind realizată la capitolul cheltuieli pentru asistență și susținere socială, care este unica componentă ce nu a înregistrat creștere comparativ cu perioada similară a anului precedent.

O altă componentă importantă a cheltuielilor publice o reprezintă cheltuielile de ordin economic, ponderea cărora în anul 2011 a reprezentat 11,3%. Principala componentă a cheltuielilor de ordin economic o reprezintă transporturile, gospodăria drumurilor, comunicații și informatica, care în anul 2011 a reprezentat 40,6% din total cheltuieli cu caracter economic. Ponderea cheltuielilor în cauză a crescut cu 6,1% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Totodată, ponderea cheltuielilor din agricultură, gospodărie silvică, gospodărie piscicolă și gospodăria apelor din total cheltuieli cu caracter economic a scăzut cu 3,5 puncte procentuale comparativ cu anul precedent. De altfel, ponderea componentei ce ține de complexul pentru combustibil și energie a înregistrat, de asemenea, o diminuare de 3,3% comparativ cu anul precedent. În valori absolute, cheltuielile de ordin economic realizate anul 2011 au crescut cu 13,1% sau cu 419,7 mii MDL, comparativ cu anul 2010.

Analizând cheltuielile de ordin economic în trimestrul IV al anului 2011, se constată că volumul acestora a crescut cu 13,6% comparativ cu perioada similară a anului 2010. Cea mai accelerată creștere a fost înregistrată în domeniul agriculturii, gospodăriei silvice, gospodăriei piscicole și gospodăriei apelor (+47,7%).

Rezultatul financiar bugetar

Executarea bugetului de stat în anul 2011 s-a soldat cu un deficit în sumă de 1362,2 mil. MDL.

Sursele de finanțare se compun din:

- încasările de la valorile mobiliare de stat (164,5 mil. MDL);
- răscumpărarea valorilor mobiliare de stat emise pentru asigurarea stabilității financiare (-55,9 mil. MDL);
- împrumuturile debursate din surse externe (1133,5 mil. MDL sau 96,8 mil. USD);
- mijloacele din vânzarea și privatizarea patrimoniului public (135,7 mil. MDL);
- modificarea soldurilor (850,8 mil. MDL);
- alte surse (134,4 mil. MDL).

Totodată, în perioada de gestiune au fost onorate obligațiunile față de creditorii externi pentru rambursarea sumei principale (- 732,0 mil. MDL). Soldurile în conturile bugetului de stat, la situația din 31 decembrie 2011, s-au micșorat comparativ cu situația din 1 ianuarie 2011 cu 850,8 mil. MDL și au constituit 1796,6 mil. MDL.

Datoria de stat

Potrivit situației din 31 decembrie 2011 soldul datoriei de stat a constituit 19226,5 mil. MDL, majorându-se cu 355,7 mil. MDL comparativ cu începutul anului, ca rezultat al diminuării datoriei de stat externe cu 181,3 mil. MDL și creșterii datoriei de stat interne cu 537,0 mil. MDL.

Examinând soldul datoriei de stat pe instrumente, se observă creșterea valorii VMS emise pe piața primară la sfârșitul anului 2011 comparativ cu sfârșitul anului 2010 cu 164,5 mil. MDL și a valorii VMS pentru asigurarea stabilității financiare (emise pentru prima dată în trimestrul IV 2011). Totodată, valorile alocațiilor DST și a împrumuturilor de stat au scăzut la sfârșitul anului 2011 comparativ cu sfârșitul anului 2010 cu 92,8 mil. MDL și, respectiv, 115,5 mil. MDL.

Tabelul 3.1.1. Soldul datoriei de stat pe instrumente în anul 2011, mil. MDL

INDICATORUL	Q4 2010	Q1 2011	Q2 2011	Q3 2011	Q4 2011
Total datorie de stat	18870,8	18768,0	18991,7	19175,2	19226,5
VMS emise pe piața primară	3091,5	3013,8	3155,6	3190,1	3256,0
VMS convertite	2213,4	2213,4	2213,4	2213,4	2213,4
VMS pentru asigurarea stabilității financiare	0,0	0,0	0,0	0,0	372,6
Alocarea DST	2203,3	2214,6	2182,4	2198,5	2110,5
Împrumuturi de stat externe	11362,6	11326,2	11440,4	11573,2	11274,1

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

În ce privește structura după tipul datoriei, datoria de stat la situația din 31 decembrie 2011 a fost formată din 69,6% – datorie de stat externă și 30,4% – datorie de stat internă. În dinamică se observă că ponderea datoriei de stat externe s-a micșorat față de începutul anului 2010 cu aproximativ 2,7%.

Datoria de stat internă

Potrivit situației din 31 decembrie 2011, datoria de stat internă a constituit 5841,9 mil. MDL și este complet formată din valori mobiliare de stat. Comparativ cu situația din 1 ianuarie 2011, datoria de stat internă a înregistrat o majorare cu 537 mil. MDL sau cu 1,0%. Modificarea

datoriei de stat interne în anul 2011 s-a produs din contul majorării emisiunii VMS prin licitații pe piața primară cu 364,5 mil. MDL.

În anul 2011, valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an, au fost emise pe patru termene: bonuri de trezorerie de 21 zile, de 91 zile, 182 zile și 364 zile, a căror pondere în totalul VMS comercializate prin licitații a constituit 97,7%. Ponderea cea mai mare în VMS emise au constituit-o bonurile de trezorerie pe termen de 182 zile (43,5%) și 91 zile (36,0%).

Totodată, rata medie ponderată a dobânzii la VMS comercializate pe piața primară s-a majorat cu 3,26 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent și a constituit 11,75%. Totodată, în luna octombrie 2011 a fost înregistrată cea mai mare rată medie ponderată a dobânzii la VMS – 12,7% anual, care s-a majorat cu 4,2 puncte procentuale comparativ cu luna ianuarie a anului curent.

Datoria de stat externă

Potrivit situației din 31 decembrie 2011, soldul datoriei de stat externe a constituit 13384,6 mil. MDL (1142,5 mil. USD), dintre care: 84,2% – împrumuturi de stat externe și 15,8% – alocare DST. De la începutul anului 2011, soldul datoriei de stat externe s-a micșorat cu 181,3 mil. MDL. Exprimat în USD, soldul datoriei de stat externe s-a majorat cu 26,3 mil. USD.

În structura datoriei de stat externe pe creditori, creditorii multilaterali continuă să fie principalii creditori ai Guvernului Republicii Moldova. Datoria de stat externă față de creditorii multilaterali, la situația din 31 decembrie 2011, a constituit circa 80,5% din soldul total al datoriei de stat externe, urmați de creditorii bilaterali – 18,8% și creditorii comerciali – 0,7%. Cea mai mare pondere în soldul datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali o deține IDA cu 47,1%, urmată de FMI – cu 35,4%, BIRD – cu 8,2%, FIDA – cu 4,9% etc.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Structura pe valute a datoriei de stat externe fără și cu descompunerea se prezintă în Tabelul 3.1.2.

Tabelul 3.1.2. Structura pe valute a datoriei de stat externe fără și cu descompunerea DST, %

VALUTA	DST	EUR	USD	GBP	JPY	KWD	WPU
Fără descompunerea DST	70,4	7,2	17,2	0,1	1,9	0,1	3,2
Cu descompunerea DST	+	32,1	47,6	8,0	9,1	0,1	3,2

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor

Deservirea datoriei de stat

În anul 2011, pentru deservirea datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 1394,4 mil. MDL, care se compune din: deservirea datoriei de stat externe – 915,9 mil. MDL și serviciul datoriei de stat interne – 478,5 mil. MDL.

Pentru deservirea datoriei de stat externe au fost utilizate, în echivalent valutar, 78,0 mil. USD, dintre care:

- serviciul datoriei de stat externe – 183,9 mil. MDL (15,7 mil. USD);
- pentru rambursarea sumei principale – 732,0 mil. MDL (62,3 mil. USD).

3.2. Sectorul bancar

Pe parcursul anului 2011, evoluția sistemului bancar din Republica Moldova a consemnat tendințe pozitive de dezvoltare la principalii indicatori. Sectorul bancar din Republica Moldova este constituit din 2 niveluri, reprezentat de Banca Națională a Moldovei (BNM) și 15 bănci comerciale licențiate. În al IV-lea trimestru 2011, Banca Comercială „Universalbank” S.A., a înregistrat rezultate financiare negative.

Numărul total de angajați în sistemul bancar la data de 31.12.2011 a constituit 11169 persoane, majorându-se cu 236 de persoane, comparativ cu 31.12.2010. Respectiv, în medie fiecărui angajat din sectorul bancar i-au revenit active în valoare de 4,27 mil. MDL, mai mult cu 10,5%, comparativ cu 31.12.2010.

Pe parcursul perioadei 2005-2011, se atestă o creștere a sectorului bancar în raport cu PIB, cu o ușoară abatere în anul 2008 și 2011. Activele bancare în raport cu PIB a crescut de la 47,6% în anul 2005 la 58% în anul 2011. Evoluții similare au fost înregistrate și pentru depozite și credite în raport cu PIB. Creditele acordate în raport cu PIB au crescut de la 26,8% în anul 2005, până la 37,1% în anul 2009, iar în anul 2011 acest indicator a sporit pînă la 38%. Astfel, depozitele în raport cu PIB au crescut de la 36,5% în anul 2005 la 43,7% în anul 2009, iar în anul 2011 acesta s-a redus, atingînd un nivel de 37% (vezi figura 3.2.1).

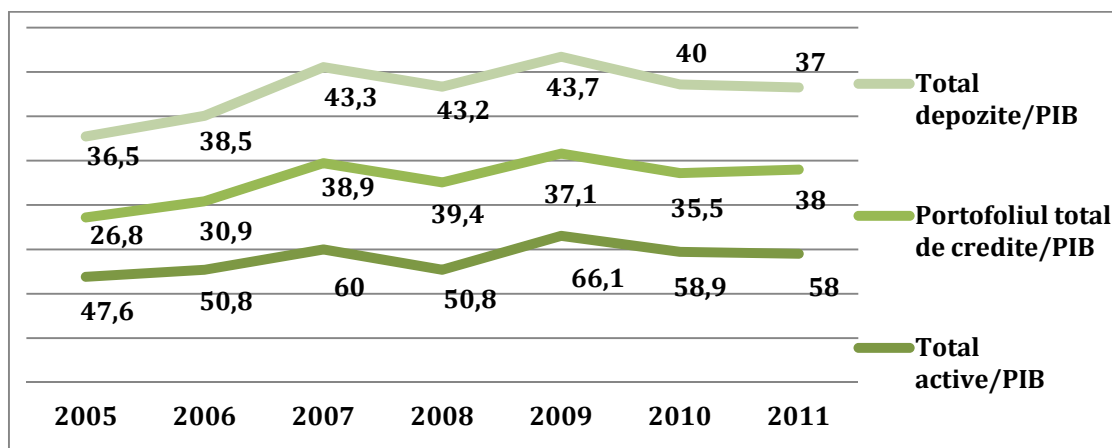

Figura 3.2.1. Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%), în perioada 2005-2011

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

La finele anului 2011, activele totale ale sistemului bancar au totalizat 47707,8 mil. MDL, majorându-se cu 12,87% față de aceeași perioadă a anului 2010. Evoluția activelor bancare a fost determinată de creșterea accentuată a activelor generatoare de profit, cea mai mare pondere în totalul activelor a revenit portofoliului de credite 58,1%, majorându-se cu 3 p.p., comparativ cu 31.12.2010. Creșterea ritmică a activelor pe componente conduce la concluzia unei stabilități bancare relative.

Astfel, la data de 31.12.2011, comparativ cu 31.12.2010, s-au înregistrat următoarele modificări:

- micșorarea numerarului cu 0,17%, pînă la 1990,9 mil. MDL;
- majorarea mijloacelor datorate de BNM cu 84,1%, pînă la 4390,3 mil. MDL;
- creșterea creditelor și leasingul financiar net cu 19%, pînă la 2774,7 mil. MDL;
- creșterea altor active nete cu 0,73%, pînă la 1112,0 mil. MDL;
- micșorarea mijloacelor datorate de bănci și mijloacele overnight net cu 41,12% pînă la 1270,2 mil. MDL;
- scăderea volumului valorilor mobiliare nete cu 3,52% pînă la 6416,9 mil. MDL.

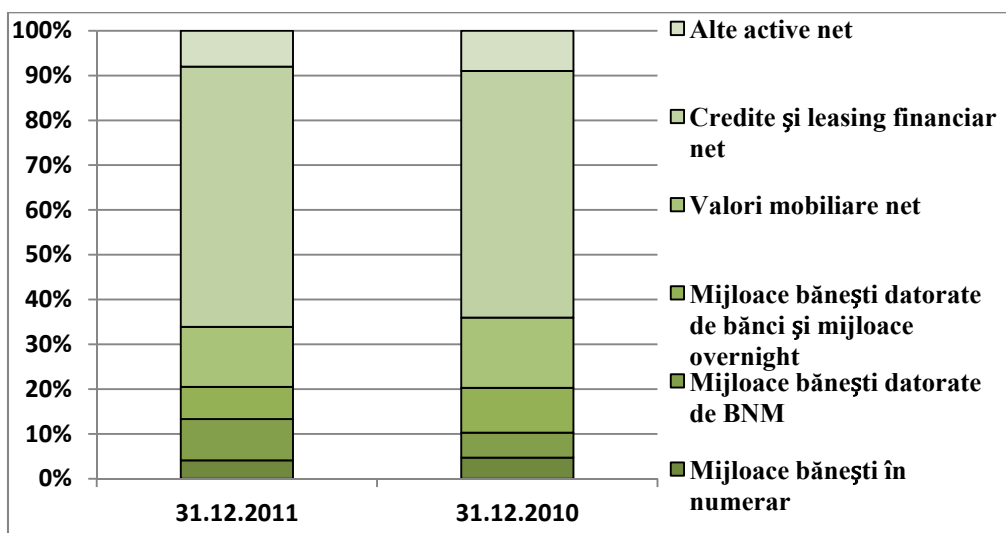

Figura 3.2.2. Evoluția activelor bancare după structură, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Volumul creditelor în economie a constituit 30963,0 mil. MDL la 31.12.2011 și s-a majorat cu 4047,5 mil. MDL, față de 31.12.2010. La sfârșitul lunii februarie 2012, soldul creditelor în economie a constituit 31999,3 mil. MDL, majorându-se cu 619,3 mil. MDL (2%) față de finele lunii ianuarie 2012. Tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 261,2 mil. MDL (1,5%) și, respectiv, a soldului creditelor în valută străină cu 358,1 mil. MDL (2,6%).

La data de 31.12.2011, ponderea creditelor nefavorabile, în total credite a constituit 10,6% și s-a diminuat cu 2,6 p.p., față de 31.12.2010. Același volum de credite nefavorabile, proiectat asupra CNT, constituie 41,7%, la 31.12.2011 și a scăzut cu 7,8 p.p. față de 31.12.2010. Volumul creditelor expirate și a creditelor în stare de neacumulare a dobânzii la data de 30.09.2011, a constituit 7,1% din totalul portofoliului de credite. Acest indicator a înregistrat o diminuare de 4% față de 31.12.2010. Respectiv, volumul creditelor expirate și a creditelor în stare de neacumulare a dobânzi raportat la CNT a constituit 28,1% la 31.12.2011, fiind în scădere cu 13,7 p.p. față de 31.12.2010. În acest context, s-au diminuat și reducerile pentru pierderile la credite cu 1,6 p.p.

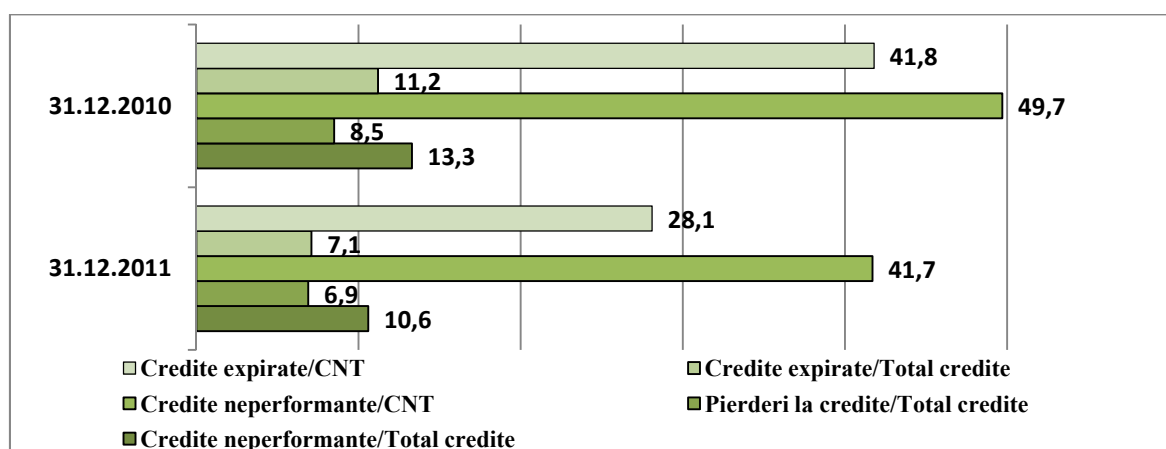

Figura 3.2.3. Evoluția calității creditelor bancare, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

La data de 31.12.2011, ponderea cea mai mare, în total credite, au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului (54,6%), urmate de credite acordate agriculturii și industriei alimentare (13,5%), credite pentru imobil, construcție și dezvoltare (12,1%), credite de consum (6,7%) și credite acordate industriei energetice (3,8%). Totodată, s-au înregistrat scăderi semnificative la ponderea următoarelor tipuri de credite: credite acordate agriculturii și industriei alimentare cu 1,3 p.p, credite de consum cu 1,7 p.p. și credite pentru imobil, construcție și dezvoltare cu 0,16 p.p.

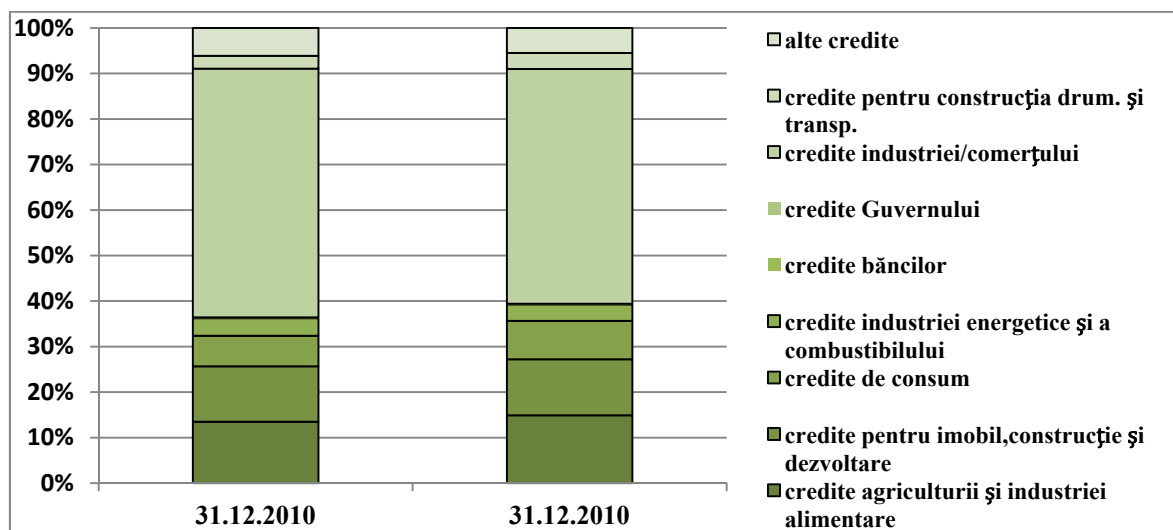

Figura 3.2.4. Structura portofoliului de credite, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În luna februarie 2012, rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit 13,9%, ce s-a diminuat cu 0,81 p.p., față de ianuarie 2012. Ca rezultat al scăderii ratei medii la creditele acordate persoanelor fizice, acest indicator a constituit în luna februarie 2012 – 16,2%, fiind în scădere cu 0,34 p.p., comparativ cu ianuarie 2012. Respectiv, se observă scăderi la ratele medii pentru creditele acordate persoanelor juridice cu 0,81 p.p., pînă la nivelul de 13,90%, în luna februarie 2012.

Astfel, observăm că ratele medii ale dobânzii la credite în monedă națională au început să scadă din luna noiembrie 2010, constituind 15,2%, iar ratele medii ale dobânzii la credite în monedă străină scad din luna august 2010 înregistrînd 9,2%.

În anul 2011, se atestă o creștere după valoarea activelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea activelor bancare, piața este concentrată de 5 bănci comerciale, care dețin 69% din totalul activelor. Liderul după valoarea activelor este BC Moldova-Agroindbank, care la 31.12.2011 a atins valoarea totală a activelor de 9201,3 mil. MDL, în creștere cu 821,8 mil. MDL față de 31.12.2010, iar cota de piață a băncii a scăzut cu 0,3%, înregistrînd o cotă de 19,5%. Următoarea poziție este deținută de BC Victoriabank cu un volum al activelor de 8069,1 mil. MDL, în creștere cu 1022,1 mil. MDL, față de 31.12.2010, cota de piață a băncii a crescut cu 0,4% pînă la nivelul de 17,1%.

La 31.12.2011, după soldul creditelor bancare piața este concentrată de 5 bănci comerciale, care dețin 70,5% din total credite. La finele lunii decembrie 2011, BC Moldova-Agroindbank este lider pe piața bancară, înregistrînd un sold de credite în sumă de 6363,1 mil. MDL, ceea ce constituie mai mult cu 930,8 mil. MDL față de luna decembrie 2010. Pe poziția a II-a se află B.C. Victoriabank, volumul creditelor căreia constituie 4789,3 mil. MDL, în creștere cu 769 mil. MDL față de 31.12.2010, iar cota de piață a băncii atîngînd 16,3%.

Tabelul 3.2.1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, în anii 2010-2011,%

Nr.	Denumirea Băncilor	Cota de piață după valoarea activelor (%)		Cota de piață după valoarea creditelor (%)		Cota de piață după valoarea depozitelor (%)	
		31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011
1	Comerțbank	1,2	1,2	0,9	1,1	1,1	1,2
2	Banca Socială	6,7	6,8	7,4	7,5	6,2	6,7
3	Victoriabank	16,7	17,1	15,8	16,3	20,4	21,0
4	Moldova- Agroindbank	19,8	19,5	21,3	21,6	19,2	18,1
5	Moldindconbank	12,1	14,2	11,7	15,4	13,3	15,3
6	Banca de Economii	12,5	12,4	11,8	9,7	13,0	13,9
7	EuroCreditBank	0,7	1,0	0,6	0,6	0,4	0,8
8	Unikbank	1,0	1,3	0,7	1,3	0,8	1,2
9	FinComBank	3,9	3,5	3,6	2,8	3,3	0,6
10	Universalbank	0,9	0,4	0,8	0,4	0,7	2,2
11	Energbank	3,5	3,4	2,9	3,3	3,7	3,6
12	ProCreditBank	3,1	2,8	4,0	3,5	1,4	1,3
13	BCR Chișinău	2,9	2,7	2,4	2,3	3,1	2,3
14	Eximbank- Gruppo Veneto Banca	8,1	7,7	10,0	8,6	6,5	5,9
15	Mobiasbanca- Grupe Societe Generale	6,8	6,2	6,0	5,7	6,8	5,9
Indicatorul HHI (puncte)		1181,3	1211,1	1218,2	1264,0	1295,5	1341,4
Indicatorul CR-4 (%)		70,1	63,2	60,6	63	65,9	68,3

Sursa: Calculele autorului în baza datelor, oferite de băncile comerciale

În anul 2011, se atestă o creștere a volumului depozitelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea depozitelor bancare, piața este concentrată – 5 bănci comerciale dețin 75%. Liderul după volumul depozitelor atrase este BC Victoriabank care la 31.12.2011 a atras depozite în valoare totală de 6786,7 mil. MDL, în creștere cu 9372,8 mil. MDL față de 31.12.2010, cota de piață a băncii a crescut cu 1%, fiind de 21%. Poziția secundă în clasament la 31.12.2011 este deținută de BC Moldova-Agroindbank cu un cuantum al depozitelor atrase de 5832,5 mil. MDL, în creștere cu 678,6 mil. MDL, față de 31.12.2011, iar cota de piață a băncii constituie 18%.

În anul 2011, indicele de concentrare a pieței (indicele Herfindahl-Hirschman) se încadrează în limitele unei piețe bancare din Republica Moldova, cu un grad moderat de concentrare (1211,1 puncte) – după valoarea activelor (vezi tabelul 3.2.1).

Volumul creditelor noi acordate de bănci la data de 31.12.2011 a constituit 2662,5 mil. MDL, în creștere cu 26,4% în comparație cu 31.12.2010. Volumul depozitelor noi atrase de bănci la data de 31.12.2011 a constituit 47883,4 mil. MDL, majorându-se cu 10,8%, față de 31.12.2010.

Respectiv, în luna februarie 2012, creditele noi acordate au consemnat o creștere anuală de 23,2 la sută, atingând valoarea de 2291,1 mil. MDL. Evoluția respectivă a fost determinată de sporirea creditelor în moneda națională cu 41,7% și a celor în valută străină cu 5,6%.

Depozitele noi atrase, în luna februarie 2012, au înregistrat un ritm anual de creștere de 14,4%, constituind 3377,7 mil. MDL. Astfel, depozitele în moneda națională s-au majorat cu 34,1%, iar cele în valută străină s-au diminuat cu 7,5% față de luna februarie 2011.

Rata medie a dobânzilor la creditele noi acordate în moneda națională pe parcursul lunii februarie 2012 a reluat trendul descendent, înregistrând un nou nivel minim istoric de 13,90% (cu 0,82 p.p. inferior valorii din ianuarie 2012), pe când cea a depozitelor atrase la termen de sistemul bancar a consemnat o creștere de 0,98 p.p., atingând nivelul de 8,04%.

Analiza capitalului normativ total, determinant al solvabilității băncilor ne indică că la data de 31.12.2011, acesta a constituit 7604,2 mil. MDL, majorându-se cu 11,18 p.p. față de 31.12.2010. Creșterea capitalului a fost marcată de modificări calitative, fiind realizată din contul emisiunilor de acțiuni, care s-au majorat cu 22% pe parcursul anului curent. Astfel, comparând CNT cu activele ponderate la risc, se determină că ritmul de creștere a CNT-ului este mai lent, constituind 16%, pe când cel al activelor ponderate la risc 52,4%, la finele anului 2011.

Capitalul de gradul I, la 31.12.2011, a crescut cu 12,3% pînă la 7557,7 mil. MDL față de 31.12.2010. Valoarea pozitivă a acestui indicator confirmă rezistența și siguranța sistemului în cazul șocurilor financiare.

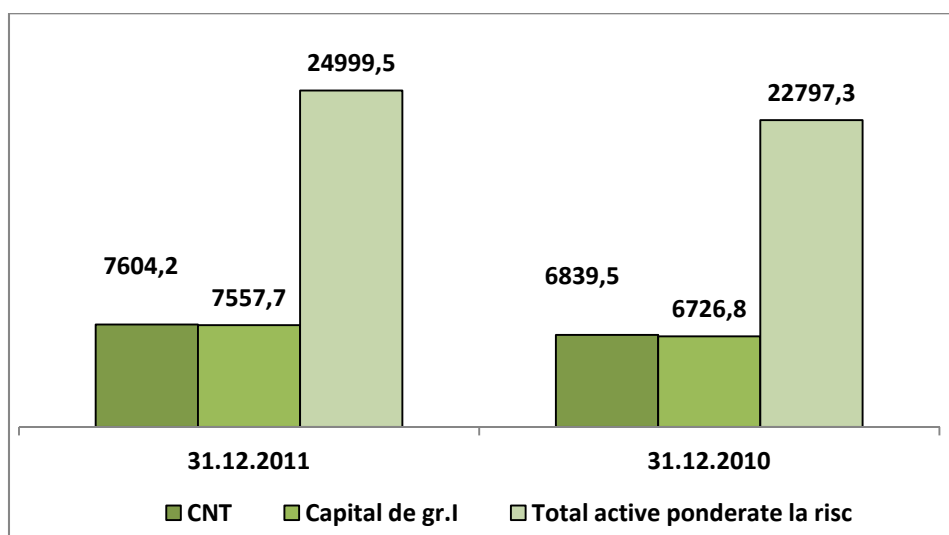

Figura 3.2.5. Evoluția capitalului sistemului bancar, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Gradul de suficiență a capitalului se menține la un nivel înalt, constituind 30,4% la 31.12.2011. Deși, aflat peste nivelul minim necesar de 12%, se observă o diminuare a acestui indicator de 0,4 p.p. față de 31.12.2010. Considerăm explicabil faptul diminuării gradului de suficiență a capitalului bancar, prin creșterea considerabilă a portofoliului de credite, care fac parte din activele riscante cu o pondere majoră la risc.

La data de 31.12.2011, obligațiunile băncilor au constituit 39613,5 mil. MDL și s-au majorat cu 13,1% față de 31.12.2010.

În anul 2011, comparativ cu anul 2010, au fost înregistrate următoarele modificări în structura obligațiunilor sectorului bancar:

- creșterea mijloacelor bănești datorate băncilor cu 653,3 mil. MDL, constituind 1444,7 mil. MDL;
- majorarea depozitelor persoanelor fizice cu 250,1 mil. MDL, o creștere de 56,9%;
- creșterea depozitelor persoanelor juridice cu 759 mil. MDL sau cu 20,3%;
- majorarea altor împrumuturi cu 12%, constituind 6287,1 mil. MDL la 31.12.2011;
- majorarea altor obligațiuni pînă la 406,4 mil. MDL sau mai puțin cu 19,1%, față de 31.12.2010.

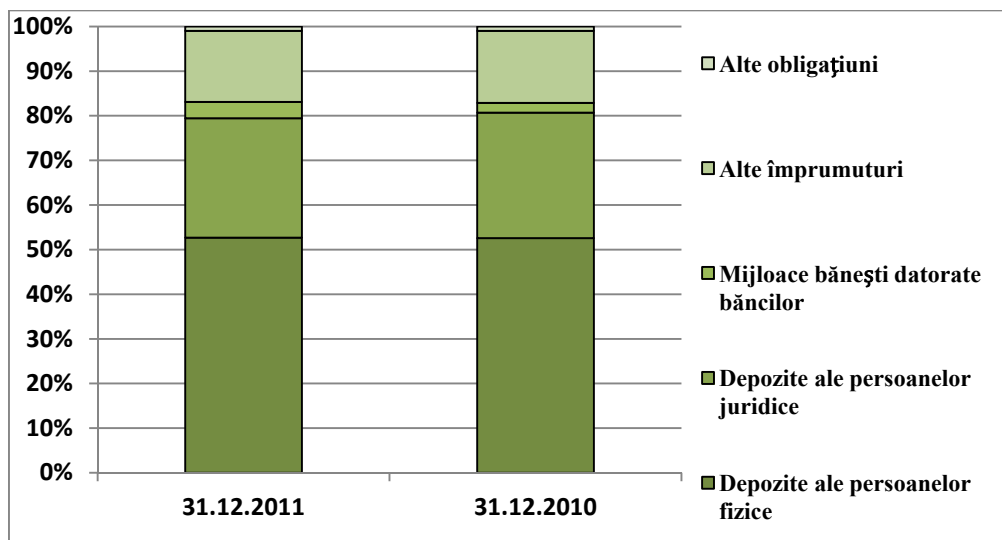

Figura 3.2.6. Structura obligațiunilor sectorului bancar, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

La finele anului 2011, soldul depozitelor în sistemul bancar a constituit 30112 mil. MDL, majorându-se cu 319,7 mil. MDL, față de anul 2010. La finele lunii februarie 2012, soldul depozitelor în sistemul bancar a însumat 30483,8 mil. MDL, majorându-se cu 0,8 p.p. față de luna ianuarie 2012, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor în valută străină cu 151,1 mil. MDL și al soldului depozitelor în monedă națională cu 86,8 mil. MDL sau cu 0,5 p.p.

În luna februarie 2012, comparativ cu luna februarie 2011, în structura depozitelor la termen în valută națională, s-au înregistrat următoarele modificări:

- micșorarea depunerilor cu termene până la 1 lună cu 5,7 p.p., constituind 7%;
- majorarea depunerilor cu termene de la 1 până la 3 luni cu 4,7 p.p., constituind 17,9%;
- majorarea depunerilor cu termene de la 3 până la 6 luni cu 2,2 p.p., constituind 36,3%;
- scăderea depunerilor cu termene de la 6 până la 12 luni cu 2,7 p.p., constituind 27,5%;
- majorarea depunerilor cu termene mai mult de 12 luni cu 1,5 p.p., constituind 11,3%.

În structura depunerilor la termen în valută străină, la data de 29.02.2011, comparativ cu 29.02.2011, s-a consemnat o scădere cu 4,2 p.p. a ponderii depunerilor în valută străină cu termen până la 1 lună, constituind 3%. Respectiv, a crescut mai accentuat ponderea depunerilor în valută străină cu termene de peste 12 luni cu 9 p.p. până la nivelul de 15,1%. Totodată, a scăzut ponderea depunerilor în valută străină cu termen de la 3 până la 6 luni cu 8 p.p. constituind 34,5% și a depunerilor cu termene de la 6 până la 12 luni cu 2,7 p.p., constituind 35,7%. Ponderea depunerilor în valută străină cu termene de peste 12 luni a crescut cu 5,9 p.p. față de luna februarie 2011, care a constituit 11,7%.

Tendențe de creștere au fost înregistrate la rata dobânzilor. La finele anului 2011, rata dobânzilor la depozitele atrase în lei a constituit 8,45% și a fost în creștere cu 1,91 p.p., față de finele anului 2010, când acest indicator a constituit 6,54%. Respectiv, în februarie 2012 rata medie a dobânzilor la depozite atrase în lei a constituit 8,04%, în scădere cu 0,22 p.p. față de luna februarie anului 2011. În februarie 2012 rata medie a dobânzilor la depozitele persoanelor fizice a constituit 9,97%, fiind în creștere cu 0,83 p.p. față de februarie 2011, iar rata medie a depozitelor pentru persoanele juridice în februarie 2011 a înregistrat un nivel de 5,62%, fiind în creștere cu 0,16 p.p. față de perioada similară a anului trecut.

În februarie 2012, rata medie a dobânzii la depozitele la termen în valută străină a crescut cu 0,77 p.p., constituind 4,20%, față de februarie 2011. În luna februarie 2012 rata depozitelor persoanelor fizice a înregistrat nivelul de 4,30%, iar rata depozitelor persoanelor juridice a atins un nivel de 3,77%.

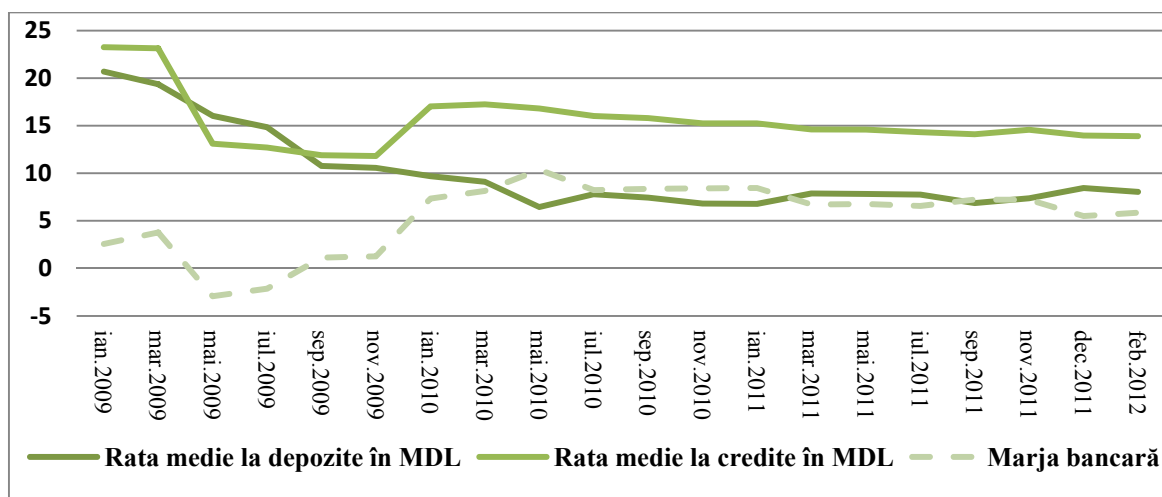

Figura 3.2.7. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei

***Nota:** Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferența dintre rata medie la depozite în MDL și rata medie la credite MDL.

Marja bancară la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 8,22% în luna decembrie 2010 la 5,51% în decembrie anul 2011. În luna ianuarie 2012, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 7,65%, iar în luna februarie 2012 s-a înregistrat un nivel de 5,86%. În acest context, observăm că ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă națională au crescut în luna ianuarie 2011, constituind 6,7%. Respectiv și ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au crescut mai intens de la 3,87% în luna august 2011, pînă la 4,20% în februarie 2012.

Evoluția profitabilității bancare, denotă că băncile au fost capabile să majoreze venitul net raportat la active (ROA) cu 1,5 p.p., constituind 1,9%, la 31.12.2011, cît și raportat la capitalul acționar (ROE) cu 8,9 p.p., înregistrînd 11,5%, față de 31.12.2010. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă că ritmul de creștere a profitului net este mult mai rapid, fapt destul de încurajator. Astfel, la sfîrșitul anului 2011, venitul net al băncilor pe întregul sistem a constituit 879,7 mil. MDL sau de 4.7 ori mai mult față de venitul înregistrat în anul 2010.

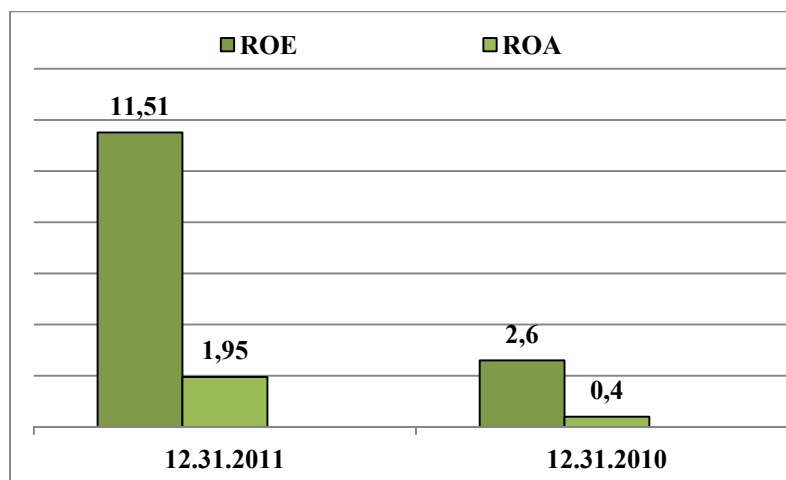

Figura 3.2.8. Evoluția profitabilității bancare, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Ponderea activelor, generate de dobândă în total active, la data de 31.12.2011, s-a majorat cu 2,42 p.p. și a constituit 82,3%, comparativ cu data de 31.12.2010, ce a constituit 79,8%. Respectiv, la data de 31.12.2011, se evedențiază creșteri a marjei nete din dobânzi cu 0,12 p.p., constituind 6,6%, față de 31.12.2010. Astfel, băncile în situații mai dificile, compensează veniturile din alte surse și, în special, din comisioanele din transferuri, inclusiv a celor din străinătate și din alte comisioane percepute de către bancă.

Indicele de eficiență, detreminat ca raportul dintre veniturile nete aferente dobânzilor plus veniturile neafereente dobânzilor la cheltuieli neafereente dobânzilor, la 31.12.2011 este în creștere cu 31,8%, constituind 181,8% față de 31.12.2010.

Lichiditatea bancară poate fi privită atât prin prisma ponderii activelor lichide în total active, cât și prin prisma obligațiunilor, pe care banca este obligată să le onoreze. Astfel, observăm diminuarea ponderii activelor lichide (principiul II al lichidității) cu 1%, înregistrând 33,1% la 31.12.2011, ceea ce denotă neafectarea capacității de plată a băncilor.

Tabelul 3.2.2. Tendințele lichidității bancare, %

Indicatorii	31.12.2011	31.12.2010
Principiul II al lichidității	33,17	34,1
Principiul I al lichidității	0,67	0,67

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Lichiditatea pe termen lung sau principiul I al lichidității, pe întreg sistemul bancar a înregistrat 0,69%, la 31.12.2011, cu 0,02% mai mult față de 31.12.2010. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor. Ponderea depozitelor în total active la 31.12.2011 este în scădere cu 0,7%, constituind 65,3%, față de 31.12.2010.

Boxa 3.2.1. Asigurarea cardurilor bancare în Republica Moldova

În anul 2011, pe piața bancară a Republicii Moldova a fost lansat un nou serviciu de asigurare a deținătorilor de carduri bancare (de debit sau de credit), contra riscurilor legate de pierderea/furtul cardurilor. Acest tip de serviciu este oferit de către Societatea Internațională de asigurări „Moldasig” în colaborare cu câteva bănci comerciale autohtone.

Un asemenea proiect are ca scop fortificarea sistemului de protecție, securității și integritatea produselor bancare. De asemenea, acest serviciu include asigurarea unui șir întreg de alte riscuri aferente pierderii/furtului cardului, inclusiv pierderea concomitentă a documentelor, cheilor, telefoanelor mobile.

Beneficiarii serviciilor de asigurare pot fi persoanele juridice și fizice titulare ale unui cont curent cu card, indiferent de tipul cardului și de valută. Durata asigurării cardului este un an din momentul achitării primei de asigurare. Astfel, costul primei de asigurare, care este una simbolică, se plătește anual în dependență de sumă și riscurile asigurate.

Actele necesare prezentate Asiguratorului de către deținătorul de card în cazul producerii oricărui caz asigurat sunt: cererea ce conține descrierea riscului produs; copia cererii de asigurare pusă la dispoziție de bancă; copia cererii depuse la organele de drept.

În cazul pierderii cardului se prezintă următoarele acte: extrasul din contul bancar; răspunsul în scris al băncii despre rezultatul disputelor cu privire la operațiunile ilicite declarate și confirmarea blocării cardului.

Acest proiect este nou pentru piața bancară din Republica Moldova, care asigură protecție și siguranță persoanelor fizice și juridice – deținători de carduri bancare.

Regiunea Republicii Moldova din partea stîngă a râului Nistru. La începutul anului 2012, evoluția sectorului bancar al Transnistriei a înregistrat tendințe relativ stabile de dezvoltare. Astfel, la 01.01.2012 activele totale ale sistemului bancar din Transnistria au totalizat 5871,8 mil. rub ce constituie 61,4% din PIB, care poate fi echivalat cu 7074,4 mil. MDL, (la data de 01.01.2012, o rublă transnistreană echivala cu 0,8300 MDL).

În perioada analizată, s-a înregistrat o diminuare la volumul creditelor, ce a constituit 2822 mil. rub (3400 mil. MDL) la 01.01.2012, cu 261,6 mil. MDL mai puțin decît la 01.01.2011 a constituit 2845,1 mil. rub (3661,6 mil. MDL). Această micșorare este influențată de creditele acordate persoanelor juridice care s-au redus cu 221,9 mil. rub (267,3 mil. MDL), la 01.01.2012, ajungînd la nivelul de 2155,7 mil. rub (2597,2 mil. MDL) față de 01.01.2011.

Ponderea ce mai mare în totalul portofoliului de credite la 01.01.2012 au deținut-o creditele acordate pentru industrie, transporturi, comunicații și energie cu 37%, urmate de cele acordate agriculturii și industriei alimentare cu 27,2%, pentru comerț au constituit 16,1%, creditele acordate pentru construcție cu 2,7%, creditele guvernamentale cu 0,4% și alte credite au constituit 16,7%.

Tendințe de creștere s-au înregistrat la volumul de depozite, care a constituit suma de 1942,9 mil. rub (2340,8 mil. MDL), la data de 01.01.2012, cu o creștere de 317,3 mil. rub (382,2 mil. MDL) față de 01.01.2011. Această creștere se datorează majorării volumului depozitelor persoanelor juridice pînă la 456,9 mil. rub (550,4 mil. MDL) și depozitelor persoanelor fizice pînă la 1152,6 mil. rub (1388,6 mil. MDL), înregistrată la data de 01.01.2012.

Politică monetară

În 2011 indicatorii monetari au înregistrat evoluții ascendente, la finele anului atingînd valori mai mari ca în anii precedenți. La 31.12.2011 stocul agregatelor monetare a fost mai mare în comparație cu 31.12.2010:

- ✓ agregatul monetar M0 a constituit aproximativ 10,86 mild. MDL (comparativ: la 31.12.2010 agregatul M0 era de 10,1 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M1 a fost de 17,48 mild. MDL (comparativ: la 31.12.2010 agregatul M1 era de 15,7 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M2 a atins un nivel de 28,26 mild. MDL (comparativ: la 31.12.2010 agregatul M1 era de 23 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M3 s-a cifrat la 40,3 mild. MDL (comparativ: la 30.09.2010 agregatul M1 era de 37 mild. MDL).

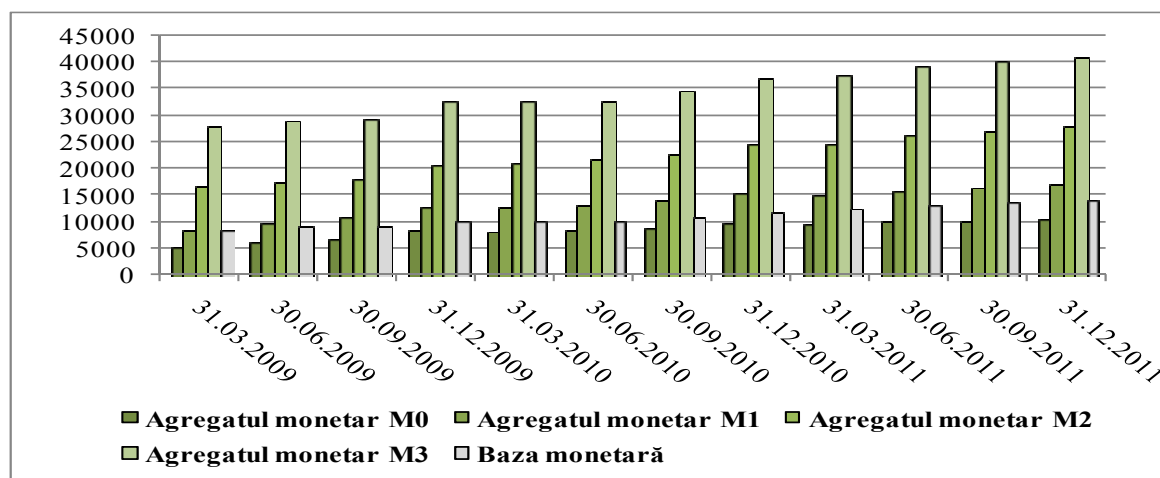

Figura 3.2.9. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

La fel, s-a majorat și baza monetară, pe 31.12.2011, atingând un nivel de 14,34 mild. MDL, în timp ce pe 31.12.2010 acest indicator constituia aproximativ 12,1 mild. MDL.

Pe parcursul anilor 2010 și 2011 structura masei monetare nu a suferit schimbări esențiale. La 31.12.2011 masa monetară avea următoarea structură: cea mai mare componentă o constituiau depozitele în valută – 31%, fiind urmată de agregatul monetar M0 (banii în circulație) și depozitele la termen, care au aceeași pondere de aproximativ 26,5%, pe locul patru se situau depozitele la vedere – 15,3%, iar instrumentele pieții monetare reprezentau doar 0,001%.

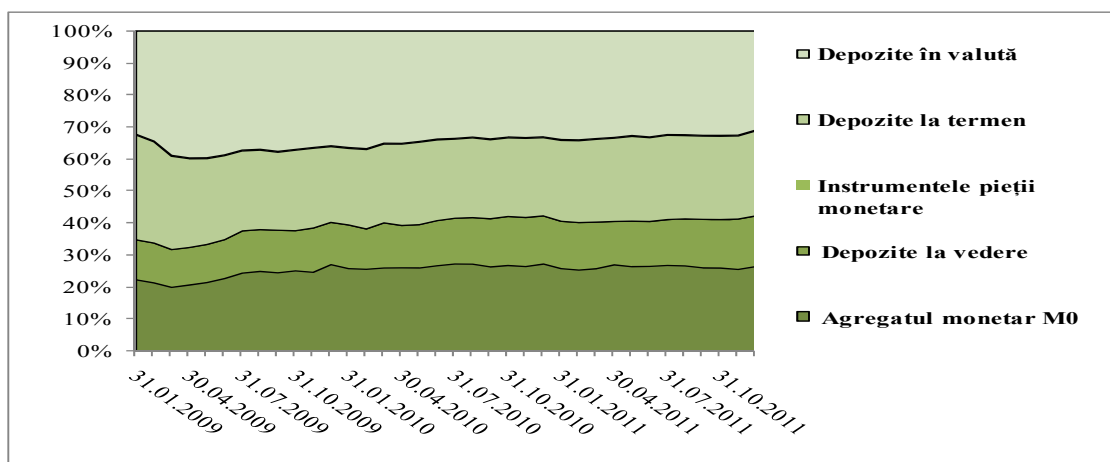

Figura 3.2.10. Structura masei monetare

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul anului 2011 BNM și-a ajustat acțiunile în dependență de conjunctura economică. Intensificarea riscurilor inflaționiste în trimestrul II și III ale anului au determinat majorarea succesivă a ratelor dobânzii la instrumentele monetare în august și septembrie. Spre sfârșitul anului temperarea ritmurilor de creștere a prețurilor, precum și perspectivele incerte privind evoluția economică din 2012 (anticiparea propagării unui nou val al crizei la nivel mondial) a condiționat relaxarea politicii monetare.

Tabelul 3.2.3. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele monetare ale Băncii Naționale a Moldovei

DATA INTRĂRII ÎN VIGOARE	RATA DE BAZĂ, %	RATA LA CREDITE "OVERNIGHT", %	RATA LA DEPOZITE "OVERNIGHT", %
Până la	8	11	5
De la 05.08.2011 până la	9	12	6
De la 06.09.2011 până la	10	13	7
Din 02.12.2011	9,5	12,5	6,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În anul 2011 s-a observat o tendință de reducere a operațiunilor cu CBN-urile. În ianuarie și februarie 2011 soldul mediu zilnic al tranzacțiilor cu CBN-uri se cifra sub 4 mild. MDL, iar în trimestrul IV acest indicator nu a luat valori mai mari de 2,8 mild. MDL. Această reușită urmează a fi asociată cu majorarea ratei rezervelor realizate pe parcursul anului 2011.

Prezența excesului de lichiditate, determină inutilitatea apelării la creditele "overnight" din partea băncilor. Din acest considerent, pe parcursul anului 2011 băncile comerciale nu au solicitat de la BNM oferirea facilităților de credite "overnight". Pe de altă parte, solicitarea de depozite "overnight" este o operațiune familiară pentru băncile moldovenești. În 2011 soldul

mediu al depozitelor overnight nu a avut o evoluție rectilinie, acesta variind între 140 și 410 mil. MDL.

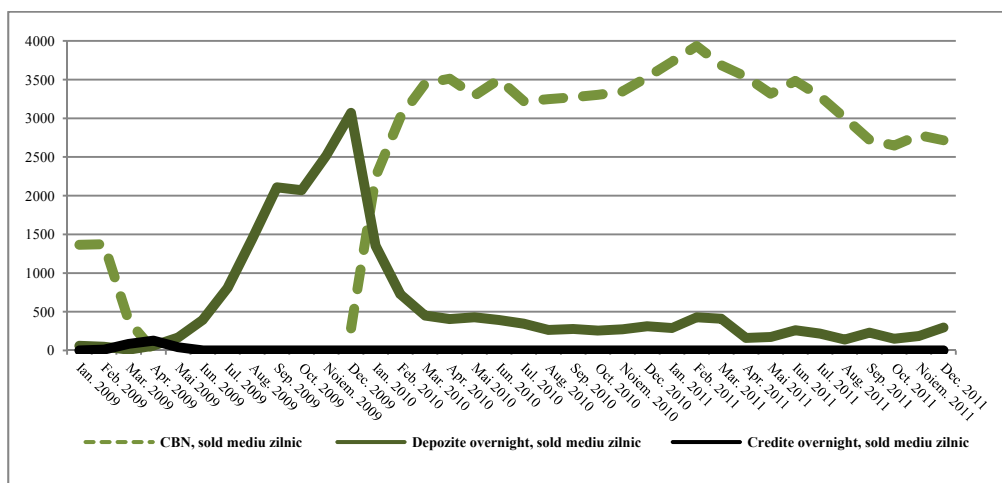

Figura 3.2.11. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În 2011, pentru a tempera presiunile inflaționiste, pe lângă majorarea ratei de bază și a ratelor asociate facilităților permanente, BNM a recurs și la majorarea ratei rezervelor obligatorii. S-au produs 2 creșteri: pe 8 februarie 2011 rata rezervelor obligatorii a fost majorată de la 8 la 11%, iar începând cu 8 iulie rata a fost mărită de la 11 la 14%, nivel ce a rămas până la sfârșitul anului. Ulterior, pe parcursul trimestrului, rata rezervelor obligatorii a rămas la nivelul de 14%. La fel, în 2011 s-a decis modificarea “Regulamentului cu privire la regimul rezervelor obligatorii”, care prevede aplicarea unei norme a rezervelor obligatorii de 0% pentru mijloacele atrase a căror scadență este mai mare de 2 ani. Această măsură ar putea determina creșterea mijloacelor atrase pe termen lung, care ar urma să fie orientate spre sectorul real prin credite pe termen lung.

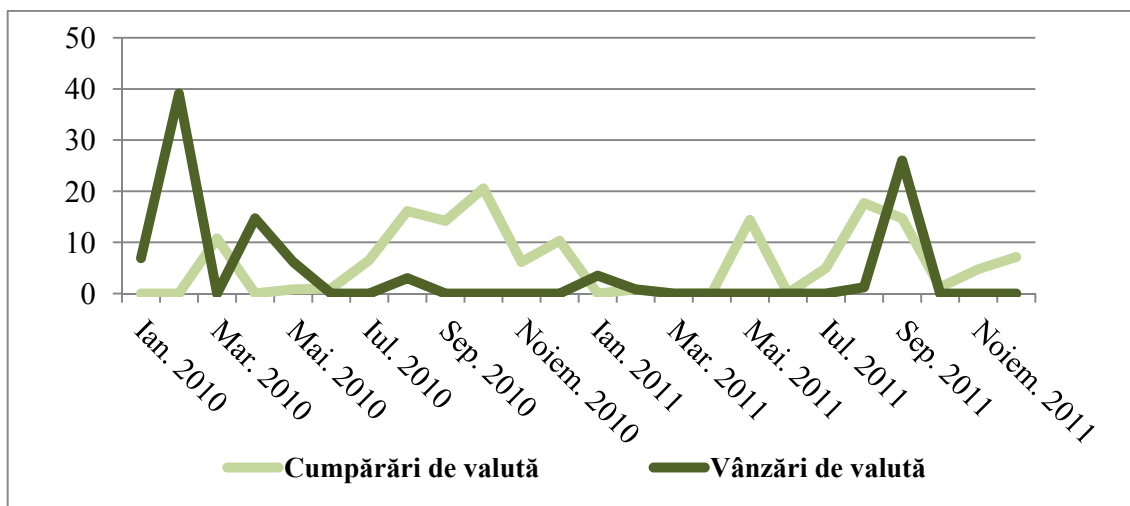

Figura 3.2.12. Operațiunile valutare ale BNM, mil. USD

Sursa: Banca Națională a Moldovei

În 2011 BNM în majoritatea cazurilor s-a manifestat mai mult, prin cumpărări de valută, atunci în luna septembrie autoritatea monetară a intervenit în forță, cu precădere în calitate de vânzător (de altfel și volumul tranzacțiilor din septembrie a fost mai mare decât nivelele înregistrate în celelalte luni ale anului). Episodul “comportamentului deviant” a fost determinată de intenția BNM de a tempera tendințele de apreciere a USD, ce au început să se manifeste în

luna august. În intervențiile sale pe piața valutară BNM a utilizat pe lângă operațiunile de vânzare-cumpărare și tranzacții de tip *swap* (în lunile august și septembrie).

O reușită pentru anul 2011 o reprezintă atingerea unui nou record la capitalul rezerve valutare. Soldul activelor oficiale de rezervă s-a apropiat de nivelul de 2 mld. MDL (pe 30.12.2011 soldul rezervelor valutare constituia aproximativ 1,96 mld USD).

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

Pe 01.12.2011, masa monetară în regiunea din stânga Nistrului constituia 3891,2 mil. ruble. Caracteristic pentru regiunea din stânga Nistrului este gradul înalt de dolarizare – pe 01.12.2011 acest indicator era de 64,5%.

Politica monetară în regiunea din stânga Nistrului pentru anul 2011 are drept obiectiv principal menținerea stabilității rublei, în timp ce indicatorii monetari au ca scop monitorizarea promovării politicii. Politica valutară se promovează în cadrul regimului de flotare controlată a cursului valutar. Pentru anul 2011 a fost planificată o variație a cursului valutar ce urma să se încadreze într-un coridor de 10-11 ruble pentru un dolar SUA (în perioada 2011 cursul față de USD a fost de 10,3 ruble). Pe termen mediu politica monetar-valutară va fi orientată spre crearea condițiilor de realizare a țintirii rublei față de dolarul SUA.

În anul 2011 politica monetară în Regiunea din stânga Nistrului a fost înăspriată - de pe 1 aprilie rata rezervelor obligatorii a fost mărită de la 9 la 11%. Totodată legislația din regiunea nistreană prevede că nivelul maxim de majorare a ratei rezervelor este de 15%. În același timp, rata de refinanțare a fost de 7% - nivel neschimbat din 1 iunie 2010.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Contul curent

În anul 2011, contul curent a consemnat un deficit de 801,5 mil. USD, în creștere cu 74,3%, comparativ cu anul precedent. Prin consecință, această tendință a condiționat o sporire a cotei deficitului contului curent în PIB de la 7,9% în anul 2010 la 11,4 în 2011. Soldul negativ al contului curent a fost determinat, preponderent, de deteriorarea balanței comerciale cu bunuri.

Balanța bunurilor și serviciilor s-a încheiat la finele anului 2011 cu un sold negativ de 2890 mil. USD, cu 26% mai mult față de anul 2010. Creșterea soldului negativ al acesteia a fost susținută, cu precădere, de o sporire a deficitului balanței cu bunuri cu 29%, comparativ cu anul precedent, în pofida performanțelor bune a exporturilor din acest an. Deși în TII-TIII, 2011 s-au înregistrat ameliorări în balanța comercială cu servicii, consemnând un sold pozitiv, în ultimul trimestru aceasta și-a reluat tendința negativă ca urmare a reducerii exportului serviciilor de transport, călătorii, comunicații ș.a. Astfel, balanța comercială cu servicii a încheiat anul cu un deficit de 25,9 mil. USD, dar care a fost în scădere față de anul precedent cu 62,9%.

**Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent
(prezentare sintetică)**

	Valoarea nominală, mil. USD	Ritmul de creștere, %		Contribuția asupra creșterii/descreșterii, %	
	2011	2010/2009	2011/2010	2010/2009	2011/2010
Contul curent	-801,5	-1,12	74,32	-1,12	74,3
Bunuri	-2864,4	13,89	29,05	58,2	140,2
Export	2282,3	19,86	43,50	-56,7	-150,5
Import	-5146,7	16,31	35,09	114,9	290,7
Servicii	-25,9	75,52	-62,92	6,5	-9,5
Export	868,8	4,17	23,91	-6,0	-36,5
Import	-894,7	8,15	16,05	12,5	26,9
Venituri	568,2	64,66	13,92	-42,1	-15,1
Încasări	927,1	29,05	21,77	-36,9	-36,0
Plăți	-358,9	-8,53	36,69	-5,3	21,0
Transferuri curente	1520,5	9,02	14,26	-23,7	-41,3
Încasări	1620,6	7,26	14,11	-20,7	-43,6
Plăți	-100,1	-13,42	11,82	-3,0	2,3

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Surplusul balanței veniturilor a constituit 568,2 mil. USD în anul 2011, cu 14% mai mult față de anul 2010. Creșterea soldului pozitiv a fost influențată de sporirea cu 26% a veniturilor rezidenților moldoveni aflați peste hotare, obținute drept compensare pentru munca prestată în străinătate, care au reprezentat 899 mil. USD. În același timp, în sensul diminuării surplusului au acționat creșterea plăților efectuate nerezidenților sub formă de dobânzi, dividende pentru investițiile directe efectuate în Republica Moldova și veniturile reinvestite ale acestora, suma cărora a fost de 264 mil. USD, un spor de 78% comparativ cu anul 2010.

Balanța transferurilor curente a înregistrat o creștere a surplusului cu 14% în anul 2011, constituind 1520,5 mil. USD, care s-a produs ca urmare creșterii transferurilor către sectorul neguvernamental cu 18,5%, a căror valoare a constituit 1384,4 mil. USD, în timp ce transferurile în favoarea sectorului guvernamental s-au redus cu 7,6%, până la valoarea de 226,6 mil. USD.

Contul de capital

Balanța contului de capital în anul 2011 a înregistrat un deficit de 29,7 mil. USD, menținându-se practic la nivelul anului 2010 (-28,4 mil. USD). Deficitul contului de capital s-a format, preponderent ca urmare creșterii transferurilor efectuate de persoanele ce au emigrat în străinătate – 48,9 mil. USD.

**Tabelul 4.2. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar
(prezentare sintetică), mil. USD**

	Valoarea nominală, mil. USD	Ritmul de creștere, %		Contribuția asupra creșterii/descreșterii, %	
		2011	2010/2009	2011/2010	2010/2009
Contul de capital și financiar	713,6	1,4	69,6	1,4	69,6
Contul de capital	-29,7	61,7	4,8	-2,6	-0,3
Intrări	19,3	9,8	43,8	0,3	1,4
Ieșiri	-49,0	40,4	17,3	-2,9	-1,7
Contul financiar	743,4	3,8	65,5	4,0	69,9
ISD	-20,6	-48,1	486,0	0,8	-4,1
Investitii de portofoliu		-0,4	-20,0	95,0	0,0
Derivate financiare	0,0	687,5	-98,4	-0,1	0,1
Alte investitii	91,1	-135,8	20,7	68,9	3,7
Active de rezerva	-278,1	-246,8	-5,5	-119,3	3,9
Active	-208,0	1205,6	-6,8	-49,7	3,6
ISD	274,0	35,8	38,8	12,5	18,2
Investitii de portofoliu	5,1	-204,8	-12,2	2,7	-0,2
Derivate financiare	0,2	-100,0	-	-0,1	0,0
Alte investitii	672,1	51,6	43,3	38,5	48,2
Pasive	951,4	49,5	41,5	53,7	66,3

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Contul financiar

Dinamica contului financiar în anul 2011 a fost determinată de conjunctura favorabilă a factorilor externi, precum și stabilizarea economiei moldovenești după criză. Balanța contului financiar în anul 2011 a consemnat un surplus de 743,4 mil. USD, ceea ce reprezintă 10,2% din PIB, cu 2,9 p.p. mai mult decât în anul precedent. După o creștere cu doar 3,8% în 2010, valoarea acesteia în 2011 a înregistrat o creștere relevantă cu 65,5%, determinată de creșterea pasivelor externe pe fondul unei reduceri a activelor.

Pasivele, în valoare de 951 mil. USD au fost în creștere în anul 2011 cu 41,5% față de anul precedent. Structura influxurilor financiare a fost predominantă în mărime de 28,8% de influxurile de ISD și aproximativ 71% de alte investiții. Dinamica pasivelor a fost determinată de sporirea mai mult decât dublă a împrumuturilor externe obținute de către autoritățile monetare, sectorul bancar, dar și cel privat, a creditelor comerciale contractate de agenții economici naționali, dar și a investițiilor străine directe efectuate în Republica Moldova.

Activele externe în perioada de analiză contrar tendinței pasivelor, au înregistrat o reducere cu 6,8%, însumând 208 mil. USD. Componenta principală a activelor externe ale statului moldovenesc au constituit-o activele de rezervă, a căror valoare a fost de 278 mil. USD, în scădere cu 5,5% față de anul precedent. Totodată a continuat să se reducă numerarul în valută străină deținut de rezidenți, care au constituit în anul 163,46 mil. USD.

Investițiile străine directe

În 2011, tendință cristalizată deja la începutul anului, ISD și-a urmat trendul crescător din 2010. Influxurile de ISD în 2011 au sporit cu 38,8% față de anul precedent, însumând 274 mil. USD. Deși, volumul investițiilor directe efectuate de nerezidenți în economia națională abia au depășit nivelul anului 2006, totuși se poate observa că revenirea acestora se produce cu pași înceți, dar siguri.

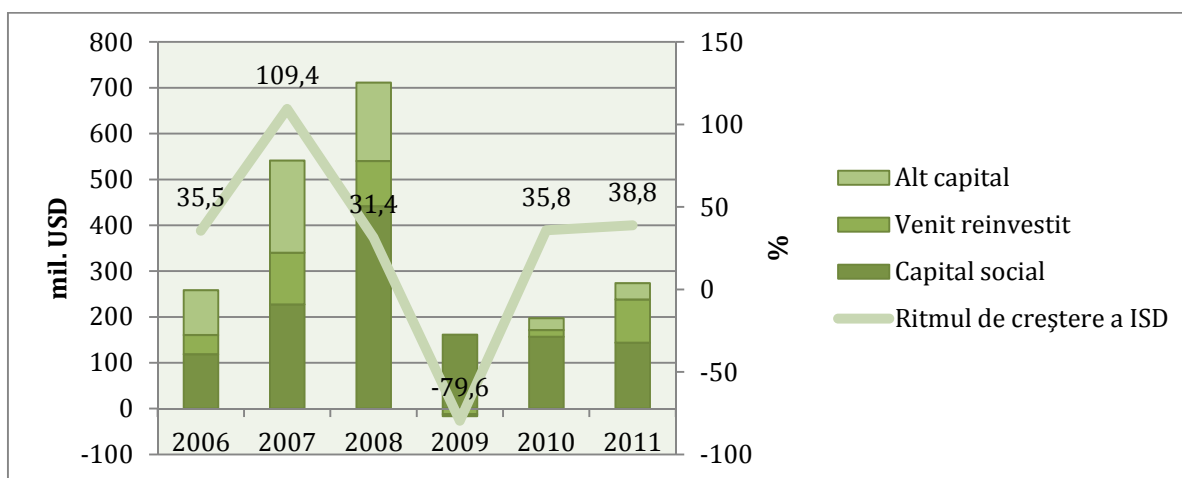

Figura 4.1. Evoluția influxurilor de ISD în anul 2011

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul 4.3. Structura influxurilor de ISD pe forme de capital

	2008	2009	2010	2011	Modificarea 2011/2010
Valoarea nominală, mil. USD					
ISD total	711,5	145,3	197,4	274,1	38,8%
Capital social	441,7	161,6	157,0	143,9	-8,3%
Venit reinvestit	98,7	-11,6	14,6	94,4	548,9%
Alt capital	171,1	-4,7	25,9	35,8	38,2%
Structura, %					
ISD total	100,0	100,0	100,0	100,0	
Capital social	62,1	111,2	79,5	52,5	-27.0 p.p
Venit reinvestit	13,9	-8,0	7,4	34,4	27.1 p.p
Alt capital	24,0	-3,2	13,1	13,0	-0.1 p.p

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Veniturile reinvestite, care au depășit de mai mult de șase ori valoarea înregistrată în 2010, constituind 94,4 mil. USD au reprezentat principalul generator al creșterii ISD în anul 2011. În spatele creșterii veniturilor reinvestite considerăm că au stat două cauze principale: îmbunătățirea mediului general economic în țară, pe de o parte și beneficierea agenților economici de ultimul an în care profiturile reinvestite au fost impozitate cu cota „0%”, din anul 2012, fiind reintrodus impozitul pe profit - 12%. Totodată, au continuat să se reducă investițiile străine în capital social, valoarea căroră, de 143,9 mil. USD, a fost în descreștere în anul precedent cu 8,3% față de anul

2010. Reducerea acestora, este mai degrabă determinată de instabilitatea financiară din țările de origine. Conform datelor disponibile la 01.10.2011 privind originea ISD în capital social, țările UE dețin 69,7% din stocul acestora, în descreștere cu 2,3 p.p. de la începutul anului 2011.

Ca urmare a acestor tendințe, s-a modificat și structura influxurilor de ISD în anul 2011. Deși cu o cotă predominantă de 52,5%, investițiile în capital social s-au redus cu 27 p.p., totodată, sporind în aceeași proporție ponderea veniturilor reinvestite de la 7,4% în anul 2010 la 34,4% în anul 2011.

Remiterile

În pofida temperării ritmurilor de creștere în ultimele două trimestre ale anului 2011, comparativ cu evoluțiile din perioadele similare ale anului precedent, per ansamblu, remiterile au înregistrat o dinamică destul de bună. În anul 2011, remiterile au sporit cu 18%, comparativ cu 13% în anul 2010, totodată creșterea este semnificativ mai mică decât cea înregistrată în perioada precizată. Valoarea transferurilor de mijloace bănești efectuate de către persoanele emigrate în anul 2011 a constituit 1611,7 mil. USD.

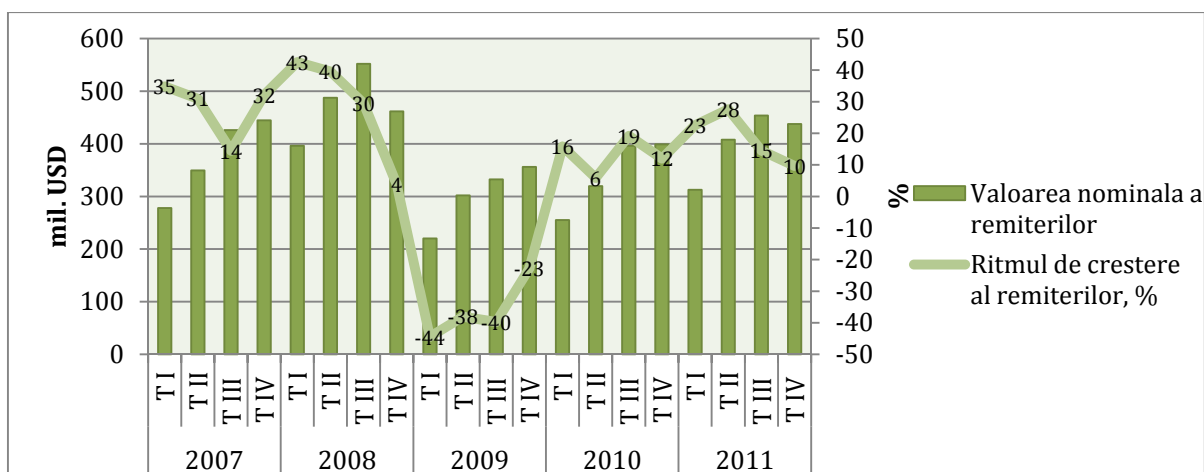

Figura 4.2. Evoluția influxului de remiteri în Republica Moldova

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Datele disponibile privind transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice în RM, pentru luna ianuarie a anului curent, deși nu arată o creștere semnificativă, totuși indică asupra faptului că acestea au reușit să se mențină la nivelul perioade similare din anul precedent. În ianuarie 2012 aceste transferuri au fost în creștere cu 13,4% față de ianuarie 2011, valoarea lor fiind de 81,1 mil. USD. Această tendință redă o notă de optimism privind rigiditatea acestor influxuri la evoluțiile economice negative din spațiul european.

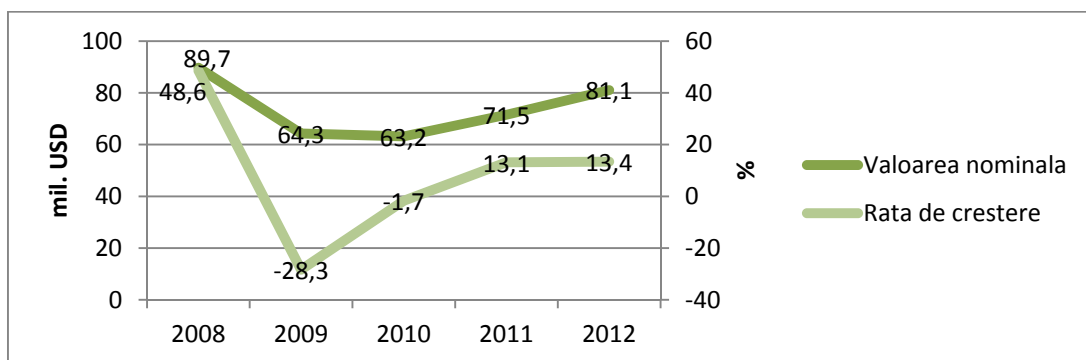

Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin sistemul bancar în Republica Moldova în luna ianuarie, 2008-2012

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Rezistența relativă a transferurilor efectuate din străinătate în favoarea persoanelor fizice vizavi de dificultățile economico-financiare cu care se confruntă țările europene, poate fi explicată prin faptul că în anul 2011, 64% din volumul remiterilor au provenit din țările CSI. De notat că în ultimii ani CSI, dar, cu precădere Rusia, a devenit principala sursă a remiterilor efectuate în Republica Moldova, sporind de la 34% în anul 2005, la 62,3% în anul 2010 și, corespunzător, 63,7% în 2011. Din 64% deținute de țările CSI, 58,4% aparțin Rusiei. În acest context și în condițiile în care se estimează o relansare a creșterii în zona EURO, începând cu a doua jumătate a anului, care nu va reuși să afecteze puternic partenerii estici, stabilitatea influxurilor de remiteri ar putea fi menținută.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Contul curent. În perioada ianuarie –septembrie 2011 contul curent al regiunii din partea stângă a Nistrului s-a încheiat cu un deficit de 617,9 mil. USD, fiind în creștere cu 29,9%, comparativ cu anul precedent și reprezentând 90,8% din PIB. Deficitul contului curent a fost determinată, în cea mai mare măsură de creșterea soldului negativ al balanței comerciale cu bunuri. Creșterea accelerată a importurilor comparativ cu exporturile în această perioadă a condiționat sporirea deficitului balanței comerciale cu bunuri de la 515 mil. USD în ianuarie-septembrie 2010 la 712 mil. USD în aceeași perioadă 2011. Totodată, efectele negative ale balanței de bunuri au fost compensate parțial de reducerea deficitului soldului balanței cu servicii cu 32,5%, ca urmare creșterii exporturilor de servicii cu 39,4% pe fonul reducerii importurilor cu 12,4% și creșterea transferurilor efectuate din străinătate, impulsivând creșterea surplusului balanței transferurilor curente. Suma transferurilor efectuate în favoarea persoanelor fizice rezidente ale regiunii a constituit 141,8 mil. USD, dintre care 88% au provenit din țările CSI.

Tabelul 4.4. Contul curent al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului

	Valoarea nominală, mil. USD	Ritmul de creștere, %		Contribuția asupra creșterii/descreșterii, %	
		2011	2010/2009	2011/2010	2010/2009
Contul curent	-617,9	24,4	29,2	24,4	29,2
Bunuri	-712,2	28,6	38,2	29,8	41,2
Export	499,3	8,1	15,4	-8,5	-14,0
Import	-1211,5	18,4	27,8	38,2	55,1
Servicii	-40,3	-13,2	-32,5	-2,4	-4,1
Export	32,2	-20,1	39,4	1,5	-1,9
Import	-72,5	-15,3	-12,4	-3,9	-2,2
Venituri	-22,4	12,5	-4,3	0,7	-0,2
Incasari	4,7	58,5	-44,0	-0,8	0,8
Plati	-27,1	21,8	-14,8	1,5	-1,0
Transferuri curente	157,0	13,4	30,8	-3,7	-7,7
Incasari	183,6	16,2	27,1	-5,2	-8,2
Plati	-26,6	31,9	9,0	1,5	0,5

Sursa: Banca Republicană Transnistriană (http://www.cbpmr.net/resource/pb9month2009_2011n.pdf)

Contul de capital și financiar

Contul financiar. În perioada ianuarie-septembrie 2011 balanța contului financiar a consemnat un sold pozitiv de 591,9 mil. USD, ceea ce reprezintă o valoare cu 44,7% mai mare decât cea înregistrată în perioada similară a anului precedent. Valoarea activelor externe ale agenților economici s-a redus cu 21,1 mil. USD, cu 39,7% mai mult decât în perioada similară a anului 2010, în timp ce pasivele externe au fost de 556 mil. USD, comparativ cu 387,3 mil. USD anul precedent.

Dinamica pasivelor externe a fost determinată de creșterea datoriilor regiunii transnistrene pentru gaz natural cu 26,8% față de aceeași perioadă în anul 2010, care au însumat în perioada analizată 464,2 mil. USD.

Tabelul 4.5. Contul financiar al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului

	Valoarea nominală, mil. USD	Ritmul de creștere, %		Contribuția asupra creșterii/descreșterii, %	
	2011	2010/2009	2011/2010	2010/2009	2011/2010
Contul de capital și financiar	591,9	13,8	44,7	13,8	44,7
Contul de capital	0,0	-	-	-	-
Contul financiar	577,0	6,7	43,4	7,1	42,7
Investiții străine directe și de portofoliu	-15,3	-50,0	-172,9	-5,8	-8,9
Influxuri	-18,9	-48,4	-190,0	-5,5	-9,8
Afluxuri	3,7	-100,0	-	-0,4	0,9
Alte investiții	592,3	13,9	55,3	12,9	51,5
Active	17,4	-139,5	14,5	14,9	0,5
Pasive, inclusiv:	574,9	-2,0	56,9	-2,0	51,0
datorii pentru gaz natural	464,2	11,1	26,8	10,2	24,0
Modificarea activelor de rezervă («+» - reducere, «-» - creștere)	14,9	-137,7	125,8	6,7	2,0

Sursa: Banca Republicană Transnistriană (http://www.cbpmr.net/resource/pb9month2009_2011n.pdf)

Comerțul extern

După cum s-a făcut observat încă de la începutul celui de al patrulea trimestru, creșterea fluxurilor comerciale externe, în tandem cu alte fluxuri economice transfrontaliere au început să tempereze puțin câte puțin către finele anului, inclusiv prima lună a anului curent, totodată marcând și finalul creșterii accelerate a exporturilor, comparativ cu importurile. Valoarea comerțului exterior în trimestrul IV, 2011, de 2170,2 mil. USD, a fost peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 22%, fiind influențat atât de creșterea importurilor, care au constituit 1498,2 mil. USD, cât și a exporturilor – 672 mil. USD. Atenuarea ritmurilor de creștere a comerțului exterior poate fi explicată de doi factori principali: depășirea valorilor maxime istorice înregistrate, pe de o parte și de trecerea partenerilor comerciali vestici, cu precădere din zona EURO printr-un nou val al crizei datoriilor suverane, pe de altă parte.

Per ansamblu, analiza principalilor indicatori cantitativi, permite de a aprecia performanțele comerțului exterior în anul 2011 cu un calificativ, relativ, bun. Valoarea totală a comerțului exterior a constituit în anul precedent 7413,7 mil. USD, în creștere față de anul 2010 cu 37,4%. Cu toate că revitalizarea treptată a importurilor, care au sporit cu 34,7%, au produs o creștere a deficitului bugetar cu 28% (constituind -2970,4 mil. USD) creșterea accelerată a exporturilor – cu 44,1%, au reținut avansarea acestuia până la nivelul perioadei precriză (-3307 mil. USD), determinând astfel o sporire a gradului de acoperire a importurilor prin exporturi la nivelul de 42,8% - cel mai înalt nivel înregistrat în ultimii 5 ani.

De asemenea, acest an poate fi considerat o nouă treaptă în dezvoltarea exporturilor moldovenești. Fără a lua în considerație performanțele calitative, trebuie de notat totuși că creșterea rapidă a acestora (+44,1%) pe fonul unei creșteri mai moderate a exporturilor mondiale (+20%), a generat o creștere a cotei pe piața mondială până la 0,05%, depășind nivelul de 0,01%, menținut de-a lungul întregii perioade de tranziție.

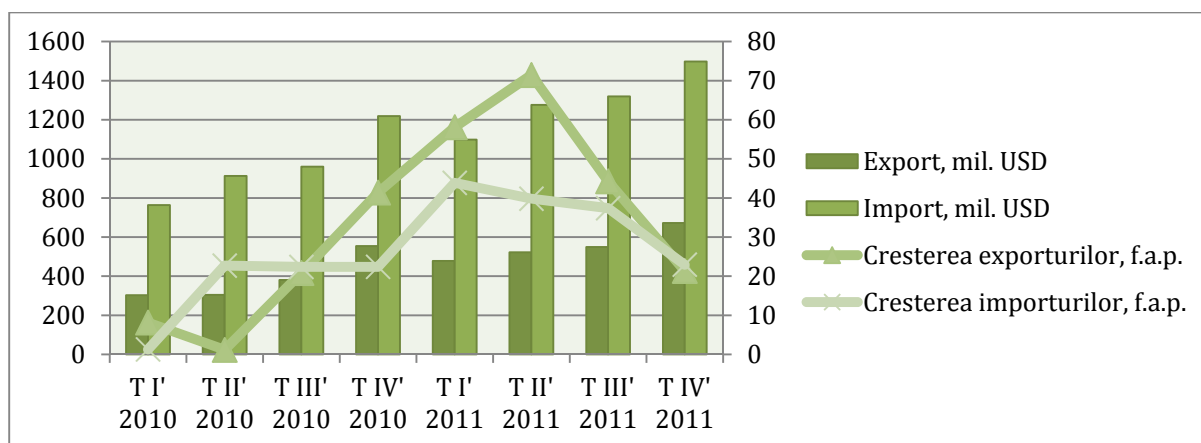

Figura 4.4. Creșterea trimestrială a importurilor și exporturilor în perioada 2010-2011

Sursa: Biroul Național de Statistică

Tabelul 4.6. Comerțul exterior în anul 2011

	2011	2011/2010
Valoarea nominală a exporturilor, mil. USD	2221,6	44,1%
Valoarea nominală a importurilor, mil. USD	5192,0	34,7%
Balanța comercială, mil. USD	-2970,4	28,4%
Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %	42,8%	2,8 p.p.
Performanța exporturilor		
Export per capita, USD	624,2	44,3%
Export/PIB, %	31,7	+5,2 p.p.
Export RM/Export mondial, %	0,05	+0,04 p.p.

Sursa: Biroul Național de Statistică, baza de date statistice a OMC

Exporturile. Restabilirea parțială a cererii externe precum și stabilizarea situației economico-financiară în țară, au constituit un impuls important pentru dezvoltarea exporturilor. În ultimii doi ani, pentru prima dată în perioada, începând cu anul 2001, exporturile au sporit nu numai cu ritmuri superioare importurilor, dar creșterea înregistrată în 2011 fiind maximul înregistrat în ultimii 10 ani.

În perioada de analiză, s-a înregistrat o creștere a exporturilor pe toate piețele din spațiul european cu excepția Irlandei, Sloveniei și Suediei. Valoarea comerțului cu UE a constituit 1087,8 mild. USD, sporind cu 49% față de anul 2010. O dinamică bună, de 47%, a fost evidențiată și pe vectorul estic, dar care s-a limitat mai cu seamă la piețele tradiționale – Rusia, Ucraina și Kazakhstan. Valoarea exporturilor realizate pe parcursul anului 2011 în CSI a constituit 919,3 mil. USD. Avântul exporturilor produs în UE și CSI a condiționat o creștere a acestora în structura exporturilor până la 49% (+1,7%) și, respectiv, 41,4% (0,9%) din contul altor țări. Totodată a continuat să se consolideze poziția principalilor doi parteneri la export – Rusia și România, a căror pondere în total exporturi a constituit 45%.

Aceste tendințe sunt confirmate și de indicele de concentrare geografică HHI. Valoarea indicelui indică asupra gradului înalt de concentrare a exporturilor moldovenești, mai cu seamă spre destinațiile sus-menționate. Acest factor poate face exporturile, cu un ulterior efect asupra creșterii economice, extrem de vulnerabile apariției unor eventuale schimbări negative pe aceste piețe.

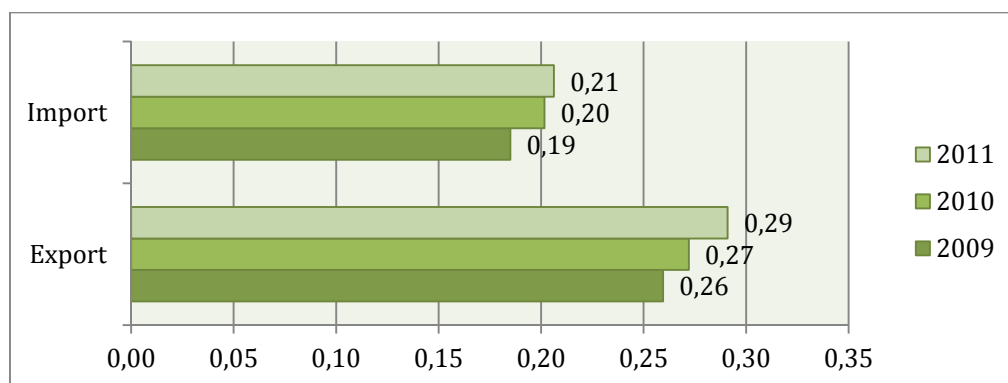

Figura 4.5. Indicele de concentrare geografică a comerțului exterior al Republicii Moldova

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică

Tabelul 4.7. Dinamica și structura exporturilor în anul 2011

	Total				CSI	UE	Alte tari
	Valoarea, mil. USD	Ritmul de creștere, 2011/2010, %	Structura, %				
2010			2011	Ritmul de creștere, 2011/2010, %			
Total	2221,6	44,1	100	100	47,3	49,2	13,8
Produse agroalimentare, inclusiv:	913,7	25,3	47,3	41,1	8,8	75,8	-12,5
Grasimi și uleiuri vegetale	77,5	62,9	3,1	3,5	-73,4	111,9	16,9
Legume și fructe	280,7	22,6	14,8	12,6	16,0	38,9	13,5
Semințe și fructe oleaginoase	180,1	102,4	5,8	8,1	164,0	189,7	-12,8
Bauturi	180,9	1,6	11,5	8,1	-3,5	16,3	38,4
Materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili	105,2	88,0	3,6	4,7	102,6	61,3	127,7
Combustibili	24,0	211,5	0,5	1,1	4260,9	124,2	520,1
Produse chimice și produse derivate nespecificate în altă parte	124,3	56,7	5,1	5,6	65,5	3,5	12,0
Mașini și echipamente de transport	328,0	70,4	12,5	14,8	139,2	42,8	43,5
Mașini și aparate electrice și părți ale acestora	164,4	58,6	6,7	7,4	273,8	50,9	748,0
Produse textile și îmbrăcăminte	362,8	33,9	17,6	16,3	147,6	19,2	27,4
Alte produse manufacturate	359,3	74,9	13,3	16,2	115,9	57,3	19,9
Mobilă	83,3	115,4	2,5	3,7	81,0	136,3	4,7
Încălțăminte	49,4	62,8	2,0	2,2	354,3	38,3	-

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică

Modificările care au avut loc în structura pe grupe de produse a exporturilor indică asupra unor modificări aparent calitative – reducerea ponderii produselor agroalimentare, pe de o parte și creșterea cotei pentru diverse produse manufacturate, în special mașini și echipamente de transport, produse chimice, precum și alte produse manufacturate (în special au înregistrat o dinamică bună exporturile de cauciuc prelucrat, fier și oțel ș.a.), pe de altă parte.

Ca urmare creșterii modeste înregistrate, a scăzut ponderea exporturilor de **produse agroalimentare** în total export de la 47,3% la 41,1%. Totodată, cea mai mare influență asupra creșterii exporturilor din această categorie de produse au avut-o: exporturile de semințe și fructe oleaginoase, legume și fructe în UE și CSI, în pofida unei creșteri mai mici în CSI și alte țări comparativ cu anul precedent; grăsimi și uleiuri vegetale fixate în UE. O influență negativă au avut-o: reducerea exporturilor de zahăr cu 48%, pe fonul epuizării stocurilor interne de zahăr și creșterea foarte modestă a exporturilor de băuturi, cu 1,6%, determinată de scăderea semnificativă a livrărilor pe piața CSI cu 86% și, respectiv, 3,5%. De notat că, în timp ce exporturile acestei grupe de produse s-au redus în grupul altor țări, comparativ cu anul precedent, iar în țările CSI au crescut cu un ritm semnificativ mai mic, acestea au cunoscut o creștere esențială în țările UE. Creșterea s-a produs, în special, din contul exporturilor de semințe și fructe oleaginoase, grăsimi și uleiuri vegetale, zahăr, care au determinat o creștere a produselor agroalimentare în structura exporturilor către UE de la 29,8% la 35,1%. Totodată, exporturile de produse de origine animalieră, în pofida unor tentative de export, rămân a fi infime.

Mai mult de jumătate din exporturile anului 2011, cu o pondere de circa 52,9%, au constituit-o livrările de produse manufacturate, determinată de o dinamică mai bună comparativ cu anul precedent, dar și față de evoluția exporturilor de produse agroalimentare. Creșterea a fost condiționată în cea mai mare parte de câteva grupe de produse principale tradiționale – mașini și echipamente de transport, în special mașini și aparate electrice, vehicule rutiere, mașini și aparate industriale; produse ale industriei ușoare – îmbrăcăminte, mobilă, încălțăminte; produse chimice, dar și de alte produse care, de asemenea, au înregistrat ritmuri înalte de creștere, cum ar fi metalele neferoase, materiale plastice sub forme primare, construcții prefabricate ș.a.

Boxa 4.1. Dinamica exporturilor în UE în anul 2011

După o reducere cu circa 19% în anul 2009, exporturile moldovenești pe piața vestică au continuat în 2011 tendința ascendentă din anul 2010, înregistrând un salt de 49%. Livrările de bunuri spre această destinație au constituit 49% din total exporturi, aceasta fiind principala piață de desfacere pentru produsele moldovenești manufacturate, în special de mașini și aparate electrice; produsele industriei ușoare – articole de îmbrăcăminte, mobilă, încălțăminte; combustibili, care au cunoscut în acest an un salt vizibil; precum și pentru unele produse agroalimentare cum ar fi semințele și fructele oleaginoase, grăsimile și uleiurile vegetale, cerealele.

În pofida faptului că în anul 2011 au sporit cu ritmuri înalte atât exporturile de produse manufacturate nealimentare, cât și de produse agroalimentare pe piața UE, trebuie să constatăm că în prezent produsele manufacturate care se bucură de cea mai mare cerere pe piața europeană sunt: produsele industriei ușoare menționate anterior și de cabluri și alte conductoare electrice izolate, cu o pondere de aproximativ 30% și, respectiv, 13% – segmente care se vor bucura probabil de succes pe această piață atâta timp cât vor fi integrate în lanțul de producere european, dar care asigură o valoare adăugată relativ joasă și sunt expuse mai puternic șocurilor de pe principalele piețe de export. În ceea ce privește produsele agroalimentare, cererea pe această piață este mai mare pentru unele culturi cărora li se asociază o valoare adăugată joasă, producătorii autohtoni din acest sector confruntându-se cu bariere tehnice foarte înalte pentru a exporta produse care ar putea genera profituri mai înalte. O dovadă în acest sens este tabloul completării cotelor tarifare pentru produsele agroalimentare care reprezintă un segment foarte sensibil pe piața UE.

Tabelul 4.8. Evoluția exporturilor de produse agroalimentare supuse contingentelor tarifare în comerțul cu țările Uniunii Europene

		2010		2011	
		Cota tarifară	Efectiv exportat	Cota tarifară	Efectiv exportat
0201-0204	Carne de animale din specia bovină, porcină, ovină și caprină proaspătă, refrigerată sau congelată (tone)	4000	-	4000	0.304 (0.0075%)
ex0207	Carne și organe comestibile, proaspete, refrigerate sau congelate, de păsări (tone)	500	-	500	0.105 (0.021%)
ex0210	Carne și organe comestibile din speciile porcine și bovine, sărate sau în saramură, uscate sau afumate (tone)	500	-	500	-
0401-0406	Produse lactate (tone)	1500	-	1500	0.209 (0.014%)
0408	Ouă de păsări, în coajă (mil. bucăți)	100	-	110	0.001 (0.0009%)
ex 0408	Ouă de păsări, fără coajă și gălbenușuri de ou, altele decât cele improprii consumului alimentar (tone)	300	-	300	-
1001	Altalac (decât alacul destinat însămânțării), grâu comun și meslin (tone)	35000	38726 (110.65%)	40000	36382.6 (91%)
1003	Orz (tone)	30000	36190.500 (120.63%)	35000	56207.3 (161%)
1005	Porumb (tone)	25000	34220.4 (136.88%)	30000	86309.3 (288%)
1601	Cârna și produse similare din carne, din organe sau din sânge; preparate alimentare pe baza acestor produse. Alte preparate și conserve din carne, organe interne comestibile sau sânge (tone)	600	-	600	0.061 (0.01%)
1701	Zahăr alb (tone)	22000	5.8 (0.03%)	26000	8240 (32%)
2204	Vinuri din struguri proaspeți, altele decât vinurile spumoase (hectolitri)	80000	112243.6 (140%)	150000	146998 (98%)

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică

O analiză mai profundă a structurii exporturilor redă o altă imagine privind aceste evoluții. Accelerarea reexporturilor se pare că a reprezentat cel mai mare generator al creșterii livrărilor pe piețele externe. Conform datelor oficiale, în perioada ianuarie-decembrie 2011, 45,3% din valoarea totală a exporturilor au reprezentat-o reexporturile, ceea ce constituie 1006 mil. USD și au sporit față de anul 2010 cu 66%, în timp ce exporturile de produse autohtone s-au majorat cu 30%. Totodată, o analiză mai detaliată a metodologiei de evaluare a reexporturilor în Republica Moldova, ne permite să concluzionăm ca circa 21,3% din total exporturi pot fi cu certitudine atribuite categoriei reexporturilor, acestea reprezentând reexporturile clasice, în special de produse farmaceutice, care au principala destinație spațiul CSI, precum și diferite produse din grupul mașini și echipamente de transport. Altele, 23,6% din exporturile calificate drept reexporturi inspiră o anumită doză de incertitudine privind clasificarea lor într-o categorie sau alta. Acestea din urmă se referă la exportul produselor, cel mai des referindu-se la exporturile articolelor de îmbrăcăminte, încălțăminte, mobilă, cabluri, care deși suferă uneori modificări esențiale de procesare pe teritoriul țării, sunt fabricate practic integral din materie primă importată. Acest fapt, precum și evidența neadecvată sau chiar ignorarea principiului originii a acestor produse la export crează anumite dificultăți în evaluarea volumului de livrări care constituie reexporturile.

Importurile. După o sporire cu 18% în anul 2010, în 2011 importurile au avansat cu 35%, atingând valoarea de 5191,6 mil. USD. Deși s-a înregistrat o creștere a importurilor provenite din

regiunile – CSI, UE și alte țări, în 2011 importurile provenite din spațiul european au cunoscut o dezvoltare mai lentă comparativ cu ceilalți parteneri, ceea ce a determinat o reducere a ponderii acestui grup de țări în structura importurilor. Astfel, importurile din UE au sporit cu 32% față de anul 2010, iar din CSI și grupul altor țări cu 36%, și corespunzător, 37%, ceea ce a determinat o avansare cu 1% în structura importurilor pentru ultimele nominalizate, constituind 24% din contul reducerii cu 1% a cotei partenerilor vestici până la 43%. Ponderea țărilor CSI în total importuri nu a suportat modificări față de anul precedent, deținând 33%, totodată fiind în scădere față de perioada precizată.

Analiza importurilor pe țări de origine indică asupra unui grad mai redus de concentrare comparativ cu exporturile (HHI=0,21), dar în creștere în ultimii 3 ani. În fond principalii 5 parteneri la import, ca și în anul 2010 au fost Rusia, Ucraina, România, China și Germania, totodată o contribuție pozitivă importantă având-o și Turcia, Italia, Bielorusia ș.a.

Privită în ansamblu, structura importurilor pe grupe de produse nu a suportat modificări esențiale în anul precedent. În mare parte, circa 63%, din importuri sunt formate din produse manufacturate de origine nealimentară, în jur de 22,4% importurile de combustibili (dintre care 12% de petrol și 9% de gaz) și 13% – importurile de produse agroalimentare.

Printre produsele care au contribuit cel mai mult la creșterea importurilor în anul 2011 pot fi nominalizate:

- Produsele petroliere și gaze, care au sporit cu 49% și, corespunzător, 35% față de anul 2010 și au constituit 21% din total importuri;
- Vehicule rutiere, mașini și aparate electrice, în special poziția cabluri, într-o proporție mare pentru a fi prelucrate în țară și ulterior reexportate, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice, mașini și aparate cu aplicații industriale cu destinație generală, care au sporit cu 63%, 51%, 70% și 51%;
- Fire și țesături textile, care au sporit cu 40% ș.a.

Influența semnificativă a acestor produse asupra creșterii importurilor este determinată și de ponderea lor, relativ mai mare, în valoarea totală a importurilor. Totodată, șirul produselor care au avut o influență pozitivă asupra importurilor este mult mai mare, iar, dacă ar fi să excludem resursele energetice, structura importurilor pare a fi destul de diversificată.

Deși cu o pondere în descreștere în structura totală a importurilor, produsele agroalimentare au continuat să crească cu un ritm temperat în anul 2011, iar 12% din această creștere a fost condiționată de intrările de fructe și legume, cereale, zahăr, cafea, produse lactate.

Balanța comercială. Tendințele din comerțul exterior în anul 2011 au generat o creștere a deficitului comercial cu 28,4%, comparativ cu anul precedent, însumând -2970 mil. USD. Totodată volumul acestuia rămâne a fi cu 10% mai mic față de anul 2008.

O contribuție pozitivă în sensul descreșterii deficitului comercial au avut-o, cu precădere:

- produsele agroalimentare, balanța cărora a înregistrat un sold pozitiv de 248 mil. USD, sporind față de anul 2010 cu 61%, ca urmare a creșterii surplusului comercial în balanța semințelor și fructelor oleaginoase, fructelor și legumelor, uleiurilor și grăsimilor vegetale, precum și reducerii deficitului comercial de carne;
- diverse articole manufacturate, în special: îmbrăcăminte, mobilă, încălțăminte, articole de voiaj, care au înregistrat un surplus în creștere. De notat că, în 2011 pentru prima dată în ultimii 10 ani balanța comerțului cu mobilă a înregistrat un sold pozitiv, care a constituit – 15 mil. USD.

Tabelul 4.9. Dinamica și structura importurilor în anul 2011

	Total				CSI	UE	Alte țări
	Valoarea, mil. USD	Ritmul de creștere, 2011/2010, %	Structura, %		Ritmul de creștere, 2011/2010, %		
			2010	2011			
Total	5191,6	34,7	100,0	100,0	36,3	32,4	36,6
Produse agroalimentare, inclusiv:	665,0	15,7	14,9	12,8	22,4	1,9	23,0
Materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili	95,7	43,1	1,7	1,8	29,0	47,7	87,0
Combustibili	1165,4	47,3	20,5	22,4	50,1	34,7	1081,3
Produse chimice și produse derivate nespecificate în altă parte	673,2	29,3	13,5	13,0	37,2	27,5	27,9
Mașini și echipamente de transport	1157,8	43,8	20,9	22,3	32,5	52,1	36,1
Produse textile și îmbrăcăminte	372,8	34,1	7,2	7,2	66,2	29,3	36,8
Alte produse manufacturate	1061,2	29,6	21,2	20,4	22,0	28,5	40,0

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică

Totodată, creșterea deficitului comercial s-a produs, în măsură de 15,5%, ca urmare evoluțiilor din balanța comerțului cu combustibili, deficitul căreia a sporit față de anul 2010 cu 46%, comparativ cu 16% în anul 2010 față de anul 2009. Astfel circa 38,4% din valoarea totală a deficitului comercial au deținut-o produsele energetice. Per ansamblu, cu excepția produselor industriei ușoare, nominalizate anterior, practic pentru majoritatea produselor manufacturate de origine nealimentară, se înregistrează un sold negativ în creștere.

Evoluția comerțului exterior al Transnistriei în anul 2011

În anul 2011, valoarea tranzacțiilor comerciale ale Transnistriei a constituit 2427,9 mil. USD, în creștere cu 28,9% față de anul precedent.

Exporturile au constituit în această perioadă 691,8 mil. USD, fiind în creștere cu 18,1% față de anul 2010. Principalele piețe de export pentru produsele din regiunea stângă a Nistrului au fost Moldova – 31%, Rusia – 23,6%, Ucraina – 10,2%, România – 10,7%, Italia – 8,5%, Germania – 4,8% și Polonia – 2%, astfel în aceste țări concentrându-se 91% din total exporturi. Structura exporturilor pe grupe de produse a fost dominată de livrările de metale feroase, cu o pondere de 30,8% din total exporturi, combustibili – 25,2%, îmbrăcăminte și alte textile – 12,1%, încălțăminte 6,5%.

Importurile regiunii din partea stângă a Nistrului au cifrat în anul 2011 - 1736,1 mil. USD, fiind în creștere cu 33,8% față de anul 2010. Aproape jumătate (46,3%) din importurile efectuate în anul precedent au provenit din Rusia. Totodată alți parteneri importanți cu o pondere de circa 28,7% în total importuri au fost – Ucraina (12,8%), Bielorussia (5,8%), Republica Moldova (4,5%), China

(3,6%) și Italia (2%). Ca și în cazul exporturilor, structura importurilor este dominată preponderent de resursele energetice cu o cotă de 44,8% și metale feroase – 8,9%.

Tendințe și politici în principalele țări parteneri economici ai Republicii Moldova

În pofida așteptărilor unei recuperări mai rapide a economiei mondiale în anul precedent, având în vedere evoluțiile economice pozitive înregistrate în aproape toate regiunile lumii la sfârșitul anului 2010, realitatea s-a dovedit a fi mult mai pesimistă. Dacă de la începutul anului 2011, FMI estima o creștere a economiei mondiale de circa 4,4%, la finele anului rezultatele indică asupra unei creșteri de doar 3,8%. De notat că, practic toți actorii principali mondiali au finisat anul cu o creștere care se plasează cu mult sub nivelul celei care a fost prognozată de la începutul anului.

Performanțele reduse din acest an s-au datorat, cu precădere, evoluțiilor din țările dezvoltate din a doua jumătate a anului precedent, preponderent țărilor din spațiul UE, care au intrat într-o criză a datoriilor suverane. Dificultatea datoriilor publice a umbrat tendințele ulterioare de relansare a sistemului financiar și economic a țărilor din spațiul european, precum și perspectivele generale de stabilizare din alte țări. În condițiile unei vulnerabilități încă sesizabile a economiilor naționale, efectele crizei suverane din țările UE s-au făcut simțite, mai mult sau mai puțin, în dependență de integrarea în sistemul economic mondial, și în alte țări, dar în special în cele din Europa Centrală și de Est și CSI.

Tabelul 4.10. Tendințele de dezvoltare a principalilor parteneri economici ai R. Moldova (comparativ cu perioada similară a anului precedent, %)

	T III'2010	T IV'2010	T I'2011	T II'2011	T III' 2011	T IV' 2011	2010	2011
Creșterea economică, %								
SUA	3,5	3,1	2,2	1,6	1,5	1,6	3,0	1,7
UE	2,3	2,0	2,3	2,0	1,3	0,6	2,0	1,5
România	-2,2	-1,0	1,7	1,4	4,4	1,9	-1,6	2,5
Federația Rusa	3,4	4,4	3,8	3,5	4,9	-	4,0	-
Ucraina	3,6	3,3	5,3	3,8	6,6	-	4,2	-
Rata șomajului¹, %								
SUA	9,5	9,1	9,5	8,9	9,1	8,3	9,6	9,0
UE	9,3	9,5	9,8	9,3	9,4	9,9	9,7	9,7
România	7,2	7,2	7,1	7,5	7,5	7,5	7,3	7,4
Federația Rusa	6,8	6,9	7,5	6,6	6,2	6,3	7,5	6,6
Ucraina	8,7	8,8	9,5	8,9	8,5	-	8,8	-
Rata inflației², %								
SUA	1,1	1,5	2,7	3,6	3,9	3,0	1,6	3,2
UE	2,2	2,7	3,1	3,1	3,3	3,0	2,1	3,1
România	7,7	7,9	8,0	8,0	3,5	3,2	6,1	5,8
Federația Rusa	7,0	8,8	9,4	9,4	7,2	6,1	6,9	8,4
Ucraina	10,5	9,1	7,7	11,9	5,9	4,6	9,4	8,0

¹ Datele pentru Ucraina indică rata medie a șomajului de la începutul anului pînă la sfârșitul trimestrului corespunzător.

² Rata inflației pe trimestre, indică modificarea anuală a inflației din ultima lună a fiecărui trimestru, Inflația anuală indică asupra modificării medii anuale a prețurilor.

Tabelul 4.10 – continuare

	Rata de creștere a exporturilor, %							
SUA	20,5	18,2	18,2	17,7	17,5	10,6	21,0	15,8
UE	14,6	14,3	23,6	27,2	19,1	9,1	16,5	19,3
România	15,0	22,0	38,6	34,3	28,9	9,3	21,6	26,7
Federația Rusa	18,4	18,1	22,8	36,9	33,6	28,2	32,0	30,4
Ucraina	30,0	23,5	48,8	37,0	29,6	21,9	29,4	33,0
	Rata de creștere a importurilor, %							
SUA	23,5	16,0	18,7	16,7	13,7	11,7	22,7	15,0
UE	18,2	18,8	23,8	26,7	17,9	3,1	18,7	17,3
România	5,8	12,8	25,1	32,4	27,7	8,7	13,9	22,9
Federația Rusa	39,5	26,7	42,4	42,7	24,1	18,0	29,7	29,9
Ucraina	37,9	37,0	56,9	43,9	29,9	21,3	33,9	35,6

Sursa: Baza de date a OECD și Oficiile Naționale de Statistică

Uniunea Europeană. Evoluția UE în anul 2011 a fost mult mai modestă comparativ cu estimările de la început de an, înregistrând o creștere comparativ cu anul 2010 de doar 1,5%. Deși, chiar începând cu al doilea trimestru s-a înregistrat o decelerare a ritmurilor de creștere a volumului PIB, în trimestrul IV, 2011 acesta a constituit doar 0,6%, iar comparativ cu perioada precedentă a consemnat chiar un declin de -0,3%. În timp ce indicele negativ de creștere a PIB real al Greciei și Portugaliei la sfârșitul anului nu a fost unul surprinzător, ținând cont de faptul că în toate 4 trimestre ale anului acestea au urmat o traiectorie de recesiune, totuși pe fonul situației critice a datoriilor guvernamentale a multor țări europene, care au depășit cu mult 60% din PIB, și o rapidă transmisie a efectelor în lanț în sistemul economic și financiar european, la țările care au cunoscut o recesiune în ultimul trimestru asociindu-se - Slovenia (-0,2%), Italia (-0,9%), Cipru (-0,7%), Olanda (-0,6%), Spania (-0,2%), Malta (-0,2%).

Situația critică din spațiul european este cauzată de creșterea critică a datoriilor guvernamentale după începutul crizei. Din 2007 pînă în 2010 datoriile guvernamentale raportate la PIB, în mediu pe UE au sporit de la 59% la 80,1%, iar în zona Euro (17 țări membre), acestea au sporit și mai mult, de la 66,3% la 85,3%. De notat că, la finele anului 2010, acest indicator depășea în unele țări chiar și nivelul de 100%, ex. fiind Grecia (144,9%), Italia (118,4%).

Criza datoriilor suverane, a avut repercusiunile corespunzătoare asupra încrederii consumatorilor asociat unui nivel redus al consumului, dar și implică o politică fiscală mai stringentă care poate limita inițiativele investiționale. Astfel în trimestrul III al anului precedent consumul final al gospodăriilor s-a redus semnificativ comparativ cu perioada similară a anului precedent pînă la 0,1%, iar în T IV acesta s-a contractat cu -0,3%. De asemenea și formarea de capital brut a cunoscut ritmuri de creștere semnificativ mai mici în ultimele două trimestre față de perioada similară a anului precedent, aceasta constituind 0,6% și 0,4%, comparativ cu 1,4% și 1,6% în anul 2010.

În pofida condițiilor nu prea favorabile de pe piața internă – reducerea consumului, o piață financiară încă destul de fragilă, rata inflației a cunoscut în anul 2011 o tendință generală de creștere.

De notat că, creșterea modestă din spațiul european a ținut în tensiune și piața forței de muncă, rata șomajului menținându-se la un nivel relativ înalt de 9,7%.

Inițiativele și măsurile care au fost inițiate pentru a adresa situația creată, pe fonul acestor evoluții, au relaxat puțin politica fiscală și situația sistemului financiar, totodată conform ultimelor estimări ale Comisiei Europene din februarie 2012, se așteaptă o recuperare a economiilor europene abia din al doilea semestru.

România. După, doi ani de recesiune, anul 2011 a reprezentat un an de relansare a economiei românești, înregistrând o creștere de 2,5%. Anul 2011 a fost unul favorabil pentru sectorul agricol, dar s-a înregistrat și o creștere a industriei, construcțiilor susținute de relansarea consumului final privat în ultimele două trimestre ale anului 2011, care a crescut cu 3,6% și 2,7%, comparativ cu perioadele similare ale anului precedent, dar și a cererii externe care s-a exprimat printr-o creștere a exporturilor cu ritmuri înalte. De asemenea, s-a înregistrat consolidarea gradului de încredere a mediului de afaceri, ce se reflectă printr-o sporire cu 11,4% și, corespunzător, 10,3% în T III și T IV al anului 2011, comparativ cu anul 2010.

În pofida unei tendințe de consolidare ușoară a sectorului de producere și promovarea reformelor în domeniul pieții muncii, prin actualizarea Noului Cod al Muncii de către autoritățile Române, situația pe piața muncii nu a înregistrat progrese semnificative. Astfel, rata șomajului a sporit în T II 2011 de la 7,1% la 7,5%, menținându-se la același nivel în trimestrele următoare.

În anul curent se așteaptă o temperare a creșterii economiei Românești ca urmare evoluțiilor din sistemul economic și financiar al zonei euro, care va exercita presiune asupra cererii din partea acestor țări, influențând astfel negativ creșterea exporturilor, dar și care ar putea limita influxul de investiții străine.

Statele Unite ale Americii. Ținând cont de interconexiunile economice cu UE, precum și alte economii importante de ex. Japonia, evoluțiile din aceste economii nu puteau să nu se reflecte asupra economiei americane. Iar acestea s-au făcut simțite mai cu seamă în a doua jumătate a anului. După o creștere cu 2,2% în T I 2011 f.p.s. a anului precedent, în trimestrele ce au urmat ritmurile s-au temperat, dar totuși au continuat să crească cu pași lenți. În 2011 creșterea volumului PIB a fost de doar 1,7% față de anul 2010, comparativ cu creșterea de 3% înregistrată cu un an înainte.

Deși mediul extern se pare a fi mai puțin benefic ulterioarei dezvoltări, conjunctura economică internă pare să se consolideze tiptil. Astfel, principalii indicatori macroeconomici au arătat semne generale de îmbunătățire în 2011. Consumul privat a crescut cu un ritm mai accelerat față de anul precedent de 2,2%, inclusiv de bunuri durabile cu 8,1%, în pofida reducerii cheltuielilor guvernamentale cu 2,1%. Revitalizarea consumului intern este asociată și unei consolidări ușoare a situației pe piața muncii, care s-a redus cu 0,6p.p față de anul 2010, constituind 9%. Cererea externă, însă a favorizat mai puțin creșterea economică, întrucât exporturile au sporit în 2011 doar cu 15,8% față de anul 2010, comparativ cu 21% în anul precedent.

Rusia. Datele disponibile pentru primele trei trimestre ale anului 2011, indică asupra faptului că economia rusă a cunoscut o creștere destul de bună. La sfârșitul anului 2011, volumul PIB a fost în creștere comparativ cu anul precedent cu 4,3%. Evoluții destul de bune au înregistrat atât sectorul de bunuri: agricultura (16,1%), piscicultura (13,2%), industria (6,1%), cât și sectorul de servicii. Principalul generator al creșterii a fost oprirea consumului față de anul precedent cu ritmuri accelerate, astfel în TI acesta a constituit 4%, în T II – 4,9%, iar în T III – 6,2%. Consumul privat a crescut și mai rapid. De asemenea, începând cu T II a crescut formarea brută de capital cu 5% și, corespunzător, 7,5%.

Sporirea consumului intern a generat și o creștere a importurilor în 2011 cu 29,9%, comparativ cu anul 2010. Un trend ascendent au cunoscut exporturile care au sporit cu 30%. Creșterea exporturilor a fost generată, mai cu seamă de sporirea prețurilor. În 2011 rata inflației medie anuală a constituit 5,8%. Cu excepția perioadei mai-iulie s-a înregistrat o creștere puternică a prețurilor producătorilor la petrol, astfel în decembrie 2011 indicele anual al prețurilor producătorilor a constituit 129,1%. În anul 2010 valoarea acestuia a fost de 114,7%.

Ucraina. În primele 9 luni ale anului precedent, economia Ucrainei a cunoscut o creștere cu ritmuri destul de bune, ce au fost generate de o relansare a sectorului agricol, care a crescut în T III cu 16%, a industriei extractive, prelucrătoare, a sectorului energetic, precum și a serviciilor

de construcții, transport și comerț și distribuție. Creșterea sectorului de producere a fost susținut de o creștere spectaculoasă a consumului final privat, comparativ cu perioada similară a anului precedent, care a constituit 12,7% în T I, 14,1% în T II și 15,7% în T III, precum și a investițiilor în capital fix, creșterea căreia în T III 2011 față de perioada similară a anului precedent a fost de 15,2%. Evoluțiile din sectorul de producere a contribuit la o decelerare progresivă a ratei șomajului în primele trei trimestre, care în septembrie s-a redus pînă la 8,5%.

Capitolul V

MEDIUL DE AFACERI

Activitatea businessului. Numărul întreprinderilor înregistrate: clasificarea potrivit genurilor de activitate. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.12.2011 Registrul de stat conținea informații despre 160 395 persoane juridice și întreprinzători individuali. La 01.12.2011 în comparație cu 01.09.2011, numărul întreprinderilor în Registru a crescut cu 899 sau cu 0,5%.

În a.2011 comparativ cu a.2010, nu există schimbări esențiale în ponderea întreprinderilor înregistrate în Registru după genurile de activitate declarate la momentul înregistrării. În această perioadă se atestă o creștere nesemnificativă la întreprinderile înregistrate cu genul de activitate agricultura (cu 2 p.p.), industria prelucrătoare (cu 4 p.p.), comerțul (cu amănuntul și ridicata) o creștere cu 6 pp. Numărul întreprinderilor înregistrate în Registru cu genul de activitate întreținerea și reparația automobilelor și motocicletelor au înregistrat o scădere în perioada respectivă cu 2 p.p.

La înregistrarea afacerii, în anul 2011, antreprenorii au declarat următoarele genuri de activitate: comerțul cu ridicata și amănuntul (35%); tranzacții imobiliare (17%); industria prelucrătoare (10%); agricultura (6%); transport (5%); construcții (1%).

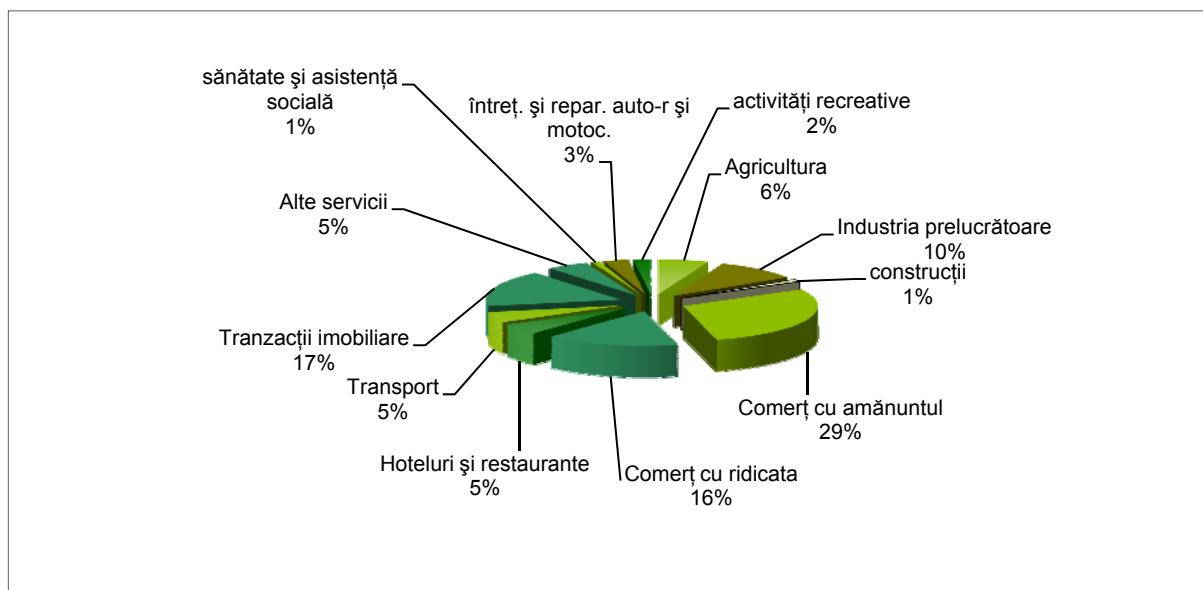

Figura 5.1. Întreprinderile înregistrate după genuri de activitate declarate la momentul înregistrării, 2011

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în al IV-lea trimestru 2010- 2011

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a scăzut în trimestrul al IV-lea 2011 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 98,4%. Numărul întreprinderilor înregistrate în trimestrul IV, 2011 s-a majorat cu 6% față de trimestrul III al aceluiași an. Astfel, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat au fost trecute în trimestrul al IV-lea al anului 1637 de întreprinderi noi. Per total, numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2011 s-a majorat cu 3,8% față de anul 2010.

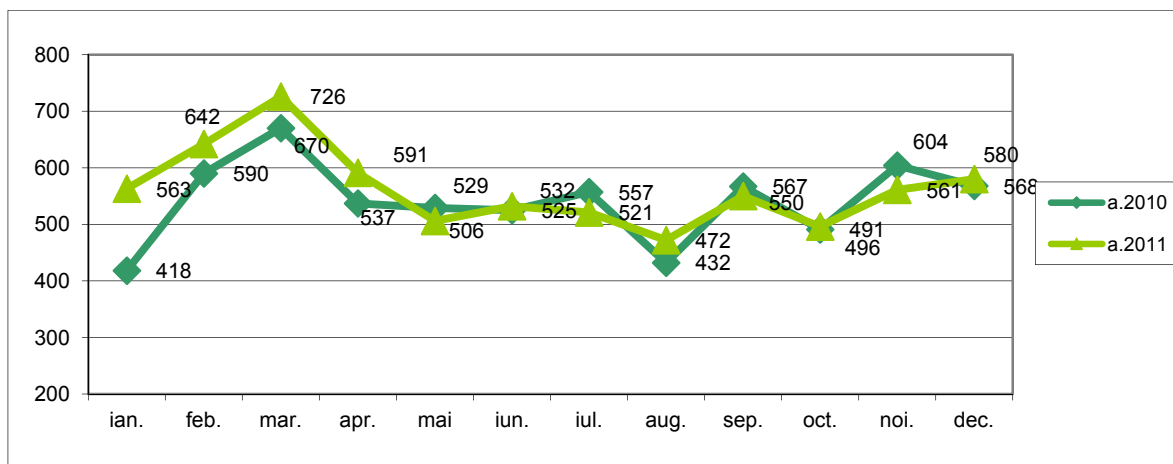

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în a.2010-2011

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

Numărul întreprinderilor radiate în trimestrul al IV-lea 2011 a constituit 807 de unități sau cu 16,7% mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent și cu 6,3% mai puțin decât în trimestrul III al anului 2011.

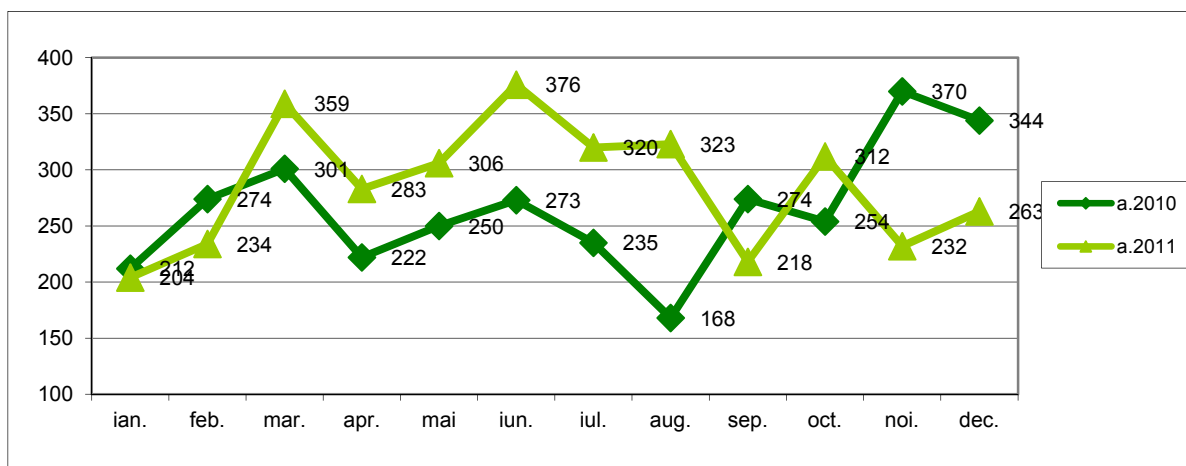

Figura 5.3. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în a.2010-2011

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

În anul 2011, au fost înregistrate 3917 întreprinderi noi în oficiul teritorial Chișinău, ce constituie 58,1% din total întreprinderi înregistrate în anul 2011. În același timp, în a.2011 (în raport cu anul precedent) în oficiile teritoriale s-a înregistrat un ritm de creștere mai mare decât în Chișinău (în oficiile teritoriale indicele constituind 106,4%, respectiv 102, 1% în oficiul teritorial Chișinău).

Numărul întreprinderilor radiate în a.2011 a constituit 3430 de unități cu 7,9% mai mult decât în anul precedent. 65,7% din numărul de întreprinderi radiate în anul 2011 sunt din afara Chișinăului.

Indicatorul calculat, care caracterizează creșterea netă/micșorarea numărului întreprinderilor (înregistrate, minus radiate), arată că în trimestrul al IV-lea 2010-2011 a avut loc o creștere netă a numărului de întreprinderi, indicele constituind 119,4%.

Tabelul 5.1. Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în trimestrul IV 2010-2011

Anii/luna	Creșterea netă/ micșorarea	
	Numărul, unit. (Întreprinderi înregistrate - întreprinderi radiate)	Indice, %
2010	3311	
2011	3310	99,97
T.IV 2010	695	
T.IV 2011, inclusiv:	830	119,4
Octombrie	184	77,6
Noiembrie	329	140,6
Decembrie	317	141,5

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Camerei Înregistrării de Stat

Indicatorii de dezvoltare a întreprinderilor în anul 2010

Comparativ cu anul 2009, când în câteva ramuri ale economiei (agricultură, energie electrică, gaze și ape, hoteluri și restaurante) au fost înregistrate pierderi, în a.2010, situația s-a ameliorat, astfel obținându-se o rentabilitate a activelor și capitalului propriu cu valori pozitive. Întreprinderile din două sectoare (pescuitul și alte activități de servicii colective) și în a.2010, la fel ca și în a.2009, au înregistrat pierderi.

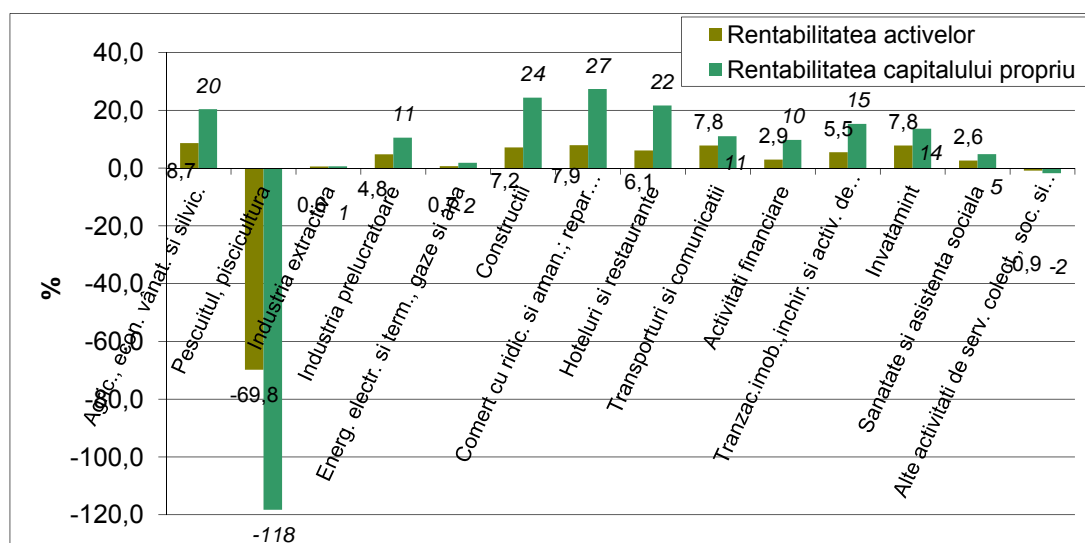

Figura 5.4. Rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului propriu, pe genuri de activitate, anul 2010

Sursa: Calculele autorilor conform datelor BNS al Moldovei

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în a.2011 s-a înregistrat o creștere cu 20,9% (în prețuri comparabile) a veniturii din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul³ față de anul 2010.

³ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

În a.2011, o creștere mai mare a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, a fost înregistrată în mun. Chișinău (o majorare cu 23,7%) și regiunea de Sud (cu 27,1%) comparativ cu anul 2010.

Potrivit BNS, în a.2011 s-a înregistrat o creștere cu 15,5% (în prețuri curente) a cifrei de afaceri la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata⁴ față de anul 2010. Întreprinderile din regiunea Nord și UTA Găgăuzia s-au remarcat printr-o creștere relativ mai mare a cifrei de afaceri (o creștere cu 20,6% în regiunea Nord și cu 46,5% în UTA Găgăuzia).

În a.2011, o creștere semnificativă a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata a fost înregistrată în raionul Ocnița (de 2 ori), Dondușeni (de 2,3 ori), Ștefan Vodă (de 2 ori), Briceni (o majorare cu 80,4%) față de anul 2010.

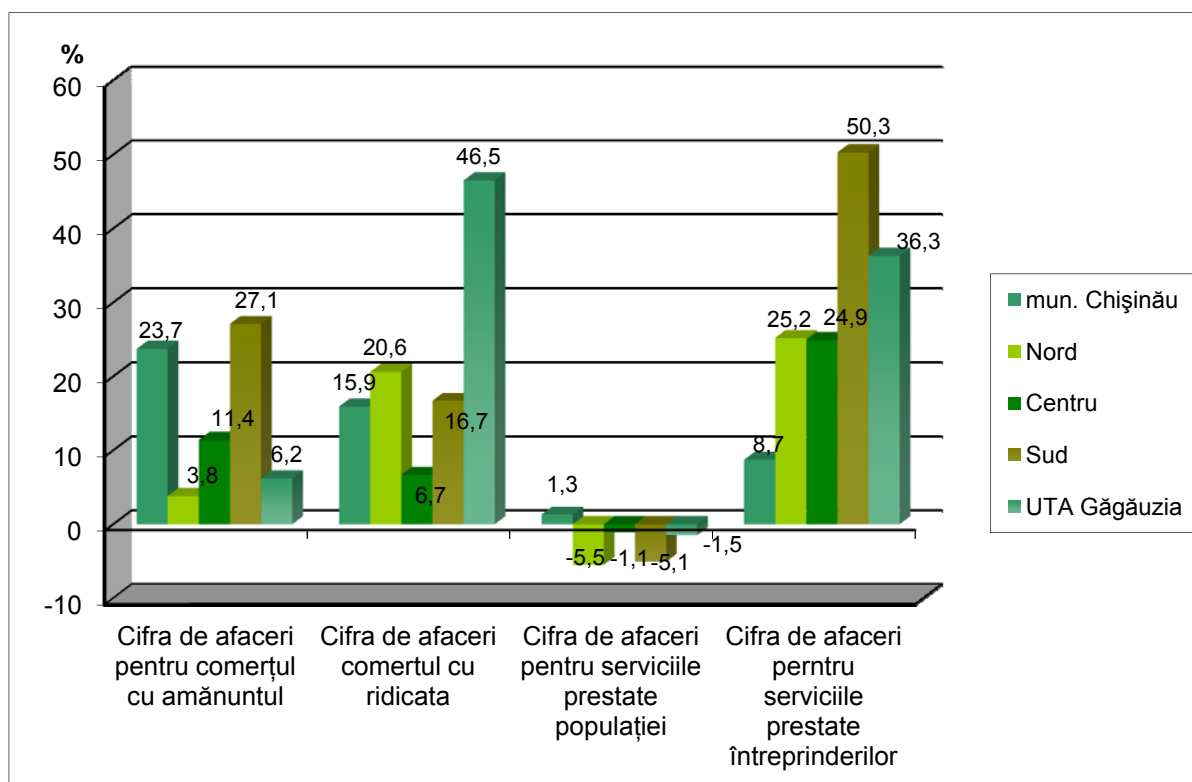

Figura 5.5. Evoluția cifrei de afaceri pentru comerț și servicii în a.2011 în % față de anul 2010 pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În a.2011, s-a înregistrat o scădere nesemnificativă a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației⁵ (cu 0,4%) (în prețuri comparabile) față de anul 2010. În această perioadă, întreprinderile din regiunile de Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia au înregistrat o micșorare a cifrei de afaceri comparativ cu anul 2010. Doar întreprinderile din mun. Chișinău au înregistrat o creștere cu 1,3% față de a.2010.

⁴ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

⁵ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate populației, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

Cât privește indicele valoric al cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate în special întreprinderilor⁶, în a.2011 s-a înregistrat o creștere de 11% (în prețuri curente) față de anul 2010. O creștere mai mare a cifrei de afaceri s-a înregistrat la întreprinderile din UTA Găgăuzia (cu 36,3%), regiunea Sud (50,3%).

Conform situației din 1 ianuarie 2012, în Republica Moldova erau înregistrate 8131 întreprinderi cu investiții străine. Potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, capitalul investit în capitalul social este de circa 7,867 mlrd. MDL.

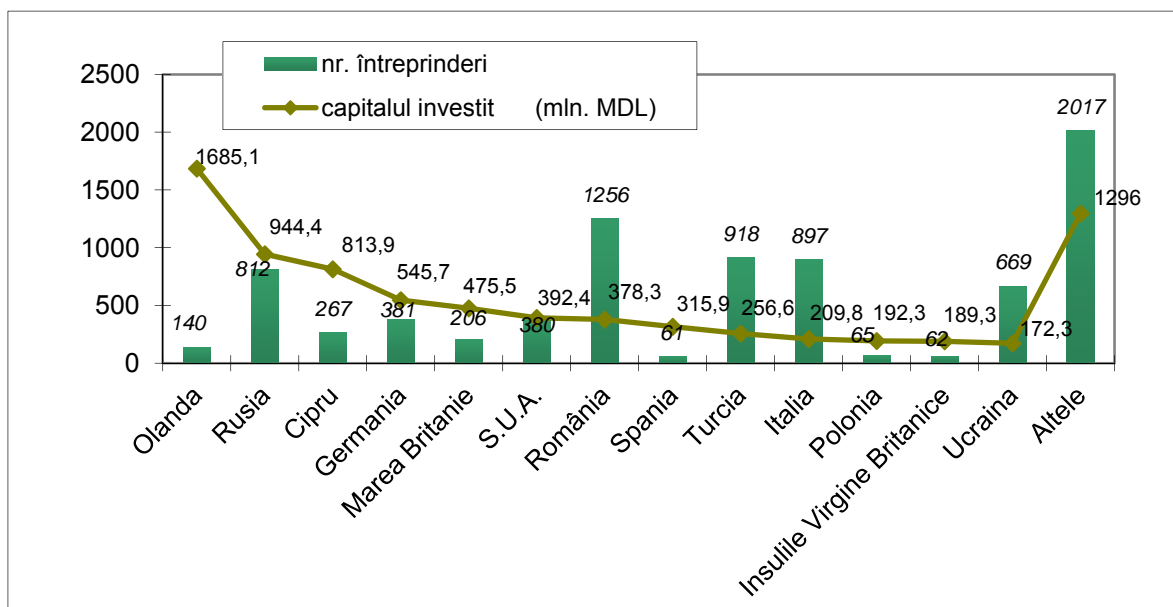

Figura 5.6. Investiții străine în capitalul social, după numărul de întreprinderi și suma investițiilor, la 01.01.2012

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat

În anul 2011, în Moldova au fost înregistrate 615 de întreprinderi cu investiții străine în capitalul social, cu 11,4% mai mult decât în anul 2010. Capitalul investit în capitalul social în anul 2011, a constituit 311 mil. MLD, reprezentând o creștere cu 79,7% față de anul 2010.

După valoarea investițiilor în capitalul social, întâietatea o deține Olanda, cu 1685,1 mil. MLD investiți, urmată de Rusia și Cipru (cu 944,4, respectiv 813,9 mil. MLD). Potrivit Camerei Înregistrării de Stat, cele mai multe întreprinderi cu capital străin investit sunt din România (1256 întreprinderi), Turcia (918 întreprinderi), Italia (897 întreprinderi), Rusia (812 întreprinderi).

În numărul precedent al publicației Tendințe în economia Moldovei, au fost analizate problemele "interne" ce stau în calea dezvoltării întreprinderilor, în baza rezultatelor sondajului anonim efectuat în rândul antreprenorilor, reprezentând diferite sectoare ale economiei. Sondajul a fost realizat în luna mai 2011 de către IEFS cu sprijinul Ministerului Economiei. La sondaj au participat 107 respondenți din 22 raioane ale țării, inclusiv mun. Chișinău, UTA Găgăuzia (Boxa 5.1).

⁶ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate întreprinderilor, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

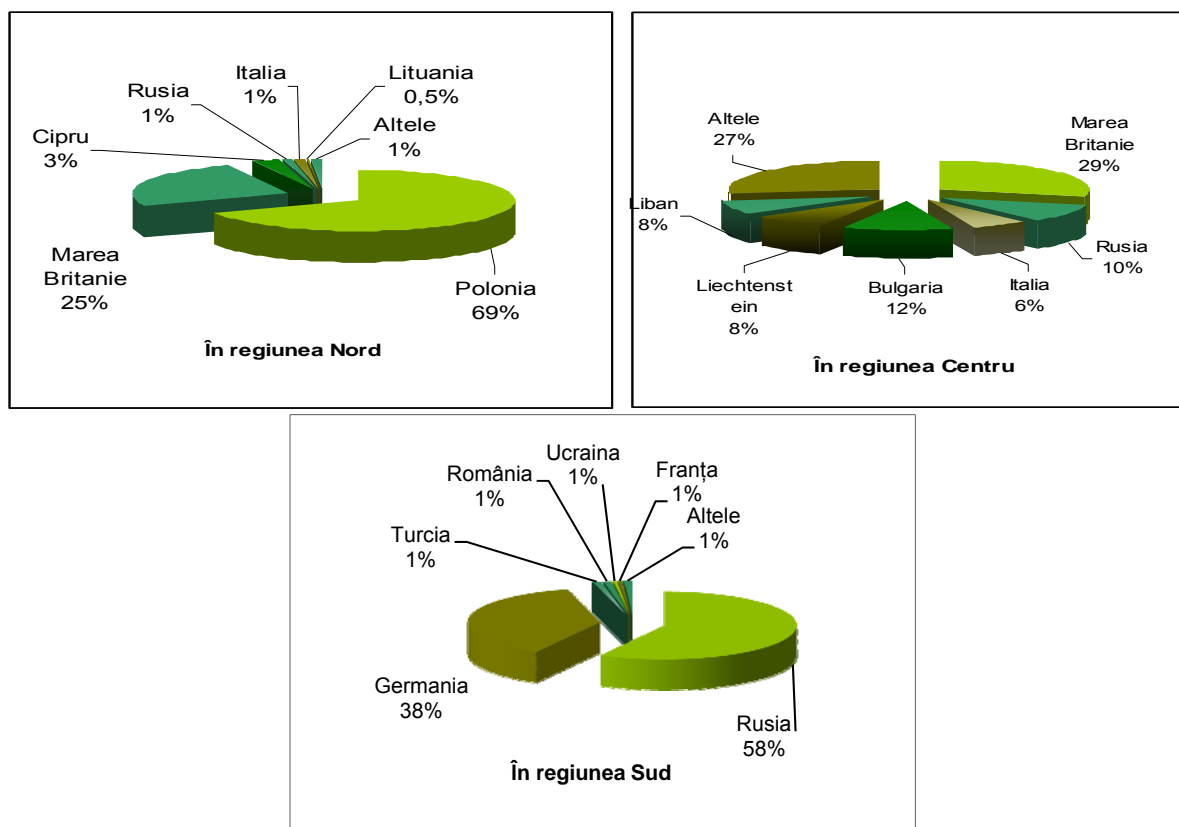

Figura 5.7. Distribuția investițiilor în capitalul social pe regiuni de dezvoltare în a.2011
Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat

Boxa 5.1. Problemele dezvoltării businessului (aprecierea antreprenorilor)

În cadrul sondajului, antreprenorilor li s-a propus un șir de factori externi pentru evaluarea influenței acestora asupra afacerilor. Printre factorii mediului extern, cea mai mare problemă o reprezintă *birocrația și corupția* (ca fiind o problemă importantă asupra acestui factor au indicat 82,8% din respondenți), *influența economiei tenebre asupra businessului* (73,3%), *nivelul cererii pe piața internă* (72,5%).

De asemenea, peste o jumătate din antreprenorii intervievați, în calitate de probleme esențiale pentru afacerea lor, au indicat asupra unor astfel de factori ai mediului extern, precum: *lipsa credibilității dintre mediul de afaceri și autorități* (în calitate de problemă semnificativă acest factor a fost numit de 58,8% din respondenți), *nivelul cererii pe piețele externe* (52,4%), *complexitatea respectării prevederilor legislației, care reglementează mediul de afaceri* (52,1%).

Birocrația și corupția sunt probleme mai importante pentru următoarele grupuri de antreprenori:

- mai mari ca dimensiune: în rândul întreprinderilor mijlocii, 90,9% au numit această problemă ca fiind semnificativă, și 82,9% din întreprinderile mici cu numărul de angajați 10-49 persoane și 80,0% din microîntreprinderi cu numărul de salariați 1-9 persoane;
- situate în zonele rurale (89,3%, comparativ cu 81,2% din întreprinderile urbane); precum și în regiunea Nord (85,7%).

Influența economiei tenebre asupra businessului este o problemă relativ serioasă pentru întreprinderile:

- după dimensiuni: mici (78,8%) și micro (71,7%) comparativ cu întreprinderile mijlocii (50,0%);
- amplasate în regiunea Sud (95,2%).

Tabelul 5.2. Evaluarea de către antreprenori a factorilor mediului extern

Factori	Gradul de importanță a problemelor pentru întreprindere, %		
	Nu reprezintă o problemă	O problemă neesențială	O problemă esențială
Stabilitatea și previzibilitatea sistemului fiscal	31,6	20,4	48,0
Procedura de achitare a impozitelor	43,8	19,8	36,5
Povara fiscală cumulativă la întreprindere	40,2	14,4	45,4
Complexitatea respectării prevederilor legislației, care reglementează mediul de afaceri	27,1	20,8	52,1
Existența (lipsa) mecanismului de punere în aplicare a legilor	36,3	17,6	46,2
Accesul la rețeaua de servicii pentru mediul de afaceri:			
Instruirea antreprenorilor,	43,2	26,1	30,7
Informarea, consultanța antreprenorilor,	37,1	24,7	38,2
Elaborarea și implementarea inovațiilor la întreprindere	29,7	26,4	44
Nivelul cererii pe piața internă	16,5	11	72,5
Nivelul cererii pe piețele externe	31,7	15,9	52,4
Influența economiei tenebre asupra businessului	15,6	11,1	73,3
Existența (lipsa) credibilității dintre mediul de afaceri și autorități	19,6	21,6	58,8
Birocrația și corupția	8,1	9,1	82,8

Nivelul scăzut al cererii pe piața internă reprezintă o problemă mai semnificativă pentru astfel de grupe de întreprinderi, precum:

- întreprinderile mici (84,8%), comparativ cu întreprinderile micro (70,2%) și mijlocii (37,5%);

Lipsa credibilității dintre mediul de afaceri și autorități reprezintă cea mai importantă problemă pentru astfel de grupe de întreprinderi, precum:

- întreprinderile mijlocii (81,8%), comparativ cu întreprinderile micro (61,2%) și mici (52,9%);

Complexitatea respectării prevederilor legislației, care reglementează mediul de afaceri, în cea mai mare măsură reprezintă o problemă semnificativă pentru următoarele grupe de întreprinderi:

- pentru întreprinderile mijlocii (70,0%), totodată importanța acestei probleme crește pe măsura extinderii întreprinderii (52,9% întreprinderi mici și 46,9% - micro);
- pentru întreprinderile, antrenate în construcții (77,8%), comparativ cu cele antrenate în agricultură (63,2%), în sfera serviciilor (55,6%), comerț (42,9%), sectorul de producere (40,9%).

Sursa: "Analiza formelor existente de organizare a dialogului dintre IMM și organele administrației publice, identificarea mecanismelor de consolidare a acestui dialog la diferite nivele de administrare". Raport științific (intermediar), Nr. de înregistrare 11.817.08.29A, Chișinău, IEFS, 2011. 166 p.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În regiunea din partea stângă a Nistrului au fost înregistrate 1302 de întreprinderi și organizații care au suferit pierderi în perioada ianuarie-iunie 2011, cu 29,8% mai mult față de perioada similară a anului precedent. Dintre organizațiile care au suferit pierderi în această perioadă ponderea cea mai mare le revine organizațiilor din comerț și alimentația publică (50% din organizații care au suferit pierderi).

Tabelul 5.3. Pierderea organizațiilor pe genuri de activitate, ianuarie-iunie 2011

	Numărul organizațiilor în pierdere		Suma pierderilor, mii RUB.
	total	în %	
Total	1302	29,7	410368
inclusiv:			
industria	174	29,6	307405,6
agricultura	92	26,8	18844,7
transport	35	31,5	6192,2
comunicații	3	15,8	257
construcții	85	28,1	10275,8
comerț și alimentația publică	652	31,7	47314,4
gospodărie de locuințe și deservire comunală	35	30,2	11103,2
alte ramuri	226	26,7	8975

Sursa: Социально-Экономическое Развитие Приднестровской Молдавской Республики, январь-сентябрь 2011 г.

Moldova în rating-urile internaționale

În ultimii ani, Moldova este inclusă în tot mai multe rating-uri internaționale și analizată ca loc de business pentru investitorii străini. În clasamentele internaționale, Republica Moldova se plasează pe poziții destul de modeste, fapt ce indică direct asupra deficiențelor structurale ale economiei naționale.

Tabelul 5.4. Doing business – 2012 în Moldova

	Indicatorii	Poziția în a.2012	Poziția în a.2011	Modificarea
1.	Deschiderea afacerii	88	96	8
2.	Obținerea autorizațiilor de construcții	164	164	Nu sunt schimbări
3.	Înregistrarea proprietății	18	19	1
4.	Obținerea creditului	40	96	56
5.	Protejarea investitorului	111	108	-3
6.	Plata taxelor	83	79	-4
7.	Comerț extern	134	139	5
8.	Respectarea contractelor	26	15	-11
9.	Lichidarea întreprinderilor	91	97	6
10.	Accesul la energie electrică	160	162	2
	Poziția Republicii Moldova în rating-ul „Doing business”	81	99	18

Sursa: Conform Raportului Doing business 2012

În comparație cu rating-ul anului precedent, în raportul *Doing business 2012* poziția Republicii Moldova a înregistrat o îmbunătățire cu 18 puncte, situându-se pe locul 81 din 183 de țări.

La fel ca și în anul precedent, poziția cea mai bună în clasament, Republica Moldova a obținut-o la înregistrarea proprietății (locul 18). În acest scop sunt necesare 5 proceduri, care durează 5 zile. Pentru comparație, în Europa de Est și Asia Centrală pentru înregistrarea proprietății sunt necesare 6 proceduri, care durează în medie 33 zile.

Pozițiile cele mai joase dintre toți acei 10 indicatori revine obținerii autorizațiilor de construcție (poziția 164) și accesul la energia electrică (poziția 160).

Obținerea autorizațiilor de construcții este un proces anevoios, care necesită 27 de proceduri și durează 291 zile.

Potrivit raportului Doing business 2012, la 3 categorii (protejarea investitorilor, plata taxelor și respectarea contractelor) situația s-a înrăutățit. Cel mai semnificativ declin se referă la respectarea contractelor (cu 11 poziții). La celelalte categorii luate în considerare în raportul Doing business, poziția Republicii Moldova s-a îmbunătățit.

Moldova în clasamentul Indicelui de libertate economică ("The 2012 Index of Economic Freedom")

În clasamentul libertății economice, Republica Moldova în anul 2012 ocupă locul 124. Indicele libertății economice al Moldovei constituie 54,4, cu 1,3 puncte în descreștere față de anul precedent.

În corespundere cu clasificarea acestui rating, economia Republicii Moldova este încă „în mare parte neliberă”. La nivel regional, Republica Moldova ocupă locul al 40-lea din 43 de țări, situându-se sub media globală și regională.

La 3 din 10 indicatori de libertate economică (Libertatea fiscală, libertatea business-ului și libertatea muncii) situația s-a ameliorat, indicatorii au înregistrat o ușoară creștere (cu 0,9, 0,5 și respectiv 2,7 puncte).

La capitolul Libertatea monetară, Cheltuieli Guvernamentale, Libertatea comerțului și Libertatea de Corupție s-a înregistrat un regres (cu -2,6, -9,4, -1,2, respectiv -4,0 puncte).

La fel ca și anul precedent, țara noastră a primit un punctaj mai mare pentru „libertatea fiscală” (86,5), „libertatea comerțului” (79,0), „libertatea monetară” (74,4) și „libertatea business-ului” (70,0). Un punctaj mai mic Moldova l-a obținut la pozițiile: „libertatea de corupție” (29,0), „libertatea investițiilor” (35,0) și „cheltuieli guvernamentale” (38,7).

Moldova în Raportul Global de Competitivitate (2011-2012)

Raportul Global de Competitivitate⁷ este publicat anual de World Economic Forum, care măsoară competitivitatea țării și în funcție de aceasta elaborează clasamentul națiunilor analizate.

În perioada 2011-2012, din 142 de state, care au participat la studiu, Moldova a ocupat locul al 93-lea. Potrivit Clasamentului, Moldova este depășită de Georgia (88), Ucraina (82), Albania (78), Kazahstan (72), Bulgaria (74), România (77).

Dat fiind nivelul diferit de dezvoltare al țărilor, importanța acestor factori de competitivitate nu este identică în toate țările. În funcție de contribuția factorilor la productivitate, în Raportul Global de Competitivitate au fost identificate 3 stadii diferite în care se află țările. Potrivit Raportului Global de Competitivitate, Moldova se află la stadiul I, și anume competitivitatea

⁷ Pentru evaluarea comparativă a competitivității țărilor este utilizat Indicele Global de Competitivitate, care este definit prin 12 componente. Acestea sunt repartizate în 3 grupe, caracterizate prin:

- Cerințe de bază - „instituții”, „infrastructura”, „mediul macroeconomic”, „sănătatea și învățământul primar”.
- Potențatori de eficiență - „învățământul superior și formare profesională”, „Eficiența pieței de bunuri”, „eficiența pieței muncii”, „dezvoltarea pieței financiare”, „nivelul de pregătire tehnologică”, „mărimea pieței”.
- Factori de inovare - „Inovarea” și „gradul de sofisticare a afacerii”.

determinată de factori de producție (forța de muncă necalificată sau slab calificată; resurse naturale). Totodată, se presupune prezența unor condiții de bază, esențiale (instituții, infrastructură, macroeconomie, sănătate și educație primară). Prin urmare, la indicatorul Instituții, avem o poziție nefavorabilă la următoarele domenii: drepturile de proprietate (poziția 117), protecția proprietății intelectuale (poziția 110), independența judiciară (poziția 132), încrederea în serviciile poliției (poziția 121). O situație nefavorabilă se atestă în domeniul calității infrastructurii totale (poziția 116) și calității drumurilor, la fel ca și anul trecut, – ultima poziție din clasament.

Tabelul 5.5. Indicele Global de Competitivitate (2011-2012) pentru Republica Moldova

		Poziția (din 142)	Punctaj (1-7)
	Indicele Global de Competitivitate (2011-2012)	93	3,9
	Cerințe de bază	102	4,1
1	Instituții	106	3,4
2	Infrastructura	96	3,3
3	Mediul macroeconomic	103	4,3
4	Sănătatea și învățământul primar	86	5,5
	Potențatori de eficiență	103	3,6
5	Învățământul superior și formarea profesională	83	3,9
6	Eficiența pieței de bunuri	98	3,9
7	Eficiența pieței muncii	75	4,3
8	Dezvoltarea pieței financiare	105	3,6
9	Nivelul de pregătire tehnologică	78	3,5
10	Mărimea pieței	122	2,4
	Factori de inovare și sofisticare	127	2,9
11	Gradul de sofisticare a afacerii	117	3,3
12	Inovarea	128	2,4

Sursa: The Global Competitiveness Report 2011-2012

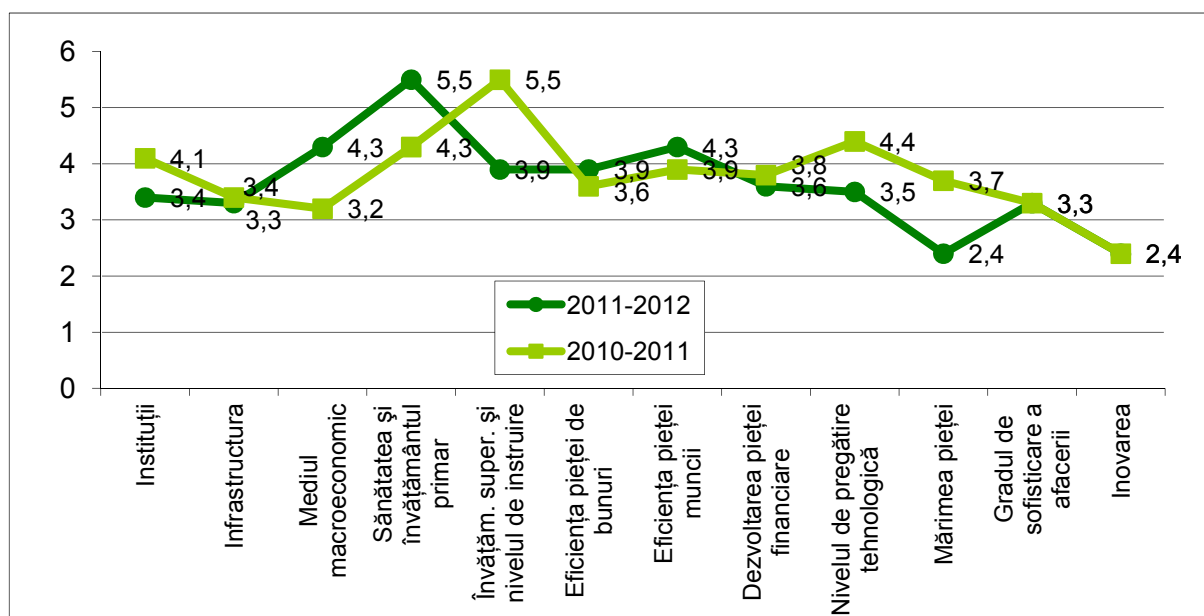

Figura 5.8. Evoluția Indicelui Global de Competitivitate pe componente, pentru a.2011-2012 și 2010-2011

Sursa: Conform The Global Competitiveness Report 2011-2012 și The Global Competitiveness Report 2010-2011

Din cele 12 componente menționate mai sus, Moldova s-a plasat pe poziții relativ mai bune la indicatorii „eficiența pieței muncii” (locul 75), „învățământul superior” (locul 83). O situație mai puțin favorabilă în Republica Moldova se atestă în domeniul inovațiilor – locul 128 în clasament. IGC⁸ pentru RM este de 3,9.

În comparație cu clasamentul anilor 2010-2011, în raitingul a.2011-2012, Republica Moldova s-a clasat pe poziții mai defavorabile la mai mulți indicatori: mediul macroeconomic (o scădere cu 13 poziții), eficiența pieții muncii (o scădere cu 7 poziții) etc. Și doar la câțiva indicatori a înregistrat o îmbunătățire: nivelul de pregătire tehnologică (o schimbare cu 11 poziții), eficiența pieții de bunuri (o schimbare cu 6 poziții).

⁸ Rating-ul se bazează pe estimări, pentru care există o scală de la 1 la 7, unde 1 are cea mai mică valoare, 7- cea mai mare.

Capitolul VI

SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. Numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2012 a constituit 3559,5 mii pers., inclusiv populația pe medii: populația urbană – 1485,7 mii pers., populația rurală – 2073,8 mii pers.; populația pe sexe: bărbați – 1711,7 mii pers., femei - 1847,8 mii pers.

Tabelul 6.1. Numărul populației stabile în Republica Moldova la 1 ianuarie 2012 și la 1 ianuarie 2011, inclusiv pe regiuni, mii pers.

	Total populație la 1 ianuarie 2012	inclusiv:		Total populație la 1 ianuarie 2011	inclusiv:	
		urbană	rurală		urbană	rurală
Total	3559,5	1485,7	2073,8	3560,4	1481,7	1078,7
Municipiul Chișinău	794,8	723,5	71,3	789,5	719,6	69,9
Nord	1002,6	356,0	646,6	1006,6	355,9	650,6
Centru	1062,0	205,3	856,7	1062,8	205,3	857,6
Sud	538,9	135,9	403,0	540,8	136,2	404,6
U.T.A. Găgăuzia	161,2	65,0	96,2	160,7	64,7	96,0

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2011, numărul *născuților-vii* a constituit 39162 pers. sau 11,0 pers. calculate la 1000 de locuitori. Comparativ cu anul precedent, numărul *născuți-vii* a scăzut cu 3,2%. Numărul celor *decedați* a alcătuit 39234 pers. sau 11,0 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu anul trecut, numărul de *decedați* s-a redus cu 10,1%. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* a constituit 430 pers. sau 11,0 *decedați în vârstă sub 1 an* la 1000 *născuți-vii*. Comparativ cu anul precedent, numărul *născuți-vii* a scăzut cu 9,7%.

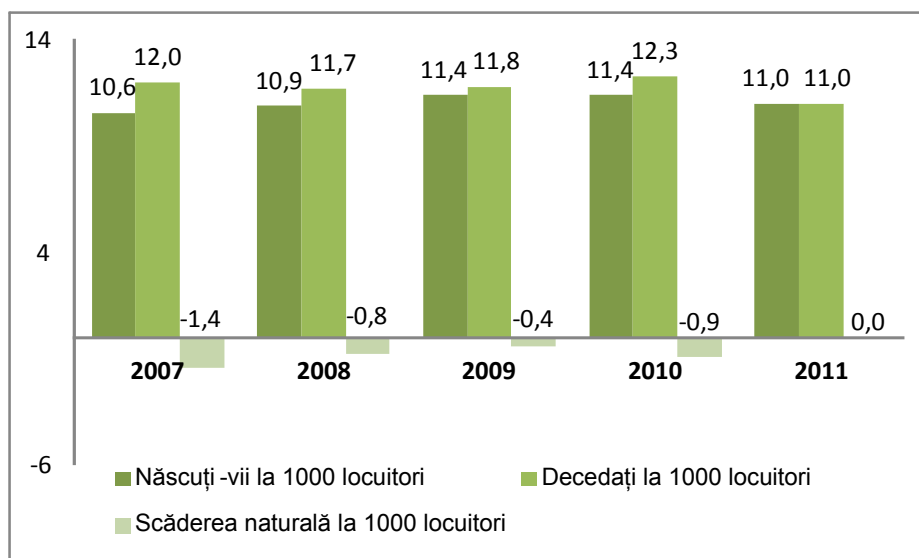

Figura 6.1. Ratele natalității, mortalității și sporul natural al populației în anii 2007-2011, promile

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă, că cele mai multe decese (57,5%) au drept cauză bolile aparatului circulator, tumorile maligne constituie 14,5%, bolile aparatului digestiv - 9,1%, accidentele, intoxicațiile și traumele - 7,8%, bolile aparatului respirator - 4,8%, alte clase - 6,3%.

În anul 2011, *sporul natural* al populației a fost fixat la nivelul zero. Situația în acest domeniu s-a îmbunătățit semnificativ, deoarece începând cu anul 1999 în țară se fixează scăderea naturală a populației.

Numărul *căsătoriilor* a constituit 25889 și a scăzut, comparativ cu anul precedent, cu 2,2%. Numărul *divorțurilor* a alcătuit 11119, fiind în scădere comparativ cu anul precedent, cu 3,3%.

Rata nupțialității în anul 2011 a fost de 7,3 căsătorii la 1000 de locuitori iar *rata divortialității* a fost de 3,1 divorțuri la 1000 de locuitori.

Migrarea populației. În anul 2011, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 2704 de cetățeni străini și 654 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați la muncă - 32,0%, familiile - 31,6%, cetățeni imigrați la studii - 26,6%, din alte cauze - 9,8%.

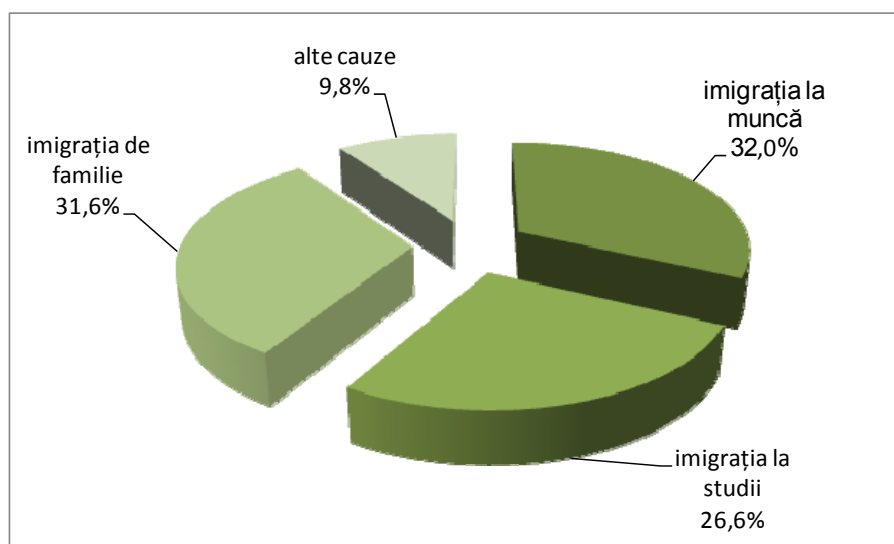

Figura 6.2. Distribuția cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în anul 2011, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne

După țara de emigrare, cetățenii străini sunt imigranți din: Israel – 455 pers., Ucraina – 384 pers., România – 360 pers., Turcia – 266 pers., Federația Rusă – 240 pers., Italia – 129 pers., Statele Unite ale Americii – 75 pers., Franța – 51 pers., Azerbaidjan – 43 pers., Germania – 41 pers., Polonia – 38 pers., alte țări – 622 pers.

Piața forței de muncă. În trimestrul IV anului 2011, *populația economic activă* a constituit 1216,4 mii pers. fiind în creștere cu 63,1 mii pers. (5,5%) comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Structura populației active s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 92,5% până la 93,8%, iar ponderea șomerilor s-a micșorat de la 7,5% până la 6,2%.

Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților – 50,5% a depășit puțin ponderea femeilor – 49,5%, iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural – 50,7%, a fost mai mare față de cea a populației active din mediul urban – 49,3%.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste (proporția populației active de 15 ani și peste în populația totală în vârstă de 15 ani și peste) a constituit 40,9%, fiind în creștere față de valoarea trimestrului respectiv al anului precedent (38,9%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 43,5%, în comparație cu rata populației feminine – 38,5%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 47,8% în mediul urban și 35,8% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 30,1%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 45,5%, crescând cu 2,0 p.p. față de nivelul trimestrului IV al anului 2010. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (16-56 ani pentru femei și 16-61 ani pentru bărbați) a fost de 48,4%.

Numărul *populației ocupate* a alcătuit 1141,1 mii pers., crescând cu 6,9% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Ca și în cazul populației economic active, în structura populației ocupate nu au fost înregistrate disparități pe sexe: femei – 49,9% și bărbați – 50,1%. În structura pe medii s-a înregistrat o diferență de circa 3 p.p.: mediul urban – 48,4% și mediul rural – 51,6%.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 38,4%, înregistrând o creștere de 2,4 p.p. în comparație cu trimestrul IV al anului 2010. La bărbați aceasta a fost mai înaltă – 40,5% în comparație cu femeile – 36,4%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a avut valoarea 44,0% în mediul urban și 34,3% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a fost de 45,2%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 42,7% și în categoria de vârstă 15-29 ani atare indicator a avut valoarea 26,6%.

În distribuția după *activitățile din economia națională* se constată că în *sectorul agricol* au activat 287,5 mii pers. (25,2% din totalul persoanelor ocupate). Față de trimestrul IV al anului 2010 numărul populației ocupate în agricultură a crescut cu 49,2 mii pers., sau cu 20,7%.

În *activitățile non-agricole* numărul persoanelor ocupate a fost de 853,6 mii, în creștere cu 24,5 mii sau cu 3,0% față de trimestrul IV al anului 2010. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 13,1% (13,3% în trimestrul IV al anului 2010) și în *construcții*, respectiv, 5,8% (5,3% în trimestrul IV al anului 2010). Numărul persoanelor ocupate în aceste activități (industrie și construcții) a crescut față de nivelul anului precedent, respectiv, cu 5,6% și cu 18,0%. În *sectorul servicii* au activat 55,8% din totalul persoanelor ocupate, această pondere micșorându-se cu 3,3 p.p. față de trimestrul IV al anului 2010, în timp ce numărul absolut al persoanelor ocupate în *sectorul serviciilor* a crescut cu 6,5 mii.

Conform repartizării după *forme de proprietate* 65,5% din populație a fost ocupată în unități cu forma de proprietate privată, 28,4% – cu cea publică, și, 6,1% – în unități cu forme de proprietate mixtă (publică și privată) și cu participarea capitalului străin.

Structura populației ce activează potrivit *statutului profesional* relevă, că, numărul salariaților a constituit 72,2% din total.

În *sectorul informal* au lucrat 348,8 mii pers. (inclusiv: Lucrători pe cont propriu, patroni, membrii unei cooperative – 226,2 mii pers., Ajutor familial neremunerat – 27,2 mii pers., Salariați – 95,4 mii pers.), ce constituie 30,6% din totalul persoanelor ocupate în economie.

Numărul *persoanelor subocupate* (adică acelor persoane care au avut un loc de muncă, însă orele efectiv lucrate în total în timpul perioadei de referință au fost sub 40 ore pe săptămână, totodată doreau și au fost disponibile să lucreze ore suplimentare) a fost de 82,7 mii, ceea ce reprezintă 7,3% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a scăzut cu 2,7% în comparație cu trimestrul IV al anului 2010.

Numărul șomerilor potrivit definiției Biroului Internațional al Muncii a fost de 75,3 mii pers., fiind cu 10,7 mii mai mic față de trimestrul IV al anului 2010. Șomajul a afectat într-o proporție mai

mare bărbații – 55,4% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 64,1%. Rata șomajului a atins la nivel de țară valoarea de 6,2%, fiind mai mică față de trimestrul IV al anului 2010 (7,5%).

Rata șomajului (proporția șomerilor BIM în populația activă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 6,2%, fiind mai mică comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent (7,5%). Rata șomajului la bărbați și la femei a înregistrat următoarele valori: 6,8% și 5,6%. Disparități semnificative s-au înregistrat între rata șomajului în mediul urban – 8,0%, față de mediul rural – 4,4%. În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 14,0%. În categoria de vârstă 15-29 ani atare indicator a avut valoarea 11,4%.

Populația inactivă de 15 ani și peste a reprezentat 59,1% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind mai mică decât nivelul trimestrului respectiv al anului precedent cu 2,0 p.p., sau cu 56,6 mii pers. Din punct de vedere a relației cu piața muncii, în cadrul populației inactive distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate de către gospodăriile casnice, ca plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și găsi un loc de lucru dorit au constituit circa 22,4 mii – fata de 33,3 mii în trimestrul IV al anului precedent. Numărul persoanelor declarate de către gospodării ca fiind plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru a fost, conform estimărilor, de circa 326,5 mii pers. – față de 316,8 mii pers. în tr. IV, a.2010. Din numărul celor declarați plecați, bărbații au alcătuit 66,3%. Ponderea persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de circa 69,8%.

Numărul șomerilor oficial înregistrați (conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă) în luna februarie 2012 în căutarea unui loc de muncă era de circa 39085 șomeri înregistrați. Din numărul total de șomeri, 52,4% (20466 pers.) îl constituie femeile. Mărimea medie a ajutorului de șomaj a fost în luna februarie 2012 de 975,67 MDL.

Tabelul 6.2. Indicatori privind șomajul în Republica Moldova în luna februarie 2012

Indicatori	Total	Femei
Numărul șomerilor aflați în evidență la începutul lunii, pers.	39085	20466
Șomeri înregistrați pe parcursul lunii, pers.	6038	2918
Șomeri plasați în câmpul muncii pe parcursul lunii, pers.	1018	601
Șomeri ieșiți din evidență pe parcursul lunii, pers.	3750	1867
Numărul șomerilor în evidență la finele lunii, pers.	40355	20916
Mărimea medie a ajutorului de șomaj, MDL	975,67	x

Sursa: Conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă

Potrivit datelor rezultate din declarațiile agenților economici privind locurile de muncă vacante, în evidență la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă la data de 15.03.2012 sunt înregistrate 4879 locuri vacante (cu 305 locuri mai multe în comparație cu luna precedentă). Se atestă o creștere cu 86 locuri vacante în mun. Bălți și 84 locuri vacante în raionul Hîncești. La nivel național pentru persoane cu studii superioare și medii de specialitate se oferă 1160 locuri de muncă, ce constituie 23,8% din numărul total al locurilor de muncă vacante. Principalele profesii sunt: medic, agent, inspector, contabil, electrician, specialist principal, coordonator, inginer, consultant, casier, lector universitar, laborant, lucrător social, manager, tehnolog, constructor general, secretar, gardian public, jurisconsult. Pentru persoanele cu studii medii generale și secundare profesionale Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă 3719 locuri de muncă, ce constituie 76,2% din numărul total de locuri de muncă vacante. Principalele meserii pentru care sunt oferite locuri de muncă: cusătoreasă, croitor, muncitor, legător filoane, cabluri și conductori, operator la calculatoare, vânzător, operator, lăcătuș, bucătar, cofetar, montator, conducător auto, chelner, barman, controlor, tractorist, viticultor, brutar, mașinist, strungar, taxator, frizer, poștaş, extractor, liftier. Sunt oferite locuri de muncă și

pentru muncitori necalificați cu meseriile: paznic, îngrijitor încăperi de producție și serviciu, hamal, măturător, femeie de serviciu, dădacă, ș.a.

Remunerarea muncii. Câștigul salarial mediu nominal brut din economia națională în anul 2011, potrivit BNS al RM, a constituit de 3193,9 MDL, înregistrând o creștere cu 11,6%, comparativ cu anul precedent, iar în termeni reali (ajustat la indicele prețurilor de consum) – cu 3,7%.

În luna decembrie 2011, câștigul salarial mediu a fost de 3707,4 MDL, înregistrând o creștere cu 8,4% față de luna decembrie 2010 și cu 14,7% față de luna precedentă (noiembrie 2011). Indicele câștigului salarial real pentru luna decembrie 2011 față de luna decembrie 2010 (calculat ca raport între indicele câștigului salarial și indicele prețurilor de consum) a fost de 100,6%.

Tabelul 6.3. Salariul mediu lunar în anul 2011

	ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie	octombrie	noiembrie	decembrie
MDL	2835,6	2884,5	2985,1	3134,6	3216,0	3556,2	3261,8	3174,8	3159,3	3161,7	3231,0	3707,4
USD	232,1	240,2	249,8	268,1	277,4	306,9	282,6	279,1	272,4	268,1	275,7	314,4
EUR	173,7	175,9	178,7	185,8	192,8	213,5	197,9	194,7	197,2	195,8	203,0	238,4

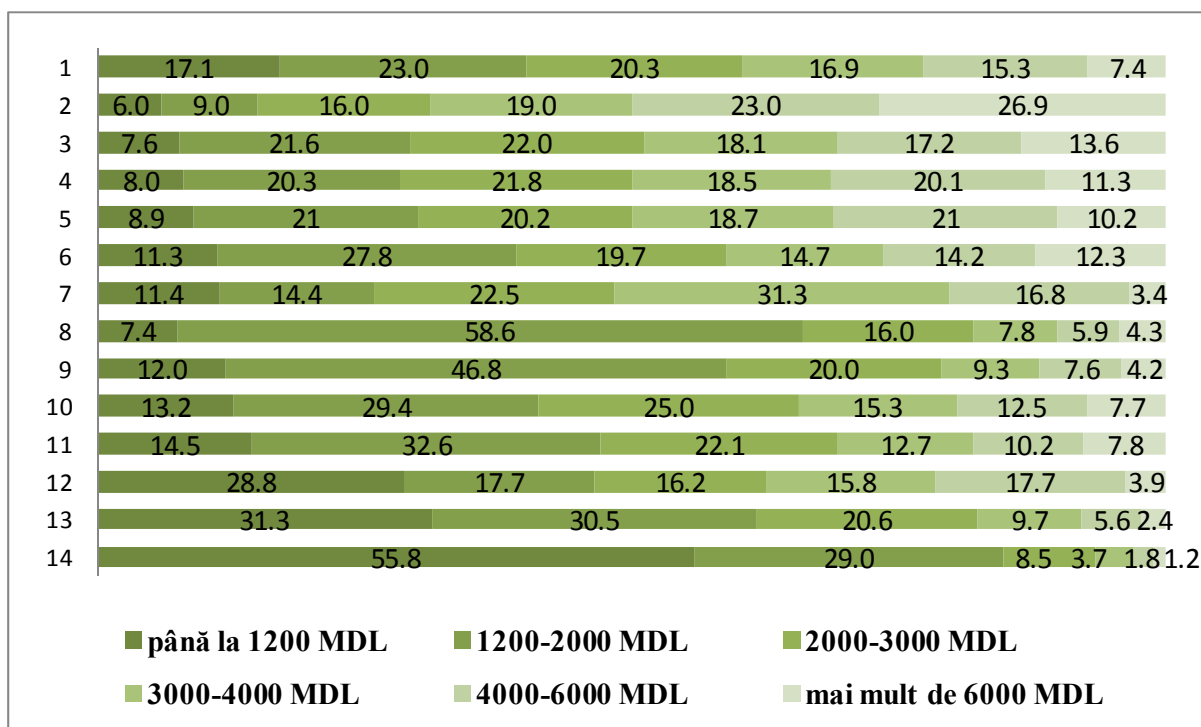
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Diferența, condiționată de nivelul evaziunii fiscale, este următoarea: în sfera bugetară câștigul salarial mediu a constituit în luna decembrie a anului curent 2936,3 MDL (+10,3% față de decembrie 2010); în sectorul real câștigul salarial în decembrie 2011 a înregistrat 4070,1 MDL (+7,8% față de decembrie 2010).

Potrivit tipurilor de activitate economică, cel mai mare salariu în anul 2011 a fost înregistrat în sfera activității financiare 6616,3 MDL și a energiei electrice și termice, gaze și apă 5146,7 MDL, a tranzacțiilor imobiliare 4052,7 MDL. Cel mai mic nivel a fost înregistrat în piscicultură 1640,5 MDL (circa 51,4% din salariul mediu pe economia națională în anul 2011), în agricultură, economia vânatului și silvicultură 1938,9 MDL (60,7% din salariul mediu pe economia națională în anul 2011).

Distribuirea numărului de muncitori și angajați potrivit nivelului de salarizare atestă o pondere semnificativă a lucrătorilor, care primesc salarii foarte mici. La salariul mediu de 3083,7 MDL (septembrie 2011) 17,6% din angajați, adică fiecare al șaselea, primea mai puțin de 1200 de MDL pe lună. Cu toate acestea, salariul la mai mult de 60% din lucrători nu atingea mărimea medie pe țară. În același timp, salariul lunar a 7,4% din angajați (adică fiecare al paisprezecelea) depășea 6000 de MDL.

Deosebit de semnificativă este ponderea salariaților cu venituri foarte mici (până la 1200 de MDL pe lună) în piscicultură (55,8%), agricultură (31,3%) și învățământ (28,8%). Într-o situație mai bună sunt lucrătorii din sectorul construcțiilor (ponderea celor cu salariul până la 1200 de MDL pe lună este de 8,9%), industrie (8,0%) și implicați în activități financiare (6,0%). Cea mai mare pondere a lucrătorilor cu cele mai mari salarii revine – activității financiare, sectorului de transport și comunicații. Mai mult de 6000 de MDL pe luna primesc 26,9% (sau fiecare al patrulea) implicați în activități financiare și 13,6% (sau fiecare al șaptelea) angajați din sectorul transporturilor și comunicațiilor.

1 – Total; 2 – Activități financiare; 3 – Transport și comunicații; 4 – Industrie, total;
 5 – Construcții; 6 – Tranzacții imobiliare; 7 – Administrația publică; 8 – Hoteluri și restaurante;
 9 – Sănătate și asistență socială; 10 – Comerț; 11 – Alte servicii, colective, sociale și personale;
 12 – Învățământ; 13 – Agricultură, silvicultură și vânat; 14 – Piscicultură

Figura 6.3. Repartizarea efectivului de personal scriptic conform mărimii remunerării lucrătorilor în septembrie a.2011

Sursa: Calculată și construită de către autori conform datelor Biroului Național de Statistică

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2012 a constituit 638,3 mii pers. sau cu 11,4 mii pers. mai mult (0,2%), comparativ cu 1 ianuarie 2011.

Mărimea medie a pensiei lunare, stabilite la 1 ianuarie 2012, a constituit 874,05 MDL, fiind în creștere cu 7,8% față de 1 ianuarie 2011.

Tabelul 6.4. Beneficiarii de pensii și alocații sociale de stat, aflați la evidența Casei Naționale de Asigurări Sociale la 1 ianuarie 2012

Categoriile de beneficiari	numărul beneficiarilor (persoane)	mărimea medie de prestație (MDL)
Pensii, în total	638287	874,05
<i>inclusiv:</i>		
- pensii pentru limită de vârstă	473075	900,56
- pensii de invaliditate	132900	717,67
- pensii de urmaș	20425	461,40
- pensii pentru vechime în muncă	1015	3044,11
- pensii participanților la lichidarea avariei de la Cernobîl	2044	1891,19
- pensii militarilor în termen și membrilor acestora de familie	1096	755,56
- alte categorii de pensionari	7732	2492,82

Tabelul 6.4 – continuare

Alocații sociale de stat, în total	51403	234,64
<i>inclusiv:</i>		
- pentru persoane vârstnice	3493	96,16
- pentru invalizi	4590	99,24
- pentru invalizi din copilărie	25404	271,25
- pentru copii invalizi cu vârsta de până la 18 ani	14034	277,35
- în cazul pierderii întreținătorului	3882	125,28
Cuantumul pensiei minime:		
- pentru limită de vârstă lucrătorilor din agricultură	-	570,66
- pentru limită de vârstă a celorlalți beneficiari	-	641,00
- de invaliditate gr. I	-	456,02
- de invaliditate gr. II	-	440,36
- de invaliditate gr. III	-	310,08

Sursa: Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale

Ocrotirea sănătății. Potrivit informației preliminare a Ministerului Sănătății, morbiditatea populației de unele boli infecțioase în anul 2011 se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri prin infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple - 225,9 mii cazuri față de 150,9 mii cazuri în anul 2010. Totodată, au fost înregistrate mai multe cazuri de varicelă - 10,5 mii cazuri față de 6,6 mii în anul 2010, infecții intestinale acute - 18,5 mii cazuri față de 17,8 mii, dar și de tuberculoză a organelor respiratorii.

În anul 2011 la 100 mii populație revin în medie 6,4 mii cazuri de morbidității prin infecții respiratorii acute, cel mai mare nivel al incidenței fiind înregistrat în municipiile Bălți și Chișinău, respectiv 11,2 mii și 9,2 mii cazuri la 100 mii populație. În aspect teritorial, se evidențiază raioanele: Strășeni - 8,5 mii cazuri la 100 mii populație, Criuleni - 7,8 mii, Sângerei - 7,7 mii, Telenești - 7,6 mii cazuri etc. Referitor la morbiditatea copiilor prin infecții respiratorii acute aceasta s-a majorat de la 92,2 mii în anul 2010 până la 136,4 mii cazuri în anul 2011. Cele mai multe cazuri de îmbolnăviri au fost înregistrate în municipiile Chișinău - 41,1 mii și Bălți - 11,7 mii cazuri, raioanele: Strășeni - 5,5 mii, Sângerei - 5,2 mii, Ialoveni - 4,4 mii, Criuleni - 4,1 mii cazuri.

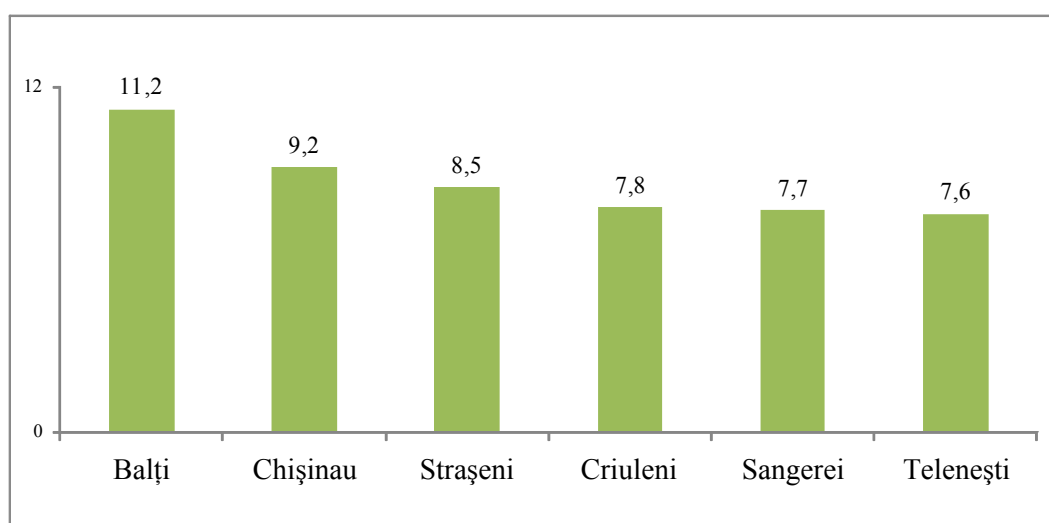

Figura 6.4. Cazurile morbidității prin infecții respiratorii acute în anul 2011, mii cazuri la 100 mii populație

Sursa: Conform datelor Ministerului Sănătății

În anul 2011 la 100 mii populație revin în medie 519 cazuri de infecții intestinale acute, 89 - de tuberculoză a organelor respiratorii, 5 - de hepatite virale și 281 cazuri de boli „social determinate”. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-a înregistrat o scădere semnificativă a cazurilor de dizenterie bacteriană de la 1216 cazuri în anul 2007 (34 cazuri la 100 mii populație) până la 256 cazuri în anul 2011 (7,2 cazuri la 100 mii populație), iar cele de hepatite virale s-au redus până la 173 cazuri în anul 2011 (5 cazuri la 100 mii populație). La fel s-a micșorat numărul cazurilor de tuberculoză a organelor respiratorii de la 3,6 mii în anul 2007 (100 cazuri la 100 mii populație) până la 3,2 mii cazuri în anul 2011 (89 cazuri la 100 mii populație).

Vaccinarea și măsurile corespunzătoare de profilaxie au contribuit la diminuarea esențială a morbidității de parotidită epidemică; dacă în anul 2008 la 100 mii populație reveneau 822 cazuri de parotidită epidemică, atunci în anul 2011 au fost înregistrate doar 3 cazuri la 100 mii populație.

Pe parcursul ultimilor ani se remarcă o diminuare și a cazurilor morbidității de boli „social determinate” și în special a cazurilor de pediculoză. În anul 2011 la 100 mii populație revin în medie 96 cazuri de pediculoză, 35 de infecție gonococică, comparativ cu 181 și 48 cazuri, respectiv în anul 2007.

Numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane (VIH) în anul 2011 a constituit 496 pers. sau cu 39 cazuri mai mult comparativ cu anul 2010. Totodată, au fost înregistrate 252 cazuri de boală SIDA, iar la 100 mii populație revin în medie 13,9 cazuri de HIV.

Învățământ. La începutul anului de studii 2011/12, rețeaua *instituțiilor de învățământ primar și secundar general* era constituită din 1460 școli, gimnazii și licee. După forma de organizare a studiilor distingem 3 instituții de învățământ seral și 1457 – de zi. Învățământul de zi este organizat în 83 școli primare, 829 gimnazii, 497 licee, 19 școli medii de cultură generală și 29 școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică. Pe parcursul ultimilor 5 ani, numărul acestor instituții s-a redus cu 5% în contextul procesului de optimizare a rețelei instituțiilor de învățământ secundar general.

Învățământ de zi: în ultimii 5 ani structura instituțiilor de învățământ primar și secundar general pe tipuri a suferit schimbări esențiale, în special numărul gimnaziilor s-a majorat cu 12,7 p.p., iar numărul liceelor – cu 3,4 p.p. De asemenea, s-a înregistrat o tendință de micșorare a numărului de școli, care activează în două schimburi, acestea reprezentând 81 unități comparativ cu 155, care funcționau în anul de studii 2007/08.

Contingentul de elevi: în învățământul primar și secundar general în anul de studii 2011/12 au fost cuprinși 380,2 mii elevi, cu 3,8% mai puțin decât în anul de studii precedent. Comparativ cu anul de studii 2007/08 acest indicator s-a diminuat cu 17,5%, iar numărul persoanelor din grupa de vârstă 7-18 ani – cu 13,8%.

Rețeaua *instituțiilor de învățământ special* este formată din 29 unități. Numărul elevilor înscriși în învățământul special, în anul de studii 2011/12 a constituit 2549 pers., cu 19,4% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent. Majoritatea elevilor din cadrul acestor instituții sunt cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală – 80,3%, cu auz slab – 8,7%, cu restanțe poliomielitice și paralizii cerebrale – 4,2%, cu vederea slabă – 4,1%, surzi – 2,8%.

Absolvenți: în anul 2011 numărul absolvenților învățământului de zi a constituit 61,5 mii pers., dintre care 41,5 mii au absolvit învățământul gimnazial, iar 20,0 mii sunt absolvenți ai liceelor și școlilor medii de cultură generală.

Învățământul seral: în anul de studii 2011/12, în cadrul celor 3 instituții studiază 1198 pers. sau 0,3% din numărul total al elevilor din învățământul primar și secundar general. Numărul persoanelor care își fac studiile în învățământul seral este în continuă descreștere. Atare învățământ este accesibil doar în mun. Chișinău. Numărul absolvenților învățământului seral,

care au primit certificat de studii gimnaziale în anul 2011 a constituit 183 pers., iar numărul celor cu studii medii generale a înregistrat cifra de 1234 pers.

Învățământul secundar profesional: în anul de studii 2011/12 numărul instituțiilor de învățământ secundar profesional constituie 70 unități (inclusiv 2 instituții private), cu 5 unități mai puțin comparativ cu perioada anilor 2007-2010. Numărul de elevi din învățământul secundar profesional este în continuă descreștere, înregistrând 20,3 mii elevi la începutul anului de studii 2011/12 față de 24,5 mii în 2007/08. În anul de studii 2011/12, instituțiile de învățământ secundar profesional înmatriculează 13,0 mii pers., cu 8,1% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent. În anul 2011, numărul absolvenților din învățământul secundar profesional a constituit 12,0 mii pers., cu 9,4% mai puțin față de anul precedent. Din numărul total de absolvenți, 68,7% au urmat cursurile de instruire profesională, iar 31,3% paralel și studiile generale.

În anul de studii 2011/12 *învățământul mediu de specialitate* este organizat în 48 colegii, inclusiv 42 colegii de stat și 6 colegii nestatale. Numărul de elevi a constituit 31,4 mii pers., fiind înregistrată o reducere cu 0,7 mii pers. (cu 2,2%) față de anul de studii precedent. Majoritatea elevilor au fost înscriși în colegiile de stat, 29,2 mii pers. (93,0%) față de 2,2 mii pers. în instituțiile nestatale. În colegii au fost înmatriculate 9,0 mii pers., cu 1,5% mai puțin față de anul de studii precedent. Colegiile au absolvit 7,2 mii pers., cu 5,5% mai mult față de anul precedent. Din total absolvenți, 21,4% au urmat cursurile de specialitate (față de 27,0% în anul 2010), iar 78,6% paralel și studiile generale.

În anul de studii 2011/12, rețeaua *învățământului superior* este formată din 34 unități, inclusiv 19 instituții de stat, dinre care 2 unități realizează numai studii de masterat 1 și 15 instituții nestatale, cu 1 instituție mai mult față de anul de studii 2010/11.

Pe parcursul ultimilor ani numărul de studenți este în continuă descreștere, constituind 103,9 mii pers. la începutul anului de studii 2011/12 față de 122,9 mii în 2007/08. La începutul anului de studii 2011/12, pentru cele studii superioare de licență (Ciclul I) 4 erau înscriși 85,3 mii pers. (82,1% din total studenți), iar de masterat (Ciclul II) – 14,4 mii pers. (13,9%), la studii superioare medicale și farmaceutice – 4,2 mii pers. (4,0%). Comparativ cu anul de studii 2010/11 s-a majorat ponderea studenților la Ciclul II (cu 2 p.p.).

În anul de studii 2011/12, în instituțiile de învățământ superior au fost înmatriculate 20,8 mii pers. la Ciclul I 1 (cu 1,5% mai puțin decât în anul de studii precedent) și 7,4 mii pers. la Ciclul II (cu 10,0% mai mult). În anul 2011, învățământul superior a fost absolvit de către 27,8 mii pers., dintre care 21,9 mii pers. au finalizat Ciclul I (față de 22,0 mii în 2010), 5,1 mii – Ciclul II (față de 4,5 mii în 2010), iar 0,7 mii pers. – studiile superioare medicale/farmaceutice și PreBologna (față de 1,9 mii în 2010).

Infrațiuni. Conform informației Ministerului Afacerilor Interne, în anul 2011 au fost înregistrate 35,1 mii infrațiuni sau cu 5,2% mai mult față de anul precedent. Din total infrațiuni circa două treimi au fost înregistrate în localitățile urbane. Din numărul total de infrațiuni înregistrate, 1003 cazuri (3%) revin celor excepțional de grave și deosebit de grave, iar 6,1 mii cazuri (17,2%) – celor grave.

Numărul infrațiunilor înregistrate la 10 mii populație a constituit 99 crime în anul 2011 față de 94 crime în anul 2010, 74 în anul 2005 și 105 în anul 2000. Cel mai mare nivel de criminalitate a fost înregistrat în municipiul Chișinău – 152 crime la 10 mii populație, ce respectiv depășește nivelul mediu pe țară de 1,5 ori. O rată înaltă a infraționalității a fost înregistrată de asemenea și în mun. Bălți - 130 crime la 10 mii locuitori, raionul Ștefan Vodă - 100 crime la 10 mii locuitori, raionul Criuleni - 93 crime la 10 mii locuitori, raionul Basarabeasca - 91 crime la 10 mii locuitori, etc. Cea mai mică rată a infraționalității a fost înregistrată în raionul Fălești – 45 crime la 10 mii locuitori.

În anul 2011, comparativ cu anul precedent au fost înregistrate mai multe cazuri de infracțiuni contra familiei și a minorilor (de 2,9 ori), în special fiind înregistrate 478 cazuri de violență în familie, față de 62 cazuri în anul 2010. De asemenea au fost înregistrate mai multe infracțiuni economice (cu 31,4%), contra securității și a ordinii publice (cu 19,6%), dar și a celor contra patrimoniului (cu 6,8%). Din categoria infracțiunilor contra patrimoniului cele mai răspândite rămân a fi furturile, după care urmează cazurile de escrocherii și jafuri. Totodată, au fost înregistrate de 1,8 ori mai multe cazuri de fabricare a banilor falși, cu 40,3% mai multe cazuri de pungășii și cu 20,6% mai multe cazuri de huliganism. În anul 2011 au fost înregistrate mai puține cazuri pentru infracțiunile contra sănătății publice și a conviețuirii sociale, și a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei.

Cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor pe parcursul anului 2011, comparativ cu anul 2010, au fost săvârșite de două ori mai multe infracțiuni, constituind 64 cazuri, inclusiv 15 cazuri de huliganism, 12 cazuri de tâlhării, 9 cazuri de omor, 8 cazuri de vătămări intenționate, 3 cazuri de furt.

Contra persoanelor au fost comise 6,0 mii crime, în urma cărora au decedat 599 pers. sau cu 22 pers. mai puțin comparativ cu anul 2010. Principalele cauze de deces a persoanelor fiind accidente rutiere (50,4%), omorurile (27,4%) și vătămrile intenționate (10,5%).

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei:

Situația demografică. Numărul calculat al populației republicii la 01.01.2012 a fost de 513,4 mii pers. În același timp, numărul populației în localitățile urbane a constituit 354,4 mii pers., iar numărul populației rurale - 159,0 mii pers. *Scăderea naturală a populației* pentru anul 2011 a fost de 2290 pers. S-au înregistrat 4999 născuți vii, dar numărul decedaților a atins 7289 pers. *Mortalitatea infantilă* a copiilor sub un an, pentru anul 2011, a constituit 61 pers. Cauzele principale ale mortalității infantile sunt: starea, care a apărut în perioada perinatală (31 de cazuri), intoxicațiile (7 cazuri) și anomaliile congenitale (8 cazuri). *Scăderea migrațională* a populației pentru anul 2011 (luând în considerație migrațiunea internă și externă) a fost de 2271 pers., comparativ cu anul precedent, s-a majorat cu 10,1%. Pe parcursul anului 2011, în regiune au sosit 7260 de pers., ceea ce constituie 110,9% din numărul celor sosiți în anul 2010, dintre care copii mai mici de 16 ani - 1361 sau 18,7% din numărul total de sosiri. Au plecat 9531 de pers. sau 110,7% din numărul celor plecați în anul 2010, inclusiv copii cu vârsta sub 16 ani - 1363 pers. sau 14,3% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiți în regiune 45,5% sunt bărbați (3300 pers.), iar numărul bărbaților plecați constituie - 47,1% (4488 pers.). Pe parcursul anului 2011, în localitățile urbane au venit 4933 de pers., au plecat 7071 pers. sau față de anul 2010 - 108,5% și 109,0% respectiv. În localitățile rurale au venit 2327 și au plecat 2460 de pers. (116,4% și 116,0%, respectiv). Numărul *căsătoriilor* înregistrate a fost de 3942 și comparativ cu anul 2011, s-a majorat cu 0,5%. Numărul de *divorțuri* a atins cifra de 2021, comparativ cu anul 2011, s-a micșorat cu 2,8%.

Piata forței de muncă. În anul 2011, Agenția Transnistreană pentru Ocuparea Forței de Muncă a înregistrat 12621 de pers. în calitate de *solicitanți de locuri de muncă*, inclusiv 7038 femei (55,8% din numărul total al cetățenilor înregistrați). La 01.10.2012, numărul cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt angajați în nici o activitate, a constituit 5585 pers., dintre care 3475 femei (62,2% din numărul total al cetățenilor înregistrați). *Numărul șomerilor* a fost 4519 pers. (80,9%). În anul 2011, prin intermediul Agenției Transnistrene pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 2736 pers., dintre care 2067 pers. din numărul persoanelor, care erau recunoscute ca șomeri. În perioada analizată au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup - 298, care au însumat 4851 pers., și consultații individuale - 848, care au cuprins 814 pers., cu populația adultă: consultații individuale - 7476, care au cuprins 7167 pers. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 658,3

mii de ruble, inclusiv pentru achitarea burselor - 380,3 mii de ruble. Pentru prestațiile de șomaj s-au cheltuit 26107,5 mii de ruble. Mărimea medie a *ajutorului de șomaj* pentru anul 2011 constituie 414,1 ruble.

Remunerarea muncii. În anul 2011, *salariul nominal mediu lunar calculat* la un lucrător pe republică (cu excepția subiecților antreprenoriatului mic) a constituit 2973 ruble. sau 112,6% față de anul 2010 (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului - 288 dolari SUA sau 103,0% față de anul 2010). În anul 2011, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător în următoarele ramuri economice: „Electro- și radio- comunicații”, „Bănci și credite”, „Asigurări”, „Activitatea comercială generală”, „Comerț și alimentarea publică”, „Industria”, „Construcții”, a fost mai mare decât salariul mediu pe republică. Totodată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător în următoarele ramuri economice: „Silvicultura”, „Asistență socială”, „Geologie și meteorologie”, „Comunicații poștale”, „Cultura și artă”, „Organele de administrare”, a fost mai jos decât salariul mediu pe republică. În instituțiile bugetare, salariul mediu lunar a fost de 1920 ruble sau cu 11,1% mai mare decât în anul 2010. În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în anul 2011 a fost înregistrat pentru lucrătorii următoarelor subramuri: siderurgia – 458 dolari SUA sau 159,3% din salariul mediu pe economie, energia electrică – 456 dolari SUA, ceea ce este mai mult decât salariul mediu pe republică cu 58,4%, alte ramuri industriale – 401 dolari SUA sau cu 39,4% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariul nominal mediu lunar, calculat pentru anul 2011, s-a format pentru lucrătorii următoarelor subramuri ale industriei: industria de prelucrare a lemnului – 207 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe republică la 28,0%, industria chimică – 298 dolari SUA sau 103,5% din salariul mediu pe economie; industria ușoară - 305 dolari SUA sau cu 6,2% mai mult decât salariul mediu pe economie.

Protecția socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor la 01.01.2012 îl constituie 136747 pers., dintre care pensie de muncă primesc - 132290 pers. și pensie socială – 4456 pers. Mărimea medie a pensiilor stabilite a fost de 995,76 ruble (pensia de muncă – 1013,40 ruble, socială – 472,16 ruble), ceea ce este cu 24,6% mai mult decât în anul 2010. Mărimea medie a pensiilor stabilite față de minimul de existență a pensionarului a alcătuit 109,7%, iar față de mărimea medie a salariului nominal calculat - 33,5%.

Învățământ. La începutul anului de studii 2011/2012 în republică au funcționat 181 instituții de învățământ general de zi de stat și nestatale, în care au fost cuprinși 48314 elevi. Din numărul total de școli, la începutul anului de studii curent, 9 școli erau specializate pentru copii cu dezabilități mentale și fizice, în care au fost cuprinși 1021 elevi. În 175 de instituții de învățământ general de zi de stat din sistemul Ministerului Educației Transnistrene erau 47070 persoane. Numărul de elevi în comparație cu începutul anului de studii 2010/2011 s-a redus cu 1770 pers., inclusiv cu 960 pers. în localitățile urbane și cu 810 pers. în cele rurale. Cota elevilor care învață în instituțiile de învățământ general de diverse tipuri (fără școlile specializate pentru copiii cu dezabilități mentale și fizice) s-a schimbat nesemnificativ, comparativ cu anul de studii precedent. La începutul anului de studii 2011/2012, cota celor care învățau în licee nu s-a schimbat și a constituit 5,2%; cota elevilor școlilor cu clase liceale s-a majorat de la 8,0% până la 8,1%. Cota elevilor gimnaziilor a crescut de la 8,7% până la 8,8%; elevii școlilor cu clase gimnaziale s-a redus de la 1,0% până la 0,9%.

Infrațiuni. În anul 2011, agențiile de protecție a ordinii publice au înregistrat 11,7 mii cereri și rapoarte cu privire la crime sau cu 7,7% mai mult decât în anul 2010. Au fost înregistrate 6853 crime, cu 11,7% mai mult față de anul precedent. Din acestea au fost înregistrate: 45 – omoruri, 75 – vătămări intenționate grave, 278 crime legate de traficul ilegal de arme, 202 - comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 888 – infrațiuni contra ordinii publice, 697 – infrațiuni legate de droguri, 100 - escrocherii, 1328 – furturi, 250 – jafuri, 164 – escrocherii, etc. În total au fost depistate 5498 cazuri penale, inclusiv 3682 au fost transmise în instanța de judecată. Pe parcursul a.2011 au fost anchetate 6645 infrațiuni. În rezultatul infracțiunilor efectuate au suferit 3713 pers., dintre care au decedat 107 pers. (2,9%), cu grave vătămări ale sănătății 209 pers. (5,6%).

Capitolul VII

PROGNOZA PENTRU ANUL 2012

Comparativ cu ultimul exercițiu de prognozare, viziunea experților IEFS este mai pesimistă privind evoluția economiei naționale pe perioada scurtă de timp. Economia țării este în directă dependență de evoluția economiei mondiale și în primul rând de țările Europei și a vecinilor noștri cu care avem strânse legături de comerț exterior, iar ultimele prognoze sunt mai pesimiste, decât cele anterioare.

Astfel, Comisia europeană, în recenta apreciere a situației a diminuat esențial prognoza dinamicii PIB în zona Euro pentru 2012 - acum ea așteaptă o reducere a acestuia cu 0,3%, atunci când în toamnă se spera la o majorare cu 0,5%. Euro-comisia a ridicat și nivelul inflaționist pentru 2012 până la 2,1% de la 1,7%, stimulat de prețurile înalte la sursele energetice și majorarea impozitelor indirecte. Experții analitici ai Euro-comisiei presupun că în acest an în Uniunea Europeană în ansamblu va fi o stagnare, iar în zona Euro - o posibilă recesiune.

Analiza prognozei anului 2011

În linii generale, prognozelor efectuate la începutul anului 2011 (MET nr. 1) le putem atribui calificativul precise. De sigur, există și unele scăpări și chiar probleme ce necesită a fi corectate la efectuarea prognozelor. Aducem aminte că prognozele prezentate sunt efectuate în baza modelului IEFS și calibrate cu părerea experților. În continuare prezentăm evoluția efectivă și cea prognozată a principalelor indicatori.

Tabelul 7.1. Validarea prognozelor

	Unitatea de măsură	2011		Eroarea procentuală ⁹
		efective	MET nr 1	
PIB nominal	mlrd MLD	82,174	81,5	0,82%
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	106,7	107,44	11,04%
IPC mediu anual	%	107,6	107,2	0,37%
Export de bunuri	mln USD	2221,6	1814,6	18,32%
Import de bunuri	mln USD	5191,6	4526,5	12,81%
Soldul balanței comerciale	mln USD	-2970	-2712	8,69%
Producția industrială în prețuri curente	mlrd MLD	33,0	30,6	7,41%
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,4	108,5	1,02%
Producția agricolă în prețuri curente	mlrd MLD	22,12	21,7	1,90%
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	104,6	106,8	2,10%
Investiții în capital fix	mlrd MLD	13,1	16,1	22,92%
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	109,3	118,1	8,05%
Salariul nominal mediu lunar	MLD	3193,3	3272	2,46%
Numărul angajaților în economia națională	mii pers.	1141,1	1228,8	7,69%
Rata șomajului	%	6,2	7,4	19,35%

⁹ Eroarea a fost calculată ca abatere procentuală de la valoarea efectivă

Cauzele acestor erori sunt variate, iar unele sunt legate de ipotezele efectuate la începutul anului. Astfel, una din cele mai esențiale carențe a fost utilizarea în model a unui curs de schimb față de dolar cu tendințe de depreciere. Realitatea ne arată că tendința de apreciere despre care am discutat în primul număr MET se va menține și în următorii ani. Cauzele rămânând aceleași, deși ca structură, influxurile de monedă străină de la organisme și partenerii internaționali vor avea o pondere mai însemnată.

Din tabel se poate vedea cele mai însemnate erori, dar nici una nu depășește pragul admisibil de 30%. Este de remarcat o acuratețe la prognozarea PIB în valori nominale, dar în același timp o precizie mai redusă la prognozarea ritmului de creștere a PIB. Rata de creștere a PIB prognozată a depășit cu 1 p.p. pe cea efectivă. Pe lângă cauzele asociate cu deflatarea indicatorilor asociați cu PIB și tendința de deprecierea a cursului de schimb care a fost luată ca ipoteză de baza la construcția acestor prognoze, remarcăm și deteriorarea, în special, în ultimul trimestru a ritmului de creștere a PIB (pentru detalii vezi capitolul I). Această scădere a fost generată de o pronunțată influență negativă din partea zonei euro și anume perspectiva sumbră de escaladare a crizei datoriilor suverane.

Comerțul extern este dificil de prognozat în condițiile în care în trecut au existat șocuri externe ce au avut o influență exogenă asupra evoluției acestuia. Dar și din motivul că, în special exporturile, sunt dependente de condițiile climatice din țară, producția agro-alimentară constituie partea cea mai mare a exporturilor naționale. Este salutară această evoluție peste așteptări, dar care nu a fost bazată în totalitate pe surse interne, ponderea re-exporturilor rămâne a fi înaltă (vezi caseta la capitolul „Comerț extern” din MET nr. 3).

Investițiile pe termen lung, după cum remarcăm în MET nr.1, sunt greu de captat în model. Ele prezintă dificultăți la prognozare, modelul ne arată an de an creșteri de peste 20% a acestui indicator. În anul 2011 prognoza a fost calibrată manual, iar creșterea prezentată a fost efectuată pe baza părerii experților. Modelul relevă faptul că în condițiile actuale ale dezvoltării Republicii Moldova, dacă ne ghidăm doar de relațiile cantitative dintre variabile, ignorând specificul calitativ, atunci investițiile ar trebui să crească cu ritmuri mai mari.

Pentru prognoza curentă, principalele ipoteze ale modelului sunt:

În primele luni ale anului 2012 au fost înregistrate evoluții negative în sectorul agrar, industrie și transporturi. Astfel, în cazul în care nu există indicii asupra scăderii principalelor componente ale PIB prin metoda resurselor utilizate (remiteri și consum), există probleme explicării creșterii economice din perspectiva resurselor folosite. O explicație, care, însă, încă nu are suficiente argumente, este aceea că remiterile nu mai au influența pe care au avut-o la creșterea PIB. Astfel, ar trebui să existe unele schimbări de structură în economia națională, dar care încă, la moment, fie sunt greu de observat sau încă nu au argumente destul de univoce. Dacă această afirmație se va dovedi a fi corectă, atunci unele aspecte de modelare a relației consum, remiteri și creștere economică vor trebui revizuite.

În model a fost utilizat cursul de schimb, în raport cu dolarul american, ca factor exogen, determinat prin metoda extrapolării trend-ului pe ultimii 4 ani. Această metodă implică o depreciere a leului în comparație cu dolarul american de-a lungul perioadei analizate. La prognoza actuală tendința de depreciere este cu mult mai temperată decât cea folosită în prognozele anterioare. În continuare considerăm că actuala tendință a evoluției cursului leu/dolar este de apreciere. Cauza principală a aprecierii constă în influxul mare de valută străină (prin intermediul remiterilor, ajutoarelor financiare și ritmurilor sporite de creștere a exporturilor etc.).

În condițiile în care influxurile de monedă străină se vor stabiliza, iar BNM nu va interveni direct pe piața valutară (operațiuni folosite rar de către autoritatea monetară) sau indirect prin intermediul sterilizărilor (instrument folosit și pentru alte scopuri decât influențarea pieței

valutare), cursul de schimb va depinde într-o măsură tot mai mare de fluctuațiile pe piețele internaționale.

Remiterile au fost reflectate prin transferurile efectuate prin intermediul sistemelor de plăți bancare în favoarea persoanelor fizice. estimăm 1578 mil dolari în 2012, o creștere în jur de 9-10%. Considerăm că pe viitor, ritmurile de creștere a transferurilor de peste hotare se vor tempera, fiind în jur de 7-9%. Majoritatea remiterilor (50-60%) vin din zona CSI, astfel există posibilitatea ca acestea să crească și mai mult, dar în scopul prognozelor am păstrat un ritm de creștere mai mic, pentru a nuanța incertitudinea din zona Euro.

În ultimii ani are loc descreșterea numărului populației în RM. În model acest indicator este exogen și pentru anii următori (2011-2014) a fost considerat la nivelul anului 2010. Cu toate acestea în model s-a obținut o descreștere a numărului forței de muncă. Acest fapt și creșterea economică trebuie să determine o micșorare a ratei șomajului. Aceasta, la rândul său, va duce la ritmuri relativ înalte de creștere a salariului atât nominal, cât și real.

Perioada de prognoză presupune o scădere moderată a ratelor dobânzii. Considerăm că ratele dobânzilor la credite vor scădea cu 1-2 p.p., cel mai probabil în 2012 acestea vor fi de 13-13,5%. În 2011 am presupus că scăderea ratelor dobânzii va fi asociată cu rezervele interne ale băncilor (marjele de profit, etc.), dar și condițiilor de concurență în sistemul bancar și non-bancar, care se vor accentua. Pentru perioada prognozată considerăm că esențiale vor fi acțiunile autorității monetare și a instrumentelor de politică monetară folosite. Sistemul bancar și cel non-bancar mențin la un nivel relativ constant rezervele excesive pe care le dețin, indiferent de tendințele la nivel de economie, asigurându-și, în acest fel un confort protejat. În aceste condiții, considerăm că pe intern sistemul bancar nu se va restructura esențial, tonalitatea va fi decată de instrumentele politicii monetare, care cu sprijinul unor inițiative legislative și regulatorii (de ex. a se vedea inițiativa ME de a reglementa unele aspecte de creditare și de susținere a consumatorilor), vor condiționa tot mai mult evoluția pe acest segment.

Modelul estimează ritmuri de creștere mai mari decât media istorică. Acest fapt este explicat de nivelul productivității marginale (la niveluri scăzute de dotare cu capital, ritmurile de creștere sunt mai înalte datorită randamentelor de scară pozitive ale capitalului). Ritmurile sporite de creștere vor fi susținute de evoluția sectoarele economiei naționale.

Indicele prețurilor la produsele minerale, conform estimărilor instituțiilor internaționale, va crește cu până la 5% față de anul 2011. Prețurile la produsele agroalimentare la nivel mondial se vor reduce cu aproximativ 5%. Prețurile la gazele naturale vor avea o tendință de o ușoară creștere la nivel mondial.

Prognoza principalilor indicatorilor macroeconomici a fost efectuată în baza modelului cu ecuații simultane, utilizat în cadrul IEFS. În model sunt utilizate în jur de 70 de ecuații, ce descriu majoritatea sectoarelor economiei naționale.

Agricultura

Producția agricolă va scădea în anul 2012 comparativ cu anul 2011. Această situație este explicată de condițiile climaterice din anul 2011. A fost compromisă roada mai multor culturi agricole, în special menționăm grâul, producția căruia s-ar putea înjumătăți. Un alt aspect cu implicații negative asupra producției agricole este prețul mondial la produselor agro-alimentare, care se vor micșora în 2012. Producătorii autohtoni nu vor fi stimulați de prețul produselor pentru a produce mai mult. Considerăm că producția agricolă se va micșora cu 3% în anul 2012.

Industria

Ritmul de creștere al producției industriale este prognozat la 5-6% pentru anul 2012. Factor explicativ este creșterea formării brute de capital fix. În condițiile în care, de la începutul anului,

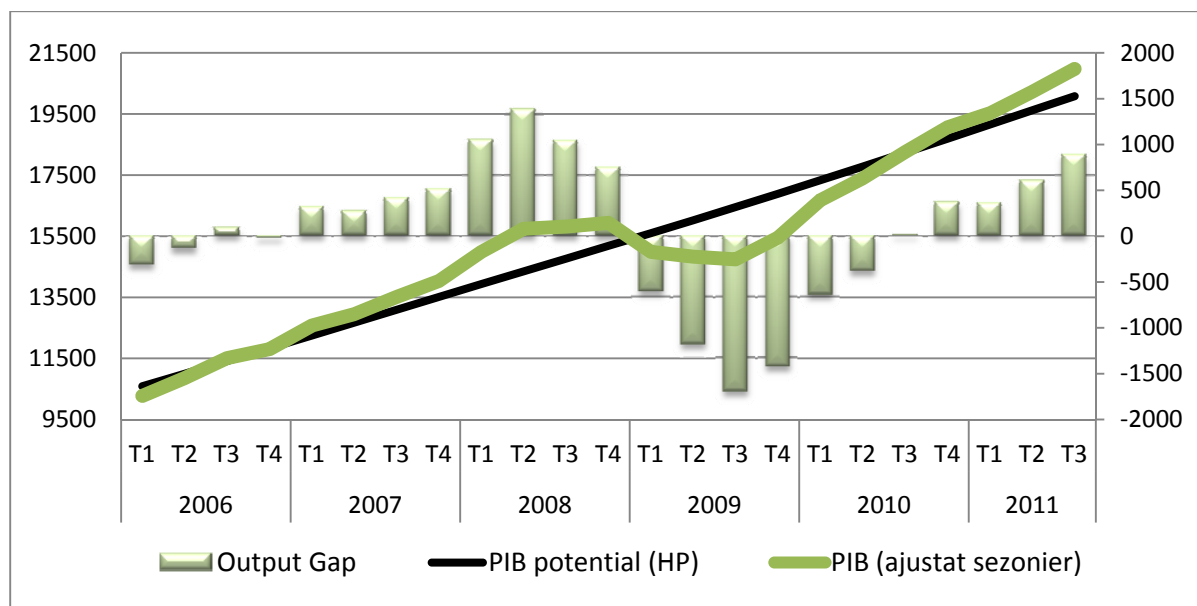
industria prelucrătoare înregistrează o scădere, considerăm că, inițial, evoluția producției industriale se va baza pe ramurile mai puțin tradiționale (de ex. producția de mașini și aparate și producția extractivă). O dată cu începerea lucrărilor de reabilitare și construcție a drumurilor, dar și alte investiții capitale, în a doua jumătate a anului, industria va fi impulsionată. Astfel, până la sfârșitul anului industria prelucrătoare își va reveni înregistrând evoluții pozitive. În lipsa/scăderea producției agricole, industria alimentară va trebui să se bazeze pe stocurile existente și materia primă importată. Producția și distribuția de energie electrică și termică, influențată de noile presiuni din partea prețurilor la resurse energetice, cel mai probabil, va înregistra o scădere.

Serviciile

Creșterea în sectorul servicii va fi impulsionată de comerț cu ridicata și întreprinderile cu activitatea principală prestarea serviciilor. Comunicațiile, sectorul financiar, serviciile imobiliare, dar și transporturile – sunt unele din serviciile care vor influența creșterea prognozată în acest sector al economiei. În anul 2011 s-a adevărit presupunerea că cererea externă pentru serviciile autohtone va crește. În special această situație s-a datorat transporturilor. Având în vedere evoluția în transporturi de la începutul anului, situația în acest domeniu rămâne a fi incertă. Există posibilitatea ca tendința anului 2011 să se păstreze, în special începând cu a doua jumătate a anului 2012, când se vor intensifica investițiile. În speranța unui scenariu optimist prognozăm o creștere în transporturi de 10% și în comerț de 8%.

PIB cheltuieli

După cum am menționat, modelul oferă o viziune destul de optimistă asupra evoluției economiei naționale. Creșterea economică prognozată este de 4,3%, ceea ce pare destul de optimist, având în vedere constrângerile enumerate mai sus. Majoritatea studiilor ne indică asupra faptului că economia națională s-a "încălzit",¹⁰.

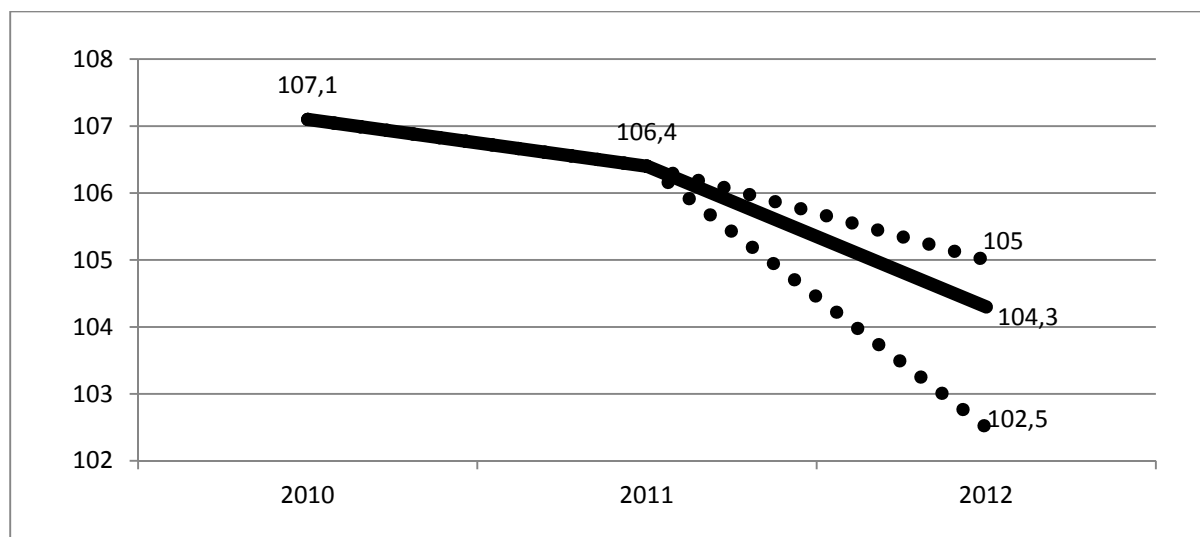
Graficul 7.1. Evoluția PIB potențial și cel real

Sursa: BNS și calculele autorilor

¹⁰ Studii relevante ale BNM; Raportul Băncii Mondiale nr. 55195-md din aprilie 2011; Republic of Moldova; Fourth reviews under the extended arrangement and under the three-year arrangement under the extended credit facility.

Astfel, evoluția de la începutul anului în industrie și agricultură, confirmă faptul încetării activității economice în Republica Moldova. De obicei, modelul a avut o înclinație de a supra-aprecia prognozele, în cazul creșterii PIB. Astfel, dacă luăm în considerație erorile din anii precedenți și facem corectările corespunzătoare, atunci coridorul de încredere al prognozei poate fi prezentat în graficul de mai jos și se va încadra în limitele 2,5-5%.

Menționăm că părerea experților este mai pesimistă, majoritatea consideră că o creștere în jur de 2% este realistă în condițiile actuale.

Graficul 7.2. Prognoza evoluției PIB pentru anul 2012

Sursa: Elaborat de către autori

Din partea cheltuielilor, prognozele efectuate atestă menținerea unor ritmuri majore de creștere a consumului intern - 13,9%. Situație explicată de creșterea veniturilor disponibile, în special prin componenta remiteri, dar și salariu.

Ritmul de creștere prognozat al exporturilor de bunuri va fi de 12-13%. Există primise pentru o creștere de 18%, dar am abordat o poziție mai prudentă. Creșterea exporturilor de produse agroalimentare nu va fi atât de spectaculoasă ca în anul 2011, considerăm că ea se va înscrie în limitele a 2-5% (conform modelului în jur de 3%). Produsele manufacturate considerăm că vor avea o creștere mai mare, fiind și explicația principală a prognozei.

În perioada analizată importurile și exporturile de bunuri și servicii vor avea aproximativ aceleași ritmuri de creștere. Exporturile de servicii au crescut mai repede decât importurile de servicii. Considerăm că această tendință se va păstra și în anul 2012. Creșterea exporturilor de servicii va înregistra o creștere de în jur de 20%, iar cea a importurilor de 15%.

Importul de Servicii, va crește mai mult decât exportul de servicii, astfel importurile vor crește mai repede decât exporturile (creșterea importurilor de bunuri și servicii - 22,1%; creșterea exporturilor de bunuri și servicii - 20,5%). Explicația creșterii mai mari a importului de servicii față de exportul de servicii derivă din structura absorbției interne. Evoluțiile în comerțul cu servicii va fi determinat de dinamica înregistrată în transporturi și călătorii (au cea mai mare pondere în comerțul cu serviciile). În domeniul transporturilor se va menține tendința începută în 2009, când s-a produs reorientarea spre serviciile oferite de operatorii externi. În privința călătoriilor, cetățenii Republicii Moldova vor călători în exterior mai mult decât străinii se vor deplasa la noi în țară (prognoza este bazată pe extrapolarea tendinței istorice).

Rata șomajului a fost prognozată la nivelul de 7,2%, cu mențiunea că ea ar putea să scadă și până la 7%. Evoluția acestui indicator este destul de neclară și respectiv prognozele acestuia sunt

destul de tendențioase. Creșterile destul de mari ale PIB ar fi trebuit să aibă un efect mai semnificativ asupra ratei șomajului.

Investițiile vor fi determinate de rata dobânzii care va avea o ușoară scădere. Influența ratei dobânzii asupra investițiilor este destul de mare, o scădere cu 1 punct procentual a ratei dobânzii se traduce într-o creștere de 0,3 p.p. a investițiilor. Considerăm că creșterea investițiilor în capital fix va fi de 12% în anul 2012.

Indicele prețurilor de consum va înregistra o medie în jur de 7% în anul de prognoză. Evoluție influențată de masa monetară din circulație și prețul produselor minerale importate. Pe termen lung factorii monetari au influență semnificativă asupra IPC, influențând cu mai mult de 50% evoluția preșurilor.

Prognoza efectuată în baza modelului poate fi considerată „pasivă” deoarece evoluția în mare măsură este determinată de factorii externi, care sunt incluși în model, prognoza cărora este efectuată de FMI. Un alt factor important pentru evoluția economică sunt remiterile - la fel un factor extern. Deci, prognoza se va realiza în cazul când vor fi favorabile condițiile externe. Această prognoză nu este determinată de anumite decizii a decidenților din RM, cu excepția poate a celor decizii care țin de creșterea masei monetare, cursului de schimb a monedei naționale.

Tabelul 7.2. Evoluția principalelor indicatori macroeconomici, a.2011-2013

	Unitatea de măsură	2011	2012	2013
			prognoză	
PIB nominal	mlrd. MLD	82,2	91,7	102,2
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	106,4	104,3	105,5
IPC mediu anual	%	107,6	107,1	106,6
Cursul mediu de schimb al leului	lei/USD	11,73	11,76	11,85
Export de bunuri	mil. USD	2222	2503	2831
Față de anul precedent	%	144,1	112,7	113,1
Import de bunuri	mil. USD	5192	5840	6515
Față de anul precedent	%	134,7	112,5	111,6
Soldul balanței comerciale	mil. USD	-2970	-3337	-3684
Producția industrială în prețuri curente	mlrd. MLD	33,0	37,1	41,2
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,4	105,7	105,3
Producția agricolă în prețuri curente	mlrd. MLD	22,5	23,6	26,9
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	104,6	96,9	105,2
Investiții în capital fix	mlrd. MLD	15,2	18,2	21,7
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	115,2	112,8	112,2
Salariul nominal mediu lunar	MLD	3188	3457	3741
Față de anul precedent	%			
Nominal		107,3	108,4	108,2
Real		99,7	101,3	101,5
Fondul de remunerare a muncii	mlrd. MLD	34,3	38,4	42,6
Forța de muncă	mii pers.	1257	1242	1229
Numărul angajaților în economia națională	mii pers.	1173	1159	1147
Rata șomajului		7,2	7,2	7,1

RAPORTUL INCREMENTAL DINTRE CAPITAL/ PRODUCȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Apostolos Papaphilippou

1. Introducere și legătura cu lucrările precedente

Ca urmare a contribuțiilor embrionare ale lui Harrod (1939) și Domar (1946), estimările unei rate incrementale capital/producție (Incremental Capital Output Ratio), au fost folosite pe larg în lucrările empirice pentru a genera:

- Prognoze pe termen mediu și pe termen lung ale creșterii economice, ca funcție a traiectoriei de investițiilor planificate; și/sau
- Estimări ale volumului necesar de investiții – sau a decalajului financiar care urmează a fi suplinit cu investiții suplimentare – pentru a susține realizarea traiectoriei PIB-ului real pentru economia în cauză.

Scopul acestui articol este definirea succintă a noțiunii ICOR, oferirea estimărilor ICOR folosind datele disponibile din Moldova, și analiza critică a rezultatelor empirice în lumina schimbărilor recente din structura economiei Republicii Moldova și perspectiva sa de viitor.

Articolul este o parte componentă a activității de cercetare ce are drept scop oferirea analizei a structurii în schimbare/evoluție a economiei Republicii Moldova într-un șir de domenii de politici importante. Această cercetare a fost motivată de speranța că ar putea fi potențial folositoare factorilor de elaborare a politicilor și administrației Republicii Moldova în eforturile lor de îmbunătățire a rezultatelor socio-economice ale țării și ale perspectivelor sale ulterioare. În mod mai specific, articolul prezent este legat de:

1. Lucrările empirice recente cu privire la creșterea economică în Moldova în contextul:
 - Modelului econometric în baza seriilor de timp, rezultatele fiind publicate în Papaphilippou (2011).
 - Unui model în baza funcției de producție;

și

2. Lucrările anterioare analizează:
 - Folosirea modelării economice în designul programului de reforme structurale în Moldova [Papaphilippou (2001a)];
 - Lucrarea empirică privind cererea pentru importuri și exporturi în Moldova [Papaphilippou (2001b) și respectiv Papaphilippou (2002)]; și
 - Importanța comerțului și a politicilor de promovare a exportului pentru a susține investițiile durabile și dezvoltarea în baza exportului în Moldova [Papaphilippou (2004)].

Partea rămasă a articolului este organizată după cum urmează: Secțiunea 2 prezintă definiția ICOR și analizează pe scurt proprietățile sale, gama de valori preconizate și folosirea în simulări relevante pentru politici și în scopuri de prognozare. Secțiunea 3 descrie datele folosite pentru estimarea empirică și prezintă estimări empirice ale ICOR pentru economia moldovenească. Secțiunea 4 continuă să analizeze în mod critic estimările ICOR calculate, luând de asemenea în considerație caracteristicile creșterii economice din Moldova până în prezent, și lucrul recent sus-menționat în contextul unui model econometric și a modelului în baza funcției de producție. Secțiunea 5 conchide prin sublinierea importanței implementării eficiente a agendei de dezvoltare a Republicii Moldova, subliniind necesitatea implementării eficiente a documentului „Moldova 2020” și înregistrarea progreselor în procesul de integrare în UE, ca mijloace de

salvgardare a durabilității creșterii economice și a dezvoltării socio-economice de succes în Moldova în anii ce urmează.

2. Noțiunea ICOR: definirea, gama de valori, caracteristici și utilizare

Noi definim ICOR al unei economii într-un timp t cu ajutorul următoarei ecuații:

$$\text{ICOR} = I(t) / [\text{PIB}(t+1) - \text{PIB}(t)] \quad (1)$$

Ecuația (1) definește ICOR ca un raport dintre: 1) Investiții brute în t ; și 2) creșterea volumului de producție în economie dintre t și următoarea perioadă, $t+1$ (adică diferența dintre $\text{PIB}(t+1)$ și $\text{PIB}(t)$, ambele măsurate în prețurile timpului t).

Împărțirea număratorului și numitorului din ecuația (1) la producția din economie în timpul t , ne duce la următoarea expresie:

$$\text{ICOR} = \{I(t)/\text{PIB}(t)\} / \{[\text{PIB}(t+1) - \text{PIB}(t)]/\text{PIB}(t)\} \quad (2)$$

Numărătorul ecuației (2) exprimă raportul investițiilor brute în capitalul fix și PIB, ambele măsurate în prețuri curente în anul t – pe care o să-l numim raportul de investiții. Numitorul ecuației (2) este rata de creștere a PIB-ului real în perioada t și $t+1$.

În ceea ce privește caracteristicile ICOR și spectrul său de valori, este important de menționat următoarele puncte:

- În general, creșterea economică în orice economie apare dintr-o combinație de mai mulți factori de producere, care suplimentar la investiții și la stocul de capital al economiei, includ de asemenea: pământul, forța de muncă, abilitățile antreprenoriale și manageriale. Prin urmare, creșterea poate apărea din diferiți factori de producere și productivitatea acestora în timp și/sau din cauza variațiilor în utilizarea capacităților lor.
- Ecuația (1) pune accent pe importanța investițiilor ca un promotor al creșterii economice și mai mult ca atât, presupune o perioadă de decalaj de timp dintre investiții și creșterea producției. În mod implicit, aceasta presupune că alți factori de producție suplimentar la capital vor veni să susțină procesul de creștere din viitor.
- Valoarea tipică a ICOR găsită în literatură este în vecinătatea lui 3. Valoarea ICOR variază mai mult între valorile lui 2 și 7, cu ICOR ale țărilor industrializate ce se preconizează să fie între 3 și 3,5. Un articol relativ recent de către Ramos, Pastor și Rivas (2008) a oferit estimări ale ICOR pentru țările din America Latină, valoarea medie a ICOR în aceste economii fiind de 5,6.
- ICOR este în mod frecvent considerat drept un indicator al eficienței investițiilor într-o economie. În mod mai specific, cu cât este mai mică valoarea ICOR, cu atât este mai mare eficiența investițiilor. Aceasta se poate vedea cu ușurință dacă re-scriem ecuația (1) după cum urmează: $\text{PIB}(t+1) = [I(t)/\text{ICOR}] + \text{PIB}(t)$. Acum, și împreună cu valorile date ale $\text{PIB}(t)$ și $I(t)$, cu cât este mai mică valoarea ICOR, cu atât este mai mare valoarea producției din economie în următoarea perioadă, adică cu atât mai înaltă este valoarea $\text{PIB}(t+1)$.
- Probabil valoarea ICOR nu va rămâne constantă pe parcursul timpului. ICOR pentru o economie trebuie să fie estimat într-o perioadă care este considerată pe cât se poate de tipică (sau normală), și care este estimată în mod obișnuit ca o perioadă medie pentru mai multe perioade. Mai mult ca atât, valoarea ICOR este o funcție a poziției relative a economiei în ciclul de afaceri; este bine-știut că dacă economia lucrează sub capacitate sa, o parte substanțială a creșterii poate fi asociată cu estimările relativ joase ale ICOR.

Dacă privim folosirea ICOR în lucrările empirice, estimările ICOR ale economiei sunt în mod frecvent utilizate pentru a genera:

1. Prognoze pe termen mediu și lung ale creșterii economice, ca o funcție a traiectoriei investițiilor prognozate, ca în ecuația (1), și cu nivelul investițiilor reale determinate în timpul t , aceasta urmează traiectoria PIB-ului real determinat de relația $PIB(t+1) = [I(t)/ICOR] + PIB(t)$.
2. Estimări ale volumului necesar de investiții – sau a decalajului financiar care trebuie de suplinit cu proiecte de investiții suplimentare – pentru a realiza traiectoria țintită a PIB-ului pentru economia data: cu traiectoria PIB oferită pentru o perioadă din viitor, ecuația (1) poate fi rearanjată pentru a oferi o traiectorie a investițiilor necesare în orice timp t cu ajutorul relației: $I(t) = ICOR [[PIB(t+1) - PIB(t)]]$.

Pentru a conchide, noțiunea ICOR oferă un cadru conceptual folositor și un instrument pentru exercițiile de simulare a politicilor, care sunt folosite pe larg din cauza simplității lor. De exemplu, aceasta este relația care ghidează evoluția creșterii economice din modelul extins al standardului minim revizuit al Băncii Mondiale (RMSMX), model folosit în mod frecvent în simulările și prognoze. În același timp, după cum a estimat Easterly (2002), merită să reținem că: (i) există puține evidențe empirice care ar sugera că investiția este o necesitate sau o condiție suficientă pentru creșterea economică în orice economie; și (ii) punerea accentului pe calcularea simplă a necesităților de investiții și/sau decalajelor financiare, au avut un efect contra-productiv de distragere a atenției de la determinanții mai profunzi ai creșterii economice în orice economie.

Din punct de vedere practic, opinia noastră este că analistul și consilierul în domeniul politicilor dintr-o economie trebuie să încerce să ajungă la o concluzie cu privire la (i) caracterul util și potențial al ICOR (și gama plauzibilă de valori pentru economia în cauză), în timp ce (ii) să ia în considerație necesitatea de a evita folosirea instrumentului într-un mod mecanic pentru a genera simulări și prognoze, și necesitatea de a menține un accent asupra determinantelor mai profunde ale creșterii economice și bunăstării, care trebuie să fie în centrul intervențiilor politice pe termen mediu și lung. Partea rămasă a acestui articol se focusează pe cazul particular al Republicii Moldova luând în considerație comentariile de mai sus.

3. Datele și estimările empirice ale ICOR pentru economia moldovenească

Figurile 1 și 2 de mai jos arată evoluția raportului investițiilor și rata anuală a creșterii reale a PIB-ului în perioada 1995 - 2010 pentru economia din Moldova, cu excepția regiunii Transnistria.

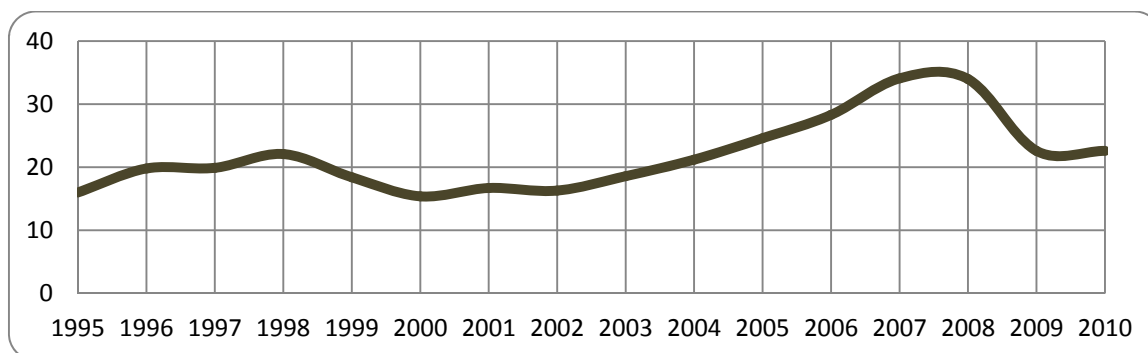

Figura 1. Evoluția raportului de investiții (procent)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Notă: Raportul de investiții este definit de raportul formării capitalului fix brut în prețuri curente în PIB-ul nominal în același an.

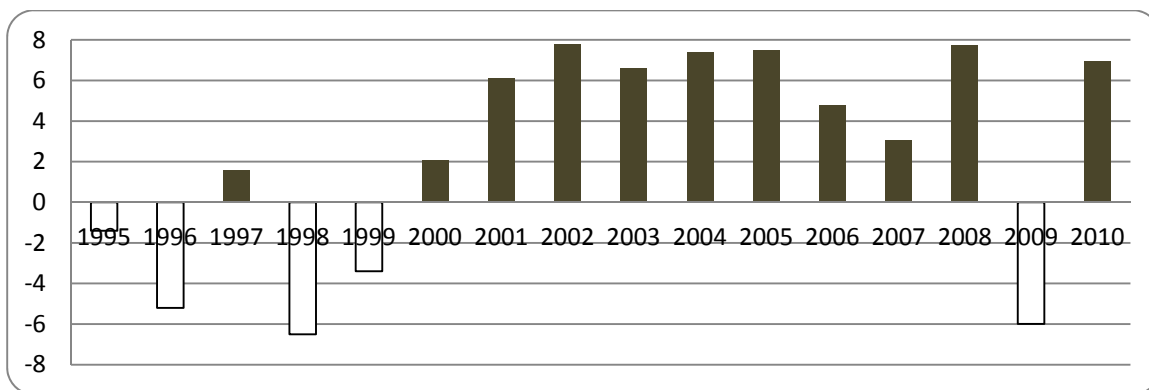

Figura 2. Evoluția ratei anuale de creștere a PIB-ului real (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Perioada 1995-2010 exclude anii de tranziție timpurie care au fost caracterizați prin colapsul producției din economie. Această scădere în activitatea economică la începutul procesului de tranziție a fost comună pentru orice economie în tranziție, dar a fost deosebit de severă în cazul Republicii Moldova din cauza: (i) efectului advers al termenilor de comerț ca urmare a independenței Republicii Moldova – ceea ce a implicat pierderea de către Moldova a accesului, atât la contribuțiile subvenționate al procesului său de producere (inclusiv energie electrică), cât și la piețele subvenționate ale industriilor sale de export; într-adevăr, există lucrări empirice sugerează că Moldova a fost lovită cel mai tare dintre toate economiile fostei Uniuni Sovietice [Orlowski (1993) și Tarr (1994)]; precum și: (ii) efectului calamităților naturale din 1992 și 1994; și (iii) efectului conflictului transnistrean din 1992.

În perioada descrisă în figurile 1 și 2, adică perioada 1995-2010, este de notat că:

- Primii doi ani au fost caracterizați prin scăderi ulterioare în PIB-ul real, sugerând că economia încă se ajustează la începutul procesului de tranziție.
- Ca urmare a creșterii mici a PIB-ului real din 1997, PIB-ul real al Moldovei a înregistrat scăderi ulterioare atât în 1998, cât și în 1999, ce au fost atribuite efectului advers al crizei din Rusia asupra economiei din Moldova.
- Din 2000 până în 2008, economia a înregistrat o perioadă de creștere substanțială a PIB-ului real, care a fost caracterizat prin creșterea consumului (suplinit de remiterile în continuă creștere), dar și creșterea investițiilor (raportul de investiții urmând o tendință ascendentă pe parcursul perioadei, după cum este arătat în Figura 1).
- Acest episod de creștere s-a sfârșit în 2009, din cauza impactului advers al crizei financiare internaționale. Cu toate acestea, economia moldovenească și-a revenit destul de bine în 2010, cu creșteri ulterioare estimate pentru anul 2011 și pe termen mediu.

Finisăm această secțiune prin oferirea estimărilor empirice ale ICOR. Decât să oferim media raportului de investiții și a ratelor de creștere anuală ale PIB-ului real pe parcursul mai multor ani, noi oferim în Tabelul 1 estimările evoluției anuale ale ICOR (rotunjite până la 2 poziții zecimale) pe parcursul perioadei 2000- 2007. Aceasta oferă o înțelegere a aspectelor de creștere pe parcursul perioadei, pe care o vom descrie mai detaliat în secțiunea 5.

Este de notat că perioada de estimare a ICOR raportat în tabelul 1:

- Nu include perioada 1995-1999 deoarece: (i) în primii ani, economia din Moldova se adapta încă la șocul de la începutul tranziției, pe când (ii) performanța de creștere din 1998 și 1999 a fost afectată în mod advers de impactul crizei din Rusia; și
- Nu include estimările din 2009 și 2010, care au fost afectate de impactul crizei financiare internaționale.

Tabelul 1. Evoluția raportului de investiții, rata anuală de creștere a PIB-ului real și ICOR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
I raport	15,4	16,7	16,3	18,6	21,2	24,6	28,3	34,1	34
PIB	2,1	6,1	7,8	6,6	7,4	7,5	4,8	3,1	7,8
ICOR	2,52	2,14	2,47	2,51	2,83	5,14	9,22	4,39	...

Sursa: Biroul Național de Statistică și calcule personale

Notă: Primul rând oferă evoluția raportului de investiții (definit de raportul de formare a capitalului fix brut în prețuri curente în raport cu PIB-ul nominal în același an). Cel de-al doilea rând oferă estimările ratei anuale ale PIB-ului real. Cel de-al treilea rând oferă estimările ICOR definite prin raportul dintre: (i) investiții în perioada t și (ii) rata de creștere a PIB-ului la $t+1$.

În sfârșit, este de notat că media celor opt estimări raportate ale ICOR în tabelul 1 în perioada 2000-2007 se egalează cu valoarea 3.9.

4. Discuții

Acum vrem să discutăm calculele estimărilor ICOR luând în considerație caracteristicile creșterii din Moldova pe parcursul aceleiași perioade. În ceea ce privește valorile ICOR estimate, pe parcursul perioadei 2000-2004, estimările ICOR raportate în tabelul 1 oscilează în jurul valorii 2.5. Aceste valori sunt joase, deoarece sunt: (i) în mod semnificativ sub valoarea medie estimată de 5.6 raportată pentru țările din America Latină în articolele Ramos, Pastor și Rivas (2008); și (ii) chiar și cu mult sub nivelul estimărilor presupuse pentru a caracteriza economia dezvoltată, care, după cum este menționat în Secțiunea 2, se așteaptă să fie între 3 și 3.5. Pentru ceilalți trei ani rămași în tabelul 1, valoarea ICOR a crescut mai mult de 5.1 în 2005, crescând în mod semnificativ până la 9.2 în 2006 (reflectând atât creșterea în raportul de investiții în 2006, cât și rata de creștere relativ joasă a PIB-ului real în 2007), și a fost redusă la aproape 4.4 în 2007.

Analiza evoluției ICOR oferă unele observații în episodul de creștere pe parcursul perioadei 2000-2008 și confirmă de asemenea, unele analize recente cu privire la durabilitatea creșterii economice pe termen mediu. În mod mai specific:

După cum este menționat în Secțiunea 2, dacă economia operează sub capacitatea sa, creșteri substanțiale poate fi asociate cu estimările relativ mici ale ICOR. Aceasta a caracterizat economia Republicii Moldova la începutul episodului de creștere, și explică valorile mici ale ICOR pe parcursul perioadei 2000-2004: într-adevăr economia Republicii Moldova a reînviat dintr-o depresie mare și a fost caracterizată printr-o rată a șomajului semnificativă (sau angajare insuficientă) a factorilor săi de producție, inclusiv a capitalului de bază.

Secțiunea 2 a menționat că perioada folosită pentru a estima ICOR trebuie să fie cât se poate de tipică sau normală. Chiar și dacă am încercat să excludem anii afectați de șocurile economiei – adică perioada inițială de tranziție și anii afectați de criza din Rusia și criza financiară internațională – perioada rămasă nu poate fi considerată drept tipică și/sau să caracterizeze evoluția ulterioară a economiei (din motivele menționate anterior). Ca urmare, aceste rezultate empirice ar putea oferi estimări nesigure referitor la evoluția viitoare a ICOR.

O întrebare care apare în mod natural implică ce valori ale ICOR ar putea fi în mod normal potrivite pentru Republica Moldova, dat fiind condițiile curente și cele din viitor. O estimare indicativă poate fi oferită de către media de estimări ale ICOR raportate în Tabelul 1, ce egalează cu valoarea 3.9. Aceasta, totuși, poate duce la o scădere din cauza valorilor foarte joase ale ICOR la începutul episodului de creștere.

Mai mult ca atât, ICOR de ordinul 4 pentru economia Republicii Moldova este valoare mică, datorită experienței internaționale acumulate în ceea ce privește domeniul ICOR într-un număr de economii. Prin urmare, o valoare semnificativ mai mare ar putea fi mult mai potrivită date

fiind condițiile curente din economia Republicii Moldova, și probabil se vor dovedi mult mai fiabile pentru scopurile analitice.

Calcularele raportate în Tabelul 2 oferă suport pentru afirmația că evoluția din viitor a ICOR va fi probabil mai mare ca media sa pe parcursul perioadei incluse în Tabelul 1. În Tabelul 2 am folosit prognozele cu privire la: (i) raportul de investiții; și (ii) rata anuală de creștere a PIB-ului real în ultimul raport de țară al FMI pentru a calcula evoluția (implicită) a ICOR pe parcursul aceleiași perioade. Media estimărilor medii ale ICOR raportate în Tabelul 2 este foarte aproape de valoarea 5.

Tabelul 2. Prognoza raportului de investiții, rata de creștere anuală a PIB-ului real și evoluția (implicită) a ICOR în prognozele recente ale FMI

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
I raport	22,6	23,5	23,7	24,4	24,9	25,1	25,3	25,6
PIB	...	6	3,5	4,5	5	5,3	5,3	5,3
ICOR	3,77	6,71	5,27	4,88	4,70	4,74	4,77	n/a

Sursa: FMI (2012) și calculele proprii

Notă: Primele două rânduri ale proiectării raportului de investiții și rata anuală de creștere a PIB-ului real în Moldova sunt din raportul de țară al FMI. [FMI (2012)]. În baza acestor estimări, cel de-al treilea rând oferă estimările implicite ale evoluției ICOR rotunjite până la două poziții zecimale – ICOR fiind definit pentru fiecare an t prin raportul dintre: (i) raportul de investiții la t peste (ii) rata de creștere a PIB la $t+1$.

Estimările empirice ale ICOR și analizele lor oferă suport ulterior pentru rezultatele analitice recente ce derivă din modelul funcției de producere și modelul econometric cu privire la sursele de creștere și durabilitatea creșterii economice în Moldova. Analiza decompoziției creșterii economice în Moldova indică asupra faptului că creșterea a fost pe larg atribuită unei creșteri în productivitatea totală a factorilor din economie și, într-o măsură mai mică, creșterii din capitalul de bază datorită noilor investiții. În comparație: rata totală de angajare a fost redusă pe parcursul perioadei: condițiile de pe piața de muncă au fost influențate de consolidarea fluxurilor de migrație și de asemenea au reflectat o schimbare a ratei de angajare locală, și anume, în detrimentul sectorului agricol (ce deține o parte mare din creșterea totală a productivității factorilor din economie).

În ceea ce privește limitele pentru durabilitatea creșterii economice din viitor, este de notat creșterea recentă din Moldova:

- Reflectată în condițiile inițiale la începerea creșterii economice de la începutul anilor 2000 – economia și-a revenit dintr-o recesiune prelungită cu rate ale șomajului semnificative (angajare insuficientă) a resurselor. Utilizând mai activ capacitățile inactive pe parcursul perioadei, posibilitatea de stabilire a creșterii ulterioare în baza unei utilizări mai active a resurselor existente se micșorează în mod corespunzător.
- Bazată de asemenea pe remiteri pe parcursul perioadei, ale căror creștere ulterioară poate fi contestată și a căror evoluție poate să fie extrem de volatilă. Remiterile sunt conectate la cererea pentru forța de muncă în țările gazdă (și prin urmare, la riscul ce apare din dezvoltările adverse în aceste țări și/sau accesul continuu al emigranților moldoveni la piețele forței de muncă în țările gazdă). Suplimentar, volumul remiterilor ar putea să se reducă pe termen lung, deoarece fenomenul migrația devine tot mai consolidat, emigranții se stabilesc cu familiile lor peste hotare pe perioade mai lungi, iar legătura emigranților cu țara lor de origine slăbește în timp.
- Restricțiile proprii impuse de piața locală mică din Moldova, și prin urmare perspectivele limitate pentru creșterea și dezvoltarea industriilor ce deserveșc în primul rând, această piață locală – în special mărfuri și servicii în sectoarele ne-comerciale.

În final, în contextul modelului funcției de producere și a modelului econometric este evident că fără schimbări în structura fundamentală a economiei, creșterea ulterioară în Moldova va fi probabil modestă și mult sub nivelul necesităților de dezvoltare ale țării. Este nevoie de un model de creștere care se va baza tot mai mult pe atragerea investițiilor (locale și străine) și creșterea în sectoarele comerciale din economie, și industriile de export din Moldova. Un astfel de model va evita restricțiile/limitările sus-menționate din calea durabilității creșterii economice ulterioare din Moldova. Suplimentar, aceasta va facilita o reacție durabilă de aprovizionare prin permiterea economiei să se concentreze asupra domeniilor unde aceasta ar putea avea avantaje comparative. Prin aceasta, economia va culege venituri din comerț și specializare, precum și externalizări asociate investițiilor, oferind în acest fel, o bunăstare locală durabilă și crearea locurilor de muncă.

5. Comentarii de încheiere privind investițiile, creșterea și politica de dezvoltare

În timp ce lucrările empirice anterioare și articolul curent indică în mod clar că investițiile nu au reprezentat un factor major pentru episodul de creștere recentă din Moldova, importanța investițiilor va crește probabil în viitor. Este bine-știut că investițiile au un șir de efecte benefice, ca de exemplu:

- Este unul din componentele cererii agregate, și prin urmare, contribuie la creșterea economică pe termen scurt.
- Contribuie la capitalul de bază al economiei (și prin urmare la capacitatea de producere a economiei și abilitatea sa de creștere în viitor).
- Facilitează introducerea tehnologiilor noi în economie – incluzând produsele și procesul inovativ, și prin urmare consolidează productivitatea economiei.
- Promovează consolidarea relațiilor de export și facilitează penetrarea pieții pentru industriile de export din economie.

După cum este notat în Papaphilippou (2011), externalitățile pozitive sus-menționate sunt probabil semnificative pentru cazul Republicii Moldova, deoarece:

- Până în prezent Moldova a înregistrat investiții străine directe modeste, și
- Dovada empirică indică că există potențial semnificativ nerealizat pentru a atrage ISD în economia Republicii Moldova. În mod mai special, lucrarea lui Demekas *et al* (2005), ce analizează fluxurile de ISD în țările din Europa de Sud-est și le conectează la caracteristicile structurale ale acestor economii și la un număr de variabile de politici sugerează că există un potențial nerealizat în atragerea ISD în Moldova.

În concluzie, este important de menționat încă o dată argumentul lui Easterly (2002) cu privire la: (i) absența dovezilor empirice ce sugerează că investițiile sunt fie necesare sau o condiție suficientă pentru creșterea economică; și (ii) faptul că accentul pus pe o calculare simplă a necesităților de investiții și/sau decalajul de finanțare ar putea avea un efect contra-productiv de sustragere a atenției de la factorii determinanți mai profunzi de creștere economică în orice economie.

Într-adevăr, atunci când se adevărește că investițiile ar putea juca un rol semnificativ în creșterea ulterioară și dezvoltarea socio-economică din Moldova, este important de subliniat că creșterea economică este, după natura sa, multe-dimensională și conectată la un număr de variabile. Acestea includ variabile cum ar fi calitatea instituțiilor din țară, climatul său de afaceri, statutul și aplicarea competitivității, inovației și educației, combinarea producției din economie și competitivitatea acesteia, și în cele din urmă, progresul în timp util în agenda de reformă generală. Cea din urmă trebuie să fie stabilită printr-un set de acțiuni de politici consecvente și reciproc consolidate ce sunt ajustate la o economie particulară. În cazul Republicii Moldova, adoptarea și implementarea la timp a strategiei “Moldova 2020” și progresul înregistrat în procesul de integrare în UE oferă mijloace de salvagardare a durabilității creșterii și a dezvoltării socio-economice de succes a Republicii Moldova în anii ce urmează.

Referințe

Demekas, D.G., Horvath, B., Ribakova, E. și Y. Wu (2005), "Investiții Străine Directe în Europa de Sud-est: Cum (și în ce măsură) pot să ajute politicile?", *Document de lucru al FMI Nr. 05/110*.

Dommar, E. (1946), "Expansiunea capitalului, rata de creștere, și angajare", *Econometrica*, Vol. 14.

Easterly, W. (2002), *Cererea eluzivă pentru creștere*, Cambridge, MA: MIT Press.

Harrod, R. (1939), "Un eseu în teoria dinamică", *Jurnal Economic*, Vol. 49.

FMI (2012), "Republica Moldova: Cea de-a patra revizuire în cadrul acordului extins și în cadrul acordului de trei ani a liniei de creditare extinsă, și solicitări de derogare pentru nerespectarea criteriilor de performanță și pentru modificarea criteriilor de performanță – raportul personalului; declarații ale personalului; comunicat de presă cu privire la discuțiile Consiliului Executiv; declarația Directorului Executiv pentru Republica Moldova, *Raportul de țară, FMI Nr. 12/38*.

Orlowski, L. (1993), "Transferuri Indirecte în Comerțul dintre Republicile fostei Uniuni Sovietice: Surse, modele și reacții politice în perioada post-sovietică", *Studii pentru Europa-Asia*, Vol. 45, Nr. 6.

Papaphilippou, A. (2011), "Dezvoltarea unui model ARIMA pentru analiza evoluției PIB-ului real în Moldova: Estimările Econometrice și Implicațiile pentru Politici", *Tendințele Economice din Moldova*, Nr. 2.

Papaphilippou, A. (2004), "Cu privire la experiența internațională în politicile de promovare a exportului cu unele implicații pentru Moldova" în A. Gribincea (ed.), *Aprofundarea Reformelor dintre Moldova și Germania: Experiență, Posibilități, și Perspective*, Chișinău.

Papaphilippou, A. (2002), "Modelarea în baza ecuației unice a cererii de export cu unele estimări econometrice pentru Moldova", *Economica*, Nr. 3.

Papaphilippou, A. (2001b), "O estimare econometrică a cererii de import în Moldova", *Tendințe Economice: Moldova*, Nr.3.

Papaphilippou, A. (2001a), "Cu privire la modelare în designul programului de reformă structurală: Modelul de programare financiară, creșterea și politica economică în Moldova", *Tendințe Economice: Moldova*, Nr.1.

Ramos, R.O., Pastor, G și L. Rivas (2008), "America Latină: Puncte importante de la implementarea sistemului conturilor naționale în 1993" Document de lucru, FMI Nr. 08/239.

Tarr, D.G. (1994), "Termenii efectelor comerciale de la trecerea la prețurile mondiale în țările din fosta Uniune Sovietică", *Jurnalul Economiilor Comparative*, Vol. 18, Nr. 1.

IMPACTUL TRANSFERURILOR DE NUMERAR ASUPRA SĂRĂCIEI ȘI BUNĂSTĂRII CELOR MAI VULNERABILE FAMILII DIN REPUBLICA MOLDOVA¹¹

Sergiu Buruiană

Introducere

În timp ce au fost efectuate realizări importante privind elaborarea și implementarea politicilor sociale precum și în ceea ce privește realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) pe parcursul ultimilor ani, copiii rămân printre grupurile cele mai vulnerabile și neprotejate ale populației din Republica Moldova. Din 2008, Republica Moldova a început implementarea unui nou sistem direcționat de transferuri sociale, care aparent depășește deja dificultățile aferente etapei sale incipiente de implementare. Reforma în curs de derulare a transferurilor sociale reprezintă o modificare majoră în abordarea și implementarea politicilor sociale; se preconizează că acestea vor marca un traseu nou pe termen lung pentru viitor. În acest caz, este extrem de importantă evaluarea performanței politicii actuale cu privire la impactul acesteia asupra bunăstării copiilor și propunerea măsurilor de ajustare, care ar putea fi implementate în timpul perioadei reformei curente.

Se planifică ca scalarea Ajutorului Social să meargă mână în mână cu reducerea altor programe de beneficii în numerar pentru gospodăriile casnice, în mod special a compensațiilor nominative, cum ar fi alocațiile pentru utilități, alocațiile pentru copii și indemnizațiile pentru sezonul rece.

Deoarece transferurile de numerar țintite/direcționate nu sunt per definiție un instrument specific pentru protecția copilului, nu ne putem aștepta ca acesta să aibă o performanță perfectă la etapa actuală, cu privire la impactul acestuia asupra familiilor cu copii. Prezenta analiză abordează performanțele actuale (2010) ale transferurilor direcționate cu privire la bunăstarea copiilor, aceasta analizează calea de îmbunătățire a acestei performanțe între 2009 și 2010, luând în considerare informațiile calitative și cantitative, și opțiunile de politici propuse și ajustările care vizează îmbunătățirea performanței sistemului de transferuri direcționate în viitorul apropiat și ajustarea mecanismelor sale de implementare pentru o modificare de succes pe termen lung în politica socială a Republicii Moldova.

I. Contextul

Sistemul de îngrijire a copiilor din Republica Moldova

Protecția copiilor mult timp a fost văzută ca parte a mai multor dezbateri vaste de politici, incluse în sectoare care variază de la migrație și trafic până la educație, sănătate și asistență socială. Au existat două schimbări semnificative în ritmul și domeniul de aplicare al reformei de protecție a copiilor, mai întâi în anul 2002, Guvernul a elaborat un document al concepției naționale privind protecția copilului și familiei, și în anul următor a aprobat Strategia Națională privind Protecția Copilului și Familiei și Planul de Acțiuni pentru 2003-2008. A doua a început aproximativ în anul 2009, cu reforma plăților în numerar pentru copii. În 2009, alocațiile plătite familiilor cu copii au reprezentat suportul economic principal din partea statului prin plăți unice sau periodice pentru familii în caz de naștere și de îngrijire în conformitate cu vârsta copiilor și nivelul venitului familiei. Alocațiile unice la naștere au reprezentat 1400 MDL¹² la nașterea primului copil și 1700 MDL la nașterea fiecărui copil ulterior (atât persoanelor asigurate cât și celor neasigurate), având 40.000 beneficiari în 2009. Alocația lunară pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 3 ani pentru persoanele asigurate a constituit 479 MDL pentru aproximativ 29.000 beneficiari, în timp ce indemnizația lunară pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de

¹¹Analiza a fost elaborată cu suportul ECI/CBS-AXA în cadrul proiectului finanțat de către UNICEF.

¹²Acestea sunt în creștere continuă.

1,5 ani pentru persoanele neasigurate a fost de 150 MDL, pentru aproximativ 40.000 beneficiari.¹³ Acestea sunt cele două mari categorii în afară de un număr important de prestații pentru categorii speciale (chiar dacă categorii mici în baza numărului lor de beneficiari), cum ar fi plățile pentru copii cu dezabilități ale gospodăriilor care au grijă de copiii cu dezabilități și altele.

Un element relativ nou - și de o importanță tot mai mare în contextul unei reforme în curs de desfășurare a politicilor sociale-reprezintă programul direcționat de transferuri de numerar numit *Ajutorul Social*¹⁴ lansat pe bază pilot în 2008, extins în 2009, și implementat cu suportul Băncii Mondiale, UE și a altor donatori. Un studiu recent al Băncii Mondiale (Banca Mondială, mai 2011) indică faptul că în comparație cu transferurile sociale anterioare (compensațiile nominative), modalitatea nouă de transfer a avut o performanță extrem de bună în 2010. "Datele din (...) Sondajul Bugetelor Gospodăriilor Casnice din 2010 (HBS) indică faptul că 86,4 la sută din prestațiile achitate în baza acestui program (Ajutorul Social) a mers la cei din cea mai săracă chintilă (20%) a populației. Acesta se compară cu Programul Compensațiilor Nominative, care a direcționat doar 27% din prestațiile sale către cea mai săracă chintilă în 2010. Mai mult ca atât, o mare parte din beneficiile/prestațiile din programul de Ajutor Social se duc la cei foarte săraci: 72,7% din toate prestațiile plătite în cadrul Programului - au fost destinate celor din cea mai săracă decilă (10%) a populației. Acest lucru pune Programul de Ajutor Social din Republica Moldova printre cele cu cea mai bună performanță în regiunea Europei și Asiei Centrale (ECA) pentru programele de ultimă instanță direcționate către cei mai săraci (...) și la egalitate cu cele din țările OCDE."¹⁵ "Acoperirea (a) (...) Programului este încă mică, acoperind în prezent 14,3% din gospodăriile casnice din cea mai săracă chintilă, din care, majoritatea sunt din cei mai săraci (65% din toți beneficiarii sunt gospodării casnice din cea mai săracă decilă; 21,9 la sută din cei din cea mai săracă decilă sunt acoperiți)".¹⁶

Se preconizează că realizările extrem de pozitive cu privire la orientarea generală spre grupurile cu venituri mici vor avea un impact pozitiv automat asupra familiilor cu copii și vor oferi suport conform necesităților copiilor, de către persoanele care au elaborat Ajutorul Social. Există posibilitatea considerabilă că acest lucru ar putea de fapt să fie realizat; cu toate acestea, nu există nici-o garanție automată pentru aceasta. Prezentul studiu abordează mai atent gradul impactului pozitiv (financiar) al Ajutorului Social asupra gospodăriilor casnice cu copii și față de contribuția pe care acest nou program o oferă deja și care se preconizează să fie furnizată în viitor, acordarea suficientă de suport copiilor și dezvoltării acestora.

În pofida succesului Ajutorului Social, au fost identificate provocări în perioada de tranziție de la un sistem de compensații nominative la noul program, precum și privind erorile de excludere și includere a mecanismului de selectare a gospodăriilor.¹⁷ În mod special, o majorare considerabilă în acoperirea Ajutorului Social între 2009, când a fost acoperită o populație totală de 46184 de persoane, și 2010, când acoperirea a atins 112927 persoane¹⁸, oferă importante lecții învățate din perioada de tranziție cu privire la impactul asupra bunăstării copilului.

¹³ Ministerul Muncii Protecției Sociale și a Familiei 2010, pagina 118 - 119.

¹⁴ Ajutorul Social

¹⁵ Banca Mondială, mai 2011, pagina 5.

¹⁶ ibid

¹⁷ Sistemul de direcționare pentru selectarea beneficiarilor se bazează pe modele econometrice, care prezic venitul disponibil al gospodăriilor casnice, bazate pe ceea ce este cunoscut în literatura econometrică ca "proxy means"/metoda indirectă de evaluarea mijloacelor. În general, metoda proxy/indirectă de evaluarea a mijloacelor nu are o performanță perfectă și comite erori inevitabile, însă reductibile de includere (gospodăria, care luând în considerație venitul ei real (nu cel estimat) ar trebui să nu primească transferurile (deoarece venitul este prea mare pentru a se califica ca o gospodărie cu venituri mici) și gospodăriile casnice care, în conformitate cu venitul ei real (nu cel estimat) trebuie să beneficieze de transferuri (deoarece acestea sunt gospodării cu venituri mici), însă nu sunt selectate de către testul proxy de testare a mijloacelor.

¹⁸ Date în conformitate cu BNS HBS 2009 și HBS 2010.

Intenția de bază a noului program de Ajutor Social constă în redirecționarea fondurilor spre segmentele populației care au cea mai mare nevoie de aceste resurse. În 2010, aproximativ 32000 gospodării¹⁹ casnice deja au primit acest tip de asistență socială, după cum confirmă registrul instituțional al beneficiarilor. Analiza se bazează pe informații din HBS. Deoarece HBS reprezintă studii bazate pe sondaje, care nu sunt în măsură să reproducă procentajul de acoperire a grupurilor mici de populație cu precizie de 100%, HBS din 2010 indică acoperirea a 26809 gospodării la sfârșitul anului 2010, în comparație cu 10582 la sfârșitul anului 2009. Prin urmare, creșterea acoperirii Ajutorului Social pe parcursul întregului an 2010 a fost considerabilă.

În mod tradițional, programele bazate pe categorii au dominat compoziția protecției sociale din Republica Moldova. Cele mai mari programe de cheltuieli din Republica Moldova reprezintă Compensațiile Nominative²⁰ (30 la sută din cheltuielile de asistență socială generale în 2008, însă în scădere în timp până la 20 la sută în 2010). Banca Mondială (2011) raportează că în comparație cu alte țări din ECA, "programe de asistență socială din Republica Moldova au fost, printre cele cu cea mai joasă performanță în termeni de precizie a direcționării (...) cu doar 10-20% din prestații ajungând la decila cea mai săracă a populației. (...) Acoperirea asistenței sociale a fost modestă, în pofida cheltuielilor publice generale ridicate."²¹

Unul dintre cele mai proeminente obiective ale programului de Ajutor Social costă în realizarea unei eficiențe din punct de vedere a costului mai ridicată; ceea ce înseamnă o direcționare mai bună spre persoanele cu cea mai mare necesitate și o determinare mai adecvată a sumelor transferate a plăților lunare care majorează rezultatul bunăstării, în același timp reducând costurile generale pentru guvernul. Eficiența sporită din punct de vedere al costului din partea guvernului ar putea ulterior fi utilizată pentru reducerea deficitului bugetar sau pentru majorarea acoperirii protecției sociale ne-contributive. Prin urmare, după un proces de tranziție, se preconizează ca Ajutorul Social va înlocui pe scară largă compensațiile nominative existente anterior.

În procesul de eliminarea treptată a compensațiilor nominative, Guvernul Republicii Moldova a luat inițial decizia de înghețare a noilor intrări din cele 11 categorii (în 2012 vor rămâne doar 3 categorii de beneficiari) și suma compensațiilor nominative, care au reprezentat mai mult de 60% compensațiile pentru energie și încălzire, însă a trebuit să se confrunte cu mai multe dificultăți până în prezent, în timpul tranziției de la sistemul vechi (compensațiile nominative) la un sistem nou (Ajutorul Social). Majorarea prețurilor pentru energie, gaze și agentul termic, care a avut loc în anii 2010 și 2011²², a erodat valoarea Ajutorului Social și Guvernul a discutat aprobarea unui nou tip de compensații numit "compensațiile sociale (pentru sezonul rece)" pentru a ajuta unele dintre grupurile vulnerabile să supraviețuiască în perioada rece a anului. Crearea noilor tipuri de compensații ar putea părea contraintuitivă pe parcursul procesului de tranziție, care se preconizează să reducă plățile nominative, însă aceasta ar putea fi foarte necesar din punct de vedere social.

Experiențele din procesul de tranziție de la compensațiile nominative la Ajutorul Social în 2010 au indicat faptul că, în pofida succesului său total în general, acesta a afectat negativ, de asemenea, un grup mic de gospodării casnice cu copii. Există cazuri, spre exemplu, de familii care nu s-au calificat pentru Ajutorul Social, însă nu au primit nici compensații nominative, o situație care creează dificultăți, în special în perioada rece a anului sau într-un context de

¹⁹ Banca Mondială 2011, pagina 30.

²⁰ Programul de Compensații Nominative include reduceri la plățile pentru gaz, electricitate, încălzire și serviciile comunitare. Acesta este un program bazat pe categorii care oferă drepturi pentru anumite grupuri de oameni (spre exemplu, persoane cu dezabilități, veteranii, pensionarii solitari, victimele de la Cernobil etc.), indiferent de starea bunăstării lor. Ca rezultat, exactitatea direcționării programului este slabă.

²¹ Banca Mondială 2011, pagina 3.

²² Prețurile pentru gaz s-au majorat cu 15%, energia electrică cu 16%, agentul termic cu 16%; am ales exemplul din 2010 al costurilor aferente energiei pentru că studiul abordează tranziția între cele două sisteme de transferuri sociale în 2010.

creșterea șomajului în zonele rurale din Republica Moldova. Aceste familii se confruntă cu riscul de a cădea în sărăcie mai profundă, punând în pericol dezvoltarea copiilor. În acest context, valoarea alocațiilor universale pentru familii și copii este deosebit de importantă pentru familiile cu venituri modeste. Fără un sistem eficient de asistență socială, multe familii se confruntă cu dificultăți în asigurarea unor condiții de trai decent pentru copiii lor, în special în timpul sezonului rece și sunt obligați să folosească diferite strategii de adaptare care pot fi periculoase pentru dezvoltarea copilului, cum ar fi reducerea calității și cantității produselor alimentare, munca copiilor, reducerea cheltuielilor pentru serviciile de sănătate, printre altele.²³

II. Metodologia

Lucrul pe teren pentru colectarea datelor și informațiilor s-a efectuat în două procese separate. Analiza cantitativă se bazează pe rezultatele din HBS 2009 și 2010 și analiza calitativă se bazează pe un proces de întrevăderi ale focus grupului și interviuri aprofundate cu experții din Republica Moldova din sectorul protecției sociale.

Analiza calitativă

Pentru acest studiu calitativ, șapte întâlniri ale focus grupului au fost organizate cu următoarele categorii de participanți: părinții din familii care beneficiază de Ajutorul Social; familiile care au beneficiat anterior de alocațiile lunare pentru copii de 50 MDL, familii cu mulți copii, familiile monoparentale și familiile de Romi.

Participanții au fost recrutați prin metoda "bulgărilor de zăpadă",²⁴ bazată pe un set de criterii (sex, mediul de viață, numărul de copii), asigurându-se astfel eterogenitatea grupului. Participanții au fost selectați din toate cele trei regiuni ale țării (centru, nord și sud). Datele au fost colectate cu ajutorul unui ghid de interviuare (vezi anexa).

Au fost efectuate 12 interviuri aprofundate suplimentare, cu experți în domeniul protecției sociale, cu asistenții sociali care activează la nivel local (sate, orașe), în direcțiile raionale și cu reprezentanți ai administrației publice locale.

Analiza cantitativă

Analiza cantitativă se bazează pe date statistice descriptive, care compară rezultatele din HBS 2009 și HBS 2010 privind acoperirea și direcționarea/țintirea sau compensațiile, alocațiile nominative și Ajutorul Social. O atenție specială este acordată gospodăriilor casnice cu copii. A fost oferită o atenție impactului asupra nivelului de sărăcie, sărăciei extreme și decalajului sărăciei cauzate de trecerea actuală de la compensațiile nominative la Ajutorul Social. Analiza cantitativă, de asemenea, acordă o atenție la cât de mult spațiu ar putea exista încă pentru îmbunătățirea tehnică, cu privire la utilizarea diferitor modele de selectare a gospodăriilor casnice, pe lângă realizările deja extrem de pozitive.

III. Modificări în acoperirea transferurilor sociale între 2009 și 2010

Majorarea acoperirii Ajutorului Social în 2010 a fost la o scară considerabilă și este remarcabilă îmbunătățirea realizată în direcționarea plăților către gospodăriile vulnerabile. Extinderea Ajutorului Social trebuia să compenseze o contracție a compensațiilor nominative, și de fapt, Ajutorul Social s-a extins mai mult decât s-au diminuat compensațiile nominative. Cu toate acestea, acest succes este parțial compensat printr-o diminuare a plății alocațiilor astfel încât schimbarea generală a acoperirii de orice fel de transferuri sociale în 2010 către gospodăriile cu copii este negativă. Prin urmare, există o tendință pozitivă pentru gospodăriile cu copii care beneficiază de

²³ Cercetarea UNICEF, PNUD, UNFEM privind impactul crizei la nivel comunitar.

²⁴ Eșantionul a fost realizat în baza metodei "bulgărilor de zăpadă" care se bazează pe trimiteri de la subiectele inițiale pentru generarea subiectelor suplimentare.

Ajutor Social, însă în același timp o tendință negativă pentru gospodăriile cu copii, care nu beneficiază de Ajutorul Social, în ceea ce se referă la acoperirea cu transferuri sociale. Mai important, în 2010, aproximativ 45% din gospodăriile cu copii din cele mai sărace chintile (Q1) nu au primit nici-un transfer social.

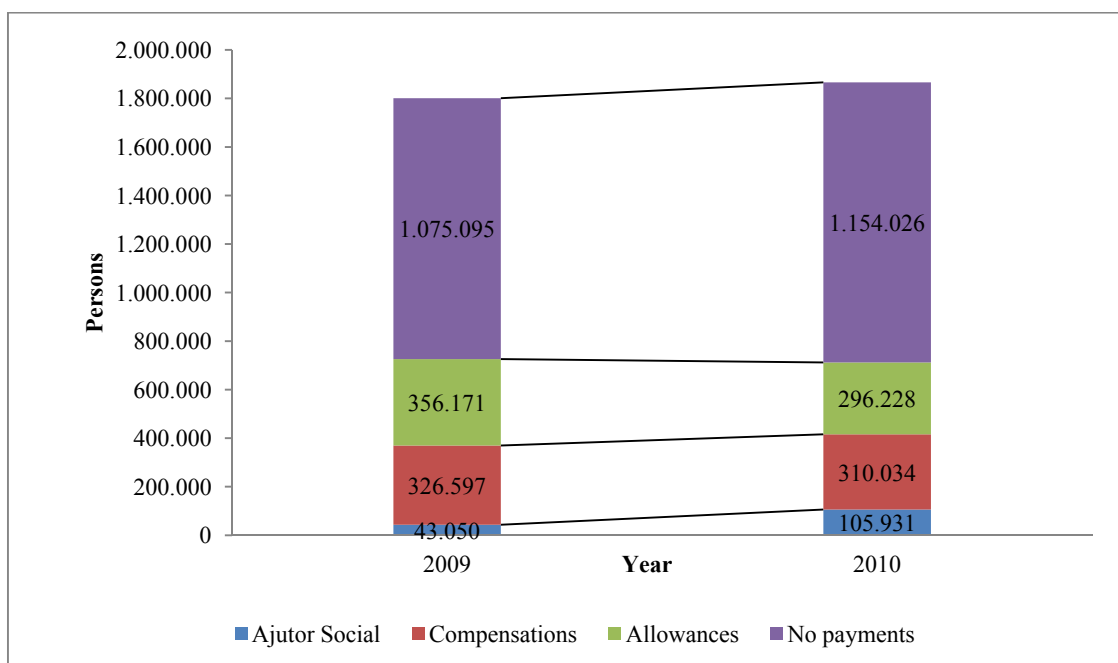

Figura 1. Toate transferurile sociale pentru toate gospodăriile cu copii

Sursa: Compilate de către autori, în baza datelor BNS (HBS)

Figura 1 reprezintă întreaga populație care locuiește în gospodăriile cu copii, indiferent de nivelul lor de bunăstare. Există trei constatări importante în acest caz: i) acoperirea numărului de persoane care trăiesc în gospodăriile cu copii acoperite de programul de Ajutor Social s-a majorat mai mult decât dublu, ii) diminuarea acoperirii compensațiilor nu reprezintă nici măcar o treime din majorarea Ajutorului Social; cu toate acestea iii) există o diminuare puternică a acoperirii alocațiilor și, adițional, o creștere importantă a numărului total de persoane care trăiesc în gospodăriile cu copii.²⁵ În pofida majorării importante a Ajutorului Social, echilibrul general de acoperire cu orice fel de transferuri sociale între 2009 și 2010, pentru gospodăriile cu copii, este negativ.²⁶

Figura 2 prezintă aceleași rezultate, însă numai pentru cel mai mic 20%²⁷ din nivelurile de consum al populației - din nou doar gospodăriile cu copii. Majorarea acoperirii cu Ajutorul Social este mult mai puternică decât comparativ cu întreg grupul de gospodării cu copii. Populația săracă din gospodăriile cu copii acoperită de Ajutorul Social²⁸ s-a majorat de la aproximativ 23000 la 80000 persoane. Aceasta reprezintă o majorare extraordinară și consecință a unui

²⁵ 65.000 persoane suplimentare în 2009 și 2010; o ipoteză posibilă în acest caz ar putea fi faptul că, prin luarea în considerație a problemelor economice sau sociale, oamenii se mișcă împreună (deoarece numărul total de copii de facto este în scădere).

²⁶ În 2010, numărul persoanelor suplimentare care locuiesc în gospodării cu copii și diminuarea compensațiilor și alocațiilor depășește majorarea Ajutorului Social cu 155.000 persoane.

²⁷ Rata încă neoficială a numărului persoanelor în sărăcie la momentul elaborării rezultatelor statistice pentru acest raport a fost stabilită de BNS la nivelul de 21,4%. Numărul persoanelor în sărăcie în Republica Moldova se estimează în baza nivelurilor de consum. Cea mai mică chintilă (Q1) reprezintă 20% din totalul populației cu cele mai scăzute niveluri de consum (egală cheltuielilor). Deoarece Q1 (20%) este aproape de rata preconizată a sărăciei (21,4%), folosim Q1 ca un proxy pentru nivelul sărăciei în Republica Moldova în anul 2010.

²⁸ O majorare de 240% a gospodăriilor cu copii din Q1, comparativ cu o creștere de 140% pentru toate gospodăriile cu copii.

efort consecvent pentru o mai bună direcționare a Ajutorului Social. În 2009, doar luând în considerație gospodăriile cu copii, numai 52% din gospodăriile beneficiare au aparținut chintilei Q1, pe când, în 2010, 75% din toate gospodăriile cu copii, aparținând Q1, au primit Ajutor Social. Cu toate acestea, în pofida acestui rezultat foarte pozitiv, echilibrul general dintre majorarea Ajutorului Social în comparație cu diminuarea compensațiilor și alocațiilor pentru gospodăriile cu copii din Q1, de asemenea, produce un sold general negativ.²⁹

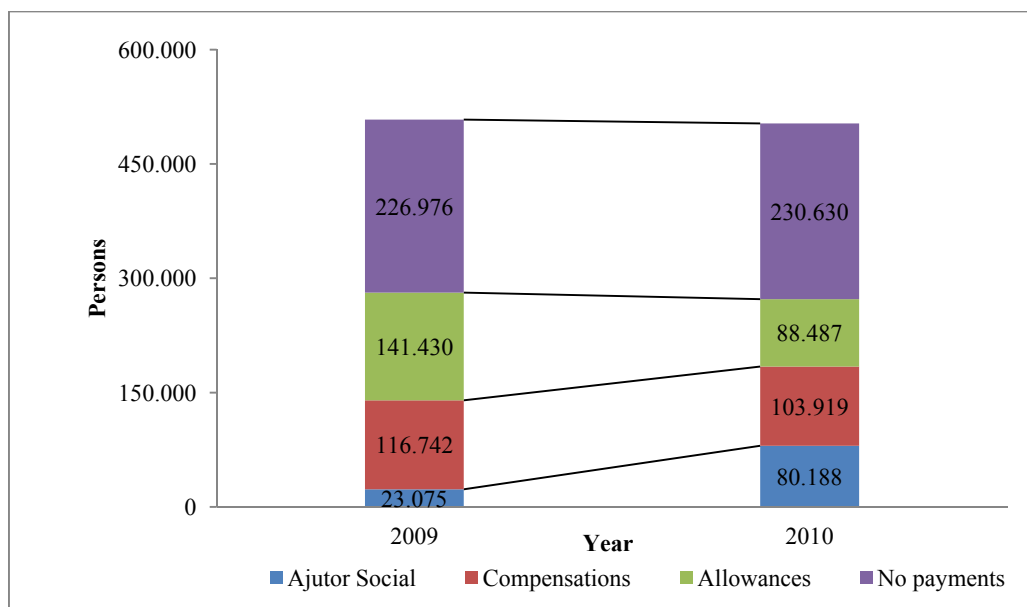

Figura 2. Transferurile sociale către gospodăriile cu copii – cea mai săracă chintilă
Sursa: Compilate de către autori, pe baza datelor BNS (HBS)

IV. Bunăstarea copiilor și transferurile sociale – istorii reale de viață

Transferurile sociale către gospodăriile cu copiii, indiferent de natură și sumă, chiar dacă suma este mică, de obicei, sunt alocate spre beneficiul copiilor. Prin urmare, chiar dacă cheltuielile intra-gospodării nu pot fi controlate, transferurile către gospodăriile cu copii în cele mai multe cazuri, par să realizeze obiectivul lor de a fi cheltuite în beneficiul copiilor. În conformitate cu constatările studiului nostru, produsele alimentare, adăpostul, îmbrăcămintea, educația, sănătatea și mediul de trai, în această ordine de prioritate, reprezintă principalele probleme pe care le au părinții cu privire la copiii lor. Resursele financiare disponibile în gospodăriile cu copii sunt distribuite pentru aceste necesități în aceeași clasificare, în primul rând, acordând prioritate acoperirii necesităților de bază de acasă și ulterior, acordând prioritate accesului la serviciile sociale (educație și sănătate), care susțin oportunități de dezvoltare pentru copii. Transferurile sociale, indiferent de natura sa, în caz dacă sunt disponibile, reprezintă frecvent unica sursă de venituri permanente. Bazându-se pe acestea reprezintă una dintre strategiile principale de ajustare, în același timp bazându-se pe rețele de capital social (membrii familiei, prieteni, vecini), migrația forței de muncă, munca copilului, luarea împrumuturilor și vânzarea activelor. Cheltuielile neoficiale pentru educație și sănătate reprezintă o povară, pe care nu și le pot permite gospodăriile sărace cu copii. Cu cât mai sărace sunt familiile, cu atât mai utile sunt transferurile sociale, mai ales atunci când primirea acestora este garantată (sigură), lunar (în scopul fluxului bun de lichidități) și cu un cost scăzut pentru obținerea accesului la prestație. Multe gospodării care beneficiază de Ajutor Social nu par a avea vre-o strategie de depășire a

²⁹ Chiar în cazul în care numărul total de persoane care trăiesc în gospodării cu copii din Q1 s-a micșorat cu aproximativ 5.000 persoane între 2009 și 2010, suma diminuării compensațiilor și alocațiilor depășește majorarea Ajutorului Social acordat pentru 69.000 persoane. Mai important este faptul că numărul de persoane în gospodăriile cu copiii din Q1 fără orice acoperire s-a majorat cu aproximativ 3.600 persoane.

dificultăților, în cazul în care plata ar fi întreruptă. Unii participanți ai focus grupului au fost siguri de faptul depistării unei modalități de întoarcere înapoi la condițiile de viață de până la Ajutorul Social, însă alți participanți s-au arătat îngrijorați de capacitatea sa de a gestiona o astfel de situație.

Toți participanții la studiul nostru calitativ au relevat că problemele financiare sunt cele mai prezente, deoarece ei nu pot asigura venituri minime necesare pentru acoperirea costului zilnic de trai decent pentru copiii lor. Lipsa locurilor de muncă sau oportunităților de generare a veniturilor (mai ales în mediul rural) și nivelul scăzut al salariilor în comparație cu prețurile de consum se află în centrul problemelor financiare. Prețurile în creștere mai rapidă decât salariile și veniturile și pierderea puterii de cumpărare constituie dificultăți serioase pentru plata lunară a serviciilor comunale.

Majoritatea participanților focus grupului au declarat că ei au putut doar asigura **securitatea alimentară** în gospodăriile lor datorită consumului produselor pe care le produc în gospodăriile lor (sau alte gospodării ale membrilor familiei extinse) prin activități din agricultură și creșterea de animale (animale mici). Cu toate acestea, dieta acestora este, prin urmare, mai puțin diversificată decât ar trebui să fie și este percepută ca fiind mai puțin gustoasă. Cu toate acestea, există familii care ocazional au suferit situații de lipsă totală de produse alimentare. Unii respondenți, în principal din zona urbană (părinții solitari și părinții cu mulți copii) au menționat că deja s-au confruntat cu situații când nu au avut nimic de mâncare de oferit copiilor săi.

Probleme de **sănătate** în familiile cu venituri mici reprezintă o adevărată provocare din punct de vedere financiar, pentru că aceștia sunt nevoiți să depună eforturi financiare pentru a fi în măsură să consulte un medic, iar dacă ei reușesc să facă acest lucru, este de obicei destul de târziu, având în vedere procesul de deteriorare a stării lor de sănătate. Marea majoritate a participanților focus grupului au indicat că atunci când unul dintre copiii lor este bolnav, fac tot posibilul pentru a garanta tratamentul medical, vânzând bunuri din gospodărie sau încercând să împrumute niște bani. În cazul în care boala nu este prea gravă, cum ar fi gripa, părinții au explicat că o tratează singuri și că ei apelează la consultația unui medic doar în cazurile complicate.

Unii părinți au menționat despre faptul că sunt șocați de comportamentul și atitudinea unor medici din familiile sărace. Părinții simt că uneori medicii pot face mai mult rău decât bine. În localitățile rurale, dar, de asemenea, și în centrele raionale, accesul la serviciile de sănătate este perceput ca fiind nesatisfăcător.

Părinții sunt conștienți de faptul că un copil, indiferent de vârstă, poate primi ajutor medical de urgență în spitale publice. Cu toate acestea, ei încă nu au încredere în această nouă politică și se tem că un cost financiar încă mai există și că copiii lor nu vor fi tratați fără plată. Unii părinți au menționat despre faptul că au fost în situații când erau conștienți de faptul că copilul lor trebuia să fie tratat într-un spital, însă din cauza lipsei de bani, l-au tratat la domiciliu.

În gospodăriile casnice cu membri de familie cu dezabilități, care au nevoie de medicație și atenție permanentă, situația este foarte dificilă pentru că aceasta plasează părinții într-o dilema de a alege dacă să cumpere produse alimentare sau medicamente.

În două din focus grupuri, mamele care erau în concediu de maternitate, au sugerat că ar fi bine dacă mamele ar putea avea asigurare medicală gratuită, cel puțin pentru perioada în care acestea au grijă de copiii lor, deoarece ele nu pot să-și permită financiar vre-un tratament.

Părinții sunt în general mulțumiți de condițiile pe care le au copiii lor în **institutiile preșcolare**. Ei afirmă că aceeași sumă de bani pe care trebuie să o plătească pentru produsele alimentare în instituțiile preșcolare nu ar fi suficientă pentru acoperirea costului de gătit acasă. Adicional, ei percep că instituțiile preșcolare oferă multe alte beneficii, cum ar fi asigurarea copiilor cu o rutină dietetică și de dormit, precum și de socializare și de învățare.

Unii părinți se tem de faptul că copiii lor ar putea "pierde locul său" la grădiniță, în cazul în care aceștia nu frecventează în mod regulat grădinița. Ei au menționat că, uneori, ei împrumută niște bani pentru a plăti pentru grădiniță, și niciodată nu scot copiii lor din grădiniță din motive financiare.

Un alt motiv pentru lipsa de asistență pentru instituțiile preșcolare este lipsa de haine adecvate și încălțăminte adecvată pentru sezon, mai ales atunci când plouă sau este frig. Părinții percep ca accesul copiilor din familiile vulnerabile este limitat din cauza lipsei de locuri în instituțiile preșcolare în unele localități, în sensul că copiii ai căror părinți au o anumită poziție socială și financiară sunt primiți cu preferință. De asemenea, mai mulți părinți din familiile Romilor au declarat că ei se confruntă cu probleme de discriminare împotriva copiilor lor.

Accesul la **învățământul primar** este mai puțin critic; cu toate acestea, cu câteva excepții, marea majoritate a părinților intervievați sunt îngrijorați de asigurarea faptului că copiii lor au suficiente condițiile pentru studiere. Excepție fac familiile ale căror copii sunt implicați în munca agricolă ocazională sau sezonieră și unele familii de Romi, care nu trimit copii lor la școală în timpul sezonului rece, din cauza fricii de a se îmbolnăvi, deoarece nu au încălțăminte, haine adecvate, și din cauza că școlile se află uneori prea departe.

Părinții simt o presiune financiară pentru asigurarea cheltuielilor de non-școlarizare, care este legată de asistența școlii. Acest tip de cheltuieli, spre exemplu, încearcă să asigure copiii cu haine și produse alimentare, care, în funcție de percepția lor trebuie să corespundă anumitor standarde: "*să fie mai frumoase*", "*să fie de o calitate mai bună*", "*copilului nu trebuie să-i fie rușine*" printre altele. În acest sens, părinții au cheltuieli mai mari la începutul anului.

Strategii de depășire a dificultăților

- *Utilizarea hainelor second hand.* Unii participanți din focus grup au indicat că ei le dau copiilor săi haine de mână a doua, care au fost oferite de rude, vecini sau alte persoane.
- *Vânzarea animalelor și a produselor agricole* în prejudiciul consumului familiei. Fructele și legumele de o calitate mai bună sunt vândute, și doar cele care rămân sunt consumate în gospodărie. Există, de asemenea, cazuri în care produsele de bună calitate sunt vândute, în scopul utilizării banilor pentru cumpărarea exact a acelorași produse, însă mai ieftin și de calitate inferioară și, în cantități mai mari.
- *Luarea împrumuturilor în perioada rece a anului.* Mulți respondenți au menționat că ei împrumută bani sau produse alimentare de la rude sau vecini, și ulterior lucrează în timpul verii pentru rambursarea banilor sau lucrează fără plată pentru creditorii lor.
- *Implicarea copiilor în diferite tipuri de lucrări, inclusiv luarea lor la lucru peste hotare.*

Utilizarea transferurilor sociale în gospodăriile casnice cu copii și importanța acestora

Fără excepții, toate transferurile sociale (Ajutorul Social, compensațiile nominative și alocațiile) sunt utilizate în gospodăriile cu copii în primul rând pentru plata tuturor utilităților: energie electrică, gaz, apă și telefon. Bani rămași după plata pentru serviciile comunale sunt utilizați pentru cumpărarea produselor alimentare și apoi alte necesități primare cum ar fi îmbrăcăminte și încălțăminte.

În familiile care au membri cu probleme de sănătate, prioritate se acordă adesea cheltuielilor de sănătate. Mulți respondenți au declarat că ei trăiesc în credit de la o lună la alta și că chiar dacă ar beneficia de Ajutorul Social nu ar rezolva această problemă.

Alte necesități, care implică investiții mai mari, cum ar fi reparația casei sau cumpărarea de bunuri de folosință îndelungată sau animale, sunt de obicei efectuate în cazul când beneficiarii primesc plăți de Ajutor Social pentru mai multe luni (două sau trei) într-o singură tranșă. De fapt, aceste sume mai mari, în cazul în care nu au datorii de achitat, le permit să rezolve anumite probleme legate de cheltuieli mai mari.

Securitatea și permanența primirii continue chiar a unei sume mici, însă relativ sigure, este foarte apreciată de participanții focus grupului, după cum este indicat prin exemplul plății deja întrerupte a alocațiilor pentru copii cu vârsta de 1,5 ani și mai mari.³⁰ Mulți părinți și-au exprimat nemulțumirea față de faptul că nu mai primesc "aceste 50 lei pentru un copil". Deși aceasta poate a fost o sumă foarte mică de bani, ea a fost acordată pentru o lungă perioadă de timp și a acordat familiilor sărace un grad minim de stabilitate financiară printr-o plată lunară sigură și constantă. Aceasta a oferit securitate, pentru că familiile puteau conta pe această plată și aceasta era primită cu ușurință (aproape fără nici-un cost de oportunitate).

Procesul birocratic de obținere a accesului la indemnizația anterioară de 50 lei a fost mult mai ușor și mai rapid, în comparație cu Ajutorul Social în cazul în care, mai multe documente și mai multe acte sunt necesare.

IV. Trecerea la Ajutorul Social - percepția oamenilor

În pofida extinderii de succes a Ajutorului Social, există oportunități substanțiale de îmbunătățire în continuare – multe dintre care deja au fost identificate în mod independent și care au fost puse în acțiune de către Minister până la finalizarea acestui studiu. Oamenii par a fi mai bine informați cu privire la modul de acces la Ajutorul Social, însă nu și cu privire la eligibilitatea, reînnoirea sau estimarea sumelor transferurilor. Ca atare astăzi, sistemul de Ajutor Social creează inegalități inevitabile, care sunt în mod clar percepute ca "incorecte/necinstite" de către populație. De fapt, chiar și condițiile de acces nu sunt egale, deoarece costurile de oportunitate pentru procesul de aplicare birocratic sunt relativ ridicate pentru gospodăriile casnice în cea mai gravă situație, până în punctul în care sunt inaccesibile pentru cele mai vulnerabile. Experiența din alte țări indică faptul că implementarea Ajutorului Social pe teren ar putea fi îmbunătățită printr-o implicare mai profundă a autorităților publice locale. Cu toate acestea, autoritățile locale nu sunt în prezent în condiția în care să ofere acest suport mai vast, ținând cont de limitările resurselor proprii. În timp ce gospodăriile obțin asistență tehnică foarte utilă pentru accesul la Ajutorul Social (prin asistenții sociali), ar fi important să se ia în considerație ce suport necesită pentru a elabora o strategie de ieșire în cazul în care plățile sunt întrerupte.

Ajutorul Social pentru cine?

Experții intervievați au recunoscut că Ajutorul Social oferă un beneficiu incontestabil pentru multe familii care se află în situații dificile, însă, de asemenea, au subliniat că acesta stimulează unii oameni să fie dependenți de stat. Chiar și descurajarea unei vieți productive, cum ar fi renunțarea la un venit modest din muncă (cu salarii sub nivelurile Ajutorului Social), vânzarea terenurilor agricole sau deteriorarea condițiilor de cazare – toate aceste măsuri în mod ocazional sunt întreprinse pentru majorarea șanselor de a fi aprobat ca beneficiar al Ajutorului Social - au fost raportate și observate. Mulți oameni în Republica Moldova încă așteaptă ca guvernul să îi ajute și să le rezolve problemele lor, mai degrabă decât să depună eforturi pe cont propriu pentru a îmbunătăți condițiile sale de viață.

Chiar dacă necesitatea transferurilor sociale pentru persoanele vulnerabile este recunoscută pe larg, trecerea de la un mecanism de protecție socială la altul de facto a creat un sistem paralel de transferuri sociale, care produce inechități. Aceste inechități sunt percepute în mod clar de populație, și oamenilor le vine foarte greu să înțeleagă justificarea existenței acestor inechități.

În conformitate cu percepția participanților focus grupului, grupurile de oameni care sunt adesea dezavantajate în ceea ce privește primirea ajutoarelor sociale includ: proprietarii de teren: pensionari cu pensii mici, însă cu un venit aproape de nivelul de subsistență minim garantat sau un pic mai mare decât acesta, *persoanele cu documentația personală incompletă*,

³⁰ Această indemnizație a fost de 50 lei pe lună și plata ei a fost întreruptă atunci când a fost instituit Ajutorul Social.

gospodăriile casnice formate din mai multe familii (în special tinerele familii care locuiesc împreună cu una din familiile părinților), în gospodării separate, însă în același spațiu (locuință), familiile care închiriază o casă sau apartament amenajat sau echipat, astfel, aparent având condiții adecvate de viață, însă de fapt nu au nici-o proprietate.

Autoritățile publice locale și asistenții sociali

Ajutorul Social ar putea avea o performanță cu mult mai bună printr-o implicare mai profundă a autorităților publice locale. Asistenții sociali și autoritățile publice locale, cu toate acestea, necesită condiții adecvate pentru a efectua acest tip de suport. Asistenții sociali au menționat că nu sunt motivați să lucreze, în principal din cauza salariilor mici pentru volumul mare lucru și responsabilități mari. Unii dintre ei au menționat că este mai bine să fii beneficiar de Ajutor Social, decât să lucrezi la locul de muncă.

Experții au sugerat necesitatea următoarelor intervenții în vederea îmbunătățirii accesului la Ajutorul Social.

- Simplificarea cererii de Ajutor Social, prin excluderea unor indicatori considerați irelevanți pentru explicarea corectă a condițiilor de venit ale unei gospodării casnice și examinarea altor variabile care prezic mai precis condițiile actuale de bunăstare a gospodăriei casnice.
- O cooperare mai bună cu oficiul de ocupare a forței de muncă, biroului cadastral, și alte instituții cu direcții de muncă socială pentru reducerea costurilor de oportunitate pentru depunerea cererii. Unii experți consideră că anumiți funcționari publici, pentru a evita munca suplimentară și pentru a evita responsabilitatea, invoca "*secretul datelor cu caracter personal*", când colegii de la alte instituții solicită anumite informații privind beneficiarii sau alte tipuri de suport.
- Crearea unui mecanism de cooperare între instituții cu privire la monitorizarea migrației forței de muncă a gospodăriilor beneficiare.
- Stabilirea unor intervenții clare în caz de utilizare necorespunzătoare a plăților primite. Deja există experiențe pozitive care implică asistenții sociali și alți reprezentanți ai autorităților publice locale implicați mai profund în aceste sarcini.
- Identificarea unor stimulente pentru motivarea beneficiarilor să investească banii primiți de la Ajutorul Social în unele bunuri de folosință îndelungată și bunuri productive, cum ar fi păsări sau animale sau alte active.
- Cu excepția anumitor categorii (cum ar fi persoanele cu dezabilități, persoanele în etate, etc.), persoanele înregistrate la biroul de ocupare a forței de muncă ar trebui să îndeplinească periodic activitatea de serviciu comunitar.
- O pregătire permanentă a asistenților sociali, precum și motivația îmbunătățită a acestora prin salarii mai mari.
- Necesitatea de instruire de înaltă calitate pentru inspecția socială nou creată.

VI. Impactul Ajutorului Social asupra sărăciei

În pofida realizărilor impresionante în îmbunătățirea direcționării Ajutorului Social între 2009 și 2010, asigurarea faptului că acest program se referă la cele mai sărace gospodării din gospodăriile sărace cu copii rămâne a fi o provocare care urmează să fie abordată în anii următori. Aceasta nu reprezintă o problemă specifică a Republicii Moldova, însă frecvent apare în legătură cu programele de transfer bazate pe testarea mijloacelor, din moment ce această metodă are limitări tehnice. După îmbunătățirea considerabilă a mecanismul de direcționare în 2010, limitele sale tehnice par să fi fost deja atinse, cu mici lacune rămase numai pentru îmbunătățirea tehnică ulterioară. Impactul Ajutorului Social asupra sărăciei este deja vizibil, însă ar putea fi chiar îmbunătățit, fără implicarea resurselor financiare suplimentare semnificative, ținând cele mai sărace gospodării din nou după definițiile nominative, deoarece testarea mijloacelor nu reușește să îi identifice corect. În acest mod, multe dintre inechitățile percepute,

identificate în acest raport, ar putea fi corectate; programul ar induce o justiție mai distributivă și mai important este că își va realiza obiectivele sale de a aduce beneficii celor mai săraci.

Legea nr. 133-XVI din 13/06/2008 cu privire la Ajutorul Social a fost definită "cu scopul de a asigura un venit lunar minim pentru familiile vulnerabile prin plata ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului mediu general lunar al familiei și asigurarea socială necesară pentru a face mai eficient sistemul de plăți sociale și orientarea/direcționarea acestora spre persoanele cele mai sărace".

Am văzut deja mai sus că Ajutorul Social a avut succes în cuprinderea gospodăriilor casnice din cadrul celor mai joase 20% și din cele mai joase 10% din distribuția veniturilor, într-o proporție mai mare decât proiectele similare în alte țări din Europa și Asia Centrală, precum și în proporții mai mari în termeni de compensații nominative și alocații. Chiar dacă acest lucru reprezintă un rezultat foarte pozitiv, acesta nu indică dacă programul reușește sau nu să realizeze unul dintre obiectivele sale principale – "de direcționare (...) spre persoanele cele mai sărace".

Pe o bază anuală, Biroul Național de Statistică (BNS) stabilește oficial pragul național al sărăciei și sărăciei extreme. Sărăcia extremă este definită ca fiind costul, pentru un adult echivalent pe lună, al unui coș minim de consum de produse alimentare în valoare de 2.282 calorii pe zi. Pragul sărăciei relative, include la fel și elemente non-alimentare de necesitate primară.³¹ Din fericire, ratele sărăciei extreme din Republica Moldova sunt mai joase de 1,5% din populație în 2010, ceea ce înseamnă că, în medie, oamenii extrem de săraci au suficiente alimente, însă duc lipsa unui venit pentru acoperirea altor necesități de bază. Chiar dacă 1,5% pare a fi o proporție scăzută, noi încă mai vorbim despre aproximativ 38.000 persoane, luând în considerare doar gospodăriile casnice cu copii, și aproximativ 55.000 persoane, luând în considerație toate gospodăriile. Rețineți că Ajutorul Social în 2010 a acoperit aproximativ 105.000 persoane care trăiesc în orice gospodării beneficiare, aproximativ 80.000 dintre ei în Q1 (care include sărăcia extremă). Deoarece acoperirea generală a Ajutorului Social dublează aproximativ cota oamenilor care trăiesc în sărăcie extremă în gospodăriile cu copii, există suficiente resurse disponibile în program pentru a eradica complet sărăcia extremă. Cu toate acestea, Figura 3 indică faptul că doar 7.000 de persoane din cele mai sărace din gospodăriile casnice cu copii (22%) sunt în prezent incluse în programul de Ajutor Social, în același timp 30.000 persoane care au rămas nu sunt acoperite de acesta. Prin urmare, Ajutorul Social nu reușește să-i țintească pe cei mai săraci dintre cei săraci.

Cu toate acestea, insuccesul de a-i ținti pe cei mai săraci dintre săraci nu este un defect al programului de Ajutor Social din Republica Moldova, ci mai degrabă o consecință generală a limitărilor tehnice pentru mecanismele bazate pe testarea mijloacelor. Calitatea unui mecanism de direcționare bazat pe testarea mijloacelor este întotdeauna definită de compromisul dintre variabilele semnificative din punct de vedere statistic identificate printr-un exercițiu econometric, faptul acestor variabile supuse unei verificări reale a prognozelor de venit în viața reală, posibilitatea monitorizării corecte a acestor variabile în gospodăriile casnice beneficiare, precum și capacitatea evitării înșelăciunii în implementare transferurilor sociale.

Performanța prognozelor veniturilor (selectarea variabilei și coeficienții asociați) s-a îmbunătățit considerabil în timpul proiectului-pilot al Ajutorului Social în 2008 și 2010, vizibil dovedit prin realizările aferente unei direcționări mai bune a resurselor disponibile. În pofida tuturor acestor îmbunătățiri, există încă provocări în ceea ce ține de ajungerea la cei mai săraci dintre săraci. Acesta este un fenomen adesea întâlnit în programele de transfer bazate pe testarea mijloacelor și Republica Moldova nu este singura țară care se confruntă cu această problemă. Prin urmare, spațiul tehnic rămas este mic (ceea ce înseamnă că mecanismul existent de direcționare este deja de un standard de calitate bună) și faptul că chiar profitând de aceste

³¹ Banca Mondială, 2009, pagina 1.

spații nu ar permite acoperirea, într-un context mai larg, a gospodăriilor cu copii aflate în sărăcie extremă.

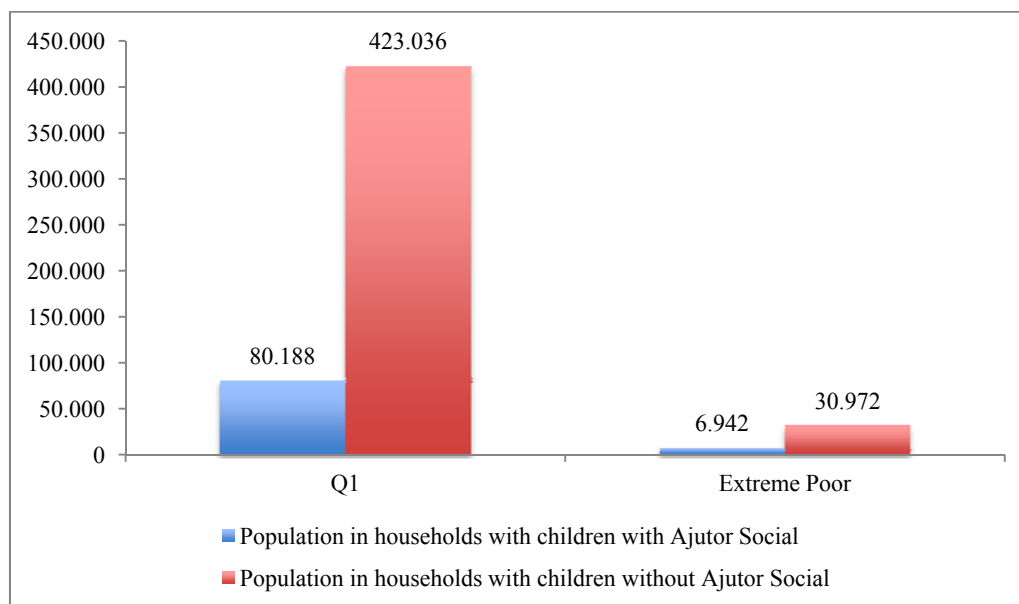

Figura 3. Direcționarea Ajutorului Social spre gospodăriile cu copii din Q1 și Sărăcia Extremă (2010)

Sursa: Compilat de către autori, în baza datelor BNS (HBS)

Cu toate acestea, este important să se înțeleagă faptul că un nivel minim de venit monetar este necesar, tocmai pentru a face ca rețelele și activele să performeze într-un mod care asigură nivelul minim de trai. Bunăstarea nu este compusă doar din rețelele de servicii sau active sau venitul monetar, însă, de asemenea, din o combinație a tuturor acestor elemente. În acest sens, ar trebui să se acorde o atenție specială faptului că cel puțin un sfert din gospodăriile cu copii în același timp duc lipsa activelor, accesului la servicii și veniturii monetare pentru a face nivelul existent de bunuri și servicii să performeze într-un mod care să asigure un standard de viață decentă. Prin urmare, acest tip de sărăcie poate fi depășită doar prin furnizarea resurselor financiare suplimentare și accesul la bunuri și servicii pentru gospodăriile cu copii.

Impactul reducerii sărăciei al transferurilor sociale

Banca Mondială (2011) raportează impactul estimat de reducere a sărăciei pe care Ajutorul Social l-a realizat în 2010 și care a constituit "0,8 puncte procentuale (...) a ratei numărului de persoane sub pragul sărăciei (de la 21,7% cu programul, 22,5% în absența programului)" și că "aceste efecte corespund așteptărilor; după cum nu se preconizează ca impactul asupra indicatorilor sărăciei naționale să fie mare din cauza acoperirii scăzute a programului în 2010 (doar 14,3% din cele mai sărace chintile)".³² În același timp, programul curent pentru reforma în curs de desfășurare a transferurilor sociale prevede că "prestațiile ne-direcționate (categorice) ale compensațiilor nominative vor fi eliminate începând cu 2012" și că această eliminare "ar duce la o creștere de 0,7 puncte procentuale a ratei sărăciei în 2012".³³ În același timp, estimările Băncii Mondiale sugerează că impactul pozitiv al unei creșteri viitoare a Ajutorului Social (combinat cu alocațiile pentru sezonul rece) ar compensa în totalitate pierderea în bunăstarea cauzată de eliminarea compensațiilor și ar duce la o reducere generală a sărăciei de 1,4% până la sfârșitul anului 2012.

³² Banca Mondială 2011, pagina 68.

³³ Ibid.

Estimările echipei confirmă datele Băncii Mondiale privind impactul preconizat asupra sărăciei al eliminării compensațiilor nominative;³⁴ prin urmare, simulările Băncii Mondiale cu privire la reducerea viitoare a sărăciei ca rezultat al Ajutorului Social, de asemenea, sunt rezonabile. Acest studiu nu este prea interesat de impactul general asupra sărăciei, fiind mai mult axat pe distribuția venitului preconizat între gospodăriile cu copii. Pentru a oferi un element suplimentar discuției, echipa a implementat pentru acest studiu o simulare a impactului asupra reducerii sărăciei al creșterii acoperirii programului de Ajutor Social cu 16.000 gospodării suplimentare, precum și distribuția acestuia printre gospodăriile cu copii. Motivul rațional al acestei simulări este următorul; în 2009 și 2010, acoperirea Ajutorului Social s-a majorat cu aproximativ 16.000 gospodării casnice, astfel instituțiile din Republica Moldova au dovedit deja că pot conta pe resursele și capacitatea de gestionare a acestui domeniu de creștere.³⁵ Figura 4 prezintă un impact mai mare prevăzut asupra gospodăriilor din Q1 (ca în timpul majorării acoperirii Ajutorului Social în 2009 și 2010) și un impact mai mare asupra gospodăriilor casnice cu copii mai mici, însă nici-un impact suplimentar pentru gospodăriile casnice cu mai mult de trei copii.

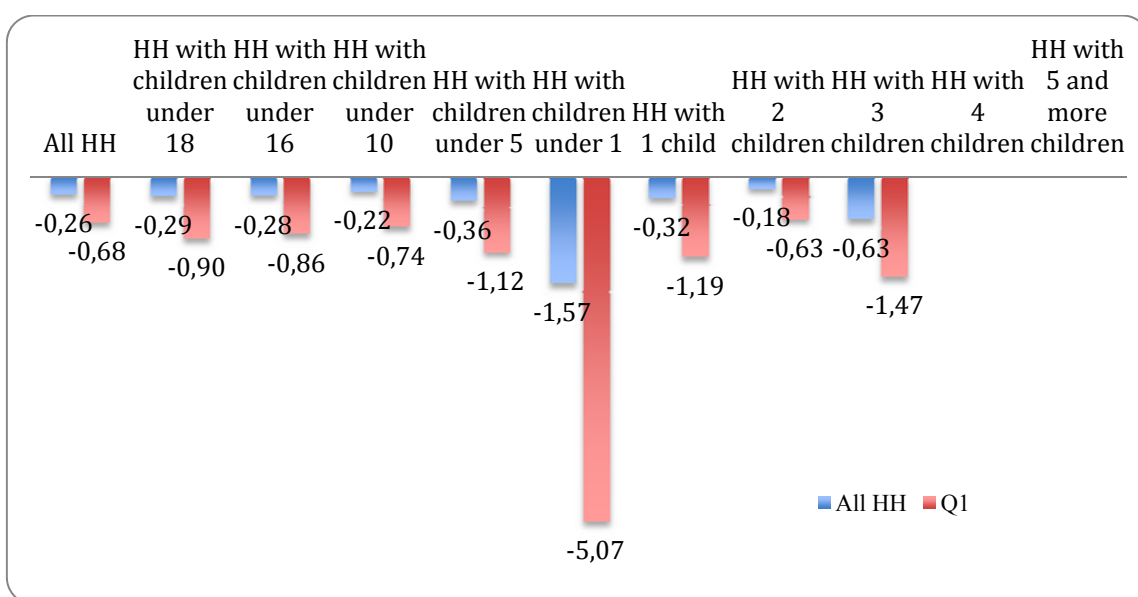

Figura 4. Reducerea preconizată a sărăciei după o majorare a Ajutorului Social cu 16.000 gospodării suplimentare (puncte procentuale)

Sursa: Compilat de către autori, în baza datelor BNS (HBS 2010)

Aceste constatări sunt în conformitate cu argumentul nostru că mecanismul de direcționare bazat pe testarea mijloacelor nu țintește întotdeauna cu succes cele mai sărace gospodării (care de obicei au mai mulți copii), însă, de asemenea, îndreaptă atenția asupra discuției despre suma pe cap de locuitor a transferurilor lunare de Ajutor Social, deoarece o sumă mai mică pe cap de locuitor a transferurilor neapărat va duce la un impact relativ mai mic asupra sărăciei. Tabelul 3 prezintă transferurile medii pe cap de locuitor pentru membrii gospodăriei realizate în 2010. Datele arată clar că beneficiile reale pe cap de locuitor pentru gospodăriile cu mai mulți copii sunt mai mici. În spatele acestui fenomen, avem din nou capacitățile limitate ale unui mecanism de direcționare bazat pe testarea mijloacelor pentru precizarea corectă a veniturilor mici.³⁶ Această constatare, de asemenea, sugerează că o direcționare care nu este bazată pe testarea

³⁴ Constatările noastre sugerează o creștere a sărăciei cu 0,75 puncte procentuale comparativ cu 0,7 puncte procentuale, estimată de către Banca Mondială.

³⁵ Simularea se bazează pe HBS 2010, stabilind un sub-eșantion de gospodării eligibile pentru o majorare a Ajutorului Social, combinată cu probabilitățile că acest eveniment va avea loc. Distribuția gospodăriilor noi selectate împreună cu distribuția venitului reproduc aproximativ modificările observate în HBS 2009 și 2010.

³⁶ Vezi referința de jos nr. 29 și anexa tehnică.

mijloacelor gospodăriilor în sărăcie extremă, sau cu mai mult de trei copii, și o definiție nominativă a sumei transferului (și fără plata diferenței dintre venitul estimat și un nivel minim de subzistență) ar contribui considerabil la direcționarea mai bună spre cele mai sărace gospodării cu copii.

Tabelul 3. Transferurile medii pe cap de locuitor ale Ajutorului Social la numărul de copii pentru fiecare gospodărie casnică

Tipul gospodăriei	MDL
Gospodărie cu 1 copil	90.6
Gospodărie cu 2 copii	96.6
Gospodărie cu 3 copii	93.4
Gospodărie cu 4 copii	86.7
Gospodărie cu 5 sau mai mulți copii	52.0

Sursa: Compilate de către autori, pe baza datelor BNS (HBS 2010)

Deoarece gospodăriile cu mulți copii necesită chiar o mai mare protecție socială, transferul pe cap de locuitor pentru aceste gospodării ar trebui să fie mai mare decât valorile medii. Noi nu sugerăm ca suma transferurilor de o direcționare nominativă, de exemplu, spre toate gospodăriile rurale cu mai mult de patru copii care nu sunt cuprinse în prezent de Ajutorul Social (5.797 gospodării casnice în conformitate cu HBS 2010) urmează să fie stabilită la valoarea menționată anterior de 150 MDL pentru un copil. Suma a fost folosită drept exemplu. Un criteriu posibil pentru stabilirea valorii plăților este diferențierea plăților în funcție de diferite costuri aferente creșterii unui copil la diferite etape ale copilăriei sale. Tabelul 4 de mai jos prezintă un exemplu de indici ai costurilor de creștere a unui copil.³⁷ Exemplele alese se referă la Statele Unite, însă există câteva argumente, care ar putea sugera că tendințele generale ale i) unui cost mai mare pentru un copil cu o vârstă mai mare, ii) unei majorări relative mai puternice pentru gospodăriile casnice cu venituri mici și iii) unei creșteri mai puternice pentru gospodăriile casnice monoparentale nu trebuie să fie adevărate la fel și pentru Republica Moldova.

Tabelul 4. Costul aferent creșterii unui copil pe parcursul diferitor etape ale copilăriei

Vârsta	Gospodărie cu doi părinți			Gospodărie cu un părinte	
	Treimea de jos a venitului	Treimea medie a venitului	Treimea superioară a venitului	Jumătatea de jos a venitului	Jumătatea de sus a venitului
0 până la 2	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3 până la 5	1.02	1.03	1.02	1.13	1.08
6 până la 8	1.03	1.03	1.01	1.27	1.14
9 până la 11	1.04	1.02	1.00	1.18	1.10
12 până la 14	1.16	1.10	0.98	1.27	1.17
15 până la 17	1.15	1.12	1.09	1.41	1.21

Sursa: Lino 2006

Realizările aferente direcționării pentru gospodăriile casnice extrem de sărace, de asemenea, atrag atenția asupra unei probleme diferite: utilitatea categoriei sărăciei extreme pentru direcționarea politicilor sociale. Chiar dacă existența ratelor foarte scăzute, și, la începutul anilor 2000, rapid descrescătoare ale sărăciei extreme în Republica Moldova reprezintă o realizare foarte pozitivă de dezvoltare, cota statistică a gospodăriilor extrem de sărace devine foarte mică, ceea ce majorează dificultatea de direcționare și descriere a caracteristicile lor în mod

³⁷ Costul anual al grupului cu vârsta cea mai mică este egală cu indicele de valoare 1 și al grupelor de vârstă ulterioare sunt exprimate drept cote ale acestui indice.

corespunzător prin intermediul datelor statistice. Prin urmare, elaborarea mecanismelor corespunzătoare de intervenție ale politicilor sociale, de asemenea, devine dificilă și ineficientă. Ar putea fi, prin urmare, mai eficient și mai efectiv să luăm în considerare o divizare pe categorii diferită - spre exemplu, decila cu cel mai mic venit în comparație cu cea mai de jos chintilă în calitate de categorii standard pentru direcționarea politicilor sociale, mai degrabă decât sărăcia relativă și extremă conform pragului național al sărăciei.

VII. Concluzii și opțiuni de politici

Noul sistem de transferuri sociale în prezent fiind în derulare în Republica Moldova a fost eficient în mod impresionant în ceea ce privește direcționarea către cele mai sărace gospodării, în comparație cu proiectele similare din alte țări. Ajutorul Social ajunge la cei săraci, însă încă se confruntă cu provocări în ceea ce ține de ajungerea la cei mai săraci dintre săraci, din cauza faptului că un mecanism de selectare bazat pe testarea mijloacelor are limitările sale tehnice pentru identificarea celor mai sărace gospodării, majoritatea din acestea fiind gospodării cu copii.

Ajutorul Social în prezent ajunge la aproximativ jumătate din totalul gospodăriilor eligibile. Poate fi prevăzut deja faptul că, chiar și atunci când aceasta va realiza o acoperire completă a celor 70.000 gospodării vizate (conform criteriilor de selectare), ajungerea la gospodăriile extrem de sărace sau o cotă mare de gospodării cu patru și mai mulți copii va rămâne o problemă.

Aceste lecții învățate arată că, în timp ce Ajutorul Social reușește să efectueze transferuri sociale eficiente din punct de vedere al costului și mai eficiente din punct de vedere al rezultatelor, câștigurile de eficiență rămân a fi limitate la gospodăriile beneficiare. Între timp, gospodăriile sărace non-beneficiare se află sub riscul de a se adânci mai profund în sărăcie. Aceste neajunsuri pot fi totuși abordate prin ajustări suplimentare în cadrul ajutorului social, precum și prin politici sociale complementare.

Ultimii doi ani de tranziție la Ajutorul Social au indicat unele lecții învățate: necesitatea unei înțelegeri mai bune a criteriului de eligibilitate, a determinării sumelor de transfer, continuității plăților și asistenței sociale pentru ieșirea din Programul de Ajutor Social. Plățile trebuie să fie rapide (aprobarea), sigure și regulate. Cea de a doua campanie de informare (mass-media) ar fi de mare ajutor în abordarea acestor probleme și pentru explicarea naturii și inevitabilitatea greșelilor generate de-a lungul perioadei de tranziție.

Opțiunile de politici

- Continuarea extinderii Ajutorului Social și orientarea spre cele mai sărace gospodării (spre exemplu, gospodăriile rurale cu patru sau mai mulți copii) prin alocații, deoarece acestea rămân pe scară largă excluse din direcționarea bazată pe testarea mijloacelor și sunt defavorizate când vine vorba despre definiția transferului sumelor prin mecanismul curent.
- În caz dacă aceste alocații nominative pentru cele mai sărace gospodării sunt adoptate, este important să se ia în considerație sumele diferențiate de plată conform costului specific vârstei de creștere a unui copil.
- Pentru definirea sumei totale a transferurilor pe gospodărie, luați în considerație stabilirea categoriilor de sume pe cap de locuitor. În acest mod, acest lucru ar permite Guvernului să dispună de sume de cheltuieli clar previzibile și beneficiarii ar ști sigur pe ce sumă de bani pot conta. Întru menținerea puterii de cumpărare a acestui tip de plăți, acestea pot fi ajustabile în funcție de indicii prețurilor de consum pe o baza periodică.
- Aplicați testarea mijloacelor doar pentru gospodăriile cu mai puțin de patru copii și pentru gospodăriile casnice fără copii.
- Pentru gospodăriile foarte sărace, complementați Ajutorul Social cu alte servicii sociale și publice, cum ar fi asigurarea educației preșcolare, suportul pentru asigurarea frecvenței

școlii și controalele de sănătate periodice pe o perioadă extinsă a copilăriei (spre exemplu, până la vârsta de 15 ani).

- În perioada de tranziție de la un model al transferurilor sociale la altul, însoțiți orice transfer de retragere cu extinderea Ajutorului Social, în special având în vedere impactul scontat al retragerii asupra gospodăriilor sărace cu copii.
- O modalitate de asigurare a unei tranziții armonioase ar fi evaluarea gospodăriilor privind eligibilitatea lor pentru Ajutorului Social înainte de suspendarea altor tipuri de plăți pentru ei (pentru a avea o tranziție bună mai bine controlați fluxul de numerar în gospodăriile sărace).
- Reduceți costurile aferente depunerii cererii pentru Ajutorul Social pentru cele mai sărace gospodării (spre exemplu, printr-o primă plată de tip subvenție). Propunerile prezente privind reforma de la MMPSF și BM deja abordează viteza de aprobare a cererilor. Acest lucru va reduce de fapt aspectul de timp al costurilor de oportunitate; totuși, aceasta nu rezolvă partea financiară a costurilor de aplicare. Cunoscând, spre exemplu, că unele costuri de călătorie ar fi acoperite, indiferent de aprobarea sau dezaprobarea cererii, ar putea încuraja un număr mai mare de familii sărace să inițieze procesul de aplicare.
- Elaborați proceduri clare de intervenție și suport social suplimentar în cazurile de utilizare incorectă a fondurilor (spre exemplu, abuzul de droguri sau alcool) primite prin intermediul Ajutorului Social. Prin urmare, se poate lua în considerație extinderea sistemului de referire pentru cazurile de urgență socială.

ANEXE STATISTICE

PIB (resurse)	PIB (nominal)			VAB			Agricultura			Industria			Construcții			Alte activități			Impozite nete pe produs			
	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	pret. curente	% pondere in PIB	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	
	pret. curente		pret. curente			pret. curente		pret. curente		pret. curente		pret. curente		pret. curente		pret. curente		pret. curente		pret. curente		
2006	44754,4	104,8	37338,7	83,4	83,4	6488,8	97,2	6580,8	97,7	1776,5	132,4	22492,7	105,9	7415,6	111,0							
2007	53429,6	103,0	44412,9	83,1	83,1	5333,9	65,0	7615,9	99,2	2585,9	121,2	28877,2	112,4	9016,7	106,7							
2008	62921,5	107,8	51773,6	82,3	82,3	5544,0	141,1	8737,2	101,8	3115,0	100,3	34377,3	102,3	11148,0	113,1							
2009	60429,8	94,0	50809,2	84,1	84,1	5134,5	90,1	8030,8	80,1	2108,7	73,2	35535,2	99,5	9620,6	95,8							
2010	71885,5	107,1	59920,7	83,4	83,4	8657,4	107,4	9534,8	108,9	2437,5	112,7	39291,0	105,1	11964,8	111,7							
2011	82174,08	106,4	68225	83,0	83,0	10071,0	105,5	11296,0	107,1	2801,0	104,7	44057,0	101,3	13949,0	110,4							
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	11132,4	84,8	84,8	640,5	103,0	1773,9	75,9	457,7	68,7	8260,2	99,9	1993,3	92,0							
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	12714,2	84,8	84,8	1337,8	101,8	1834,8	75,3	696,9	76,5	8844,7	97,5	2277,4	85,4							
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	13993,2	84,6	84,6	1281,9	76,3	2387,6	78,6	801,7	63,8	9522,0	99,1	2543,8	106,5							
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	12969,4	82,2	82,2	1874,3	91,2	2034,5	93,2	152,4	99,2	8908,2	101,5	2806,1	97,8							
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	12233,2	84,1	84,1	659,0	103,5	2137,4	105,6	358,9	76,8	9077,9	102,3	2316,2	120,6							
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	14427,4	83,3	83,3	1707,8	107,8	2119,4	108,2	720,3	105,4	9879,9	104,1	2897,6	113,5							
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	17158,1	83,9	83,9	2449,1	106,9	2686,3	105,6	934,1	118,1	11088,6	106,0	3296,6	114,8							
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	16102,0	82,3	82,3	3841,5	108,8	2591,8	116,4	424,2	225,4	9244,5	107,6	3454,3	100,9							
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	13916,5	82,9	82,9	684,0	106,4	2493,6	108,8	399,5	104,0	10339,3	106,2	2867,8	117,9							
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	16694,3	84,1	84,1	2108,9	102,1	2492,2	109,8	987,3	124,9	11105,9	106,1	3149,0	105,2							
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	20189,8	84,6	84,6	3873,2	102,4	3218,7	111,9	962,4	94,6	12135,5	105,3	3679,2	105,2							
Trimestrul IV 2011	21677,5	105,7	17424,4	80,4	80,4	3404,8	108,9	3091,4	98,5	451,8	93,2	10476,4	86,5	4253,0	114,6							

PIB(utilizări)	PIB(nominal)		Consum final		Formarea bruta de capital fix		Variatia stocurilor		Export net	
	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.
2006	44754,4	104,8	50972,5	121,3	12691,5	76,3	1964,6	76,3	-20874,2	119,1
2007	53429,6	103,0	60618,1	125,5	18221,7	99,4	2138,1	99,4	-27548,3	118,5
2008	62921,5	107,8	71451,4	102,2	21391,4	146,2	3291,6	146,2	-33212,8	102,4
2009	60429,8	94,0	68574,0	69,1	13655,0	9,5	329,7	9,5	-22128,8	67,6
2010	71885,5	107,1	83240,3	117,2	16262,6	157,9	648,1	157,9	-28265,5	114,8
2011	82174,08	106,4	95911	110,7	19030,5	157,8	1094,4	157,8	-33861,6	110,0
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	16537,8	63,6	1992,3	-103,3	-479,1	-103,3	-4925,2	61,0
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	17427,7	63,1	3048,6	-53,9	-581,5	-53,9	-4903,3	60,7
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	18819,2	55,6	2598,9	68,8	441,7	68,8	-5322,7	74,5
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	15789,4	82,3	6015,1	105,5	948,6	105,5	-6977,6	74,0
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	18420,7	79,7	1608,7	-39,4	269,5	-39,4	-5749,5	98,1
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	20731,4	113,7	3541,9	-130,7	710,0	-130,7	-7658,3	135,6
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	23198,6	137,0	3686,7	142,4	728,9	142,4	-7159,4	116,3
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	20889,6	122,7	7425,3	-111,4	-1060,4	-111,4	-7698,2	110,9
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	21476,2	124,9	2078,1	177,8	497,3	177,8	-7267,3	120,4
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	23967,4	127,1	4736,9	-59,1	-398,8	-59,1	-8462,2	105,8
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	27872,4	94,8	3753,8	86,4	677,8	86,4	-8435,0	106,7
Trimestrul IV 2011	21677,5	105,7	22595,0	107,7	8461,7	-31,4	318,1	-31,4	-58026,1	109,5

	Consum intermediar		Volumul productiei		Productia agricola		Productia industrialia	
	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.
2006								
2007	75089,3	106	119502,21	104,6	13734	98,9	22370,7	112,2
2008	91228,94	105,5	143002,49	106	12825	76,9	26173,5	113,4
2009	76857,17	84,2	127666,36	87,6	16503	132,1	29988,4	110,4
2010	89937,97	108,8	149858,66	107,8	13300	90,4	22643,9	97
2011	102416,3	105,8	170641,4	105,7	19873	107,9	28140,1	107,9
					22120	104,6	27457,4	107,4

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,7	9,1	16,4	14,7
2007	12,3	11	13,1	14,3
2008	12,7	15,6	8,3	16,5
2009	0	-5,6	-0,3	8,2
2010	7,4	5,7	7,3	9,1
2011	7,6	8,4	5,8	8,8
Trimestrul I 2009	3,2	-0,7	0,5	14,1
Trimestrul II 2009	-0,9	-8,3	-1,2	10,7
Trimestrul III 2009	-1,7	-7,9	-1,2	5,9
Trimestrul IV 2009	-0,6	-5,3	0,8	3
Trimestrul I 2010	5,8	3,5	6,6	6,7
Trimestrul II 2010	7,9	6	8,4	9
Trimestrul III 2010	7,8	6,4	7	10,8
Trimestrul IV 2010	7,9	7	7,1	10
Trimestru I 2011	6,1	5,4	5,6	7,4
Trimestrul II 2011	7,1	7,8	5,1	8,6
Trimestrul III 2011	8,8	12,1	6,2	7,8
Trimestrul IV 2011	8,5	8,6	6,1	11,5

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2010	2,9	-0,6	4,4	4,7
Februarie 2010	6,5	4,3	6,9	7,6
Martie 2010	8,1	7	8,5	7,8
Aprilie 2010	8,1	6,8	8,7	8
Mai 2010	7,9	6	8,5	8,9
Iunie 2010	7,8	5,3	7,9	10,1
Iulie 2010	7,6	5,8	7,1	10,6
August. 2010	7,8	6,3	7,1	10,8
Septembrie 2010	8	7,1	6,8	11,1
Octombrie 2010	8	7,2	7	10,3
Noiembrie 2010	7,7	6,7	6,7	10,1
Decembrie 2010	8,1	7,1	7,7	9,7
Ianuarie 2011	6,7	6,3	6,6	7,1
Februarie 2011	5,7	5	5,4	6,6
Martie 2011	5,8	4,8	4,8	8,4
Aprilie 2011	6,5	6	5	9,1
Mai 2011	7	7,1	5,1	9,1
Iunie 2011	7,7	10,3	5,1	7,7
Iulie 2011	8,3	11,4	5,6	7,6
August. 2011	9,2	13,6	6,2	7,7
Septembrie 2011	8,8	11,4	6,8	8
Octombrie 2011	8,9	9,3	6,7	11
Noiembrie 2011	8,9	9,2	6,5	11,8
Decembrie 2011	7,8	7,4	5,2	11,6

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,2	33	14	3,6	20,1	2,9
2007	13,4	23,9	9	91,2	20,4	39,2
2008	10,4	19,2	9,3	33	20	-14,2
2009	-3	-4,5	-3,9	14	-11,9	-18,5
2010	7,9	0,7	6,2	16,1	2,3	42,9
2011	6,8	2,6	6,3	10,5		10
Trimestrul I 2009	-3,3	3,8	-4,9	29,3	-2,9	
Trimestrul II	-4,2	-4,5	-5,5	23,4	-10,2	
Trimestrul III	-3,6	-9,0	-4,1	8,6	-7,7	
Trimestrul IV	-0,9	-7,5	-1,0	0,3	-9,1	
Trimestrul I 2010	8,6	-1,3	7,7	11,1	-2,8	
Trimestrul II	8,4	1,4	6,7	16,7	1	
Trimestrul III	7,9	0,0	5,9	18,2	-1,2	
Trimestrul IV	6,7	2,7	4,6	18,3	2	
Trimestru II 2011	4,7	3,6	3,8	9,2	4,3	
Trimestrul II	6,3	3,6	5,7	10,1	5,3	
Trimestrul III	7,9	3,4	7,6	9,6	8,1	
Trimestrul IV	8,4	0	7,8	13,1	9,3	

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2010	5,3	-1,8	5,1	5,3
Februarie 2010	10,3	-1,5	9,1	13,8
Martie 2010	10,2	-0,6	8,9	14,4
Aprilie 2010	9,5	1	8,2	14,4
Mai 2010	8,1	1	6,2	17
Iunie 2010	7,7	2,3	5,6	18,6
Iulie 2010	8,1	0,9	6	18,2
August. 2010	8,5	-0,5	6,6	18,2
Septembrie 2010	7,2	-0,5	5,2	18,2
Octombrie 2010	6,9	1,2	4,8	18,2
Noiembrie 2010	6,8	1,9	4,6	18,3
Decembrie 2010	6,5	4,9	4,4	18,4
Ianuarie 2011	4,2	2,8	2,7	12,2
Februarie 2011	4,9	2,8	4,4	8
Martie 2011	4,9	5,2	4,4	7,4
Aprilie 2011	5,5	4,5	4,6	10,5
Mai 2011	6,9	4,9	6,3	10,7
Iunie 2011	6,6	1,3	6,2	9,2
Iulie 2011	8	3,4	7,8	9,6
August. 2011	7,7	3,4	7,4	9,6
Septembrie 2011	7,9	3,4	7,7	9,6
Octombrie 2011	8,4	-0,5	8,4	9,7
Noiembrie 2011	8,8	1,4	8	14,8
Decembrie 2011	8,1	-1	7,1	14,8

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2006	13,1	16,5	4,2	5	-4,6	-4,8
2007	12,1	16,6	-7,5	0,7	-15,4	-8,4
2008	10,4	15,3	-14,4	-7,9	-21,2	-15,9
2009	11,1	15,5	6,9	1,4	6,6	1,8
2010	12,4	16,4	11,3	5,8	5,3	0,2
2011	11,7	16,3	-5,1	-0,4	-9,1	-4,9
Trimestrul I 2009	10,6	13,9	-4,5	-16,3	-7,5	-18,1
Trimestrul II	11,2	15,2	8,8	-5,3	8,6	-4,2
Trimestrul III	11,2	16,1	14,5	8,6	14,6	10,2
Trimestrul IV	11,4	16,8	10,1	23	12,3	24,3
Trimestrul I 2010	12,6	17,4	18,4	24,9	14,5	19,4
Trimestrul II	12,7	16,2	13,2	6,1	6,7	-0,1
Trimestrul III	12,3	15,9	9,8	-1,1	2,8	-6,9
Trimestrul IV	11,9	16,2	4,4	-3,9	-2,1	-9,2
Trimestru II 2011	12,1	16,5	-4	-5,3	-7,7	-8,6
Trimestrul II	11,6	16,7	-8,3	3,5	-11,6	-0,7
Trimestrul III	11,5	16,3	-6,7	2,5	-11	-3,3
Trimestrul IV	11,8	15,9	-1,1	-1,9	-5,9	-7

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
Ianuarie 2010	12,4	17,7	18,4	24,9	18	22,5
Februarie 2010	12,7	17,4	20,7	29	15,7	22,1
Martie 2010	12,6	17,1	16,3	21,1	10,1	13,8
Aprilie 2010	12,5	16,7	12	13,8	5,9	7
Mai 2010	12,7	16	12,5	4,6	6,3	-1,5
Iunie 2010	12,9	15,8	15,2	0,5	8	-5,4
Iulie 2010	12,6	16	12,3	1,4	5,5	-4,3
August. 2010	12,1	15,7	8,2	-2	1,3	-7,8
Septembrie 2010	12,2	15,9	8,8	-2,8	1,6	-8,5
Octombrie 2010	11,8	16,3	5,1	-1,4	-1,8	-7,2
Noiembrie 2010	11,8	16,2	6,6	-2	0	-7,3
Decembrie 2010	12,2	16	1,8	-8	-4,5	-13,1
Ianuarie 2011	12,2	16,3	-1,2	-7,5	-6,1	-11,4
Februarie 2011	12	16,4	-5,8	-6	-9,1	-9
Martie 2011	11,9	16,7	-5,1	-2,3	-7,9	-5,3
Aprilie 2011	11,7	16,9	-6,3	0,7	-9,4	-2,9
Mai 2011	11,6	16,7	-8,5	4,3	-11,6	0
Iunie 2011	11,6	16,7	-10,2	5,7	-13,7	0,7
Iulie 2011	11,5	16,5	-8,4	2,8	-12,4	-2,7
August. 2011	11,4	16,3	-6,2	4,2	-10,9	-2,3
Septembrie 2011	11,6	16	-5,3	0,5	-9,6	-4,9
Octombrie 2011	11,8	16,1	0,2	-1,1	-4,6	-6,4
Noiembrie 2011	11,7	15,9	-0,7	-1,6	-5,7	-7
Decembrie 2011	11,8	15,6	-3	-3,1	-7,3	-7,6

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (compartiv cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (compartiv cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
2006	17827,2	23%	17973,9	29%	13058,6	146,7	33%
2007	22292	25%	22415,6	25%	12393,1	123,6	34%
2008	25516,9	14%	26146,9	17%	11604,36	630	34%
2009	23517,7	-8%	27354,3	5%	14622,6	3836,6	32%
2010	27550,9	17%	29328,9	7%	18870,8	1778	31%
2011	30150,5	9%	32117	10%	1958,5	1958,5	31%
Trimestrul I 2009	4974,8	-9%	6057,3	17%		1082,5	
Trimestrul II 2009	5858,2	-7%	6853,5	5%	12936,4	2077,8	
Trimestrul III 2009	5823,7	-9%	6496,1	2%	13805,3	2750,2	
Trimestrul IV 2009	6861	-6%	7947,4	-1%	14622,6	3836,6	
Trimestrul I 2010	5582,4	12%	6451,2	7%	17458,1	868,8	
Trimestrul II 2010	6817,4	16%	7253,9	6%	18005,1	1305,3	
Trimestrul III 2010	6711,9	15%	6903	6%	18564,7	1496,4	
Trimestrul IV 2010	8439,2	23%	8720,8	10%	18870,8	1778	
Trimestrul I 2011	6122	10%	6640,5	3%	18768	518,5	
Trimestrul II 2011	7524,5	10%	8368,6	15%	18991,7	1362,6	
Trimestrul III 2011	7598	13%	7643,3	11%	19875,2	1407,9	
Trimestrul IV 2011	8906	6%	9464,6	9%		1407,9	
Ianuarie 2010	1520,5	6%	1802,4	14%	14512,7	281,9	
Februarie 2010	1785,5	-5%	2147,6	-1%	17177,3	644	
Martie 2010	2276,4	37%	2501,2	8%	17458,1	868,8	
Aprilie 2010	2343,6	15%	2328,9	-1%	17589,2	854,1	
Mai 2010	2111,3	16%	2242	9%	17861	984,4	
Iunie 2010	2362,5	18%	2683	10%	18005,1	1305,3	
Iulie 2010	2198,2	10%	2415,2	-3%	17818,6	1522,3	
August 2010	2122,4	17%	2081,2	13%	18361,3	1481,1	
Septembrie 2010	2391,3	19%	2406,6	10%	18564,7	1496,4	
Octombrie 2010	2340,3	19%	2441,6	22%	18308,2	1597,7	
Noiembrie 2010	2343,4	10%	2765	14%	18411,9	2019,3	
Decembrie 2010	3755,5	36%	3514,2	0%	18870,8	1778	

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
Ianuarie 2011	1840,9	21%	1876,8	4%	18849,3	35,9	
Februarie 2011	1902,4	7%	2291,4	7%	18851,1	424,9	
Martie 2011	2378,7	4%	2472,3	-1%	18768	518,5	
Aprilie 2011	2222,8	-5%	2702,3	16%	19003,5	998	
Mai 2011	2482,3	18%	2679,1	19%	18909,6	1194,8	
Iunie 2011	2819,4	19%	2987,2	11%	18991,7	1362,6	
Iulie 2011	2304,4	5%	2850,9	18%		1909,9	
August 2011	2327,2	10%	2317,9	11%		1900,6	
Septembrie 2011	2966,4	24%	2473,7	3%	19875,2	1407,9	
Octombrie 2010	2553	9%	2685	10%		1539,9	
Noiembrie 2010	2526,8	8%	2693,8	-3%		1706,9	
Decembrie 2010	3834,2	2%	4085,8	16%		1958,5	
Ianuarie 2012	1990,9	8%	2087,6	11%		96,7	
Februarie 2012	1951,2	3%	2514,7	10%		660,2	

Perioada	Indicatori			Structura creditelor, %							
	Total Active, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	credite agriculturii si industriei alimentare	credite pentru imobil, constructie si dezvoltare	credite de consum	credite industriale si a combustibilului	credite bancilor	credite guvernului	credite industriei/comertului	credite pentru constructia drumurilor si transportare
2005	18007683,31	14997885,58	13444,2	23,97	6,86	7,8	2,89	0,45	1,32	48,08	2,92
2006	22776727,9	18843026,11	16590,3	18,66	10,6	9,2	2,18	0,71	1,37	48,88	3,38
2007	31978663,96	26454375,89	26486,8	13,85	12,78	14,06	2,03	0,5	0,4	48,57	2,23
2008	39122691,17	32088011,63	27811,8	13,27	14,63	12,92	1,98	0,12	0,18	48,72	1,57
2009	39915006	33008335,6	14246,5	15,87	12,54	8,73	3,3	0,05	0,07	51,6	1,42
2010	42269552,18	35010881,54	23429,8	14,85	12,33	8,4	3,61	0,08	0,08	51,44	3,54
2011	47707871,76	39613543,97		13,5	12,17	6,7	3,86	0,15	0,04	54,63	2,8
Trimestrul I 2009	37572432,3	30461936,8	24660,8	13,2	14,58	12,37	1,98	0	0,13	50,2	1,38
Trimestrul II 2009	36586829,4	29749716,29	24660,8	14,98	12,82	11,27	2,24	0,07	0,11	50,22	1,51
Trimestrul III 2009	37797021,5	30980486,4	23847,3	15,88	12,47	10,25	2,75	0,07	0,07	50,61	1,45
Trimestrul IV 2009	39915006	33008335,6	23505,4	15,87	12,54	8,73	3,3	0,05	0,07	51,6	1,42
Trimestrul I 2010	3930920677	3222470989	23740,4	15,82	12,13	8,45	3,15	0,07	0,05	53,17	1,29
Trimestrul II 2010	39653431,7	32546028,2	24903	16,05	12,39	8,18	3,21	0,14	0,06	51,11	2,88
Trimestrul III 2010	40865287,84	38516718,02	25896,4	16,17	12,73	8,57	3,77	0,1	0,04	49,54	3,04
Trimestrul IV 2010	42302918,96	35013033,34	26915,5	14,85	12,33	8,4	3,61	0,08	0,08	51,44	3,54
Trimestrul I 2011	43494259,88	36039545,85	27481,8	14,75	11,24	8,05	3,66	0,1	0,05	53,41	3,16
Trimestrul II 2011	44837379,68	37354219,4	28833,4	14,57	11,69	8,23	3,81	0,07	0,05	52,91	2,8
Trimestrul III 2011	46322984,98	33483173,31	30076,6	13,83	11,91	6,75	4,11	0,05	0,04	54,91	2,54
Trimestrul IV 2011	47707871,76	39613543,97	30963	13,5	12,17	6,7	3,86	0,15	0,04	54,63	2,8
ian.10	39645717,2	32688158,16	23648,1	15,84	12,25	8,73	3,27	0,02	0,05	52,18	1,43
feb.10	39548558,9	32494778,8	23614,9	15,73	12,29	8,56	3,08	0,05	0,06	52,77	1,39
mar.10	3930920677	3222470989	23740,4	15,82	12,13	8,45	3,15	0,07	0,05	53,17	1,29
apr.10	3951049906	32385972,14	23849,4	15,87	12,27	8,45	2,92	0,07	0,06	52,96	1,66
mai.10	39385857,36	32329699,37	24390	16	12,14	8,29	3	0,07	0,05	51,83	2,84
iun.10	39653431,7	32546028,2	24903	16,05	12,39	8,18	3,21	0,14	0,06	51,11	2,88
iul.10	40023064,75	32829967,34	25312,4	16,08	12,57	8,45	3,06	0,11	0,05	51,31	2,85
aug.10	40107087,08	32848479,57	25660,3	16,39	12,84	8,53	3,32	0,1	0,05	50,1	2,75
sep.10	40865287,84	33483173,31	25896,4	16,17	12,73	8,57	3,77	0,1	0,04	49,54	3,04

Perioada	Indicatori			Structura creditelor, %							
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	credite agriculturii si industriei alimentare	credite pentru imobil, constructie si dezvoltare	credite de consum	credite industriale si a combustibilului	credite bancilor	credite guvernului	credite industriei/comertului	credite pentru constructia drumurilor si transportare
oct.10	41107397,84	33625402,69	26459,8	15,84	12,6	8,48	3,69	0,1	0,04	50,27	2,96
nov.10	41586026,78	34096665,6	26831,5	15,4	12,68	8,41	3,69	0,04	0,06	50,51	3,21
dec.10	42302917,96	35013033,34	26915,5	14,85	12,33	8,4	3,61	0,08	0,08	51,441	3,54
ian.11	42867398,67	35508020,14	26971,1	14,81	12,33	8,3	3,54	0,04	0,07	51,61	3,49
feb.11	43188907,55	35798645,23	27346	14,74	11,91	8,2	3,77	0,04	0,06	52,24	3,33
mar.11	43494259,88	36039545,85	27481,8	14,75	11,24	8,05	3,66	0,1	0,05	53,41	3,16
apr.11	43786457,25	36333330,36	27844,6	15,27	11,79	8,11	3,7	0,04	0,04	52,74	2,97
mai.11	44105507,72	36667328,97	28157,4	15,27	11,86	8,18	3,68	0,04	0,04	52,71	2,88
iun.11	44837379,68	37354219,4	28833,4	14,57	11,69	8,23	3,81	0,07	0,05	52,91	2,8
iul.11	44812702,04	37236029,98	28776,2	14,37	12,01	8,47	3,71	0	0,05	52,74	2,83
aug.11	45623382,56	37905950,26	29293,3	14,43	11,99	8,53	3,81	0	0,04	52,55	2,71
sep.11	46322984,98	38516718,02	30076,6	13,83	11,91	6,75	4,11	0,05	0,04	54,91	2,54
oct.11	46837989,21	38893090,78	30341,2	13,82	12,12	6,76	3,8	0	0,03	55,15	2,47
nov.11	46639186,44	38665909,75	30210,6	13,44	12,92	6,78	3,95	0,02	0,04	55,35	2,42
dec.11	47707871,76	39613543,97	30963	13,5	12,17	6,7	3,86	0,15	0,04	54,63	2,8
ian.12			31380								
feb.12			31999,3								

Perioada	Indicatori	Structura depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
		depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite ale persoanelor fizice și juridice/total active	depozite în valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională	în moneda străină
2005	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	50,19	46,17	73,49	38,2	3,16	17,34	0,53	36,71	12,99	5,15	18,33	11,07
2006		53,59	40,04	70,88	49,24	3,44	20,67	0,58	33,48	11,93	5,17	18,18	11,06
2007		61,1	31,35	66,74	48,56	3,94	24,16	0,73	28,98	15,13	6,01	18,85	10,88
2008		62,86	28,08	63,22	46,41	3,49	19,91	0,65	30,63	18,09	9,64	20,96	12,02
2009		62,33	30,33	61,32	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
2010		63,28	33,96	66,02	48,45	0,47	2,61	0,67	34,18	7,56	3,42	16,25	9,91
2011		63,36	32,21	65,37	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	7,54	3,69	14,37	8,75
Timestrul I 2009		63,33	28,35	61,76	53,39	1,41	7,53	0,65	29,27	19,36	10,18	23,13	13,3
Timestrul II 2009		63,15	28,59	60,64	56,56	0,47	2,51	0,64	31,46	15,04	8,16	18,94	13,09
Timestrul III 2009		62,62	29,44	60,58	54,56	0,16	0,87	0,62	34,53	10,77	4,88	19,04	11,89
Timestrul IV 2009		62,33	30,33	61,32	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
Timestrul I 2010		63,23	31,08	36,18	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
Timestrul II 2010		64,05	31,49	62,95	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
Timestrul III 2010		63,05	33,68	64,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
Timestrul IV 2010		63,28	33,96	66,02	48,45	0,54	3,04	0,67	24,15	7,56	3,42	16,25	9,91

Perioada	Indicatori	Structura depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %										
		depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite ale persoanelor fizice și juridice/total active	depozite în valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină									
Timestrul I 2011	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	27950,8	29063,6	29794,2	30112,1	24300,4	24151	24162,4	24160,8	24074,2	24138	24484,5	24546,3	25594,3	25786,3	26255,7	26942,4	27494,8	27890,9	27950,8	27944,4	28440,8
		65,43	66,04	64,51	63,36	63,3	64,01	63,23	63,87	63,73	64,05	64,09	63,29	63,05	63,64	63,23	63,28	63,82	64,6	65,43	66,38	65,79
		32,54	31,78	32,96	32,21	30,93	30,31	31,08	30,83	31,59	31,49	31,61	32,53	33,68	33,3	33,84	33,96	33,62	33,34	32,54	31,37	32,07
		66,63	67,06	66,69	65,37	62,99	62,9	36,18	62,98	62,99	62,95	63,24	63,15	64,68	64,7	64,93	66,02	66,5	66,84	66,63	66,3	66,91
		47,98	47,64	46,91	46,16	53,32	51,25	51,31	50,18	49,75	49,7	49	48,88	48,88	48,32	47,92	48,45	48,55	48,28	47,98	48,3	47,2
		1,73	1,75	1,96	1,95	1,55	1,49	1,59	1,51	1,78	1,78	1,89	1,92	1,24	1,4	1,28	0,54	1,99	1,72	1,73	1,7	1,82
		10,07	10,32	11,53	11,51	8,81	8,38	8,9	8,46	9,96	9,94	10,57	10,71	6,94	7,76	7,11	3,04	11,58	10,02	10,07	9,92	10,68
		0,7	0,72	0,68	0,69	0,61	0,61	0,6	0,62	0,65	0,62	0,64	0,66	0,67	0,68	0,69	0,67	0,68	0,68	0,7	0,7	0,71
		33,2	31,77	31,67	33,17	38,1	38,29	36,49	37,55	35,55	34,81	33,94	33,59	34,05	33,19	33,36	34,15	34,15	34,6	33,2	32,82	33,34
		7,88	7,28	6,87	8,45	9,7	8,45	9,11	8,31	6,45	6,65	7,79	7,99	7,43	6,79	6,82	6,54	6,79	7,82	7,88	7,23	7,83
		3,38	3,58	3,94	3,83	3,59	3,63	3,37	3,37	3,32	3,32	3,43	3,52	3,48	3,43	3,18	3,29	3,41	3,43	3,64	3,38	3,38
		14,6	14,2	14,11	13,96	17,03	17,78	17,25	16,85	16,81	16,46	16,02	16,44	15,8	15,88	15,24	14,76	15,24	14,53	14,6	15,05	14,59
		9,09	8,9	8,86	7,67	10,67	10,37	10,21	10,29	10,15	10,49	10,43	9,29	9,77	9,65	9,31	9,25	9,31	9,25	9,09	8,67	8,96

Perioada	Indicatori	Structura depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
		depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite ale persoanelor fizice și juridice/total active	depozite în valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
iun.11	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	66,04	31,78	67,06	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
iul.11		65,75	31,97	67,1	46,84	1,86	10,97	0,71	32,3	7,75	3,54	14,32	9,23
aug.11		65,38	32,31	66,87	46,71	1,91	11,25	0,7	32,68	8	3,87	14,06	8,88
sep.11		64,51	32,96	66,69	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
oct.11		64,68	32,61	66,22	46,94	2,12	12,52	0,69	32,91	7,6	4,14	14,03	8,84
nov.11		65,09	32,42	66,44	46,38	1,83	10,82	0,68	33,35	7,37	4,07	14,57	8,79
dec.11		63,36	32,21	65,37	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	8,45	3,83	13,96	7,67
ian.12										7,06	4,03	14,71	8,36
feb.12										8,04	4,2	13,9	9,86

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2006	5145,8	8268,3	12485,3	19558,1	6512,3
2007	6664,9	10923,6	18396,8	27344,2	9537,2
2008	7578,7	11609,2	21774,1	31680,8	11633,6
2009	8849	13206,8	20942	32684,4	10456,3
2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
Trimestrul I 2009	5612	8966,3	17164,9	28116,2	8832,3
Trimestrul II 2009	6600,5	10167,8	17792	29059,7	9506,8
Trimestrul III 2009	7258,2	11223,3	18426,8	29579	9543,7
Trimestrul IV 2009	8849	13206,8	20942	32684,4	10456,3
Trimestrul I 2010	8502,6	13145,2	21193,2	32666,2	10322,4
Trimestrul II 2010	8812,7	13498	21802,3	32951,3	10470,6
Trimestrul III 2010	9170,3	14434,4	23022,3	34764,7	10999,4
Trimestrul IV 2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
Trimestru II 2011	9731	15250,8	25001,8	37683,9	12654,5
Trimestrul II 2011	10486	16077,6	26417,7	39522,1	13402
Trimestrul III 2011	10509,7	16662,5	27140,8	40305,5	14062,5
Trimestrul IV 2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
Ianuarie 2010	8471,1	12970,3	20811,9	32772,6	10923,7
Februarie 2010	8330,5	12453,1	20513,4	32482,7	10698,6
Martie 2010	8502,6	13145,2	21193,2	32666,2	10322,4
Aprilie 2010	8527,5	12885,7	21196	32689,6	11092,7
Mai 2010	8484,1	12925,8	21309,5	32559,5	10781,6
Iunie 2010	8812,7	13498	21802,3	32951,3	10470,6
Iulie 2010	9193,4	14043,1	22358,6	33678,4	11308,4
August 2010	9194,4	14137,9	22532	33741	11728,6
Septembrie 2010	9170,3	14434,4	23022,3	34764,7	10999,4
Octombrie 2010	9454,6	14891,1	23541,6	35241,1	11736,5
Noiembrie 2010	9459,8	14977,4	23797,1	35715,5	11803,3
Decembrie 2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
Ianuarie 2011	9579,1	15105	24474,2	37075,2	12084,1
Februarie 2011	9488,4	15079,2	24636,5	37380,8	11772,6
Martie 2011	9731	15250,8	25001,8	37683,9	12654,5
Aprilie 2011	10348,6	15582,5	25543,1	38295,6	13290,4
Mai 2011	10233,9	15773,3	26018,9	38677,2	13217,9
Iunie 2011	10486	16077,6	26417,7	39522,1	13402
Iulie 2011	10693,1	16427,9	26907,8	39811,1	13413,7
August 2011	10774,3	16739,5	27242,3	40353,1	14076,7
Septembrie 2011	10509,7	16662,5	27140,8	40305,5	14062,5
Octombrie 2011	10560,8	16757,1	27326,9	40598,3	14265,8
Noiembrie 2011	10314,7	16701	27157,5	40292,9	14031,5
Decembrie 2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2

	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2010	5	2249	7,5	-	2	1347,9	8
Februarie 2010	6	3014,9	7,5/9	-	2/3	725,9	8
Martie 2010	7	3447,8	9/10	-	3/4	450,2	8
Aprilie 2010	7	3512,6	10	-	4	404,9	8
Mai 2010	7	3292,6	10	-	4	428	8
Iunie 2010	7	3502,1	10	-	4	393	8
Iulie 2010	7	3221,6	10	-	4	344,7	8
August. 2010	7	3248	10	-	4	264,2	8
Septembrie 2010	7	3272,5	10	-	4	277,8	8
Octombrie 2010	7	3303,9	10	-	4	255,8	8
Noiembrie 2010	7	3347,4	10	-	4	273,5	8
Decembrie 2010	8	3531,4	10	-	4	312,2	8
Ianuarie 2011	8	3731,3	10/11	-	4/5	290	8
Februarie 2011	8	3934,3	11	-	5	429,1	8/11
Martie 2011	8	3685,7	11	-	5	409,8	11
Aprilie 2011	8	3537,8	11	-	5	162,5	11
Mai 2011	8	3318,1	11	-	5	174	11
Iunie 2011	8	3484,2	11	-	5	260,4	11
Iulie 2011	8	3282,7	11	-	5	218,3	11/14
August. 2011	9	3005,8	11/12	-	5/6	140,8	14
Septembrie 2011	10	2723	12/13	-	6/7	230,2	14
Octombrie 2011	10	2647,1	13	-	7	150,2	14
Noiembrie 2011	10	2783	13	-	7	186,8	14
Decembrie 2011	9,5	2717,1	12,5	-	6,5	295,4	14

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
2006	3744,8	1444,5	1755,4	544,9	1051,6	423,7	536,9	91	2693,2	1020,8	1218,5	453,9	-1641,6	39,0
2007	5031,2	1882,6	2359,9	788,7	1341,7	548,9	678,9	113,9	3689,5	1333,7	1681	674,8	-2347,8	36,4
2008	6490	2360,3	2925,4	1204,3	1591,2	623	820,1	148,1	4898,8	1737,3	2105,3	1056,2	-3307,6	32,5
2009	4565,80	1632,20	2088,60	845,00	1287,50	490,40	667,40	129,70	3278,30	1141,80	1421,20	715,30	-1990,8	39,3
2010	5396,80	1880,90	2433,10	1082,80	1541,50	624,00	728,90	188,60	3855,30	1256,90	1704,20	894,20	-2313,8	40,0
2011	7413,70	2632,90	3344,70	1436,10	2221,60	919,40	1087,80	214,50	5192,00	1713,50	2256,90	1221,60	-2970,4	42,8
Timestrul I 2009	1033,50	417,60	427,80	188,10	279,70	94,90	154,20	30,60	753,80	322,70	273,60	157,50	-474,1	37,1
Timestrul II 2009	1044,80	349,80	511,20	183,80	300,90	112,30	159,70	28,90	743,90	237,50	351,50	154,90	-443	40,4
Timestrul III 2009	1100,10	373,00	535,00	192,10	315,20	120,10	163,90	31,20	784,90	252,90	371,10	160,90	-469,7	40,2
Timestrul IV 2009	1387,40	491,80	614,60	281,00	391,70	163,10	189,60	39,00	995,70	328,70	425,00	242,00	-604	39,3
Timestrul I 2010	1065,9	402,9	459,7	203,3	302,5	115,6	153,8	33,1	763,4	287,3	305,9	170,2	-460,9	39,6
Timestrul II 2010	1217,1	373,4	577,5	266,2	304,4	122,5	143,7	38,2	912,7	250,9	433,8	228	-608,3	33,4
Timestrul III 2010	1341,3	448,2	627,5	265,6	380,8	152,4	178,3	50,1	960,5	295,8	449,2	215,5	-579,7	39,6
Timestrul IV 2010	1772,5	656,4	768,4	347,7	553,8	233,5	253,1	67,2	1218,7	422,9	515,3	280,5	-664,9	45,4
Timestrul I 2011	1576,5	587,1	688,9	300,5	478,3	175,9	243,5	58,9	1098,2	411,2	445,4	241,6	-619,9	43,6
Timestrul II 2011	1797,9	579,3	865,8	352,8	521,9	212,7	255,1	54,1	1276	366,6	610,7	298,7	-754,1	40,9
Timestrul III 2011	1869,1	651,8	862,9	354,4	549,4	237,9	276,2	35,4	1319,6	413,9	586,7	319	-770,2	41,6
Timestrul IV 2011	2170,2	814,7	927,1	428,4	672	292,9	313	66,1	1498,2	521,8	614,1	362,3	-826,2	44,9

TENDINȚE ECONOMICE ÎN MOLDOVA

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
Ianuarie 2010	280,1	112,7	118,2	49,2	81,4	26,8	46,8	7,8	198,7	85,9	71,4	41,4	-117,3	41,0
Februarie 2010	359,9	141,1	150,7	68,1	107,8	43,2	52,8	11,8	252,1	97,9	97,9	56,3	-144,3	42,8
Martie 2010	425,9	149,1	190,8	86	113,3	45,6	54,2	13,5	312,6	103,5	136,6	72,5	-199,3	36,2
Aprilie 2010	391,9	128,8	186,9	76,2	99	41,7	46,4	10,9	292,9	87,1	140,5	65,3	-193,9	33,8
Mai 2010	403,4	123,4	192,8	87,2	106,3	39	48,7	18,6	297,1	84,4	144,1	68,6	-190,8	35,8
Iunie 2010	421,8	121,2	197,8	102,8	99,1	41,8	48,6	8,7	322,7	79,4	149,2	94,1	-223,6	30,7
Iulie 2010	431,4	131,9	214,1	85,4	117,4	42	60,9	14,5	314	89,9	153,2	70,9	-196,6	37,4
August 2010	421,8	143,3	188,4	90,1	120,3	49,0	52,4	18,9	301,5	94,3	136	71,2	-181,2	39,9
Septembrie 2010	488,1	173	225	90,1	143,1	61,4	65	16,7	345	111,6	160	73,4	-201,9	41,5
Octombrie 2010	547,4	205,1	241,3	101	174	77,4	79,7	16,9	373,4	127,7	161,6	84,1	-199,4	46,6
Noiembrie 2010	606,2	222	266,6	117,6	200,8	85,4	90,7	24,7	405,4	136,6	175,9	92,9	-204,6	49,5
Decembrie 2010	618,9	229,3	260,5	129,1	179	70,7	82,7	25,6	439,9	158,6	177,8	103,5	-260,9	40,7
Ianuarie 2011	419,2	162,8	173,3	83,1	134,4	42,5	69,9	22	284,8	120,3	103,4	61,1	-150,4	47,2
Februarie 2011	516,9	191,6	227,3	98	161	56,6	84,1	20,3	355,9	135	143,2	77,7	-194,9	45,2
Martie 2011	640,4	232,7	288,3	119,4	182,9	76,8	89,5	16,6	457,5	155,9	198,8	102,8	-274,6	40,0
Aprilie 2011	596,9	200,6	286,4	109,9	175,8	70,8	88,5	16,5	421,1	129,8	197,9	93,4	-245,3	41,7
Mai 2011	611,2	187,9	296,7	126,6	173,6	69,7	84,3	19,6	437,6	118,2	212,4	107,0	-264	39,7
Iunie 2011	589,8	190,8	282,7	116,3	172,5	72,2	82,3	18	417,3	118,6	200,4	98,3	-244,8	41,3
Iulie 2011	595,7	196,1	289,9	109,7	180,9	78,9	90,3	11,7	414,8	117,2	199,6	98,0	-233,9	43,6
August 2011	606,6	218	276,5	112,1	186	77,1	97,7	11,2	420,6	140,9	178,8	100,9	-234,6	44,2
Septembrie 2011	666,8	237,7	296,5	132,6	182,5	81,9	88,2	12,5	484,2	155,8	208,3	120,1	-301,7	37,7
Octombrie 2011	679,6	250,5	299,2	129,9	211,2	97,6	96,5	17,1	468,4	152,9	202,7	112,8	-257,2	45,1
Noiembrie 2011	737,5	277,7	312,9	146,9	242,7	101,1	116	25,6	494,8	176,6	196,9	121,3	-252,1	49,1
Decembrie 2011	753,1	286,5	315	151,6	218,1	94,2	100,5	23,4	535	192,3	214,5	128,2	-316,9	40,8
Ianuarie 2012	419,16	162,887	173,25	83,023	134,39	42,547	69,87	21,973	284,77	120,34	103,38	61,05	-150,38	47,2

TENDINȚE ECONOMICE ÎN MOLDOVA

Perioada	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Exportul pe cap de locuitor, mil. USD	Ponderea exporturilor în exportul mondial, %	Ponderea exporturilor în PIB, %	Ponderea importurilor în PIB, %	Influxul de ISD, mil. USD	Stocul de ISD, mil. USD	Influxul de remiteri, mil. USD
2006	104	117,5	96,4	109	292,9	0,01	30,9	79	239,7	1258,2	1182
2007	109	137	127,6	110	374,7	0,01	30,5	83,8	533,6	1843,7	1498
2008	113	132,8	118,6	116	445,4	0,01	26,3	80,9	712,8	2566,6	1897
2009	87	66,9	80,9	89	360,9	0,01	23,7	60,3	127,8	2649,6	1211
2010	103	117,6	119,7	103	432,6	0,01	26,5	66,4	197,4	2837,5	1316
2011					624,2	0,05	31,7	74,2	274,1	3163,1	1611,7
Timestrul I 2009	81,8	72,1	87	100					42,5	2573,0	220,2
Timestrul II 2009	77,1	57,8	86	85					16,6	2595,9	301,9
Timestrul III 2009	67,8	58,6	84	83					43,3	2641,0	332,4
Timestrul IV 2009	99,4	81,1	94	94					25,5	2649,6	356,3
Timestrul I 2010	111,9	101,3	101	95					45,5	2678,2	255,1
Timestrul II 2010	102,4	122,7	100	102					36,0	2691,7	319,6
Timestrul III 2010	124	122,4	103	104					70,1	2797,8	396,1
Timestrul IV 2010	145,8	122,4	108	106					45,9	2837,5	399,1
Timestrul I 2011	158,2	144	109	110					60,1	2958,2	312,7
Timestrul II 2011	171,5	139,8	110	112					72,0	3042,4	407,8
Timestrul III 2011	144,3	137,4	111	112					69,1	3098,0	453,6
Timestrul IV 2011	121,3	122,9	103	108					72,9	3163,3	437,5

Perioada	Exportul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Importul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Exportul net principalilor parteneri comerciali, mil. USD				
	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusa	Ucraina
	2006	1025967,0	1458232,1	32479,6	303551,0	38368,0	1919427,0	1699483,6	4352696,2	164280,0	45038,6	-893460,0	-241251,5	-4320216,5	139271,0
2007	1148198,0	1702766,5	40599,3	354403,0	49296,1	2020403,0	1966878,0	70553,6	223488,0	6018,0	-872205,0	-264111,5	-29994,4	130915,0	-11321,9
2008	1287442,1	1929083,2	49699,6	471606,0	66954,4	2169487,0	2305252,5	84315,8	291861,0	85535,3	-882044,9	-376169,3	-34616,2	179745,0	-18580,9
2009	1056043,0	1532196,0	40673,4	303388,0	39782,0	1605295,7	1680523,1	54463,7	191804,0	45487,0	-549252,7	-148327,1	-13790,3	111584,0	-5705,0
2010	1278138,7	1785319,1	49352,1	400132,0	51478,0	1968070,6	1988894,1	61909,7	248740,0	60911,0	-689931,9	-203575,0	-12557,6	151392,0	-9433,0
2011	1480543,2	2130716,4	62523,1	524858,0	68456,0	2265735,4	2335449,9	75866,5	297393,0	82568,0	-785192,2	-204733,5	-13343,4	227465,0	-14112,0
Trimestrul I 2009	246347,9	332601,8	8565,0	57265,0	8304,0	364874,6	397850,5	11435,5	38483,0	9779,0	-118526,7	-65248,7	-2870,5	18782,0	-1475,0
Trimestrul II 2009	251303,0	366888,7	9586,5	68113,0	9023,0	373316,5	392802,9	12940,2	43929,0	9995,0	-122013,5	-25914,2	-3353,7	24184,0	-972,0
Trimestrul III 2009	264408,2	396943,6	10889,7	82451,0	10155,0	419012,0	428384,8	14434,8	49050,0	11801,0	-154603,8	-31441,2	-3545,1	33401,0	-1646,0
Trimestrul IV 2009	293983,9	435761,9	11632,2	95559,0	12300,0	448092,6	461484,9	15653,3	60342,0	13912,0	-154108,7	-25723,0	-4021,0	35217,0	-1612,0
Trimestrul I 2010	296861,1	406669,1	10938,2	92240,0	10337,0	439612,3	462359,1	13773,0	45710,0	11796,0	-142751,2	-55690,0	-2834,9	46530,0	-1459,0
Trimestrul II 2010	314971,8	426610,7	11724,2	97400,0	12756,0	491893,9	475963,3	15308,0	58167,0	13793,0	-176922,1	-49352,6	-3583,9	39233,0	-1037,0
Trimestrul III 2010	318773,0	453980,6	12508,6	97615,0	13199,0	517113,0	503061,9	15254,0	68408,0	16268,0	-198340,0	-49081,3	-2745,3	29207,0	-3069,0
Trimestrul IV 2010	347532,8	498058,7	14181,1	112877,0	15186,0	519451,4	547509,8	17574,7	76455,0	19054,0	-171918,6	-49451,1	-3393,6	36422,0	-3868,0
Trimestrul I 2011	351002,3	502328,7	15126,8	113691,0	15373,0	522992,7	570425,8	17184,7	64567,0	18495,0	-171990,4	-68097,1	-2057,9	49124,0	-3122,0
Trimestrul II 2011	370821,3	542452,7	15769,6	135520,0	17464,0	574251,6	601315,0	20095,2	82429,0	19837,0	-203430,3	-58862,3	-4325,6	53091,0	-2373,0
Trimestrul III 2011	374358,0	541104,4	16096,1	130993,0	17113,0	587681,4	594205,5	19305,5	60145,0	21125,0	-213323,4	-53101,1	-3209,3	70848,0	-4012,0
Trimestrul IV 2011	384361,6	544830,6	15530,5	144654,0	18506,0	580809,7	569503,6	19281,1	90252,0	23111,0	-196448,1	-24673,0	-3750,7	54402,0	-4605,0
Ianuarie 2010	92715,8	116495,9	3315,5	27683,0	3011,0	139895,3	149901,1	3996,3	11373,0	3326,0	-47179,5	-33405,2	-680,8	16310,0	-315,0
Februarie 2010	93691,1	131775,7	3506,8	30555,0	3375,0	137865,5	141986,2	4397,6	15523,0	3727,0	-44174,4	-10210,5	-890,8	15032,0	-352,0
Martie 2010	110454,2	158397,5	4115,9	34002,0	3951,0	161851,5	170471,8	5379,2	18814,0	4743,0	-51397,3	-12074,3	-1263,3	15188,0	-792,0
Aprilie 2010	102436,4	142360,1	3864,7	33503,0	4223,0	157536,0	158391,8	5046,4	19183,0	4623,0	-55099,6	-16031,7	-1181,7	14320,0	-400,0
Mai 2010	105492,3	134386,2	3768,1	31822,0	4201,0	160460,2	154236,0	5021,9	19369,0	4426,0	-54967,9	-19849,8	-1253,7	12453,0	-225,0
Iunie 2010	107043,1	149864,4	4091,4	32075,0	4332,0	173897,7	163335,5	5239,7	19615,0	4744,0	-66854,6	-13471,1	-1148,4	12460,0	-412,0
Iulie 2010	104026,2	158546,8	4317,7	31414,0	4245,0	169116,9	167057,8	5159,0	21034,0	5175,0	-65090,7	-8511,0	-841,3	10380,0	-930,0
August 2010	106774,8	138540,9	3599,2	31840,0	4253,0	176030,3	162522,3	4412,6	23832,0	5418,0	-69255,5	-23981,4	-813,4	8008,0	-1165,0
Septembrie 2010	107972,0	156892,9	4591,7	34361,0	4701,0	171965,8	173481,8	5682,4	23542,0	5675,0	-63993,8	-16588,9	-1090,7	10819,0	-974,0
Octombrie 2010	117512,5	168525,5	4884,3	34721,0	4750,0	174652,4	180592,4	5939,6	24667,0	6175,0	-57139,9	-12066,9	-1055,3	10054,0	-1425,0
Noiembrie 2010	113006,4	168109,9	4946,1	35504,0	5133,0	173869,1	190146,8	629,6	24706,0	6233,0	-60862,7	-22036,9	-1283,5	10798,0	-1100,0
Decembrie 2010	117013,9	161423,3	4350,7	42652,0	5303,0	170929,9	176770,6	5405,5	27082,0	6646,0	-53916,0	-15347,3	-1054,8	15570,0	-1343,0
Ianuarie 2011	110154,6	145319,0	4578,7	30896,0	4648,0	171477,4	185601,9	4834,2	16040,0	5069,0	-61322,8	-40282,9	-255,4	14856,0	-421,0
Februarie 2011	109797,2	165246,8	4777,2	39017,0	4719,0	161069,7	178293,7	5310,6	21630,0	6378,0	-51272,5	-13046,9	-533,4	17387,0	-1659,0
Martie 2011	131050,5	191762,9	5770,9	43778,0	6006,0	190445,6	206530,2	7040,0	26897,0	7048,0	-59395,1	-14767,3	-1269,0	16881,0	-1042,0
Aprilie 2011	123901,0	175723,6	4895,8	46102,0	5605,0	182962,9	199378,3	6334,4	27022,0	6298,0	-59061,9	-23654,7	-1438,6	19080,0	-693,0
Mai 2011	124000,0	187243,7	5488,5	44556,0	5700,0	193843,2	204902,7	7158,9	27925,0	6767,0	-69843,2	-17659,0	-1670,4	16631,0	-1067,0
Iunie 2011	122920,3	179485,4	5385,3	44862,0	6159,0	197445,2	197034,0	6601,9	27482,0	6772,0	-74525,2	-1216,6	-17548,6	17380,0	-613,0
Iulie 2011	120376,1	184228,5	5397,2	42636,0	5356,0	192258,1	197317,2	6366,3	27473,0	6527,0	-71882,0	-13088,7	-969,1	15163,0	-1171,0
August 2011	126765,5	176012,85	4965,4032	44592	5780	201357,2	201170,5	6184,271	29921,0	7214,0	-74591,7	-25497,3	-1222,9	14671,0	-1434,0
Septembrie 2011	127219,2	181602,48	5767,9776	43765	5977	194066,1	195717,8	6754,874	2751,0	7384,0	-66849,7	-14515,1	-1017,3	41014,0	-1407,0
Octombrie 2011	131322,7	180388,09	5635,6331	46297	5756	196582,4	196644,2	6708,9	29387,0	7544,0	-65259,7	-16256,1	-1073,3	16910,0	-1788,0
Noiembrie 2011	126191,8	185755,56	5573,9561	47378	6276	195078,9	196227,3	6858,9	30326,0	7677,0	-68887,1	-10471,7	-1285,0	17052,0	-1401,0
Decembrie 2011	126847,1	178686,94	4320,8669	50979	6474	189148,4	176632,1	5713,2	30539,0	7890,0	-62301,3	2054,9	-1392,4	20440,0	-1416,0
Ianuarie 2012	118232	157123,8	4462,1619	40128	5327	188383,8	187825,69	5057,9857	19595	5385	-70151,8	-30701,9	-595,8	20533,0	-58,0

Perioada	Numărul întreprinderilor pe raioane					Numărul întreprinderilor după mărime					
	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	33141	21640	4489	4362	2650	901	33141	32444	1657	6440	24347
2006	36158	23594	4909	4766	1905	984	36158	35542	1724	6544	27274
2007	39987	26327	5302	5274	2032	1052	39987	39320	1774	7194	30352
2008	42121	27693	5385	5738	2195	1110	42121	41109	1685	8329	31095
2009	44633	29376	5492	6137	2364	1264	44633	43658	1589	8264	33805
2010	46704	30840	5675	6539	2388	1262	46704	45631	1587	9132	34912
	Numărul angajaților pe raioane										
Perioada	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	578011	288714	125977	85747	77573	24186	578011	317163	145323	105223	66617
2006	574933	301770	119419	80555	50537	22652	574933	332720	143342	107182	82196
2007	574131	317192	112780	77449	45248	21462	574131	343525	140821	111662	91042
2008	572129	322515	110256	75536	43790	20032	572129	328065	125482	120249	82334
2009	539195	305150	104071	70032	41033	18909	539195	316244	115055	117104	84085
2010	526182	300657	99532	70139	37959	17895	526182	309434	108771	120969	79694
	Venitul din vânzări pe raioane, mln lei										
Perioada	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	97668,31	70003,69	12705,55	8364,32	6594,76	2554,24	97668,31	42115,35	16221,22	20620,58	5273,55
2006	117372,36	86516,13	15270,26	9549,55	3883,28	2153,14	117372,36	54280,71	19305,14	25891,51	9084,06
2007	148512,75	111664,66	18958,8	11264,41	4209,65	2415,23	148512,75	66786,55	24881,2	30229,95	11675,4
2008	175058,44	129377,74	23473,84	13892,81	5534,38	2779,68	175058,44	64984,12	23306,22	33598,68	8079,22
2009	146447	108718,95	17561,65	12802,51	4756,06	2607,82	146447	57480,03	20318,25	29104,21	8057,57
2010	177503,2	130126,2	22031,5	15974,7	6132,1	3238,7	177503,2	65263,2	22799,2	33992,7	8471,3

Perioada	Rezultatul financiar (profit) pana la impozitare pe raioane, mln lei						Rezultatul financiar (profit) pana la impozitare după mărirea întreprinderilor, mln lei				
	Total pe republica	Mun. Chisinau	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2005	5765,88	4431,55	657,54	445,43	231,35	48,61	5765,88	2215,78	823,4	1048,29	344,09
2006	7915,78	6333,3	891,19	455,54	182,98	52,77	7915,78	3321,29	1198,15	1467,67	655,47
2007	13209,86	10506,7	1347,16	885,16	335,71	135,13	13209,86	5394,45	1923,46	2496,37	974,62
2008	18864,29	13907,56	2691,58	1482,46	514,48	268,2	18864,29	7531,54	2419,32	4000,71	1111,51
2009	12442,59	9623,62	1206,04	933,55	399,02	280,35	12442,59	5920,23	1807,72	3038,08	1074,43
2010	13169,8	9754,4	1766,3	918,9	468,4	261,8	13169,8	5456,9	1931,5	2842,4	683
Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Rădiera întreprinderilor									
2007	11480	1915									
2008	9902	3001									
2009	7220	3274									
2010	6488	3177									
2011	6740	3430									
Trimestrul I 2007	3499	417									
Trimestrul II 2007	2578	535									
Trimestrul III 2007	2308	434									
Trimestrul IV 2007	3095	529									
Trimestrul I 2008	3445	573									
Trimestrul II 2008	2152	721									
Trimestrul III 2008	2194	883									
Trimestrul IV 2008	2111	824									

Indicatorii Sectorului Social	Situția demografică																
	Numărul populației stabile (mii locuitori) la începutul anului		Numărul populației prezente (mii locuitori) la începutul anului		Născuți-vii		Decedați		Decedați în vârsta sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri		
TOTAL 2006	3589,9	3395,6	37587	43137	11,8	442	-1,5	-5550	7,6	27128	3,5	12594					
TOTAL 2007	3581,1	3432,8	37973	43050	11,3	428	-1,4	-5077	8,2	29213	3,9	13923					
TOTAL 2008	3572,7	3424,4	39018	41948	12,2	473	-0,9	-2930	7,5	26666	3,5	12601					
TOTAL 2009	3567,5	3419,4	40803	42139	12,1	493	-0,4	-1336	7,5	26781	3,3	11884					
TOTAL 2010	3563,7	3415,6	10474	43631	11,6	476	-0,9	-3157	7,4	26483	3,2	11504					
2011																	
T1																	
Ianuarie			3309	3993	11,5	38	-2,3	-684	4,8	1454	3,3	991					
Februarie			6390	7568	11,9	76	-2,1	-1178	5,3	3033	3,2	1817					
Martie			9640	11517	11,3	109	-2,1	-1877	4,7	4130	3,3	2879					
Aprilie			12510	14828	11,7	146	-2,0	-2318	4,3	5051	3,2	3741					
Mai			15410	18181	11,4	176	-1,9	-2771	5,1	7516	3,1	4636					
Iunie			18602	21205	11,3	210	-1,5	-2603	5,5	9637	3,2	5565					
Iulie			22098	24044	11,5	254	-0,9	-1946	5,7	11689	3,2	6522					
August			25385	26512	11,4	289	-0,5	-1127	6,1	14530	3,1	7273					
Septembrie			29408	29336	11,0	324	0,0	72	7,0	18601	3,0	8057					
Octombrie			32905	32342	10,7	355	0,2	563	7,4	22072	3,0	8882					
Noiembrie			36235	35887	10,8	390	0,1	348	7,6	24837	3,0	9848					
Decembrie			39162	39234	11,0	430	0,0	-72	7,3	25887	3,1	11119					
TOTAL 2011	3560,4	3560,4	39162	39234	11,0	430	0,0	72	7,3	25889	3,1	11119					
2012 T1	3559,5																
Ianuarie																	

Indicatorii Sectorului Social	Piața forței de muncă																			
	Numărul persoanelor economic activă (mii pers.)		Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)		Rata de ocupare a populației, %				Numărul șomerilor BIM (mii pers.)		Rata șomajului, %					
	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural
TOTAL 2006	1357,2	46,3	50,0	43,0	49,7	43,7	1257,3	42,9	45,5	40,5	45,2	41,2	99,9	7,4	8,9	5,7	9,2	5,8	5,8	5,8
TOTAL 2007	1313,9	44,8	47,8	42,2	47,1	43,1	1247,2	42,5	44,8	40,5	43,8	41,6	66,7	5,1	6,3	3,9	6,9	3,6	3,6	3,6
TOTAL 2008	1302,8	44,3	47,3	41,5	47,1	42,2	1251,0	42,5	45,2	40,1	44,5	41,0	51,7	4,0	4,6	3,4	5,5	2,7	2,7	2,7
TOTAL 2009	1265,3	42,8	46,2	39,7	47,4	39,3	1184,4	40,0	42,6	37,7	43,6	37,4	81,0	6,4	7,8	4,9	8,0	5,0	5,0	5,0
TOTAL 2010	1235,4	41,6	45,0	38,6	47,2	37,5	1143,4	38,5	40,9	36,4	42,7	35,4	92,0	7,4	9,1	5,7	9,6	5,4	5,4	5,4
2011	Ianuarie																			
	T1	1137,7	38,2	41,3	35,5	46,6	32,1	1030,5	34,6	36,4	33,0	41,9	29,3	107,2	9,4	11,9	6,9	10,0	8,8	8,8
	Februarie																			
	Martie																			
	Aprilie																			
	T2	1328,7	44,7	49,2	40,5	49,6	41,0	1246,1	41,9	45,8	38,4	45,7	39,0	82,6	6,2	7,0	5,3	7,9	4,7	4,7
	Mai																			
	Iunie																			
	Iulie																			
	T3	1347,2	45,3	48,3	42,6	48,1	43,2	1276,2	42,9	45,5	40,6	44,7	41,6	71,0	5,3	5,7	4,8	7,1	3,7	3,7
	August																			
	Septembrie																			
T4	1216,4	40,9	43,5	38,5	47,8	35,8	1141,1	38,4	40,5	36,4	44,0	34,3	75,3	6,2	6,8	5,6	8,0	4,4	4,4	
Octombrie																				
Noiembrie																				
Decembrie																				
TOTAL 2011	1257,5	42,3	45,6	39,3	48,0	38,0	1173,5	39,4	42,1	37,1	44,1	36,0	84,0	6,7	7,7	5,6	8,2	5,2	5,2	

Indicatorii Sectorului Social	Minimul de existență																				
	Populația aptă de muncă - TOTAL				Populația aptă de muncă - URBAN				Populația aptă de muncă - RURAL												
	MDL				MDL				MDL												
	Minimul de existență - medie, Total, MDL				Minimul de existență - medie, Urban, MDL				Minimul de existență - medie, Rural, MDL												
	Total	Pensionari	Copii		Total	Pensionari	Copii		Total	Pensionari	Copii										
			până la 1 an	în vârsta 1-6 ani			până la 1 an	în vârsta 1-6 ani			până la 1 an	în vârsta 1-6 ani									
				în vârsta 7-16 ani				în vârsta 7-16 ani				în vârsta 7-16 ani									
TOTAL 2006	987,0	800,3	851,9	333,6	736,9	952,2	1034,0	1075,7	875,1	961,3	375,9	833,9	1079,6	865,6	916,7	759,8	792,8	308,1	683,5	884,8	
TOTAL 2007	1159,5	943,4	1002,7	394,3	871,2	1118,8	1189,2	1237,2	1006,1	1105,3	434,4	963,3	1238,9	1036,3	1098,1	909,4	947,3	370,0	820,5	1055,3	
TOTAL 2008	1446,5	1167,4	1267,4	491,0	1091,8	1400,0	1482,8	1544,3	1251,1	1405,0	543,6	1213,3	1564,7	1287,6	1364,6	1119,6	1193	459,3	1025	1312,9	
TOTAL 2009	1251,1	1022,8	1112,0	451,0	964,3	1228,3	1295,3	1344,3	1106,8	1240,0	503,3	1076,3	1376,5	1112,4	1173,6	974,8	1042,8	421,2	900,8	1151,9	
TOTAL 2010	1453,1	1184,3	1258,1	498,8	1095,9	1409,3	1498,1	1567,0	1277,3	1397,9	555,5	1220,3	1576,1	1285,2	1362,8	1127,3	1182,7	466,3	1024,4	1323,1	
ianuarie																					
T1 Februarie	1551,0	1275,4	1358,7	577,6	1235,0	1499,7	1618,2	1689,0	1386,9	1522,6	647,9	1386,6	1692,0	1366,6	1442,1	1204,1	1269,8	536,0	1147,1	1399,8	
Martie																					
Aprilie																					
T2 Mai	1587,3	1311,1	1370,4	579,1	1225,4	1523,8	1658,9	1736,0	1428,5	1636,2	650,0	1376,8	1720,4	1391,4	1470,0	1236,0	1280,3	573,1	1137,7	1421,6	
Iunie																					
Iulie																					
T3 August	1454,6	1206,8	1299,4	572,7	1150,3	1449,0	1496,5	1559,9	1282,4	1417,0	626,0	1258,3	1591,0	1307,9	1371,5	1158,4	1235,6	541,1	1087,6	1375,2	
Septembrie																					
Octombrie																					
T4 Noiembrie	1483,6	1220,0	1339,0	590,0	1203,3	1483,5	1576,0	1638,1	1344,8	1517,4	669,0	1366,0	1693,0	1300,2	1361,6	1140,2	1242,2	543,2	1109,0	1374,6	
Decembrie																					
TOTAL 2011	1582,8	1305,6	1391,4	590,6	1238,3	1550,1	1649,9	1722,3	1414,9	1551,3	659,5	1384,0	1740,7	1398,3	1472,8	1235,6	1304,5	549,8	1153,8	1451,1	

2011

Indicatorii Sectorului Social	Veniturile disponibile ale populației						Cheltuielile de consum ale populației														
	Structura veniturilor disponibile ale populației, %						Structura cheltuielilor de consum ale populației, %														
	Veniturile disponibile ale populației MDL						Cheltuielile de consum ale populației MDL														
			activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse		produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii
TOTAL 2006	839,6	41,6	18,6	7,8	0,2	13,2	18,7	953,3	44,4	2,8	11,9	13,7	4,7	5,3	5,1	3,9	2,0	0,4	2,6	3,4	
TOTAL 2007	1018,7	41,4	15,1	6,4	0,3	13,6	23,2	1119,1	43,8	2,5	12,0	13,5	4,8	5,4	4,9	4,3	2,1	0,4	2,5	3,8	
TOTAL 2008	1188,6	42,9	10,5	7,5	0,3	14,9	23,9	1227,5	40,2	1,9	12,7	16,3	4,8	5,6	4,9	4,9	2,1	0,4	2,3	3,9	
TOTAL 2009	1166,1	45,3	8,9	6,5	0,2	17,5	21,7	1217,4	40,8	1,8	12,2	16,2	3,9	6,2	4,7	5,0	2,0	0,5	2,5	4,1	
TOTAL 2010	1273,7	42,6	9,8	6,8	0,1	18,7	22,0	1371,7	40,8	1,8	10,8	17,8	3,9	6,4	4,9	4,6	1,7	1,3	2,2	3,8	
2011																					
T1																					
Ianuarie																					
Februarie	1349,9	48,9	9,8	4,3	0,3	16,6	20,1	1427,4	42,9	1,7	10,0	16,9	3,2	6,1	6,1	4,5	1,4	1,2	2,0	4,0	
Martie																					
Aprilie																					
T2																					
Mai	1436,5	44,0	10,1	6,6	0,6	19,2	19,5	23,0	43,0	1,8	10,1	18,0	3,6	5,4	5,2	4,3	1,3	1,1	2,1	4,2	
Iunie																					
Iulie																					
T3																					
August	1472,9	42,4	9,9	8,8	0,6	18,0	20,3	23,2	41,4	1,5	10,2	19,7	4,4	5,1	5,2	4,1	1,9	1,0	1,5	3,9	
Septembrie																					
Octombrie																					
T4																					
Noiembrie	1520,2	43,8	10,0	7,2	0,1	18,3	20,6	1564,0	42,5	2,1	11,1	17,4	3,4	4,9	4,5	4,6	2,1	1,2	1,9	4,0	
Decembrie																					
TOTAL 2011	1444,7	44,7	10,0	6,8	0,4	18,1	20,1	1534,1	42,5	1,8	10,4	18,1	3,6	5,4	5,2	4,4	1,7	1,1	1,9	4,0	

TENDINȚE ECONOMICE ÎN MOLDOVA

Indicatorii Sectorului Social	Remunerarea muncii				Protecția socială a populației																
	Câștigul salarial mediu lunar - Total		Indicele câștigului salarial real lunar (față de anul precedent), %		Indicele câștigului salarial real lunar (față de anul precedent), %		Numărul pensionarilor - Total (la sfârșitul anului) (mii pers.)		Pensionarii aflați în evidența organelor de asigurare socială (mii pers.)		Mărimile medie a pensiei lunare stabilite a pensionarilor aflați în evidența organelor de protecție socială a populației (la sfârșitul anului) MDL				Ritmuri de schimbare a pensiei reale, %		Indemnizații e unică		Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului		
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR		Total	pentru limita de vârstă	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului	Total	pentru limita de vârstă	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului (pentru fiecare membru inapt de muncă din familie)		la nașterea primului copil	la nașterea fiecărui următor copil	(persoane asigurate) în vârstă de până la 3 ani	(persoane neasigurate) în vârstă de până la 1,5 ani	
TOTAL 2006	1697,1	129,2	102,9	128,7	123,4	122,5	114,2	637,8	621,4	453,8	128,3	30,3	9,0	442,3	457,5	390,2	205,8	800,0	800,0	182,8	100,0
TOTAL 2007	2065,0	170,2	124,4	121,7	131,7	120,9	108,4	636,7	619,4	452,3	129,7	28,6	8,8	548,3	565,8	479,8	247,7	1000,0	1000,0	230,8	100,0
TOTAL 2008	2529,7	243,4	165,4	122,5	143,0	133,0	108,7	639,4	621,4	452,2	131,3	26,3	8,6	646,4	666,3	563,3	370,6	1200,0	1500,0	322,6	150,0
TOTAL 2009	2747,6	247,2	177,0	108,6	101,5	107,0	108,6	643,4	624,5	457,9	133,3	24,9	8,5	775,5	800,8	669,3	434,2	1400,0	1700,0	478,9	150,0
TOTAL 2010	2972,2	240,4	181,2	108,2	97,3	102,4	100,7	646,7	627,2	460,5	134,3	23,7	8,6	810,9	836,6	691,8	443,7	1700,0	2000,0	675,3	250,0
2011																					
T1 Ianuarie	2835,6	232,1	173,7	109,2	110,6	118,1	102,3	627,2													
T2 Februarie	2884,5	240,2	175,9	111,4	118,2	118,5	105,4														
T3 Martie	2985,1	249,8	178,7	108,1	113,9	110,7	102,2														
T4 Aprilie	3134,6	268,1	185,8	113,7	121,4	112,8	106,8	625,2													
T1 Mai	3216,0	277,4	192,8	112,9	123,4	108,3	105,5														
T2 Iunie	3556,2	306,9	213,5	120,0	133,5	113,5	111,4														
T3 Iulie	3261,8	282,6	197,9	111,0	121,1	108,0	102,5	627,4													
T4 August	3174,8	279,1	194,7	108,5	115,8	104,2	99,4														
T1 Septembrie	3159,3	272,4	197,2	109,1	115,1	108,5	100,3														
T2 Octombrie	3161,7	268,1	195,8	110,4	110,1	111,7	101,4	635,2													
T3 Noiembrie	3231,0	275,7	203,0	109,8	110,5	111,6	100,8														
T4 Decembrie	3707,4	314,4	238,4	108,4	111,7	111,9	100,6														
TOTAL 2011	3193,9			111,6																	
2012																					
T1 Ianuarie	3139,0			110,7				638,6													873,9

Indicatorii Sectorului Social	Infrațiuni																						
	Infrațiuni																						
	Infrațiuni înregistrate - total, (cauze)		Infrațiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)			Infrațiuni privind viața sexuală (cauze)		Infrațiuni contra patrimoniului (cauze)							Infrațiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale (cauze)		Infrațiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrațiuni economice (cauze)		Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)		
	Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Viol	Total	Furt	Tâlhărie	Jaf	Escrocherie	Pungășie	Șantaj	Total	Infrațiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contrabandă	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism			
TOTAL 2006	24767	1576	255	409	389	268	13184	9419	152	950	1065	171	65	2310	2101	307	64	4296	611	114	1006	848	
TOTAL 2007	24362	1685	216	408	423	281	12614	9724	153	868	860	117	48	2376	2182	266	51	2862	493	87	934	780	
TOTAL 2008	24788	1680	233	385	474	306	12540	9642	175	986	870	135	64	2382	2126	242	50	3015	266	177	943	772	
TOTAL 2009	25655	1667	240	369	402	264	12222	9136	205	1003	1066	118	52	2065	1879	168	42	2452	251	292	927	767	
TOTAL 2010	33402	1892	265	416	557	368	18104	13646	185	1204	1841	395	64	1983	1794	204	23	1053	170	376	1122	955	
T1																							
Ianuarie																							
Februarie	7513	324	37	81	92	57	4374	3362	35	304	356	125	9	406	376	121	9	277	38	139	292	252	
Martie																							
Aprilie																							
T2																							
Mai	16389	781	102	151	217	125	9276	7248	75	570	713	273	21	848	768	262	12	679	86	352	614	529	
Iunie																							
Iulie																							
T3																							
August	25482	1258	160	244	356	214	14143	10996	107	867	1156	396	28	1386	1273	426	20	1003	132	514	955	831	
Septembrie																							
Octombrie																							
T4																							
Noiembrie	35124	1799	216	360	461	291	19340	15060	152	1151	1574	554	44	1810	1658	597	24	1384	211	681	1342	1152	
Decembrie																							
TOTAL 2011	35124	1799	216	360	461	291	19340	15060	152	1151	1574	554	44	1810	1658	597	24	1384	211	681	1342	1152	

2011

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Tatiana PARVAN, Andrian SCLIFOS
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: 50-11-30, fax: 74-37-94
web: www.iefs.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 23.04.2012. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 9,5. Coli editoriale 8,0. Com. 3.
Complexul-Editorial al IEFS, 2012